

ARS CICERONIANA
S I V E
ANALYSIS
RHETORICA
OMNIUM ORATIONUM
M. T. CICERONIS.

*Constat argumentis, tabulis, commentario,
& annotationibus.*

Adjectus est Index Locorum, Argumentationum, Affectuum, Amplificationum, Figurarum, Confutationum, Narrationum Rhetoricæ.

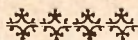
*Opus apprime utile eloquentiæ, ac præcipue
Ciceroniæ studiosis*

AUCTORE.

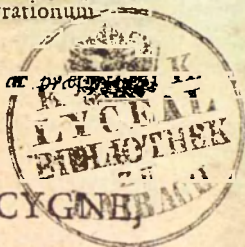
R. P. MARTINO DE CYGNEBANO

Audomarenſi Societatis JESU.

Editio quarta Veneta auctior.

VENETIIS, M. DCCXXXIX.
EX TYPOGRAPHIA HERTZIANA.
SUPERIORUM PERMISSU, AC PRIVILEGIO.

ANS CIGERONIANA
2 1 1 2

ANALYSIS

RHEUMATICA

OLIVUM ORATIONE

M. T. O. G. O. R. I. S.

Colloquium de ...
de ...

de ...
de ...
de ...

de ...
de ...

de ...

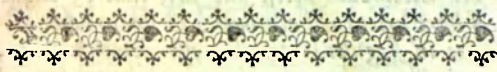
R. P. MARTINUS DE ...

de ...

de ...

V. M. D. C. C. X. I. I.

de ...

PRÆFATIO A D LECTOREM.

Ex, mi Lector, animadverte: 1. componende orationis artificium esse repetendum ex præceptis nostræ Rhetoricæ lib. 2. capit. 5. 2. Multa, quæ ad eruditionem pertinent, aut ad ipsam orationum

materiam, prætermitti, ut artificium Rhetoricæ, seu Analysis tradi brevius possit. 3. Cuiuslibet orationi præponi Argumentum, & Synopsim, ipsi etiam partibus Annotationes subjici, non ad putidam repetitionem (nam existimo in his semper novi aliquid afferri, vel ad contextum, vel ad artificium) sed ad ipsam intelligentiam Adolescentum, quibus præcipue scribimus. 4. Etsi nonnullorum est opinio, multas Ciceronis orationes aut non constare ex arte, aut in iis dissimulari artem maxime: verum hoc esse quidem; sed illud non esse: nam excellens Orator Cicero numquam sine arte dixit: uti

4
nec Citharedus potest sine arte ludere. Atque
si hanc artem nos eruiamus, & unam eam. tem-
que in singulis orationibus esse demonstramus,
quis istorum non imminuet opinionem suam?
5. Argumentationes minores, & argumenta
alia ex aliis detecta non hic retexi, quæ pluri-
mi tamquam nodos in scripto quando operose
pleraque revocent ad syllogismos. 6. Hanc
Analysim esse utilem juventuti, ad imitandum
præsertim Ciceronem, in eodem vel dispari
argumento scribenai. Numeris vero passim in
Cicerone appositis usi sumus, ad facilem, ac
distinctam explanationem. 7. Non sine uti ita-
te, credo, appositum indicem præcipuorum
locorum, Argumentationum, Affectuum, Fi-
gurarum, Confutationum, Narrationum Rhet-
oricæ.

NOI REFORMATORI Dello studio di Padoa .

HAvendo veduto per Fede del Padre Inquisitore nel libro Intitolato, *Ars Ciceroniana, sive Analysis Rhetorica, Auctore R. P. Martino de Cygne*, non v'essere cosa alcuna contro la Santa Fede Cattolica, e parimente per attestato del Segretario nostro, niente contro Principi, e buoni costumi, concediamo licenza a Gio: Gabriel Hertz di poterlo stampare, osservando gl'ordini in materia di Stampe, e presentando le solite copie alle Publiche Librerie di Venetia, e di Padoa .

Data li 29. Settembre 1710.

(Carlo Ruzini Kav. Proc. Ref.

(Alvise Pisani Kav. Ref.

Agostino Gadaldini Seg.

*Registrato nel Magist. Eccell. degli Esecut.
Contro la Bestemmia.*

Antonio Canal Notaro .

ANALYSIS
RHETORICA
ORATIONUM
M. T.
CICERONIS.
VOLUMEN I.

- Pro Pub. Quinctio , Oratio I.
Pro Sex Rosc. Amerino. Oratio II.
Pro Q. Rosc. Comædo. Oratio III.
I. Verrina , Oratio IV.
II. Verrina , Oratio V.
III. Verrina , Oratio VI.
IV. Verrina , Oratio VII.
V. Verrina , Oratio VIII.
VI. Verrina , Oratio IX.
VII. Verrina , Oratio X.
Pro M. Fontejo , Oratio XI.
Pro A. Cæcinna , Oratio XII.

PRO P. QUINCTIO

Argumentum, Quæstio, Stylus.

EX. Nævius, vir, ut describit Cicero addictus quæstui, societatem iniiit primum cum Cajo Quinctio, deinde cum Publio fratris mortui herede. Cum ex ista societate non parum controversiæ esset, quod sibi Nævius deberi diceret, datum est utrimque vadimonium: verum cum vadimonia sæpius dilata fuissent, atque semel ex urbe nihil cogitans exisset Quinctius, de repente per fraudem vadimonium præstat Nævius, postulatque a Præatore bona Q. Quinctii absentis, ac vadimonium æserentis possidere ex edicto. Quod iniique factum queritur Cicero; contenditque P. Quinctium non modo vadimonium suum non deseruisse, sed per procuratorem etiam Alphenum sitisse: quare nec illius bona jure umquam possessa, nec proscripita fuissent.

Status seu quæstio est in genere judiciali: an Sex Nævius possederit bona P. Quinctii ex edicto Præatoris.

Dicendi character est subtilis persæpe tamen figuris & amplificationibus luxuriat, & quasi juvenili Ciceronis (nati 26. annos) ubertate affluit.

SYNO-

A quatuor causis injuriz, que fit reo Quinti gratia Nævii, eloquentia Hortensii, absentia M. Junii, irquitate Fratris.

EXORDIUM.

Sex Nævii non possedit bonorum Quintii ex edicto patris.

I. ARGUMENTA.

NARRATIO.

1. Quia causa non fuit cur Sex Nævii postuleret à patre, ut bona P. Quintii possideret.
2. Ex edicto possidere non potuit.
3. Non possedit.

I. ARGUMENTATIO.

Completitur quæstus & fructus Nævii, qui finitio: et veni cum Cajo, & Publio Quintio, & que huius debitorum dissimulatio differt remedium, dum perzito semel va dimonio absentem Quintium circumveniat, & e prædico eturbatum, Delabella ræone, adigat aut satisfidare, aut sponsonem facere.

1. Argum. Nævii nil debet Quintius, neque vadimonium deservit; ergo causa non fuit &c.
2. Argum. Quintius non fuit edicto fratris comprehensus: ergo ex edicto &c.
3. Argum. si ex edicto possedit, aut tri duo sexcenta illi passuum conficit nuntius, aut ante edictum missus est; utrum liber dicit Nævius, reprehenditur. Ergo non possedit.

S Y N O P S I S.

Triduum ex-
cena pas-
sum mil-
lia confici-
nuntio quis
credat? an-
te editum
autem pra-
toris de re
factu quin-
dium est
improbura.

3. ARGUMENTATIONIS.

Quindium non fuisse ed-
cto Pratoris comprehe-
sura, adjecta ac ve-
cti, declarant; Quinctius
enim non solum non
vergit, sed habet haeridem,
abens sicut a procratore
desensus: propterea etiam
ipsus boni non ven-erit,
neque ea luce editum
praeter improbum Navium
voluit emere.

2. ARGUMENTATIONIS.

1. Ne vix nihil d'obuisse Quinctius ostendi-
tur testimonio ipsius Navii, qui cum vixit ef-
fretus, audax, crudelis, habere que-
losum & tempus appellandi; tamen biennio
nullum debuit petiit, nunc subito quin-
dium agulum se fit.
2. Etiam si Quinctius vixit non in necru-
iffit, non continuo de vii Navii pro scri-
bere bona sui fecit asinis, amici. Na in eius-
modi proscriptio est aebior ipsa bonum,
& fructus, & vitæ iactura. Deinde boni viri,
ac maiores non nisi con'ideate, & ex neces-
sitate bona aliorum, etiam in vicissimo-
rum proferunt. Quinctius autem va-
dimonium suum non ce'eruit; quia Romae
non iuit, quando iactur est. Igitur in pro-
bus est Navius & temerarius, & iustus.

1. ARGUMENTATIONIS. AMPLIFICATIO, & AFFECTUS.

1. Re-ensentur argumeta priu'allata.
2. Perficitur affectus, tum con' misera-
tionis a persona Quinctii; tum odii a
persona Navii

Peroratio.

EXOR-

E X O R D I U M.

IN exordio queritur Cicero fieri ab adversariis injuriam P. Quinctio: cujus injuriæ causas affert quatuor: 1. est, gratia Nævii apud principes civitatis, qua ille abutitur contra solitudinem atque inopia P. Quinctii. 2. est summa eloquentia Hortensii contra mediocrem Ciceronis facultatem. Has priores causas affert Orator distributione, & comparatione dissimilium. *nu. 1. Quæres.* 3. causa injuriæ est, absentia M Junii, qui jam diu hanc causam paratus erat defendere; ipse Cicero minus est paratus propter angustias temporis. Hanc causam amplificat apostropha ad C. Aquilium, ejusque assessores: ut contra vim, & gratiam tueantur veritatem causæ P. Quinctii. *Nu. 3. illud quoque.* Addit & prolepsin qua judicis benevolentiam captat timido Quinctio contra potentes adversarios. *Nu. 5. non eo dico* 4. causa est, iniquitas prætoris, qui Ciceronem Quinctii defensorem cogit priore loco dicere. Quam causam adjunctis personarum Hortensii, & Nævii, & Prætoris Dolabellæ, ceterorumque nobilium per allegoriam exornat. *Nu. 8. Nam quid.* Concludit exordium brevi repetitione causarum injuriæ, & iterum obtestando Judices: *Nu. 10. cum tot tantisque.*

A N N O T A T I O.

Cicero insinuatione benevolentiam captat a sua, & adversariorum, & Clientis Quinctii, &

Judicium persona . Deinde statim exordio jacit prima semina affectuum commiserationis in Quinctium & odii in Nævium , ceterosque adversarios ; qui affectus reliqua oratione assurgunt.

N A R R A T I O .

EXordio subjungitur brevi transitione hæc narratio : 1. C. Quinctius non satis considerate societatem fecit cum Sex. Nævio , quem facete Cicero scurram , & ab adolescentia quæstui addictum describit . *Nu. 11. id quo facilius.* 2. Cajo Quinctio mortuo , Nævius societatem iniit cum P. Quinctio sui fratris hærede , nulla facta mentione debiti . *Nu. 14. cum annos.* 3. fraudulenter idem Nævius dissuasit P. Quinctio , ne auctionaretur Narbone in Gallia , pollicitus ipsi pecunias , simul atque Romæ fuisset , ut P. Scapulæ solveret . *Nu. 15. cum æris alieni.* 4. Fallus fuit Romæ Quinctius a mendace Nævio . *nu. 18. hæc omnia* 5. Destitutus Quinctius , auctionatus est Narbone , absens , & oetere conditione ; moxque inter Nævium & Quinctium visa controversia , datum est utrumque vadimonium . *Nu. 20. destitutione illa.* Vadimoniis sæpe dilatis , cum ab urbe profectus esset Quinctius , illico ex insidiis vadimonium sistit Nævius , petitque bona absentis Quinctii , & vadimonium non redentis possidere , & proscribere ex edicto Buriæ Prætoris . Fit hic parva digressio (& ante attentionis renovatio) in perfidiam atque avaritium Nævii . *Nu. 22. cum vadimonia*

nia sepe 8. Absentem Quinctium defendit Sex. Alphenus procurator. *Nu. 27. libellos.* 9. Contra & jus & fas Quinctius dejectus est e prædio confugitque ad C. Flacum. *Nu. 28. hæc dum Romæ.* 10. Recusante Alpheno satisfidare, & postea Quinctio vadimonium sistente, distulit iterum per fraudem, & procrastinavit Nævius; tum anno post & sex mensibus inique coactus est a Dolabella P. Quinctius satisfidare, aut sponsonem facere. *Nu. 29. Alphenus.* 11. Denique perturbatus Quinctius elegit sponsonem facere, Judice C. Aquilio, etiam breviter, ut jubet Hortensio hora præfixa, & priore loco dicere. De qua injuria rursus queritur Cicero apostropha ad Judices, & ad Hortensium; cui certos orationis limites pollicetur. *Num. 32. conturbatus sane.*

A N N O T A T I O.

Facit hæc narratio ad docilitatem causæ, atque fundamentum stabiliendæ postea fidei; sit probabilis maxime ab adjunctis. sit suavis præsertim facetiis in Nævium; habetque insertos quosdam metus sed breves.

C O N T E N T I O N I S.

Propositio & Distributio.

Propositio contentionis est hæc: Sex Nævius bona P. Quinctii non possedit ex edicto Prætoris. *Nu. 36. negamus.*

Argu-

14 PROQUINCTIO

Argumenta quibus propositio nititur, seu in quæ oratio distribuitur, sunt hæc tria.

1. Quia causa non fuit, cur Sex. Nævius a prætore postularet, ut bona Quinctii possideret.
2. Quia ex edicto possidere non potuit.
3. Quia non possedit. *Ibid. ostendam.*

CONTENTIONIS.

Argumentatio, Amplificatio, Affectus,

Primum argumentum, *causa non fuit, cur Sex. Nævius a Prætore postularet, ut bona, P. Quinctii possideret*, tractatur hoc enthymemate. Nævio nihil debuit Quinctius, neque vadimonium deseruit. Ergo non fuit causa, cur Sex. Nævius a prætore postularet, ut bona P. Quinctii possideret. Antecedentis pars prima, *Nævio nihil debuit Quinctius*, apostropha & repetitione, & concessione urgetur a testimonio ipsius Nævii, qui annum, & diutius nihil petiit a Quinctio. *Nu. 37. non fuit*. Deinde comparatione majorum amplificatur. *Nu. 38. qui tam dissolutus*. Tum confirmatur triplici ironica prolepsis; quarum 1. est hæc, quasi vero Sex. Nævius non ausus sit tam diu debitum petere, ne molestus esset P. Quinctio, quem nunc cupit interficere. Hanc prolepsin allegoria, & gradatio, & prior comparatio exornat. *Nu. 39. huic tu molestus*. Altera prolepsis est hæc, quasi vero Nævius non habuerit vel locum, vel tempus appellandi. Hæc prolepsis brevi subiectione absolvitur. *Num. 41.*

appellandi. Tertia, quam dilemma stringit, quasi vero Nævius sit negligens in petendis debitis, aut certe liberalis in remittendis. *Ibid. restitut.*

Urgetur magis eadem pars antecedentis a causa finali seu consilio Nævii, qui non tam debitum & pecunias quam vitam P. Quintii & sanguinem appetit, longa biennii & copiosa hominum potentum & disertorum advocatione. Quod Orator interrogatione, dialogismo, concessione, & subjectione effert. *Nu. 42. quod si hoc ipsum.* Digressus Cicero apostropha Judicem Aquillium & dialogismo actorem Hortensium avocavit ab hoc judicio, quod inique & moleste fit, non de debito & pecuniis, sed de vita & capite P. Quintii, *Nu. 44. a nobis.* Concludit rursus prava quadam anacephaleosi, Nævium non pecuniam, sed jugulum P. Quintii petere: & hoc prosopopeia Nævii amplificat Orator: seque in fidem Judicis insinuat. *Nu. 46. Inveniri ratio.*

Antecedentis pars 2. *Quintius vadimonium non deseruit*, ratiocinatione quinquepartita expolita est.

Major propositio est hæc: etiamsi Quintius vadimonium deseruisset, non tamen oportuit continuo Nævium ire ad extrema jura, & inimicissima contra affinem, & socium, & amicum: hoc est, non oportuit ejus bona proscribere. *Nu. 48. quid si debuisset.*

Probatio majoris propositionis amplificatur conglobatione effectorum, & comparatione majorum, quod ejusmodi proscriptione

fit acerbior ipsa bonorum & famæ, & vitæ
 jactura *Nu. 49. nam quid homini*. Amplifica-
 tur 2. dissimili majorum, & bonorum homi-
 num, qui non nisi ex necessitate, & conside-
 rate bona aliorum, etiam inimicissimorum
 proscripserunt. Nævius temere & illico bo-
 na sui socii, & affinis, & amici vendidit. *Nu.*
51. itaque majores. Atque hoc præposterum
 & perversum facinus iterum amplificat pul-
 chra subjectione: *Nu. 52. ad vadimonium non*.
 Præterea amplificat duplici communicatio-
 ne, & prosopopeja. *Nu. 53. si de prædiis*. Po-
 stremo item altera prosopopeja, ethopeja,
 & concessione constat Nævio odium. *Num.*
55. qui! a! hæc Nævius.

Minor propositio seu assumptio est hæc.
 Atqui Quinctius vadimonium non deseruit,
 quæ pariter subjectione, sustentatione, &
 odiosa dubitatione ornatur. *Num. 56. quid*
si numquam.

Probatio assumptionis est: quia Quinctius
 Romæ non fuit, quo die dicit Nævius esse
 vadimonium factum, idque plures parati
 sunt testari. *Num. 57. ait esse*.

Complexio argumentationis exprimitur
 indignatione & querimonia, P. Quinctium
 inferiorem opibus, non veritate causæ, aut
 vitæ rusticæ integritate, opprimi a potentio-
 re & iniquiore Nævio. *Nu. 59. est in hac causa*.

Secundum argumentum, Nævius non potuit
 bona Quinctii possidere ex edicto Prætoris, facta
 anacephaleosi, aperit hoc enthymena. Quin-
 ctius non fuit edicto Prætoris comprehen-
 sus; igitur Nævius non potuit bona Quin-
 ctii

Etii possidere ex edicto Prætoris . *Nu. 60. do-
cui quod primum .*

Antecedens patet ex adjunctis & verbis edicti . Nam Quinctius non latuit , solum non vertit , habuit hæredem , absens fuit a Procuratore defensus . *Ibid. attenae nunc .* Quinctium vero absentem fuisse ostenditur triplici Alpheni procuratoris officio , qui 1. proscriptionis libellos dejecit . *Nu. 61. qui locus igitur . 2. Vadimonium pro Quinctio absente optimus vir , atque idem procurator Nævii , promisit . Adverte hic subjectionem , & dialogismum . Ibid. videamus . 3. Tribunos appellavit . Ad quam appellationem muniendam triplex prolepsis accedit . 1. Alphenum sic appellasse , ut iudicium non recusaret . Estque parva digressio in Hortensium . *Nu. 63. postulabam inquit . 2. Sic auditum esse a tribunis Alphenum , ut M. Brutus intercesserit , promiseritque Alphenus P. Quinctium , ubi rediisset , ad vadimonium sistere . Nu. 65. at enim . 3. Nævio sic fuisse tunc parem concertationem cum Alphenò , sicut nunc est Quinctio cum ipso Nævio nu. 68. quid affer-
tur .* Hæc ultima prolepsis habet venustam dissimilium comparisonem ; nam Alphenus cum Nævio , & inter se amici utriusq; comparantur per dialogismum . *Nu. 69. erat , inquit .* Denique Quinctii causa , solitudo , & inopia cum iniqua postulatione Nævii , & potentissima , adversariorum actione , & injuria confertur , altero elegante dialogismo . *Num. 71. quod situm .**

Consequens enthymematis . *Igitur Nævius*

vius non potuit bona Quinctii possidere ex edicto Prætoris, paucis subjicitur. Nu. 73. quare aut doceas. Mox amplificatur a consequentibus, quod bona Quinctii non venierint, & quod ea bona nullus creditorum, præter improbum Nævium, voluerit emere; propterea quod omnes judicarent, P. Quinctium non esse isto Prætoris edicto comprehensum. Ibid. & enim si ex edicto.

Tertium argumentum, *Nævius bona Quinctii non possedit*, ingreditur Cicero illi stri dialogismo. *Nu. m77. diffidebam*. Deinde sic agit dilemmate; si Nævius bona P. Quinctii possedit ex edicto Prætoris, aut triduo sexcenta millia passuum confecit nuntius, ut de saltu dejiceretur Quinctius, quod est incredibile; aut nuntius a Nævio missus est ante edictum, quod est improbum.

Primum dilemmatis partem petitione attentionis, & dialogismo excutit Cicero, subjecta exclamatione ironica, & parva digressionem in Hortensium. *Nu. 79. quod abs te.*

Secundam partem, & rursus totum dilemma incisum urget duplici subjectione, & repetitione. *Nu. 81. antequam*. Tum apostropha ad Judices arguit improbitatem Nævii, qui ante edictum, & contra edictum, & per vim, fundis suis miserum Quinctium dejecit. *Nu. 84. omnia sunt.*

A N N O T A T I O.

1. *Propositio contentions quam est aperta? quam brevis, & quam perspicua distributio, tria membra seu præcipua argumenta complectens.*

2. *Quan-*

2. *Quantus nervus, & quanta varietas argumentationum? nam primum argumentum enthymemate, & ratiocinatione Orator explicat, secundum altero enthymemate tractat, tertium dilemmate urget, eoque adversarium conficit.*

3. *In singulis argumentationum partibus, quam graves sunt rerum amplificationes, præsertim locorum congerit! quam ornatae verborum amplificationes, præsertim figuris sententiarum? quot digressiones, quando occasio?*

4. *Affectus misericordiae in P. Quinctium, & odii in Sex. Nævium temperati quidem & inchoati in exordio, & narratione, quo modo in contentione assurgunt: nam 1. argumentatione avaritiam Nævii Cicero convincit; irridetque mox ejus improbitatem in appetenda vita P. Quinctii graviter insimulat. 2. Argumentatione avidam bonorum proscriptionem P. Quinctii veementius accusat. Demum 3. Argumentatione seu dilemmate acerrime perstringit improbitatem Nævii, ut conflato tandem ipsi odio, misericordiam Quinctio majorem faciat in peroratione, ut mox videbimus.*

PERORATIO.

HÆc peroratio habet duas partes, enumerationem, & affectum; enumeratio recenset argumenta prius allata. Num. 86. ostendit quam multa. Affectus est misericordiae erga P. Quinctium; movetque hunc affectum Cicero 1. insinuatione, qua Judicis fidem, bonitatem, & æquitatem capta
a per-

a persona P. Quinctii lenis, & inopis contra adversarios crudeles & opulentos. *Nu. 91. nunc causa perorata est.* 2. Dissimili comparatione Quinctii & Nævii, per concessionem. *Num. 93. non comparat se.* 3. Pathetica petitione vitæ & libertatis P. Quinctii, cum exclamatione & gradatione. *Num. 94. quid ergo est.* 4. Proposita calamitate P. Quinctii, & ejus demissione, oppositaque crudelitate & superbia Nævii. *Nu. 96. omnia circumspexit.* 5. Iterata Judicis obtestatione. *Num. 99. itaque te hoc.*

A N N O T A T I O.

De hac peroratione breviter dicendum omnia per orationem sparsa hic colligi & præcipue affectus, post recensita argumenta. Nam ad motum vehementiorem Orator prosopopeja deprecatione, comparatione dissimilium, inducit Quinctium afflictum, atque obtestantem Judices a persona, & vita sua innocentissima, contra adversarium virum potentem, & voluptuarium, & iniquum. Itaque ut scribit Gellius liberato Quinctio fructum suæ eloquentiæ tulit Cicero.

PROSEX. ROSC.

AMERINO.

Argumentum, Quæstio, Stylus.

Occiso Romæ Sex Roscio, cum noctu rediret a cæna, accusatus est parricidii hic Sex. Roscius. Crimen affingebant duo Roscii, sicarii; accusabat Erutius, accusator ineptus: hunc & illos fovebat Chrysogonus, vir potens apud nobiles, & avarus qui proscrip-
ta inique Sex. Roscii bona emerat. Igitur his a.versariis brevi oppressus Sex. Roscius vir rusticus, fortunisque eversus fuisset, nisi Patronus Cicero subvenisset: namque hic Clientem suum ab integritate vitæ, & nulla non modo causa, sed etiam occidendi parentem factitate defendit, contra futilem Erutii criminationem. Tum ipsam cædis suspicionem in adversarios quinque manifestis argumentis coniecit.

Hujus orationis quæstio seu status est in genere judiciali, an Sex. Rosc. Amerinus occiderit Patrem suum.

Genus dicendi est subtile & acutum: sæpius crebris sententiis atque ornamentis copiosum: quippe in hac oratione uti in prima luxuries Oratoris seniore stylo depascenda est.

A causis, quare Cicerone, & non alius corum, quoadfuerunt, decessit Sex. Roscius.

1. Causa est major in Cicerone, quàm in illis libertas dicendi.
2. Causa est ratio officii.
3. Quia Sex. Roscius non habuit causam occidendi Patrem suum.
4. Non habuit facultatem.
5. Advorsarii habuerunt causam illum occidendi.
6. Habuerunt facultatem.

EXORDIUM. ARGUMENTA.

AMPLI-

NARRATIO. ARGUMENTATIO.

S Y N O P S I S

Primum describit Cicerone Roscium in militia; deinde ex his ætem Sex. Roscius: postea ex ceteri cardis nuntio, ex societate P. Roscii cum Cl. ylogono: ex ventitior e, & possessione berora, inficio Sylla: ex perfidia ejudem Roscii in silendis ad Syllam legatis; denique ex corum accusandi hunc Sex. Roscium parricidii atque eos cædis probat esse adversarios.

1. Argum. parricidii enim est ejusmodi, ut accusator magnas causas afferat: debeat, quare sit commissum: sed accusator Erucius nullam afferat causam potuit: ergo non est credibile Sex. Roscium sine causa occidisse Patrem suum.
2. Argum. si Sex. Roscius habuit facultatem occidendi Patrem suum, vel per se occidit, vel per alios; neutrum; ergo.
3. Argum. cui cædem non bono fuit, si major in occidendi causa habuit: sed cædes P. Roscii majori bono fuit P. Roscio quam Sex. Roscio; igitur ille potius, quam hic, habuit causam occidendi.
4. Argum. quinquæ sunt in dicitur quibus hæc facta ultas & cædes Sex. Roscii in adversarios conjicitur; ergo, &c.

PROPOSITIO.

Sex Roscius non occidit Patrem suum; sed adversarium illum occidit.

Patricidii causæ atque indicia ex parte filii si ut corrupti more, auaritia, luxuries, debita, cupiditas; ex parte patris, esedum filii: quorum nihil pro bare potest acculator Erutus; rec enim sceleratus filius, nec amens pater, qui sine causa occidit filium. Nam quod hunc jus in se sit, honoris ac benevolentia causa misit, exemplo patris, ac ma orum; quod ex parte patris voluerit, utile scilicet. Iræptus igitur est & puerans scum, & irapudens Erutus, qui sine causa alii pueraculet patricidii; quod crimen sine multis & magnis causis non est credibile, tum testimonio naturæ, tum præiudicio iudicum. Teraciensisium, exemplis, Poeticis, & decretis supralicis.

1. ARGUMENTATIONIS 2. ARGUMENT.
AMPLIFICATIO ET AFFECTUS.

Majori bono cedens Roscius
fuit P. Roscio, iuam sext.
iani ille mendicis, avarus;
eudax, inimicus Roscio diviti
fuit: hic ruri additus remi
ni infestus, denique filius,
sub unta iterum facera di
prelione in accusatorem E
ruum.

4 ARGUMENT.

1. Argumentum caris et auaritia T. Roscii, qui can accuatore sede.
2. Cædes celestium nuntiata Roscio Capioni.
3. Capionis perdis in silentio discedit legatus ad Syllan.
4. Quæstio seruorum, et usitata ab aduersariis.
5. Avaritia & potentia Chrylogoni.

Sæx Roscius non per se occidit, re potuit la rem, qui Roscius non erat, quanto potius fuit occisus. Non ieiuniosus Ambricia, qui non nominatur. Non ieiuniosus, quos non ieiuniosus ruri assiduus. Non ieiuniosus, quos non ieiuniosus, quos non ieiuniosus, quos non ieiuniosus.

Commiserationis affectus erga Sex. Roscium, qui æquo animo fortunam suam emones concedit Chrylogono, cum deprecatione ad iudices, ut istam crudelitatem non ferant in rep.

TERORATIO.

EXORDIUM.

EXordium fit prolepsi, & sustentatione à causis, quare Cicero, & non alius eorum, qui adsunt, defendit Sex. Roscium. *Num. 1. credo ego 1.* Causa est major in Cicerone, quam in aliis libertas dicendi, propter adolescentiam ac tenuem in Repub. auctoritatem. *Num. 2. quæ me igitur res 2.* Causa est ratio officii. *Num. 4. accedit illa quoque.* Mox altera prolepsi excusat eos, qui propter periculum tacent in hac causa: & Chryso- gonum vocat in invidiam ab iniqua postulatione. *Num. 5. forsitan queratis:* Auget invidiam postulando quod est æquius à Chryso- gono, & à Judicibus, ne iniquo isti viro faveant: quod est indignum. *Num. 7. si vobis æquum.* Hancque indignationem amplificat 1. distributione *Num. 9. his de rebus:* Sua in Judices fiducia, ac fortitudine defendendi Sex. Roscium. *Num. 10. quapropter vos oro 3.* Apostropha ad M. Fannium. *Num. 11. Te quoque.* Quam apostropham ad majorem motum exornat gradatione à consequentibus. *Num. 12. petimus abste.* Et repetitione per antitheses. *Num. 13. accusantis.*

ANNOTATIO.

Constat hoc exordium insinuatione qua Cicero adstantium & Judicis gratiam colligit 1. excusando ipsorum officium in tam iniqua & periculosa causa. 2. Suam adolescentiam, mediocre
inge-

ingenium, auctoritatem exiguam magnam officii rationem commemorando. 3. Iniquum Chryfognum flatim adducendo in odium, & aliquanto vehementiores affectus gravibus concitando figuris.

N A R R A T I O .

B Revis est transitio ad narrationem. *Nu. 14. atque ut.* Quę continet 1. descriptionem Patris Sex. Roscii a nobilitate, divitiis, gratia, & præclare factis in tueda nobilitate, *n. 15. Sex. Roscius.* 2. Descriptionem duorum Rosciorū sceleratorū, inter quos & Patrem Sex. Roscii fuerunt inimicitix. *n. 17. erant ei veteres.* 3. Cædem Patris Sex. Roscii ab adjunctis loci & temporis, *n. 18. nam cum hic.* 4. Nuntium celeriter a Glaucia Tito Roscio Capitoni factum. *n. 19. occiso Sex. Roscio.* 5. Eiusdem T. Roscii Capitonis societatem cum Chryfogono, ut simul in fortunas incauti rustici involarent. *n. 20. quatrduo.* Hic fit parva digressio ad benevolentiam L. Syllæ, quo inscio hæc facta Orator dicit. *n. 22. hæc omnia.* 6. Insolentem ac flagitiosam possessionem honorum Sex. Roscii per T. Roscium Chryfogoni nomine, & nullo non Amerinorum id ægre ferente. *n. 23. interea iste.* 7. Perfidiam adversariorum in fallendis ad Syllam legatis. *n. 25. itaque decurionum.* 8. Fugam Sex. Roscii ad Cæciliam nepotis filiam. *n. 27. quod is simul.* 9. Consilium adversariorum accusandi Sex. Roscium parricidii. *n. 28. nam postquam.* Quod consilium Orator amplificat 1. dubitatione. *n. 29. Quid primum.* 2. forti pollicitatione sui officii. *n. 30. patronos*

26 PRO SEX. ROSC. AMERINO.
buic. 3. Profopopeja. n. 32. Et enim quis. 4.
Comparatione hujus nefarii consilii cum fa-
cto C. Fimbriæ. *n. 32. hominem longe.*

A N N O T A T I O.

*Probabilitas hujus narrationis petitur ab ad-
junctis personarum, & rerum, quæ ante & post
eadem Sex. Roscii gesta sunt. Apparent etiam
in hac narratione uti supra in exordio, inchoa-
ti affectus contra adversarios.*

C O N T E N T I O N I S.

Propositio, & Distributio.

Propositio contentionis est hæc: Sex.
Roscius non occidit patrem suum: sed
adversarii illum occiderunt. Distributio seu
argumenta prioris partis. *Sex. Roscius non
occidit patrem suum* sunt hæc duo: 1. quia
non habuit causam illum occidendi. 2. quia
non habuit facultatem.

Argumenta posterioris partis, *adversarii
occiderunt patrem Sex. Roscii*, sunt hæc iti-
dem duo. 1. quia habuerunt causam illum oc-
cidendi. 2. quia habuerunt facultatem.

Atque hæc clarius patebunt in argumen-
tatione: nam apertam distributionem con-
tentionis non proponit Orator. 35. *num. tres
sunt res.*

C O N-

C O N T E N T I O N I S .

Argumentatio , Amplificatio , Affectus .

PRioris partis 1. argumentum, *Sex. Roscius non occidit Patrem suum, quia non habuit causam illum occidendi*, hic syllogismus exponit: Parricidii crimen est ejusmodi ut accusator magnas causas afferre debeat, quare sit commissum; sed accusator Erutius nullam afferre causam potuit: ergo non est credibile *Sex. Roscium sine causa occidisse Patrem suum*.

Major syllogismi effertur exclamatione, & comparatione majorum, & apostropha ad accusatorem Erutium. *n. 37. occidisse Patrem*.

Affumptio constat refutatione earum causarum quas adfert Erutius: nam ex parte filii, fatente etiam Erutio, corrupti mores, audacia, luxuries, debita, cupiditas (quæ sunt indicia & causæ parricidii) per subjectiorem removentur à *Sex. Roscio. n. 39. Patrem occidit*. Deinde ex parte Patris, odium non fuisse, subjectiione ac dilemmate ostendit Cicero *n. 14. rursus igitur eadem*. Nam primum odii argumentum (quod leviter adfert Erutius, & leviter diluitur) de relegatione filii in agros, benevolentiam & honorem, non supplicium & odium probat. *n. 24. Nescio inquit*. Confirmatur 1. ex eo quod parens ei optima prædia colenda dederit. *n. 43. quid ais Eruti*. Confirmatur 2. ex eo quod patres familias mittant rus filios suos, non quod pro-

brosum sit, aut criminofum, sed quia honestum. *Ibid. patres familias* Hic caprat Cicero Erutium, quem pugnare contra se arguit à contrariarum & pugnantium rerum conflictatione mordetque à parente. *n.44. vides Eruti, quantum.* Confirmatur 2. Fabula Cæciliani tenis. *n.46. ecquid tandem.* Confirmatur 4. exemplo multorum, qui ista ætate agros colebat. *num.47. quasi vero.* Hic rursus parva est digressio in prædia diligenter à Sex. Roscio exulta, quæ nunc inique Chryfognus possidet. *n.49. quid censes.* Confirmatur 5. exemplo Majorum qui ab aratro accessiebantur, ut Consules fierent. *n.50. natu Eruti.* Clauditur argumentum parva anacephaleosi. *n.51. neque ego hæc.*

Alterum odii argumentum quod affert Erutius de exhæredatione filii probari non potest: quare Cicero dialogismo, & concessione nugatorium argumentum irridet, *n.52. odium igitur.* Digreditur in accusatores ineptos, qui suspitione & emolumento (uti Erutius) impelluntur ad causas, adducta per ironiam comparatione canum, & anserum in Capitolio. *n.55. nemo nostrum est.* Redit ad Erutium, cujus negligentiam atque fiduciam in acufando Sex. Roscio ostendit prosopopeja, & ethethopeja *n.58. quid mihi.*

Complexionem syllogismi amplificat Cicero 1. conglobatione causarum parricidii, quæ nisi sint magnæ, & probatæ ab accusatore, tantum crimen non est credibile. *n.61. de parricidio causa.* Amplificat. 2. à testimonio naturæ. *n.63. magna est* 3. præjudicio judicum

dicum Terracinensium *n.64. non ita multos .*
 4. Ab exemplo Poetico Orestis , cæterisque
 fabulis , nec non malæ conscientiæ stimulis ,
 cum anacephaleosi causerum parricidii . *v.*
66. videtisne quos . 5. A decretis majorum pre-
 fertim Atheniensium . *n.69. quare hoc .* 6. A
 sapientia Romanorum , qui gravissima in
 parridas supplicia constituerunt . Atque
 hunc locum exornat orator exclamatione ,
 & eleganti distributione . *n.70. quanto ma-
 jores nostri .*

Amplificata complexione Cicero redar-
 guit impudentiam Erutii, qui hominem tan-
 ti sceleris apud prudentissimos Judices, nulla
 prolata causa accuset . *n.72. tanti maleficii .*

Prioris partis 2. argumentum, *Sex. Ro-
 scijs non occidit Patrem suum quia non habuit
 facultatem illum occidendi,* concessione Cicero
 ingreditur , *n.73. esto causam .*

Mox hoc dilemmate distribuit : si *Sex.
 Roscius* habuit facultatem occidendi Patre
 suum ; vel per se occidit , vel per alios , sive
 liberos , sive servos ; neutrum ; ergo .

Non per se occidit , quia Romæ non e-
 rat , quando Pater fuit occisus . *n.74. quo-
 modo occidit .*

Non per libertos ex Ameria , qui non no-
 minantur ; nec per sicarios , quos non novit
 vir ruri assiduus . *Ibid. si per alios .* Hunc lo-
 cum pulchre interrogando concludit ab ad-
 junctis , præsertim per præteritionem ab in-
 tegritate & innocentia vitæ rusticæ quam
 commendat similitudine & gradatione *nu.*
75. qua in re .

Nec vero occidit per servos, quos quotidie postulat in quæstionem; atque hoc Sex. Roscio non licere per adversarios, qui servos in honore ac pretio habent, expostulat Cicero exclamatione & apostropha ad Judices. *n. 77. reliquum est.* Ex his cædem Sex. Roscii obiter in adversarios conjicit. *n. 78. dubitate.* Deinde parva anacephaleosi vana Erutii argumenta diluit. *n. 79. nunc Eruti.* Mox iterum eum jugulat, cum probabilius sit istos noctu sicarios, qui Romæ Sex. Roscium occiderunt, esse adversarios, *n. 80. ejusmodi tempus.* Demum reliquam Erutii criminationem insinuatione, ac ironia dissolvit, *n. 82. vereor ne.* Posterioris partis primum argumentum, *adversarii occiderunt Patrem Sex. Roscii, quia habuerunt causam illum occidendi,* proponit Cicero quodam proœmio, se non tam accusare adversarios velle, quam Sex. Roscium defendere; fit etiam parva excursio in Erutium, & in T. Roscium, & in Capitonem. *n. 83. venio nunc.* Deinde argumentum hoc syllogismo conficit; cui cædes majori bono fuit, is majorem occidendi causam habuit; sed cædes Patris Sex. Roscii majori bono fuit T. Roscio, quam Sex Roscio; igitur ille potius, quam hic, habuit causam occidendi.

Major nititur dicto, L. Cassi, & comparatione judicis M. Fanni, cum iplo L. Cassio. *n. 84. L. Cassius.*

Minor infertur per distributionem ex divitiis Sex. Roscii, ex mendicitate, avaritia, audacia, inimicitiis T. Roscii. *n. 86. in hac enim.*

Conclusio syllogismi fit utriusque per an-
 ritheses comparatione . n.88. *restat, iudices* :
 Subjungitur digressio in Erutium , cujus di-
 cendi facultatem Cicero irridet compara-
 tione sui , & accusatorum ad Cannas , & ad
 lacum Servilium occisorum . n. 89. *Hæc tu
 Eruti .*

Posterioris partis secundum argumentum.
*Adversarii occiderunt Patrem Sex. Roscii quia
 babuerunt facultatem illum occidendi.* eleganti
 dialogismo, & comparatione dissimilium ad-
 junctorum , & personarum proponitur , n.92.
videmus nunc ecqua . Explicatur vero indu-
 ctione per numerationem eorum , quæ mor-
 tem Sex. Roscii sunt consecuta : quinque enim
 sunt indicia , quibus hæc facultas , & cæ-
 des Sex. Roscii in adversarios conjicitur .

1. Est audacia T. Roscii , qui istic cum ac-
 cusatore sedeat . n.95. *videamus nunc strictim .*

2. Est nuntius cædis magna celeritate fa-
 ctus per Glauciam Roscio Capitoni , quam
 celeritatem orator (excusso leviter Glaucia)
 pulchre urget ab adjunctis , loci , temporis ,
 & personarum . num.96. *occiso Sex. Roscio qui
 primus.* Mox hypotyposi percussorem Roscii
 ostendit T. Roscium , qui illico cursorem
 Glauciam subornat Capitoni . n.98. *non ne
 vobis .* Capitonem quoque hujus cædis con-
 scium designat , præter alia ejus flagitia . n.
 99. *quid erat quod .* Deinde hujus testimo-
 nium , in propria causa , & crimine rejicit
 exclamatione ironica , & comparatione A-
 fricani . n.101. *veniat modo .* Tum apostropha
 redit ad T. Roscii audaciam , de qua supra

& hanc communicatione reprimit *n. 104. quid tu optime*. Denique Chryfogonum, quippe ad quem celeriter etiam nuntius pervenerit, si non ipsius cædis, at avaritiæ, & communis prædæ insimulat. *n. 105. age nunc*.

3. Est Capitonis perfidia in fallendis ad Syllam legatis: hanc perfidiam Cicero subicit concessione, & ethopeja. *n. 109. venit in decem*. Deinde amplificat duplici comparatione majorum; quarum 1. est hæc; in privata re nobis credita amicum fallere turpe est, quia fides & amicitia violantur; quanto igitur turpius Capitoni in Republica seu legatione ipsi credita, ex qua Sex. Roscii fortuna, & fama, & vita pendebat perfidum fuisse; *n. 111. in privatis rebus socium*. Altera est hæc; turpe est eum, qui nobis rem suam & consilia communicat, socium fallere, quia hic nobis fidit; quanto igitur est turpius Capitoni, non unum in re pecuniaria socium, sed novem in publico munere legatos fefelisse? *n. 116. videte jam porro*. Quare Cicero ex hac perfidia probabiliter cædem Sex. Roscii adscribit Capitoni, quia homo summe perfidus, non est alienus ab alio, maximoque scelere. *n. 118. in ejusmodi vita*. Confirmat ex eo quod hic Capito sub gladiatore ex lanista magistro, brevi insignis discipulus evaserit. *Ibid. quid tandem*.

4. Est fervorum, quos adversarii, præsertim Chryfogonus, tanta opera & honore fovent, quæstio recusata sæpius a T. Roscio. *num. 119. dixit jam antea*. Tamen non tam Chryfogonum accusat cædis (hæc enim tota ad

ta ad Roscios pertinet; tametsi hos etiam leviter & ex necessitate accuset) quam amicitiae, & iniquae venditionis bonorum Sex. Roscii, *n. 122. quid igitur*. Porro avaritiam Chryfogoni notatione & dubitatione arguit, *n. 124. venio nunc ad illud*. Iniquam autem fuisse venditionem bonorum Sex. Roscii ostendit ab adjunctis legis sive Valeriae sive Corneliae, quae proscriptorum tantum, aut eorum qui in adversariorum praesidiis occisi essent, aut malorum civium praestituta die, bona vendi jubebat. Sex. autem Roscius nec proscriptus fuit, nec in adversariorum praesidiis occisus, nec malus civis, nec ejus bona ad praefixam in lege diem venierunt. *n. 115. bonorum Sex. Roscii*. Verum hic interjecta est duplex apostropha sive digressio: una ad Erutium, qua Chryfogonum, non Syllam se dicit attingere. *n. 172. in quem hoc dictum*. Altera ad iudices, qua dolorem suum & animi sensum exprimit. *n. 129. verum queso*. Et qua etiam paulo post Syllae imprudentiam elevat facta comparatione hujus hominis cum Jove. *n. 131. placet igitur*.

5. Est Chryfogoni potentia, qua Erutius & adversarii nituntur ad maleficium, *n. 132. verum ut haec*. Istam Chryfogoni potentiam insectatur Cicero a praediis, domo, supellectile, familia, servis, luxuria, sumptibus, & per ethopejum ab habitu & superbia. *n. 133. aptam & ratione*. Deinde longa proleptu nobiles viros conciliat: unum Chryfogonum in invidiam vocat, qui potentia sua ac nobilitate abutitur, ut in fortunas alienas involcet

34 PRO SEX. ROSC. AMERINO .
n.135. *quæ vero officiat* . Hanc invidiam in
Chylogonum adauget exclamatione , & in-
dignatione . n.141. *hic nec etiam* .

A N N O T A T I O .

Affectus contentionis sunt tres . 1. misericordie , in Sex. Roscium , qui affectus tamen fere totus reservatur in perorationem . 2. Ironio in Erutium , quem Cicero argumentatione prima contradicere sibi ostendit , & nugatorias causas afferre , ineptum accusatorem redarguens , comparatione canum & anserum in Capitolio , & etbopeja , deniq; impudentem qui sine causa aliquem parricidii accuset . Secunda argumentatione , rursus illum sua ipsius argumentatione jugulat , atq; omnes hujus criminationes vel leviter & joco dissolvit vel præterit . Tertia argumentatione hujus facultatem dicendi irridet comparatione sui , & accusatorum ad Cannas & ad lacum Servilium occisorum . Itaq; Cicero passim excurrens insultat Erutio , mordetq; modo a parente , modo a doctrina , modo ab impudentia .

Tertius affectus est invidiæ in adversarios : primum in T. Roscium , propter audaciam : Deinde in Capitonem propter perfidiam , tercio in Chrylogonum propter avaritiam . T. Roscii audacia triplici ex capite invidiosa redditur , 1. ex eo quod ipse cum accusatore sedeat . 2. quod paratus sit proprio crimine testari . 3. quod percusso a se noctu Sex. Roscio cursorem Glauciam miserit , qui celerrime , cædem Capitoni conscio nunciaret : Capitonis vero perfidia ipso turpi crimine fallendi novem legatos , & flagitiosa vita

fit odiosa. Chryfogoni autem avaritia, iniqua emptione bonorum Sex. Roscii, præpostera penitentia; luxuria, superbia, nobilitate ad turpem rapinam conversa vituperatur. Atque hunc affectum invidiæ in avarum Chryfogonum inchoavit orator in exordio, & in narratione, hic in contemtionem adauxit distributione, & longa prolepsis, cum exclamatione & indignatione; Mox in peroratione ad summum perducet.

P E R O R A T I O.

Peroratio commiserationem movet, 1. pathetica per repetitionem & antitheses & subjectiones, prosopopeja qua Sex. Roscius fortunas suas omnes concedit Chryfogono, modo vitam non auferat. n. 143. *verum hæc*. Apostropha Ciceronis ad Chryfogonum, cujus, crudelitatem exclamando, & comparando accusat. n. 146. *facis injuriam*. Exponitur magis ista crudelitas ex opposita Cæciliæ, & Ciceronis misericordia. n. 147. *nisi hoc indignum*. 3. deprecatione ad iudices, ne istam Chryfogoni immanitatem ferant; quod exclamatione, & consequentibus Reip. periculis, & similitudine e bello petita Cicero detestatur. n. 150. *utrum si a Chryfogono*. Demum iudices hortatur ad munus suum fortiter contra hujuscemodi crudelitatem, & adversarios exequendum. n. 194. *homines sapientes*.

In hac peroratione enumeratio argumentorum nulla est, vel permixta amplificationi, & affectibus.

Affectus vero insignis in Sex. Roscium movetur magis proposita crudelitate adversarium, quam e Republica tollere & fortis & sapientis est Judicis.

P R O Q. R O S C I O

C O M O E D O ▲

Argumentum, Quæstio, Stylus.

C▲ *Fannius Cbarea servum suum Panurgum communem cum Roscio ea lege fecit, ut is a Roscio arte bistrionica institueretur, quæstusque inter eos communis esset. Institutum artificio comico Panurgum, Q. Flavius Tarquiniensis quidam interfecit. In hanc rem Fannius cognitor a Roscio datus fuit, qui Flavium iudicio damni injuria dati Roscii nomine persequeretur, non secus atque si res sua esset. Lite constituta Roscius sine Fannio cum Flavio decidit H. S. centum millibus, hoc est 2500. coronatis. Deinde C. Pisone teste & arbitro Roscius Fannio pro opere, pro labore, quod cognitor fuisset, quod vadimonia obiisset, certam pecuniam dedit hac conditione, ut si quid Fannius pro sua parte*

parte servi interempti a Flavio exegisset, partem ejus dimidiam Roscio dissolveret. Post triennium Fannius, qui diceret se a Flavio nihil abstulisse, Roscium cum eo de tota re pro societate decidisse. Roscium in jus vocavit, & HS. quinquaginta millia, hoc est 1250. coronatos, dimidiam scilicet partem ejus pecunie, quam Roscius a Flavio abstulerat, petit, & sponcione Roscium laceffit, nisi sibi ille HS. quinquaginta millia deberet. Datus igitur Judex a Prætorè fuit C. Piso cum hac formula, si patet Roscium Fannio HS. quinquaginta debere. Quod Cicero enumeratione causarum debitionis falsum esse docet; neque societatis nomine quicquam a Roscio peti posse probat.

Quæstio est in genere judiciali, an Roscius certam pecuniam Fannio debeat ex societate. *Sus acutus.*

Exordium de A haic
oratione, & primum,
contentionis argu-
mentum, & pro-
ratio.

Roscii: certa
pecuniam non de-
bet Fannio ex so-
cietate.

Argumenta.
1. Quia Fannius mutuo nihil
dedit.
2. Fannius societatis no-
mine pecuniam non expen-
dit.
3. Roscius nihil promissit.

2. Argum. neque ta-
bulis suis Fannius, ne-
que a versariis proare
potest se societatis no-
mine pecuniam expen-
disse. igitur Fannius so-
cietatis nomine pecu-
niam non expendit.
3. Arg. nullum pro-
bati potest ad iudicium
promissionis: igitur Ro-
scius nihil promissit.

1. Cur redat ut potius tabulis
Fannii, quam Roscii? nam in
illis nomen Roscii non est
adversarium.
2. Nomen adversarii nomen
Roscii toto trutinio fuit: scilicet
ipsum dicitur: adversaria non
habent in iudicio eam vim,
quam tabulae. Adde, Fannius
pro certa pecunia ad arbitrum
confugit.

1. ARGUMENTATIONIS.
Quo loco,
quo die, quo
tempore,
quo relicto,
aut data,
aut expen-
sa, aut sti-
pata pe-
cunia sit,
obtemperari
potest.

ARGUMENTATIO.
CONFUTATIO

Saturius Roscii famam in iudicio quando Fannius ab hoc fraudatum dixit; nam. 1. opti-
mus, est vit Roscius etiam tibi non o ipius Saturius, qui sibi con radicit. 2. Callidior est
Fannius, quam ut se fraudari passus fuerit a Roscio. 3. Nullam habuit anan Roscius
frauda tibi Fannii: 4. Fannius non arbitrum pro socio a legit Roscium, neque actionis
tabulas potest ostendere. 5. Pinurgi quae us perinet magis ad Magistrum Roscio, quam
ad Fannium. 6. Roscius dedit cum Fannio: quod confirmant tres, i de digni testes.

C O N T E N T I O N I S .

Propositio , & Distributio .

Contentionis propositio est hæc: Roscius certam pecuniam Fannio non debet ex societate. Distributio seu argumenta sunt hæc tria, quamquam primum desideratur. 1. quia Fannius mutuo nihil dedit. 2. quia Fannius societatis nomine pecuniam non expendit. 3. quia Roscius nihil promisit.

C O N T E N T I O N I S .

Argumentatio , Amplificatio ; Affectus.

Propositionis secundum Argumentum , *Fannius societatis nomine pecuniam non expendit*, hoc Enthymemate tractatur: Neq; tabulis suis Fannius, neque adversariis probare potest se societatis nomine pecuniam expendisse : igitur Fannius societatis nomine pecuniam non expendit .

Antecedentis 1. pars , *de tabulis*, Amplificatur 1. prosopeja , quia Fannius integra non sit fide , ut ipsius tabulis credatur ; hincque repugnet tabulæ Roscii *n. 1. is scilicet* . Amplificatur 2. concessione, exclamatione, quia Fannius in suis tabulis accepti, & expensi Roscii nomen non adscripserit . *nu. 2. sed ego copia* .

Antecedentis 2. pars , *de adversariis*, amplificatur indignatione , & interrogatione .
quia

40 PRO Q. ROSCIO COMOEDO.

quia adversaria non habeant eandem vim quam tabulæ ; atque hoc argumentum testimonio C. Pilonis , & consuetudine confirmatur . *n. 5. nimium cito* . Deinde gradatione & prolepsi urgetur Fannius, ratione temporis , quare per triennium Roscii nomen in adversariis non scripserit . *n. 8. Illud vero* . Præsertim urgetur Fannius suomet testimonio, quia pro certa pecunia ad arbitrum confugerit : nam qui compromissum facit , & arbitrum sumit, certam sibi pecuniam non deberi indicat; cur igitur nunc ab arbitro ad Judicem iverit Fannius ? *n. 9. sed hæc quamquam* .

Propositionis tertium argumentum , *Rosciius nihil promisit* hoc Enthymemate conficitur : nullum potest probari adjunctum promissionis : igitur Roscius nihil promisit .

Antecedens breviter habet enumerata adjuncta , locum , diem , tempus , testem . *n. 13. jam duæ partes* . Concludit tres contentionis partes ; id est nihil deberi Fannio , cum nulla pecunia (quod tamen necesse est fieri) aut data , aut expensa , aut stipulata sit . *nu. 14. hic ego si finem* .

Sequitur Confutatio accusatoris Saturii qui Roscii famam læsit , quando Fannium ab hoc fraudatum esse dixit. Confutationem Cicero ingreditur apostropha ad Fannium , proposita gravitate criminis , quo Roscius , socium fefellisse arguitur . *n. 15. illa superior* . Mox crimen removet . 1. a persona Roscii , & castissima ejus vita per similitudinem *nu. 17. quæ cum ita sint* . Per correctionem confirmat

firmat testimonio ipsius Pisonis, & Saturii qui sibi contradicit . n. 18. *sed quid ego* . Crimen removet 2. a persona Fannii, cujus caliditatem, & Roscio dissimiles mores pulchre Orator ostendit, ethopeja . n. 19. *Fraudavit Roscius* . Crimen removet 3. a Causa quam non habuit Roscius fraudandi Fannium, quia ille locuples, & liberalissimus, (adverte subjectionem) & majorem quaestum (quam sit hic qui objicitur) facere noluerit . n. 22. *principia sunt* . Crimen removet 4. per dialogismam, ex eo, quod Fannius non arbitrum pro socio adegerit Q. Roscium, neque pactionis tabulas possit ostendere . n. 24. *quid ego* . Crimen removet 5. a persona Panurgi, qui optime instructus a Magistro Roscio (cujus Cicero artificium aestimat, praesertim apud vulgus) hujus magis fuit ad quaestum quam Fannii . n. 27. *exoritur magna* . Crimen removet 6. ab iis quae necem Panurgi sunt consecuta . Quod Roscius multorum exemplo & jure cum Flavio, pro sua parte deciderit, & quidem parvo fundo Fannii accepto . Adverte dialogismum . n. 32. *quae deinde* . Quod vero rationem vertit Fannius. hoc est non ait Roscium pro se, sed pro tota societate decidisse : Respondet Cicero Fannium repromississe, & stipulatum esse, quod sibi nullam a Roscio ex vetere decisione deberi pecuniam indicavit . Adverte & hic dialogismos . n. 34. *vertit hic rationem* . 2. Quod Fannius a Flavio pecuniam abstulerit: & confirmatur eleganti subjectione a perionis trium testium, qui fide

42 PRO Q. ROSCIO COMOEDO.

sunt digni . n. 39. *quid si tandem* . Præsertim veracitas & constantia Cluvii, etiam injurati, amplificatur duplici prosopopeja . n. 45. *reliquum est* . Concludit Cicero, & Saturii prolepsim solvit: scilicet id, quod exegit Roscius, commune societatis factum non esse .
 1. Quia Roscius suam partem potuit ex societate petere . nu. 51. *Jam intelligis* . 2. quia alteri nemo petit, nisi qui cognitor est factus: Roscius autem cognitor non est factus: quomodo igitur alteri petiit? atque huic argumento junctum est simile . n. 54. *quod si quisquam* . 3. Quia stultus fuit Roscius, qui ex jurisperitorum consilio & auctoritate restipularetur, si sine cautione & repromissione nihilominus debeat . num. 56. *prestat in sententia* .

A N N O T A T I O .

Restat in hac oratione mutila solum confirmatio, & confutatio: confirmatio maxime ex loco extrinseco seu tabulis petitur; & deinde ab adjunctis promissionis. Confutatio tum a personis Roscii, & Fannii, & servi Panurgi, & testium; tum a causis, & iterum ab adjunctis promissionis ducta est. In hoc lis tota vertitur, an Roscius pro societate, non pro se tantum dederit: & hoc maxime argumento inquit Manutius, ad criminationem Fannii repellendam Cicero utitur; quod is, accepta a Roscio pecunia, quia cognitor ejus fuerat, repromississet, & stipulatus esset si quid a Flavio exegisset, dimidiam ei se daturum. Quo sibi nullam a Roscio ex veterere

tere decisione deberi pecuniam iudicavit; Plura ex hac oratione non habemus.

V E R R I N A I.

S E U D I V I N A T I O .

Argumentum , Quæstio , Stylus .

C Verres , per triennium Siciliæ præfuit ; ubi cum avare multa , crudeliter , libidinosè gessisset ; repetundarum a Siculis postulatus est . Ii sibi patronum ob eas causas , quæ in hac oratione exponuntur Ciceronem delegerunt . Sed cum accusandi munus ad se potius pertinere Q. Cæcilius , qui Verris quæstor fuerat , contenderet ; orta contentione , Cicero banc orationem habuit , quæ divinatio dicitur , quia Iudices , remotis testibus , & tabulis , argumenta sola sequantur , & quasi divinent uter debeat accusare . Quæstio hujus divinationis est in genere deliberativo , an Cicero sit eligendus accusator Verris , an Cæcilius .

Dicendi character est mediocris ac temperatus .

PROPOSITIONES

A causis quare Cicero nunc accusare Verrem petit, qui haecenus plures defendit: ninimum ratione officii, defendendae Siciliae, subleuandae Reip.

Quia Siculi volunt Cicero-
nem, non autem Caecilium; Ver-
res non vult Cicero nec, vult
Caecilium.

Cicero eligendus est acculator
Veris, non Caecilus.

Ille debet constitui actor, quem maxime velint ii, quibus facte sunt iniuriae; & quem minime velint is, qui iniurias fecit: quia lex de repetundis est iniustitiarum causa, quibus factae sunt iniuriae, volunt Cicero nec, nec autem Caecilium; & Verres, qui sic iniuris, non vult Cicero nec, vult Caecilium: nam Siculi Cicero nec ob quae sturam sibi probe cognitum rogauerunt, ut causam susciperet; Caecilium nec rogauerunt, nec noverunt; & Verres non vult Cicero nec, quia hunc novit habere omnes partes ac virtutes optimi acculatoris; vult Caecilium, quia non vidit hanc illam acculatoris partem ac virtutem habere; ergo Cicero eligendus est acculator Veris, non Caecilus.

ARGUMENTAT.

EXORDIUM.

AM-

Siculi, quibus à Verre facta sunt iniuriae, multis restituit, magna cum laude ob-
patriam bene gerant, estorem Ciceronem rogant, repudiat Cicerili amulo. Nam
in Cicerone est acuatōris integritas & dicendi facultas: Cæcilius nec vere aculab:
verrem, nec pio magnitudine cui nupit, graviter & copiose contra Horrensium,
suara acutus à duobus in eptis subripit. Quò si Cæcilius iniurias à Verre ac-
cepit, at Siculi frivores acceperunt: in inimicis Verri fuit, at pedit in gratiam: si
& quæstor eius fuit, at quæstor non debet præorem suam accusare. Quare honestius
est: Ciceroni rarissimorum virorum exemplo, sociorum, à quibus rogatus fuit, in-
jurias persequi, quàm, Cæcilio suas.

Peroratio.

Peter Cæcero à Judicibus eligi accusator Verri's, quia di-
ligenter ac integre salutem Reip. & sociorum defendit:
quæ Cæcilius non spectat.

AMPLIFICATIO,
ET AFFECTUS.

EXOR-

E X O R D I U M.

EXorditur prolepsi Cicero a causis, quare nunc accusare Verrem petit, qui hactenus plures defendit . *n. 1. si quis vestrum. 1.* Causa est, quod officio, & fide & misericordia erga Siculos, apud quos quæstor fuit, ad id munus adducatur . *num. 2. cum quæstor. 2.* Causa est quod non tam accuset, quam defendat . *n. 5. quo in negotio. 3.* quod hoc tempore nihil Reip. utilius possit prestare, quam flagitiosum hominem accusare. *n. 6. Quod si.*

A N N O T A T I O.

Tribus istis, quas Cicero affert, causis accusandi Verrem, captat benevolentiam Judicum, tum a sua persona, seu officio, tum a suo in laborantem Remp. studio: quod studium exclamatione & modico affectu, atque amplificatione præsefert. Accuratum est etiam hoc exordium, & grave numeris periodisque.

C O N T E N T I O N I S

Propositio, & Distributio.

Contentionis propositio est hæc: Cicero eligendus est accusator Verris, non Cæcilius. Distributio seu argumenta sunt, quia Siculi volunt Ciceronem, nolunt Cæcilius; & Verres non vult Ciceronem, vult Cæcilius.

CON-

C O N T E N T I O N I S

Argumentatio , Amplificatio , Affectus .

TOta contentionis argumentatio est ratiocinatio , licet partes sint inter se mixtæ , sed hoc plerumque fit apud oratores .

Major propositio : *Ille debet constitui actor, quem maxime velint esse ii , quibus factæ sunt injuriæ ; & quem minime velit is , qui injurias fecit ; breviter effertur , nu. 10. ego sic intellico .*

Probatio majoris , *quia lex de repetundis pecuniis est constituta eorum causa , quibus factæ sunt injuriæ , sequitur paulo infra , n. 17. reliquum est .*

Minor propositio seu assumptio , *atqui Siculi quibus factæ sunt injuriæ , volunt Ciceronem , nolunt Cæcilium , & Verres , qui fecit injurias , non vult Ciceronem , vult Cæcilium , sequitur etiam infra , n. 23. at enim solum .*

Probatio minoris est quadripartita . 1. pars . *Siculi volunt Ciceronem , quia illum sibi ob preturam probe cognitum rogarunt , ut causam suam susciperet ; supra subjuncta est majori propositioni cum apostropha , & digressionem , in Cæcilium . n. 11. in hac causa .* Confirmatur auctoritate plurium testium . n. 13. *Deinde sunt testes .* Hancque voluntatem Siculorum modeste refert Cicero ad suam laudem . n. 15. *at enim cur .* 2. pars , *Siculi nolunt Cæcilium , quia hunc neque probe noverunt , neque rogarunt .* Prosopeja , & interrogatione , & repeti-

repetitione constat . n.19. *Sicilia tota*. 3. pars, *Verres non vult Ciceronem*, quia novit hunc habere omnes partes & virtutes optimi accusatoris . Et 4.pars , *Verres vult Cæcilium*, quia hunc novit nullam accusatoris partem ac virtutem habere ; paucis exponitur . nu. 22. alterum illud credo. Hic digreditur Cicero in Hortensium, quem profopopeja vocat in invidiam, ne suffragetur Cæcilio . nu. 23. itaque magnus . Et paulo post ipsum deterret , ne defendat Verrem , nova dicendi ratione proposita . nu.25. *huic ego homini*. Redit ex digressionem , resumitque tertiam & quartam partem probationis minoris : quas partes (quia in his maxime videtur contentio consistere) dissimili sui & Cæcili comparatione amplificat per apostropham, & distributionem, & communicationem . n.27. *tu vero Cæcili*. Primum accusatoris integritatem negat esse in Cæcilio, qui ex Sicilia litteras in Verrem non deportat : sed asportat, ut suspicantur Siculi . n.28. *hic ego de te* . Deinde Cæcilius firmus, verusque accusator Verris esse non potest , quia cum ipso rediit in gratiam . n.29. *deinde accusatorem* . Adde quod Cæcilius criminum in re frumentaria , ac furtorum societate implicatus , aut multa silentio prætermittet , aut quomodo ista accusabit ? Adverte dilemma . nu.30. *video enim* . Cicero autem libere proferet singula . n.34. *hec tu scis*. Postea repetitione, & insigni communicatione facultatem oratoriam in Cæcilio requirit Cicero , quam sibi non arrogat ita (etiamsi longo usu & exercitatione comparatam) ut pro magnitudine

dine copiaque criminum, possit copiose & graviter de Verre apud Judices dicere. *n. 35. qui illa Cæcili*. Tum prolepsi suum iose (quamquam a puero exercitatissimus in causis) timorem, & curam profitetur, quæ desiderari in Cæcilio significat. *n. 40. fortasse dicet*. Venuste auget difficultatem a persona Hortensii, contra quem Cæcilius debet dicere: Cicero hunc non reformidat. *num. 44. nunc ne illud*. Postremo irridet Cæcilium, & ejus subscriptores, Apulejum, & Allienum, quorum futili opera fretus, nec paratus aliunde descendit ad acre certamen. *n. 47. esto ipse nihil*. Certe Alienum festiva similitudine a Græcis actoribus sumpta bene robustum in clamando describit. *n. 48. deinde ut opinor*. & ejusmodi subscriptores, custodesq; adeo contemnit, ut non sigillatim, aut certo loco velit illis egere, aut respondere. *nu. 50. quibus ego non*. Absoluta argumentatione, sequitur confutatio Cæcili, qui triplici ex capite contendit esse accusator Verris. 1. ob injurias a Verre acceptas. 2. ob inimicitias. 3. ob quaesturam, quam Prætore Verre exercuit. 1. Cicero non negat injurias Cæcilio a Verre factas: verum quia Siculi graviores acceperunt, debent hi potius, quam ille, ulcisci & accusare Verrem. *n. 52. verum ut*. 2. Quæ inimicitia possunt esse inter Cæcilium, & Verrem, quando parva, aut nulla inimicitiarum fuit causa? quando Cæcilius cum Verre in gratiam rediit? Prius probatur ipso Agonidis Lilybetanæ judicio cum prava digressionem ad ingenium Verris. *n. 55. at eam tibi*. Post-

rius brevi repetitione, & dilemmate stringitur. *n. 58. hic tu si. 3.* Nec debet Cæcilius idcirco accusare Verrem, quod ejus quæstor fuit, & hac in re præponi Ciceroni; imo vero propter hanc causam debet rejici; nam Cæcilius non potest injurias, quando nullæ sunt, sibi a Verre illatas sine vituperatione, aut aliquo scelere persequi. *nu. 59. qui. si ne.* Deinde in Quæstorem non cadit Prætozem suum accusare, quem parentis loco habere debet. *n. 61. at vide qui. d.* Quod Exemplis majorum probatur. *n. 37. neque fere unquam.* Adde quod honestius est Ciceroni sociorum, a quibus rogatus fuit, injurias persequi & ulcisci, quam Cæcilio suas. Quod itidem probatur, & amplificatur pluribus exemplis clarissimorum virorum P. Gabinii, M. Catonis, C. Domitii, L. Lentuli & P. Africani. *n. 63. semper hac causa.*

A N N O T A T I O.

Amplificatio & affectus elegans est ille in probatione minoris per dissimilem Ciceronis & Cæciliæ comparationem, præsertim in oratoria facultate. ubi primum Cicero communicatione Cæciliæ admonet difficultatis Verrem accusandi: suumque ipsi timorem, quamquam in causis sit sæpe versatus, modeste aperit: deinde ipsum, & subscriptores deridet, quasi jam superior. Demum absoluta argumentatione de reliquo confutat, & rejicit Cæciliæ.

P E R O R A T I O.

IN peroratione pergit Cicero paulo majore affectu ostendere honestatem diligenter ac integre defendi Rempub. & ejus socios atque amicos. *nu. 70. & profecto.* Rursum amplificat dissimilem sui & Cæciliæ comparisonem in accusando Verre: nam Cæcilio nec salus Reip. nec propria laus, aut fama cordi est: quæ sunt vehementer proposita Ciceroni. *num. 71. quamobrem hoc.* Quare apostropha ad Judices petit præ Cæcilio eligi accusator Verris. *num. 73. quapropter Judices.*

A N N O T A T I O.

In hac, licet brevi peroratione Cicero colligit argumenta per orationem sparsa; Cæcilium nec integrum, nec diligentem, nec Reip. amantem, nec eloquentem esse Oratorem præ se; perficitque illum, quem maxime in exordio inchoavit, affectum de suo erga laborantem Remp. studio.

52
II. V E R R I N A

Seu

P R O O E M I U M .

I. A C T. I N V E R R E M .

Argumentum, Quæstio, Stylus.

Viclo Cæcilio, & accusatione ad se delata Cicero cum inquisitionis tempus in Siciliam postulasset dies centum & decem, & cum L. Tullio Fratre Patruæle totam provinciam colligendis litteris in Verrem, & denuntiandis testimoniiis peragrasset diebus quinquaginta, Romam reversus, cum id videret agi, ut a M. Glabrione, Prætorè, & ab iis Judicibus, qui tunc erant ad alium annum, aliumque Prætorè res tota transiret; eripereturque sibi reus, patrocinio Hortensii ac Metelli, qui tunc Consules futuri erant, hoc commentus est rationis; ut orationem longam prætermitteret, neque in criminibus declamatione cumulandis tempus absumeret; sed tantum citaret testes, ad unumquodque crimen expositum, & eos Hortensio interrogandos daret; Consilium autem suum Cicero in hac oratione exponit Freig.

Quæstio est in genere deliberativo, an novo genere sit accusandus Verres.

Stylus est temperatus.

EXOR-

Ab occasio-
ne, qua in judi-
ce, habent tolle-
rendi infamiam
Judiciorum.

Propositio.

Novo genere
est accusandus
Verres.

argumentum.

Quia Verres
Ciceroni, &
judicibus in-
dignus.

argumentatio.

Quoniam flagrant Judiciorum infamia magna est Pi-
curix vis, Cicero audacia, Verres in dicend, & stulti-
tiam in agendo reddit odiosam, & mendum in iudiciis;
cuique ssem not. in honesto p. a. s. i. d. o., sed in pecunia
Siciliensi & sceleratissimi vita positam infansit, subju-
cta narrat one. Ve'temente etiam carpit forte viur., &
Metellos, quibus patronis n. i. t. u. r. Verres causam suam in
annum seque ntem producere. Verum iudice. conhortatur
ad severe iudicandum, data divinitus opp. r. t. u. n. i. c. a. t. i. o. n. e.
Postremo, quod vult maxime, lau. in. c. o. n. s. u. l. i. t. i. m. e. x. p. o. n. i. t.
novo genere accusandi Verrem.

EXORDIUM AMPLIFICATIO
& AFFECTUS.

Verres quam se non habet pecu-
niam parvam iudicibus, & Ci-
ceroni, qui sperat se illos coru-
pturum, eigo verres Ciceroni,
& iudicibus infamiat.

Ora tor pergit iudices, nomina-
tim M. Glabronum Prxtorem
conhortat ad se verum, ac in-
regitatem contra sceleratum &
invidiosum Verren, praestito no-
vo accusandi genere.

PERORATIO.

E X O R D I U M .

EXorditor Cicero ab occasione , quam habent Judices, sedandi turpitudinem, atque infamiam judiciorum, reo in iudicium adducto C. Verre. *n. 1. quod erat.* Atque hæc est finalis causa , quare ipse Cicero ad accusandum Verrem accesserit. *num. 2. huic ego cause.*

A N N O T A T I O .

Orator benevolentiam captat a suo officio , & voluntate restituendi amissam iudiciorum estimationem : & data opportunitate tacite Judices monet atque hortatur ad idem consilium : qui precipuus est affectus totius orationis .

C O N T E N T I O N I S

Propositio , & Distributio .

Contentionis propositio est hæc : novo genere est accusandus Verres .

Distributio seu argumentum , quia Verres Ciceroni , & Judicibus insidiatur .

G O N T E N T I O N I S

Argumentatio , Amplificatio , Affectus .

Propositionis argumentum , Verres Ciceroni , & Judicibus insidiatur . Hoc Enthym-

thy memate exponitur. Verres grandem habet pecuniam paratam. Judicibus, & Ciceroni, qua sperat se illos corrupturum: ergo Verres Ciceroni, & Judicibus insidiatur.

Antecedens artificiose Cicero ingreditur, partim timore, ne se vi pecuniæ corrumpi sinat, partim oratione Verris, qui audaciter sibi nihil metuendum esse dicitur, quia tantum rapuerit, ut id multis satis esse possit; magnam porro in pecunia præsidium sit. *n. 3. equidem tu.* Non solum audaciam Verris in dicendo, sed ejus etiam in agendo stulticiam Cicero infensam reddit, quia inquisitorem pecunia induxerit, qui ut prior accusaret, brevior, quam Cicero, diem sibi in Achaiam postulavit; ipse autem Verrem non accusavit, sed Ciceroni menses tres eripuit ad agendum maxime appositos. *nu. 6. quod si quam.* Nunc idem Verres pecunia cogitat procellam temporis devitare, hoc est, in sequentem annum, apud M. Metellum sui amantissimum, cui quæstio repetundarum obtingere debet, causam protrahere. *num. 7. Nunc homo.* Atque ex his Orator vanam spem Verris amplificat non in aliquo honesto præsidio, aut in alicujus eloquentia aut gratia collocatam; sed in pecunia. *n. 9. quod si non modo.* Magis amplificat hanc spem vanam ex vita & copia criminum Verris; utiturque pulcherrima distributione, & enumeratione magistratum, & scelerum. *n. 10. et enim quod est.*

Concludit vanam esse spem Verris, præsertim in nobilium virorum (hi sunt Hor-

tensius, & tres Metelli) præsidio positam .
n. 15. Quæ cum ita sint. Quod ut melius ostendat , præmittit hanc narrationem de spe , quam habuit Verres corrupendi iudicii: 1. redemptio iudicii facta est , id est, Verres dedit negotium corrupendi peritis hominibus , qui sibi Iudices emerent ; facta vero Iudicum sortitione & rejectione , cum ii Iudices remansissent , apud quos religio & veritas plus , quam pecunia posse videretur , renunciata est a redemptoribus de corruptione desperantibus , tota illa conductio . *n. 16. quam spem nunc.* 2. Comitibus consularibus cum factus esset Consul Hortensius , Verris patronus ; C. Curio gratulatus est Verri , & palam renuntiavit Verrem ipsis comitiis, & isto Consule esse absolutum : de qua re Cicero queritur brevi subiectione, & insinuatione . *n. 17. ecce autem repente.* 3. Cum Metellus anno sequenti que siturus esset de repetendis, altera gratulatio facta est Verri : hic interim ædilitate Ciceronem dejicere conatus est . Quod sollicitum reddidit Oratorem , qui simul accusare, & petere ædilitatem debebat . *num. 21. ecce autem illis.* 4. Hæc sunt Verris consilia (vide prosopopejam) ut sublatis , quos pecunia non posset corrumpere, severis Iudicibus, apud M. Metellum causa dicatur; quem prætorem homini perditissimo esse amicum Cicero apostropha reprehendit . *n. 26. posteaquam illa.* Absoluta narratione Orator primum communicatione Iudicibus proponit novo genere, non perpetua oratione accusandum esse Verrem , ne elabatur . *nu. 32.*

nunc ego Judices. Deinde apostropha ad-
 fatur acriter Hortensio, qui cupiditate, &
 dominatione judiciorum defendere putat Ver-
 rem. *n. 33. res omnis mihi*. Et quamquam erit
 tum Consul Hortensius, ipse Cicero ædilis;
 hic tamen omnia se diligenter severeque di-
 cturum esse pollicetur; quæ ante decem an-
 nos flagitiose in rebus judicandis facta sunt:
 quanto magis ea, quæ in hoc judicio com-
 mitti intellexerit. *n. 37. erit tum Consul*. Po-
 stremo adortatur Judices, ut illam turpitudi-
 nem atque infamiam Judiciorum tollant, 1.
 objecta spe ac nefaria opinione Verris. *n. 42.*
o commemoranda judicia. 2. allatis Q. Catuli,
 & Cn. Pompeji testimoniis. *n. 44. neque hoc*
Q. Catulum. 3. proposita populi Rom. fama,
 & opportunitate divinitus data condemnan-
 di perditissimi hominis rei. *n. 46. nunc autem*.
 4. parata industria strenui Oratoris, qui ac-
 cusabit Verrem. *n. 48. postremo ego*.

A N N O T A T I O.

*Callide fingit se Orator timere infidias seu pe-
 cuniam Verris, ut plerosque Judices vel tacite
 commoneat officii, vel etiam reprehendat, quos
 esse corruptos videt in hac infamia & turpitudi-
 ne judiciorum. Et quidem avocans orationem a
 ceteris, unum Hortensium & tres Metellos vocat
 in invidiam, propterea quod hi sceleratum ho-
 minem, audacter ac stulte pecunia sollicitantem
 judicia, ac protrahentem forçant: quibus no-
 vum accusandi genus minuitur. Itaque tota
 Ciceronis Contentio vergit eo, ut territis adver-*

sariis quod accidit, illo novo genere agendi citius condemnetur Verres.

P E R O R A T I O .

Cicero promissa severitate, & constantia in Verrem, aut in alios cives improbos, hortatur M. Glabrimonem Prætorem, ad severitatem, integritatem, fidem, religionem, adjuncta ipsius majorum laude. *n. 50. quapropter primum.* Deinde suum officium significat : 1. se non passurum diutius hoc iudicium differri. *n. 53. mihi certum est.* 2. se novo genere accusandi testes ad singula crimina accommodaturum. *n. 55. faciam hoc non novum.*

A N N O T A T I O .

Prosequitur eum affectum, ut Iudices nominatim Prætor Glabrio, turpitudinem atque infamiam iudiciorum deleant; atque ad id operam suam pollicetur; in quo iterum benevolentiam captat.

I I I . V E R R I N A

S E U

L I B . I . A C T . I I .

I N C . V E R R E M .

Argumentum, Quæstio, Stylus.

Malitiam Verris, & Hortensii, Ciceronis consilium vicit. Illi cause diffisi, spem omnem

O R A T I O V. 59

omnem in sequentis anni Prætoræ M. Metello, & in ipso patrono Verris Hortensio, Quintoq; Metello, qui futuri Consules erant, reponentes, curam omnem industriamque suam in eximendo tempore, ducenda; re defixerant. Contra Cicero, cognitis insidiis, omiſſa oratione perpetua, causam per testes, tabulas, auctoritates egit: interrogandi testes, argumentandi, dicendique facultate Hortensio tradita orationem illi quoque perpetuam eripuit. Quo deterritus Hortensius, desperato patrocini sui exitu agendæ causæ consilium abiectit. Verres autem ipse tamquam convictus, in exilium sponte discessit. Sequentes igitur quinque libros Cicero non dixit, sed cum vellet omnem vim & rationem accusandi in uno reo ostendere, quinque hos libros ad eloquentiæ laudem domi scriptos edidit. Hic primus accusationis liber (quæ est Verrina tertia) exponit ante acta, id est, ea crimina quæ Verres ante præturam Siciliensem in questura, legatione, & prætura urbana commisit. Secundus liber explicat crimina in Sicilia. Tertius est de frumenti criminibus. Quartus, de signis. Quintus, de supplicis. Manut.

Quæstio est in genere judiciali, an C. Verres sit absolvendus crimine repetundarum.

Stylus est tenuis, interdum assurgit, ut in exordio, & in quibusdam affectibus.

Y N O P S I S.

Ab audacia, amentia, impudentia Verres, qui in iudicium venit; ut scelerum suorum in his supplicium quarat Diis, & iudicibus, & Populo Romano. Contra illum iratus, Cicerone iam, reddidit orationem per se non sicut hoc est, ut non per se tua oratione sed testibus, tamen his, licetis accuset Verrem: nempe a tollenda in iudicibus infamia, qua iam du laboratorum ordo.

EXORDIUM.

Verres non est absolvens: dicitur enim: repetuntur.

A R G U M.

Cum Verres in iudicio agitur, quos gessit, fuit, & sceleratus fuit.

A R G U M E N T A T I O.

Verres in quaestura, & Legatione Asiatica, in Praetura urbana & Siciliensi, fuit: & sceleratus fuit: igitur Verres in iudicio agitur, quos gessit, fuit, & sceleratus fuit.

1. In quaestura Verres pecuniam iublata navavit, nec illius rationes retulit: Deinde per se pro dicitur Consule Carbone, & relictae forte, ad Syllae partes transfugerit.

2. In legatione Asiatica, pro lito etiam Delabello, in itinere pecunias exegit a magistratibus, & crudeliter et oritur: tum multa furta ac privilegia commisit in omnibus fere templis, Athenis, Delo, Chio, Tenedo, Samo. Ascendi; ex quibus Cator in affectu uscrumpit, adducto dissimili exemplo monumentum, ac Imperatorum.

A M P L I F I C A.

atorum

rorum Populi Romani; res illi que duas prolepes Vertis. Postea Iam pfaci li-
 bidinatus & cupiditatis caridini; filiam Philodami per vim rapere voluit,
 Philodamian, quod coratibus ostisse, cum filio capite nultandum caravit:
 apud Milesios autem publicam esse navem accepit, & vendidit; atque in tu-
 tela Aalecli ita perfidus fuit, ut illum corrupto codice, fortunis patris evertet-
 rit; denique Milliades affixit imperato frumento, & iniquissime estimato, cu-
 jus ratione cum ad ararij non vetulit, illas pecunias extra ordinarias confecit.
 3. In Prætura urbana, primum jurisdictione & edictis iniquis P. Anni filiam,
 & gerent. Minuciam, & Hæredis P. Tebonii, & M. Octavium ligurum iustis
 hærelitis privavit; Deinde in exgendis Sæntis testis, la rocinia sua incepit
 ab ad Ciforis, ingenti è ano asciendo l'upillum Juniani; tertio Judicium
 in Prætura publicum exelcut, & in subortitione Juniana tabulas suas corrupit.

TIO ET AFFECTUS.

EXOR-

E X O R D I U M.

Cicero incipit ab audacia, amentia, & impudentia C. Verris, qui ad iudicium adfit. *n. 1. neminem vestrum*. Concessione istam Verris impudentiam adducit in odium, quia majori Ciceronis, & Iudicum laude præfens damnabitur. *num. 2. patior Iudices*. Eleganter autem odium impudentis Verris à conglobatis efficientibus causis scelerum in Deos, & in homines. *n. 6. tametsi de absolute*. Auget etiam à causa finali, quod videatur Verres non damnationem solum, sed insigne avaritiæ supplicium querere. *n. 8. neque iste mihi*. Quod amplificat à consequentibus. Nam si nocentissimus Verres, Diis hominibusq; invitis, absolvetur aliquorum Iudicum sententiis; numquam tamen ex manibus populi Rom. eripi potest, hoc est, vivus à populo discerpetur propter repetundas. *n. 9. nam quis hoc*. Quatuor autem causas repetundarum enumerat: peculatum, crimen maiestatis, jus libertatis, testes. *nu. 10. his ego Iudicibus*. Post hæc deflectit Cicero, & reddit rationem primæ actionis in Verrem: 1. quare nomen Verris detulerit. *n. 15. mea quidem*. 2. Quare profectus sit in Siciliam. *n. 16. in Siciliam* 3. Quare Iudices rejecerit. *n. 17. Romam ut*. Quæ in actione quidem Cicero non solum duplex accusatoris onus, fidei scilicet & diligentiae sustinet; sed etiam consilii fructum retulit, victo Verre, ad extinctionem populi Rom. *n. 19. itaque iudicibus*.

ibus. Jam & ipsi iudices onus suum, quod est de homine improbissimo severe iudicare, *n.22. vos quod ad*.

Ad prolepsin Hortensii querentis oppressum esse Verrem, Cicero respondet ironice, se jam morem illi gerere, id est, uti oratione perpetua: priore autem actione sibi eo tempore uti licuisse, quod lex dabat: *n.24. nunc ne novo*. 2. respondet se admississe Hortensio comperendinatum, id est, causæ iterum agendæ molestiam; quare non esse quod queri Hortensius debeat, si Cicero veterem legem Aciliam omnium mitissimam restituit, quæ iudicibus vel cito absolvendi, vel tarde condemnandi potestatem dabat. *n.25. causam enim*. 3. respondet causam Verris esse satis cognitam, quia testes sunt auditi, & prolatae tabulæ, *n.27. verum si causam*. Denique respondet Hortensio se idcirco priore actione, non perpetua oratione, sed testibus, tabulis, litteris, auctoritatibus accusasse Verrem, ne interposito accusatore, & binis ludis, dum Cicero suis legitimis horis in dicendo uteretur, in annum sequentem integre res ad Metellum Prætorem, aliosque iudices veniret. *n.30. interposuistis accusatorem*.

A N N O T A T I O .

Accommodate ad contentionem incipit Cicero ab impudentia C. Verris, ejusque causas amplificat: quia maximorum scelerum ac furtorum (que postea explicabantur) comes sit impudentia. Verum ipsi, præter odium spem absolutionis

omne.

omnem præcindit propter repetundas, si vivus ex manibus populi Rom. eripitur. Confirmat etiam consilium primæ actionis suæ & proleptim Hortensii dissolvit, quo proclivius iudices adducat ad furta, sceleraque Verris audienda, & severe plestenda. Deniq; hoc exordium continet aliquos affectus, & amplificationes reliquæ orationis, captatque Orator benevolentiam à fide, diligentia, & studio liberandi senatus ista iudiciorum infamia.

C O N T E N T I O N I S

Propositio & Distributio.

Contentionis propositio est hæc: Verres non est absolvendus crimine repetandarum.

Distributio seu argumenta sunt hæc: quia Verres in iis magistratibus, quos gessit, fur, & sceleratus fuit.

C O N T E N T I O N I S

Argumentatio, Amplificatio, Affectus.

Propositionis Argum. *Verres in iis magistratibus quos gessit fur & sceleratus fuit.* Hac inductione exponitur: Verres in quæstura, legatione Asiatica, prætura urbana, & Siciliensi fur, & sceleratus fuit: igitur Verres in iis magistratibus quos gessit fur, & sceleratus fuit.

Præmissa eleganti præteritione, per insinua-

sinuationem in re turpi, tam ipsa contentio-
nis distributio, quam argumentatio expressa
est. *n. 32. nunc mihi temporis.*

Prima Pars inductionis, *Verres in quaestura fur & sceleratus fuit*, amplificatur inde, quod quaestor Verres, averfa publica pecunia, Consulem Carbonem, & exercitum, furti causa, non defendendæ nobilitatis, deseruerit. *n. 34. Quaestor ex S. C. Quod istius pecuniæ rationes non retulerit, nec minutim, & articulose proharit. n. 36. Videamus rationes.* Quod prodito Consule suo (qui si aliis malus fuit, at non Verri) relicta sorte, ad Syllanas partes transfugerit. Hæc perfidia ex communi periculo obiter exaggeratur odio, & exclamatione, cum transiitione ad alteram partem, *n. 37. quod si illinc.*

Secunda pars inductionis, *Verres in legatione Asiatica fur & sceleratus fuit*, primum perstringitur præteritione multorum furto-
rum, & nefariæ proditiōnis Cn. Dolabellæ, contra quem falsum testimonium dixit. *n. 41. itaq; idem est.* Deinde amplificatur distribu-
tione sex criminum legati Verris. I. Crimen in itinere circa exactiones fuit, quando magistratum Siconium (adverte amplificatio-
nem per incrementum) nummos poposcit, & amicum hominem fumo excruciauit. *n. 44. Nam ut iste.*

Secundum crimen est furto-
rum, & sacri-
legiorum. Nam Athenis ex æde Minervæ
grande auri pondus abstulit; & Deli, ex fa-
no Apollinis multa signa: quod crimen Ora-
tor ab adjunctis, loci præsertim, & compa-
ratio-

ratione Perfarum, & apostropha ad impro-
 bissimum Verrem amplificat. *n. 45. jamque
 istæ.* Chio signa pulcherrima, Tenedo ipsum
 Tenem Deum, Samio Junonem Samiam
 sustulit in ædes suas, multis testibus. *n. 49.
 Chio per vim.* Aspendi non aliqua item signa,
 sed omnia asportavit (ubi est locus de Aspen-
 dio Cytharista) & Pergæ sanum Dianæ spo-
 liarit. *n. 35. Aspendium vetu.* Ex his furtis
 & sacrilegiis prorumpit Cicero in affectum
 odii comparatione majorum, ac dissimili ex-
 emplo olim M. Marcelli, L. Scipionis, Fla-
 minii, L. Pauli, L. Mummi, & hodie P.
 Servilii, qui omnia spolia existis partibus vi,
 exercitu, imperio capta, & signa Romam
 in publicum reportarunt: quanto magis id
 facere debuit Verres, qui sociorum atq; ami-
 corum urbes adiit legationis jure & nomine?
n. 53. quæ malum est ista. Affectui subjuncta
 est duplex prolepsis: 1. solvitur inversione:
 signa Verris, & tabulæ pictæ non ornamento
 fuerunt urbi foroque Rom. sed acerbo & lu-
 gubri spectaculo: quia focii populi Rom. sua
 viderunt turpi furto ablata, & palam expo-
 sita ad corrumpendos Judices. *n. 58. dices tua
 quoque.* Altera prolepsis (quod Verres ea si-
 gna emerit) refellitur ex eo, quod nusquam
 in tabulis Verris, aut ejus patris istiusmodi
 emptio inveniatur. *n. 60. hic ego non.*

3. Crimen in libidinibus & cupiditatibus
 versatur; ceterisque prætermisissis, uno sele-
 cto Verris factò amplificatur, quod Lampsa-
 ci Filiam Philodami per vim rapere volue-
 rit, & quod Philodamum ipsum, quia ipsius
 libi-

libidinibus obstitisset, cum filio capite multandum curaverit. Est insignis hec narratio oratoria; habetque eas partes: 1. Verres venit Lampfacum (nobile oppidum, cives quieti) ad janitorem quemdam hospitem. *n. 62. at credo in hisce.* 2. Audiens ex suo comite Rubrio, esse Philodami filiam eximia pulchritudine, cum ipse hospitis relinquendi causam reperire non posset, migrare Rubrius, & ad Philodamum deduci iussit. *n. 63. ut mos erat.* 3. Philodamus vi, & contra jus recipere talem hospitem coactus, tamen splendide & humaniter apparat convivium. *n. 65. quod ubi est.* 4. Calente convivio (est hic elegans dialogismus, & hypotiposis) vis assertur filiæ Philodami, fitque domi pugna, & cædes. *n. 66. Tum Rubrius istius.* 5. Lampfaceni Cives postridie mane consilium capiunt expugnandi domum Verris, huncque occidendi (simili exemplo Adriani) nisi civium Rom. auctoritas intercessisset, *n. 68. postridie mane.* Hic digreditur Cicero, & comparatione Adriani Prætoris miratur Verrem evasisse, cum ipse, multis testibus, causam illius tumultus, neq; veram dicere, neq; falsam confingere audeat. *n. 70. sic ipse multo sceleratior.* Ad prolepsin Verris & Hortensii respondet, Verrem à C. Nerone non absolutum esset improbitatis, sed quia cædes facta esset, Philodamum & ejus filium esse damnatos: verum ista damnatio cujuscumque fuerit, jam videbitur. *n. 71. nisi vero illud.* 6. Duplex fuit actio ad damnationem Philodami: in prima actione, Judice Dolabella ex-

tra provinciam suam, appposito accusatore; nullo defensore, amplificata est causa Philodami; *n. 72. au. tite queso*. In secunda actione, nimis timido atque demisso Nerone, urgente Dolabella, Philodamus cum filio condemnatus est. Mox orator commiserationem movet ab adjunctis, maxime personarum Philodami, & ejus filii, Neronis, Lampfacenorum, Dolabellæ, Verris. *n. 75. quid ego nunc*. Præcipue hujus damnationis causam insectatur, nempe libidinem Verris, confirmatque testimonio, *n. 77. Verres ne tibi*. Tum apostropha ad Judices, & iterum ad Verrem nullum ipsi perfugium in hoc judicio futurum; sed Lampfacenorum, qui sunt lenissimi, & populo Rom. amicissimi, causam probatum iri denuntiat. *n. 81. huic homini*. Neque rursus Verres ad Neronis judicium confugiat: cum enim publicas sibi legato injurias à Lampfacenis factas ulcisci Romæ debeat, exemplo M. Scauri, privatas suæ libidinis solum persequitur, mirabili cæde Philodami, & ejus filii. *n. 83. quid si doceo*.

4. Crimen fuit avaritia erga Milesios, à quibus publicam e classe navem accepit & vendidit: quod exclamatione, & numero testium (licet tabulæ non extent) Cicero exaggerat, *n. 86. magnum hoc Lampfacenum*.

5. Crimen fuit in tutela Malleoli, quem perfidus Verres, corrupto codice, fortunis patris evertit. Hoc crimen prolopopeja Malleoli defuncti amplificatur. *n. 90. C. Malleolo questore*.

6. Crimen Miliades tangit: nam civitatem

tem afflixit, imperando frumentum, & iniquissime æstimando, & rationes ad ærarium non referendo. *n. 95 pro quaestore vero.* Hinc illæ pecuniæ extraordinariæ, quas unde habeat, non constat, ex tabulis; cum tamen eas tractent Posthumi. *n. 100. Hinc illæ extraordinariæ.*

Tertia pars inductionis, *Verres in prætura urbana fur, & scleratus fuit*, faceta transi-
tione, & præteritione dividitur in iniqua edicta, & in facta tecta exigenda: Jurisdic-
tio, & iniqua edicta Prætoris Verris ampli-
ficatur: quadruplici ex capite, seu narratione.

1. Narratio est de P. Annio: is non cen-
sus fecit testamentum, & filiam scripsit hæ-
redem, lege nulla prohibente: lege enim Vo-
conia vetabatur tantum, qui census esset mu-
lierem suis bonis hæredem instituere. *n. 104.*
P. Annius Asellus. Eam hæreditatem Verres
designatus Prætor, ut Annii filiæ adimeret,
atque in hæredem substitutum transferret;
edicto denunciavit, se mulierculis, quæ hæ-
redes sive à census, sive à non census factæ
essent, non daturum possessionem. Ubi ite-
rum est jocus in Verrem à Chelidone, &
cupiditate. *n. 105. iste Prætor.* 4. illi quidem
jure prætorio hoc licebat: Verum in eo pec-
catum est, quod etiam in tempus præteritum
edictum valere voluit, cum satis constet, le-
ges in futurum, non in præteritum valere.
n. 106. dic quaeso cætera. Confirmatur indu-
ctione aliarum legum, in quibus præteritum
tempus reprehenditur. *n. 108. in lege Voco-
niæ.* Deinde differt edictum, quod est an-
nuum

naum à lege, quæ est perpetua. *n. 109. qui plurimum.* Tum illud edictum Verris parum cautum unius tantum hominis causa, & in posterum, & cupiditate pecuniæ scriptum est, quod nemo est imitatus, *n. 110. ac si hoc juris.* Concludit narrationem Cicero pathetico affectu naturæ erga liberos *n. 112. atque ego non dubito.*

2. Narratio est de testamento Minucii; cujus hæreditas lege ad gentem Minuciam veniebat: verum correcto edicto Verres, & unius hominis causa conscripto, effecit, ut possideret is, qui occupaverat hæreditatem, cum ad eum lege non veniret. *n. 115. cognoscite aliud.* Quod facinus Cicero varie exagitat ex tabulis, & communi jure Romæ, & in Sicilia, & postremo facetiis in edicta Verris. *n. 117. jam hoc ridiculum est.*

3. Narratio (facta commemoratione crudelitatis, & superbix C. Verris) est de hæredibus P. Trebonii: nam Verres liberto, qui jurarat ex mortui voluntate, hæreditatem ademit: iis, qui propter legem Corneliam (hæc lex vetabat proscriptum juvari) noluerant jurare, hæreditatem dedit. Hoc est quidem Prætoris officium, quod est æquum decernere; non de Cornelia lege (questitorum hoc est munus) cogitare, quæ penas irrogat, non ei, qui jus dicit, sed ei qui proscriptum juvat. *n. 122. in plebem vero.*

4. Narratio est de M. Octavio Ligure, à quo iniquissime Verres pecuniam canibus suis, id est, circum se servis, petiit; cum illi pridem hæreditas, & ante Verris edictum

Etum jure venisset. *n. 125. verum ut ex uno.*

Alterum crimen in factis testis exigendis constat longa narratione de cæde Castoris, ad damnum pupilli Junii: Hoc crimen ingreditur Orator testimonio multorum *n. 128. in factis testis.* Atque impudens Verres latrocinia incepit ab æde Castoris: de qua æde cum cognoscendi & judicandi potestatem haberet, statim pupillum Junium prædam esse voluit, accersito Q. Rabonio. *n. 133. venit ipse.* Parentes Pupilli, & ejus tutor M. Marcellus, improvisa calamitate nunciata, frustra conveniunt; hic Verrem, illi Chelidonem: de qua muliere est indignatio, confirmato testimonio etiam Domitii adolescentis. *n. 125. nova res atque.* Interim Rabonius grandem affert pecuniam Verri, ut pupillus ab ea controversiæ molestia liberetur: at Verres (adverte prosopopejam) spe majoris pecuniæ, locat opus, neque illud à pupillo redimi sinit. *num. 104. rejecti à Chelidone.* Quam injuriam Cicero amplificat à persona pupilli, & ejus tutorum, & Prætoris Verris, qui inique locavit opus non tanti pretii. *n. 144. hic te si res ipsa.* Ad prolepsim Verris (qui negare poterat locationis utilitatem ad se pervenire, quia poterat aliquis de populo ad redimendum opus accedere) respondet Cicero omnes, uti pupillum, occisos esse; ac neminem propter præstitutum diem operi absolvendo, ad id negotium accessisse: Itaque locus factus est soli Rabonio, quem Verres apposuit, qui tamen ista die opus non absolvit; neque Verres pecuniam à Rabonio
pro

pro opere acceptam in suas tabulas retulit ,
ne suum furtum patefaceret . *n. 148. at enim
pupillo .* Denique Verres remisit D. Bruto
CX. millia , ne hic rem sermonibus dissiparet ;
igitur Verri propolita fuit hæc præda ,
seu pecunia hujus operis . *n. 150. nam quid
argumentamur .*

Post narrationem excitat Orator misericordiam ,
producto in conspectum (querente Hortensio)
atrato Junii filio , sensuque matris , & tutorum .
num. 152. hic etiam priore . Comparatione vero eorum ,
quæ Verres gessit in Prhygia , Pamphilia , Sicilia ,
& hic in æde Castoris , magnam ipsi comparat
invidiam . *n. 154. queremus etiam .* Postremo
infectatur Verrem , quod judicium in prætura
publicum exercuerit : publica enim judicia
ad Prætorem urbanum non attinebant , sed
ejus erat in privatis causis jurisdictio . *n. 155.
atque etiam .* Præsertim quod in subfortitione
Juniana corruerit tabulas suas , & sustulerit
judicium non nomina , quæ scripserat antea
ex ista subfortitione , alios autem Judices
reposuerit , ut omnis ad Junium pertinere
culpa videretur , qui propterea tamquam
auctor corrupti judicii damnatus est .
n. 157. nam de subfortitione .

A N N O T A T I O .

*Orator inductione recenset C. Verris furta ,
& scelera in quaestura , legatione , & prætura
urbana , quæ narrationibus oratoriis , & inter-
jectis motibus indignationis , atque odii amplifi-
cat .*

cat. Magna est porro suavitas in his narrationibus, & simplex perspicuitas, quæ sine satietate delectat, nam quando res est longior, facetiæ ac varius sermo effugit tedium.

Non est peroratio: nam hæc oratio videtur connexa cum sequenti.

IV. VERRINA

Seu

LIB. I. ACT. II.

IN C. VERREM.

Argumentum, Quæstio, Stylus.

TOta Præture Siciliensis accusatio quatuor criminum genera complectitur: de jurisdictione, de frumento, de signis, de suppliciis; quæ quatuor sequentibus distributa libris argumento non indigent.

Quæstio est in genere judiciali, an C. Verri Siciliæ Prætori sit parcendum.

Stylus est fere tenuis.

S Y N O P S I S.

Cicero probat diligentiam ac fidem suam erga Siculos, civisq; Romanæ quam lo illorum causam contra Celeratum Verrem, ejusque fautores suscipit. Dicitur etiam in laudem Siciliae a dignitate, utilitate, amicitia istius insulae.

E X O R D I U M.

C. Verri Siciliae praetori non est parcendum.

A R G U M E N T A.

Quia C. Verres Siciliae praetor nulli hominum, aut rei parceret; sed omnium communis hostis, prae quoque fuit.

A R G U M E N T A T I O.

Y. Argument. Verres iniquissime ob pecuniam rogavit, & judicavit, de Dione, Sosippo, & Epicrate iraribus, Heraclio, Epicrate Bidino, S. patro, S. heronio; igitur C. Verres Siciliae praetor, nulli homini pepercit; sed omnium communis hostis, prae quoque fuit.

Aligum Verres jurisdictionem, & honores tatorios, sacros, censorios, venales habuit; sa vas e trofit; in furtis collusit cum jublicanis; ergo C. Verres, Siciliae praetor nulli re pepercit; sed omnium communis hostis prae quoque fuit.

Verres Dionem, Halesinum, duo fratres, Sospitum & Epicratem Agrinenses hereditate spolavit, Verres non ninus, & impudente calumpnia. Heraclium Syaculanum & Epicratem Bithynum, per subornato, palatras, opè administrati cuusdam Viscatii, non tantum legitima hereditate, sed bonis etiam patriis evitit.

opatum Heraclensem, sine consilio, & rei patrono, neglecto etiam C. Sacerdotis iudicio rei capitalis condempnavit.

tenium Thernitanum hospitem suum summa cupiditate, stupre, crudelitate, absente, sine a iumento, teste, ac usatore, exenplo danna vit.

1. ARGUMENTAT.
AMPLIFICATIO, & AFFECTUS.

Verres Halesinis, & Agrinentiis honeste na orios vendidit: sacros item honeste vendidit Thomesto Syraculano: & Chianachia Cepaleitano: Cenforio vero passim; nam turpissimum mercatu indicto, sine comitibus, domi Verres cenitara omnium civitatum enebatur, Timarchid: administravit.

versa pecunia, sine modo ab in iis per vim, a necum extorsi status: & a tuarum nominibus magnas pecunias, in omnibus fere Civitatibus Sicilia: ipsi autem postea Syaculani, Taurominiani, Tyndaritanis, Cnuripti iustas status de exerunt in odium Verres.

Iti iustitiam cum L. Carpiratio, Publitanorum Magistris: Liciniorum socius, litteas Decamanorum (que condempnassent Verren) & decrta, & tabula removit: que Cerromagna fide, ac diligenter investigavit, & tandem ex duobus libellis onnes Verres itaudes manifeste cognovit.

2. ARGUMENTAT.

Ap. Strophia ad Horensium
quod sine patore, a diffimili
exemplo oratorum, defendat
Verren.

E X O R D I U M.

Cicero causam Siciliae, & populi Rom. suscepit accusando Verrem, præmissis multis ejus furtis & flagitiis. *n. 1. Multa mihi*. Digreditur in laudem Siciliae, 1. à dignitate, & vetustate amicitiae cum Romanis. *n. 2. atque adeo*. Confirmatur ea laus testimonio P. Africani, & M. Marcelli. *n. 3. itaque majoribus*. 2. Ab utilitate istius insulae, quæ populum Rom. frumento, pecunia, mercatura, vectigalibus semper juvat. *n. 5. quando illa*. 3. Ab incolarum fide, & amore erga Romanos & tolerantia injuriarum. *n. 7. jam vero*. Atque iidem Siculi pertulissent etiam Verrem, si is humano modo peccasset, verum ipsi contra hunc sceleratum Prætorem Romæ auxilium, & (est reditus ex digressionem) accusatorem Ciceronem postularunt. *n. 9. hunc denique ipsum*. Tanto animo omnes Siculi (exceptis Mainertinis, quorum laudatio discutietur quarto libro) instituerunt accusationem adversus Verrem, ut non reformidarint fautores Verris, ac L. Metellum Prætorem, qui ipsi successit *n. 12. Hi porro qui*. Neque Verrem soli Siculi persequuntur, sed etiam cives Rom. qui in Sicilia negotiantur. *n. 15. at enim istum*.

A N N O T A T I O.

Orator istius diligentiae, ac fidei suae erga Siculos, Civesque Rom. commendatione utitur,

Et uti-

*Et digressione in laudem Siciliae, ut Et apud
Judices Siculi plus auctoritatis habeant in sua
causa, Et ipse orator plus attentionis Et be-
nevolentiae in reliqua contentione.*

C O N T E N T I O N I S

Propositio, & Distributio.

Contentionis propositio est hæc, C. Ver-
ri Siciliae Prætori non est parcendum.
Distributio, seu argumenta: quia C. Ver-
res Siciliae Prætor nulli homini, aut rei pe-
percit: sed omnium communis hostis præ-
doque fuit. *n. 17. quapropter istius.*

C O N T E N T I O N I S

Argumentatio, Amplificatio, Affectus.

Propositionis primum argumentum, C.
Verres Siciliae Prætor nulli homini pepercit; sed omnium communis hostis prædoque fuit,
exponitur hoc Enthymemate: C. Verres
Siciliae Prætor iniquissime ob pecuniam co-
gnovit, & judicavit de Dione, Sosippo &
Epicrate fratribus, Heraclio, Epicrate Bi-
dino, Sopatro, Sthenio: igitur C. Verres
Siciliae Prætor nulli homini pepercit; sed
omnium communis hostis, prædoque fuit.

Antecedentis *r.* pars, *de Dione*, præmissio
joco in nomen Verris, *r.* hæc narratione ex-
ponitur. Verres audiens à quadruplatoribus
magnam Dioni obvenisse hæreditatem, que

Ericinæ Veneri deberetur; apposito ad hoc negotium Turpione, condemnat Dionem, sed hæreditatem illam ad se transfert, Veneri nihil tribuit, ut eum Veneri absolvisse, sibi condemnasse videretur. *n.19. quo die Siciliam*. Fraus Verris testimonio multorum confirmatur. *n.23. quid ego nunc*.

Antecedentis 2. pars, de Sofippo, & Epicrate fratribus, 2. narratione constat: Verres impudente calumnia, duobus & viginti annis post mortem patris, ab his fratribus Veneris nomine pecuniam petiit, & judicio rapuit. *n.25. accipite aliam*. Prolepsis seu defensio Verris rejicitur ex eo, quod licet ad Volcatium pecunia ista pervenerit, Verres tamen causa sit imperans moralis numeratæ, seu raptæ pecuniæ: quæcumque igitur Verris comites faciunt, censeri debet Verres fecisse; alias istam defensionis rationem multi pariter tentarent. *num.26. ut enim ad Verrem*. Amplificat Cicero, quam periculosa sit ista per comites defensionis ratio, ex communis officio Præsidum, & exemplo Africani. *n.28. qua de re Judices*. Amplificat etiam ex Prætoris potestate, qui Judices quos vult, jurisque formulam dat: quod fecit improbus prætor Verres, pluribus judiciis, utens iudicibus (inter hos Cicero fingit Balbum, qui in hac Verris causa Judex etiam sedebat) Romanis (cum dari Siculos oporteret) qui a voluntate Verris, ejusque præscripta formula discedere sine capitis periculo non possent. *n.30. Dubium nemini est*.

Antecedens 3. pars, de Heraclio, 3. hac nar-

narratione ostenditur : audiens item Verres à Cleomene & Æschione magnam Heraclio pecuniam venisse ex testamento propinqui sui , ut statuas in palæstra deberet ponere , subornavit , qui negarent id ex testamento fecisse , n.35. *Heraclius est* . Vocatur Heraclius in iudicium ; eumque Siculorum iure Judices sortiri vellet ex lege Rupilia , negavit Verres se Judices ex lege Rupilia sortituros : quinque Judices , quos ei libuit , dedit : quod amplificat affectu odii Cicero n. 37. *scribitur Heraclio* . Postero die cum Heraclius non adesset amens Verres damnari absentem imperat , non jam à quinque Judicibus , sed à tribus e lege Rupilia : quod iterum odit Cicero n.41. *verum ut institui* . Ad prolepsim , hoc est , si dicitur ista hæreditas Syracusanis data , tamen id impune non licet Verri Heraclio eripere quod tradat palæstritis : multo minus bona patria : de quo per concessionem subjicitur tertius affectus odii . n. 45. *Ergo , inquiet , aliquis donavit* . Augetur affectus ab adjunctis dispertitorum bonorum miseri Heraclii , cum rumore populi & clamore in furto manifesto . n.46. *qui simul ac profugit* . Rursus ad prolepsim , Cicero tabulis & testibus arguit malitiam Verri , qui spoliata urbe , & sublatis festis , ut Verrea reponeret (de quo est ironica indignatio) genero , & suis , & Syracusanis ita pecuniam dabat , ut ad se rediret ; itaque à se ipso infamiam averteret , n.49. *Et tamen ajunt eum* .

Antecedentis 4. pars, de Epicrate Bidino ,

4. hac narratione exprimitur: obvenerat Epicrati hæreditas jam legitima, quando hunc palæstritæ Bidentes bonis evertere cogitaverunt, numerata non Prætori Verri ad cautionem, sed cuidam Volcatio pecunia, quæ deinde, ut supra, ad ipsum perveniret. *n. 53. quam facile serpat*. Re cognita Heraclius fugit, ne sibi, uti Heraclio, præsentidica scriberetur; & Rhegii palæstritas male accipit. *n. 51. per quemdam eorum*. Illis spe sua frustratis, pecuniam referri jubet Verres, per Volcatium, qui Prætoris infamiam, quoniam tentatum erat pecunia iudicium, cum sua ignominia liberavit: verum Orator hæc iniqua Verris iudicia, & collusiones pecuniarum, & fraudem Bidinorum, argumentis demonstrat. *num. 56. Redeunt illi Rhegio*. Denique nova calumnia ita rem ad extremum deduxit Verres, ut & hæreditas Heraclii, & bona patria majori lucro, & callida arte furandi, ad se pervenirent, *n. 60. cum omnia*. Postremo loco commemorat Cicero, quomodo biennio post L. Mettellus restituit Heraclium, & Epicratem: at Letilius legatus à Verre venit, qui ita terruit miseros Siculos, ut nisi Cicero præsens contra pugnasset, tam multos testes sceleris Verris, evocare Romam non posset. *nu. 62. hic nunc de miseria*.

Antecedentis 5. pars, de Sopatro, 5. narratione effertur: Sopater ab inimicis suis, apud C. Sacerdotem Prætozem rei capitalis accusatus, & facile eo iudicio liberatus, iteram restitutus est reus apud Verrem. *n. 68.*

Jam

Jam vero in rerum. Timarchides administer Verris, Sopatrum adegit ad pecuniam. *n. 69. interea istius.* Cui secundo cum Timarchides majores pecunias peteret, negavit Sopater se daturum; atque securus ad Judicium cum suis defensoribus venit. *n. 70. iterum ad Sopatrum.* Dimisso à Verre consilio, sola cohorte retenta, Q. Minutius, qui Sopatrum defendebat, noluit dicere, sed a subfelliis discessit; adverte dialogismum. *n. 71. cognoscite hominis.* Æstuans Verres (vide ethopejam) quid ageret, Sopatrumne pecuniosum absolveret, an innocentem reum sine patrono, atque advocatis, ipse Prætor sine consilio, & rescisso C. Sacerdotis judicio damnaret: repente citatis testibus & breviter auditis, hominem condemnavit. *n. 74. ipse quamquam est.* Hic de more Orator post narrationem concessione insultat iniquo Judici Verri. *n. 67. retinete, retinete.* Mox ejus flagitium exaggerat amplificatione per incrementum *n. 78. etenim si illud.* Et comparatione Balbi & Staleni (qui cum ab Oppianico, ut absolveretur, pecuniam accepissent, eum tamen postea condemnaverunt) hunc hominem e numero Judicum amandandum concludit; omniaque testibus confirmat. *n. 79. quem mihi tu.*

Antecedentis 6. pars, de Sthenio, 6. narratione distribuitur. 1. Verres maxima cupiditate, contra jus hospitii, multa signa abstulit à Sthenio. *n. 82. dixi jam antea.* Et simul cum ex civitate (quam P. Africanus ornarat plura antiquissima & venustissima

vellet auferre, Sthenius vehementissime restitit. *n. 85. interea cupiditate.* 2. Verres stupro conjunctior novis hospitibus, seu inimicis Sthenii, ficta accusatione de litteris publicis corruptis cum ille Romam profugisset, absentem sine ullo argumento, sine teste, sine exemplo damnavit. *n. 89. itaque est vehementer.* 3. Idem Verres pari crudelitate, deferente Pacilio quodam homine egente & levi, Romæ de hac injuria, in Senatu facta attentione, deprecante Verris patre, & litteras ad filium mittente, tamen Sthenium rei capitalis affinem citari jubet. *n. 94. ea postquam.* Non respondent Sthenio (interferitur hic parva digressio seu apostropha in Verrem, qui nec patris, nec salutis suæ rationem habuit) non respondente etiam accusatore; cum uterque citaretur, ausus est hominem condemnare. *n. 98. si abs te istam.* Postea sibi timens Verres non confugit ad id, quod defendi poterat, recipi nomen absentis licere; sed in laqueos se induit, corumpendo tabulas, & in iis tollendo, quod erat testatum omnibus, & lituris faciendo Sthenium coram delatum esse. *n. 100. nuntiabatur illis.* Deinde Verres alia dementia, Sthenio, homini Siculo, cognitorem adscripsit Romanum, ignobilem, inimicum Sthenio, familiarem Verri, quem Cicero describit hypotiposi, facta prius sustentatione. *n. 105. videte porro.* Concluditur narratio affectu odii in Verrem, a persona Sthenii, 1. hujus laus & merita amplificantur testimonio Siculorum, & Cn. Pompeji. *num. 110. at quem.*

quem hominem. 2. fit dissimilis comparatio flagitiosi Verris, & Sthenii. *n. 114. denique nunc vide*. 3. Ea est causa Sthenii, ut hanc, vel si non esset conjuncta cum communi causa Sicularum, solum contra Verrem, susciperet orator exemplo multorum. *num. 117. hic ego si*.

Propositionis 2. Argumentum, *C. Verres Siciliae Prætor, nulli rei pepercit, sed omnium communis hostis prædoque fuit*, hoc pariter enthymemate exponitur: C. Verres Siciliae prætor jurisdictionem, & honores senatorios, sacros, censorios venales habuit, statuas extorsit, in furtis collusit cum publicanis; ergo C. Verres Siciliae Prætor nulli rei pepercit; sed omnium communis hostis prædoque fuit.

Antecedentis pars 1. *de jurisdictione, & honoribus senatoriis venditis*, patet plurimum testimonio. *n. 119. audistis ob jus*. Nominatim testimonio Halesinorum, quorum leges à Senatu datas evertit iste prætor. *n. 122. Halesini pro multis*. Item testimonio Agrigentinarum, quorum omnia jura pretio Verres exequavit. Idem fecit Heracliae. *n. 123. Agrigentini de Senatu*.

Antecedentis pars 2. *de venditis honoribus sacris*, narratur duplici facinore: 1. Syracusis Verres falsa sortitione, Theomnasto Jovis sacerdotium dedit. *n. 126. hoc idem transfero*. 2. Cephaledii exempto de fastis uno, dimidiatoque mense, Climachiam juvenem sacerdotem creavit. *n. 128. Cephaledii mensis est*.

Antecedentis pars 3. *de venditis honoribus*

cenforiis, describitur ex eo, quod quasi concordia causa, sed revera turpissimo mercatu indicto, sine comitiis, domi Verris, censura omnium civitatum emeretur. *n. 131. jam vero Censores*. Fit digressio per Ethopejam in Timarchidem Verris administrum, qui in istis nundinis sua molestia consequebatur, ut ad Verrem, nulla sollicitudine, summa pecunia referretur. *n. 133. jam hic Timarchides*. Deinde apostropha ad Verrem, probat alterum pecuniae quaestum ex positis ipsi statuis. *n. 137. jam hoc imprudentissime*. Probat etiam iniquos census istius provinciae, quando Censores non legibus essent facti; nec penam legibus constitutam metuerent: propterea Q. Metellus, licet amicus Verris, tamen hujus census magna ignominia sustulit, & educæanum censum observari iussit. *n. 138. itaque Censores*.

Antecedentis pars 4. *de extortis statuis*, certa est testimonio etiam Verris, qui statuarum nomine magnas pecunias abstulit: quæ quidem pecuniae, sive sint consumptæ, sive consumendæ; tamen hoc ferendum nullo modo est, tantam à sociis pecuniam auferri. *n. 141. & quoniam de ea*. Deinde ex statuis averti pecunia domum non potest, statuarum modus quidam esse debet, illas ab invitis exigere non oportet: quæ tria commisit Verres. Primum dilemmate probatur. *nu. 143. quod si quæram*. Alterum subjectione ostenditur ex numerata Timarchida pecunia, *n. 144. quod vero modum*. Tertium affertur testimonio omnium civitatum Siciliae, quæ vi ac metu

metu adductæ, pecuniam statuarum nomine contulerunt. *n. 145. quod si hoc.* Et confirmatur novis quatuor postulatis omnium Siculorum, 1. propter injurias Verris, ut ne cogantur statuas Prætori ponere, antequam discesserit, sed ut ipsis ne liceat. 2. ut Rom. magistratus posthac Decumas lege Hieronica vendant. 3. ne in cellam quod imperatur, æstiment. 4. ne absentis nomen recipiatur. His subjicitur dialogismus, *n. 146. nam legationes.* Prolepsim Verris, seu ejus defensionem ex odio aratorum rejicit orator, hoc dilemmate: aratores vel honoris causa, vel metu statuas Verri posuerunt: si prius, non oderunt: si posterius, sunt coacti pecunias dare. *n. 149. vide & perspice.* Clauditur dilemma exclamatione seu concessione ironica, *n. 151. o causam singularem.* Jam descendit Orator in specie ad civitates Siciliae, à quibus Verres statuas extorsit: Syracusis & alibi statuas Verris quasi à communi Siciliae datas cavillatur. *n. 154. venio nunc.* Ostendit enim multis testimoniis, & legationibus, & accusationibus omnes Siculos Verri esse inimicissimos, nec ipsi quemquam honoris causa statuas erexisse: ubi simile est dilemma, ac prius de aratoribus. *n. 155. quamobrem qui hoc.* Præsertim amplificat statuas Verris nulla religione (qua maxime ducuntur Græci, ut apud Rhodium constat, ex intacta Mithridatis Regis statua) dejectas, 1. à Tauronimitanis. *n. 158. de homine.* 2. Tyndaritanis, & Syracusanis. *n. 160. Tyndaritanis dejecerunt.* 3. à Centuripinis publice

eo consilio , atque auctoritate ; nisi Metellus eas statuas reposuit : de quo queritur Cicero , *n. 161. Centuripinorum senatus* . Concludit Orator quasi anacephaleosi omnibus Siculis odio esse Verrem , nec ipsi spem ullam esse posse in istis statuis , quas extorsit . *n. 165. jam igitur est* .

Antecedentis pars 5. *de collusione in furtum cum Publicanis* , intertur ex familiaritate & conjunctione Verris cum L. Carpinatio publicanorum magistro , qui cum ante sæpius de injuriis , furtisque Verris litteras ad socios misisset ; postea furtorum socius favit Verri . *N. 169. nisi forte quod* . Itaque Carpinatius apud socios , præsertim Decumanos effecit , ut litteræ , quæ condemnando Verri essent , removerentur : quod fide & religione testium confirmat Cicero , *n. 172. ad extremum vero* . Atque ex litteris ita remotis Orator contra Hortensium assumit licere sibi plus dicere de criminibus Verris , & Judici plus suspicari : ubi dilemma est , & subjectio , *n. 176. At vide quid* . Tum præteritione & concessione venit ad fidem , ac diligentiam suam , qua ista Decumanorum decreta , & remotas litteras investigavit ; ut jam Verres manifestis criminibus absolvi non possit . *N. 179. quod cum ita sit* . Primum narrat quomodo apud L. Vibium eo ipso anno magistrum , duos a L. Canulejo missos libellos invenerit , ex quibus suis prætoris furta cognovit . *N. 181. nam quod in* . Deinde narrat , quomodo in tabulis sociorum , quæ removeri honeste non potuerunt , deprehenderit

derit litteras circa nomen Verrutii, & qui sit ille Verrutius noluerit Carpinatius dicere; quibus aperte convincit Verrem. *Nu. 186. nunc ad sociorum.*

A N N O T A T I O.

Contentionem Cicero variis narrationibus oratorii confirmant, amplificatque: post narrationes autem fere singulas digreditur in affectus contra sceleratum Verrem, atque perpetuo instat absolvi Verrem a iudicibus Rom. non posse, quem omnes Siculi oderunt & legationibus suis damnarunt.

P E R O R A T I O.

CONVICTO Verre Cicero ad Iudices, & ad defensorem Verris Hortensium se convertit, proposito dissimili exemplo veterum oratorum, Crassi, & Antonii, qui numquam reum omni ex parte turpem, ac sceleratum defendere ausi sunt. Adverte subjectionem, *N. 19. sic habent se.*

A N N O T A T I O.

Insinuatio est in reprehendendo Hortensio; ipsique jam prolatis tabulis & testibus, & argumentis insultat. Caterum utrum haec sit peroratio, an in Hortensium digressio, dubium est.

V. V E R R I N A

S E U

LIB. III. ACT. II.

IN C. VERREM.

Argumentum, Quæstio, Stylus.

Argumentum vide in superiore oratione.
 Quæstio est in genere judiciali, an in causa frumentaria improbus sit Verres. Stylus tenuis quidem, sed interdum assurgit amplificationibus, præsertim post narrationes.

S	Y	N	O	P	S	I	S
<p>Ab onere seu necessitate vitæ integer timæ, quam Cicero scripsit in accusando contra sceleratissimū Verrem.</p>							
<p>PROPOSITIO.</p>							
<p>In causa frumentaria in populo sunt Verres.</p>							
<p>ARGUMENTA.</p>							
<p>Quia in frumento De umbrato & empurto & stimato magnis singulis in iustitia ficit.</p>							
<p>EXORDIUM.</p>							

AM-

Verres exigit Decumam ad arbitrium Decimarum sub-
lata lege Hieronica, & pecu-
nias frumentatio nomine ma-
ximas cepit: igitur Verres in
Decumano frumento magnas
Siculis iniurias fecit.

1. ARGUMENT.
ARGUMENTATIO,

Verres & impavit ma-
jorem tritici numerum,
quam legibus liceret, &
alimatore auxit, ut pro-
ceris sefferis ternos ce-
nerios a civitate bui exige-
ret: igitur Verres in alti-
mo frumento magnas Si-
culis iniurias fecit.

3. ARGUMENT.

Verres maximo atque
impudenter summo summo
publicam empti frum-
menti pecuniam in pro-
prios quaestus convertit:
igitur Verres in empro-
frumento magnas Siculis
iniurias fecit.

2. ARGUMENT.

Verres optimam legem Hieronica commutare ausus est, & im-
probitatibus edictis exigere Decumam pro aratri Decumatorum,
quiescant, equum ipse, nequam & improbum praesertim facta col-
lusione inter hos recuperatores, quos Praetor Verres dicit ex sua
cohorte. Deinde confutatur Verres ad utilitatem aratri Decumas
vendidisse pluri, quam ceteri Praetores, & accusatur inlustro ne-
& eorum auctoritate privatum hominum & civitatum, a qui-

1. ARGUMENTATIO
AMPLIFICATIO, &

Empti frumentum
publicam pecuniam
Verres foeneratus est,
averit, detraxit: quae
& multorum testi-
nio confirmantur,
& in his improbitas
Verres arguitur.

2. ARGUMENT.

bus Verres fragmentatio in mine pecunias ei iquit; tunc
 c. in vincitur litteris L. Metelli, tunc in nono P. Cornii,
 sermone Deumanorum, sponione P. Rurii, denique:
 epistola Timarchidit.

NIS.

AFFECTUS.

In astatato fragmento
 dup ex fuit Verres quasius,
 tam iniquus, ut nullius
 inquam Prætoris exem-
 pto, nulla Senatus aucto-
 ritate, summo Reipubli-
 cericio, maxima totius
 Sicilia visitatione, & lucu
 factus sit.

3. ARGUMENTA-
 TIONIS.

Commediatione ligni sunt aia-
 tores Scel: acerrime puniendus
 Prætor Verres.

perora-
 tio.

EXOR.

Integerrimæ vitæ onus suscipit is, qui alterum accusat. *n.1. omnes qui.* Confirmatur testimonio E. Crassi. *n.2. ita hoc Judices.*

Cicero hoc onus seu necessitatem integre vivendi amplius suscipit, quam cæteri: quia omnis sceleris affinem hominem accusat. *n.4. atque hoc ego.* Atque hæc integritas Ciceronis facit, ut sibi dissimilem studiis & voluntatibus Verrem habeat inimicum: contra vero Hortensius, & adversarii illum ament, atque defendant, quia nec caste, nec integre versantur. Quæ elegantissime indignatus Cicero per enumerationem scelerum Verris, & repetitiones, & antitheses, & ethopejam adversariorum amplificat. *n.6. & in hoc homine.*

A N N O T A T I O.

Hoc exordio Cicero benevolentiam Judicum conciliat ab integritate suæ vitæ, & ratione accusandi Verrem, non proprio commodo, sed utilitate Reip. Auget istam benevolentiam, opposita Hortensii, & adversariorum corruptione, & incontinentia. Mox in Contentionis propositione attentionem, in partitione docilitatem comparabit.

C O N T E N T I O N I S

Propositio & Distributio.

Contentionis propositio est hæc: in causa frumentaria improbus est Verres. *n.10. verum hæc dicentur.*

Distri.

Distributio seu argumenta sunt hæc tria :
 1. quia in Decumano frumento. 2. in empto,
 3. in æstimato magnas Siculis injurias fecit. *n. 11. in hac causa.*

C O N T E N T I O N I S

Argumentatio, Amplificatio, Affectus.

Propositionis primum argumentum. *Verres in Decumano frumento magnas Siculis injurias fecit*, hoc Enthymemate complexus est: Verres exegit Decumas ad arbitrium Decumanorum, sublata lege Hieronica; & pecunias frumentario nomine maximas cepit: igitur Verres in Decumano frumento magnas Siculis injurias fecit.

Antecedentis primam partem ingreditur descriptione juris, & vectigalium Siciliæ, quæ Verres convellere & commutare ausus est. *n. 12. inter Siciliam.*

Mox istam audaciam cavillatur acri ironia ab ingenio Verris, cujus est res novas excogitare, confirmatque invidiosa enumeratione plurium ejusdem edictorum. *n. 16. qua in re.* Deinde accusat ab adjunctis legis Hieronicæ, acute & diligenter scriptæ, quam Verres injussu populi Rom. sine Senatus auctoritate, cum detrimento Siciliæ, & Reip. avertit. *num. 17. quamobrem novam.* Tum insectatur ab improbis & novis edictis per certos nequam Decumanos, quorum Princeps describitur Apronius, *n. 21. cum hæc essent.* Primum edictum (ut arator tantum

tum det, quantum Decumanus ediderit) recenset dialogismo aratoris, qui de Verriſ injuria conqueritur, & Decumani, *n. 25. primum edictum*. Ejus vero iniquitatem 1. exagitat a persona recuperatorum, quos dabat ex ſua cohorte Verres: hic alter eſt dialogiſmus aratorum & Verriſ, *n. 26. Negat me recitare totum*. 2. Exagitat ab iſtorum recuperatorum (quos ruruſ deſcribit,) colluſione cum Decumanis: nam in tantis incommodis aratorum injuriis que Decumanorum, nullum ex iſto edicto non modo factum, ſed ne poſtulatam quidem judicium fuit. *n. 29. atque ut intelligatis*. Tertio exagitat ironia, & octuplici judicio in Decumanos, tantum quadruplici in aratores, quaſi Verres in eos ſit lenior: deinde a clauſula edicti, qua lepide ſe furari putat, cum hoc judicium recuperatorum in utriuſque arbitrio relinquit: non enim erat dubium, quin hos Judices Decumani poſtularent. *n. 34. erit tamen*. Secundum edictum: ne quis frumentum de area tolleret, antequam cum Decumano pactus eſſet, arguit quod ſit peculiare, & novum, Verriſque proprium, non cum aliis commune Prætoribus: ex quo non Sicularum modo, ſed equitum etiam Rom. incommodum ſequeretur. *n. 36. quid illa cujuſmodi*.

Tertium edictum: (ut arator Decumano, quo iſ vellet, vadimonium promitteret) reprehendit ab aſtuto contrahendi quaſtus conſilio; nam aratores miſeri, ne tam longe, v.g. a Leontino uſque ad Lilybæum ire cogeren-

gerentur, quavis etiam iniquissima conditione cum Apronio pacifcebantur. *Nu. 38. Jam vero illud.*

Clauditur prima pars antecedentis parva subjectione. *Nu. 19. quid igitur.*

Antecedentis secunda pars, *Verres pecunias frumentario nomine maximas cepit*, constat confutatione primum; nam Orator defensionem Verris, seu prolepsin (dicebat se ad utilitatem ærarii Decumas magni vendidisse, & pluris, quam cæteri Prætores) refellit primo ironica subjectione, ab innocentia, & diligentia, & ingenio Verris. *Num. 40. sed vos fortasse.*

Refellit secundo dissimili exemplo, & auctoritate superiorum prætorum, L. Hortensii, Cn. Pompeji, M. Marcelli, in exigendis Decumis. *Nu. 41. quare igitur.*

Refellit tertio dissimili exemplo Q. Metelli, qui successit, ejusque litteris ad Siciliae civitates; neque enim is ad consequendos honores minus, quam Verres, locupletare ærarium studuit, sed non ista ratione. *n. 43. successit.* Refellit quarto judicio publico Sicularum, qui Verrem absentem accusarunt, cum adhuc Siciliae præesset. *n. 45. Quid? Metello.*

Refellit quinto ab agrorum solitudine, & vastatione, adjecta indignatione seu apostropha ad Verrem. *Nu. 46. non mehercule.*

Refellit denique sexto, manifesto furto Verris, qui cum suis nequam Decumanis sociis pecunias non minus domum suam avertit, quam ad ærarium Romanum misit
infi-

in signi Siciliae & Reip. injuria. *Nu. 49. magno tu Decumas.*

Antecedentis pars eadem constat deinde inductione, seu enumeratione plurimum privatorum hominum, & civitatum, a quibus Verres frumentatio nomine pecunias eripuit.

Primo a Nymphone, qui per istos optimos recuperatores condemnatus est, antequam plane constitit. *N. 53. Etenim quoniam.*

Secundo a Xenone, qui metu virgarum magis quam judicii, quod ejus colonus peccasset, tantum Decumanis, quantum Verres imperavit, exsolvit. *N. 55. Xenonis Meneni.*

Tertio a Polemarcho, & Ebulide, qui pugnis & calcibus concisi, tantum frumenti promittere & dare coacti sunt, quantum libuit Prætori, & Apronio. *Nu. 56. Polemarcbus est.*

Quarto a Softrato, Numario, & Nymphodoro fratribus: Nymphodorum Apronius suspendi jussit in oleastro Ætnæ in foro. *Nu. 57. Softratus est.*

Digreditur Cicero præteritione Verris in Apronii regnum sceleraque, non tantum contra Siculos, sed etiam contra Rom. *N. 58. contempsit Siculos.*

Præsertim injurias C. Matrino, & Q. Lollio factas commemorat. *Nu. 60. qui C. Matrinium.*

Concludit hanc partem antecedentis de privatorum hominum injuriis, apostropha ad Verrem, & Anacephalæosi criminum Apronii. *N. 64. Jamne intelligitis. Jam de civita-*

vitatibus: primo Agyrinenses, quasi contra edictum Prætoris fecissent, quod addere Apronio lucrum nolissent, terruit primum, & recuperatores se de cohorte sua daturum minatus est. *Nu. 67. ac primum.* Deinde cum illi perstarent, damnato virgas ad necem intentavit: quam ut ipsi ignominiam effugerent, rogaverunt ut sibi suos agros vacuos Apronio tradere liceret. *Nu. 69. tum iste.*

Digreditur Cicero obiter in defensorem Verris Hortensium, & subjectione ista præclara Prætoris edicta, & recuperatorum judicia, & Apronii lucrum, & virgarum metum commemorat, ut dicatur Verres magno Decumas vendidisse. *N. 70. hac lege Judices.* Tum ubi virgarum metum Agyrinenses, quod imperatum esset, facturus se esse dixerunt, tyrannice Verres imperat Agyrensi- bus, ut Decumas ipsi publice accipiant, Apronio lucrum dent tritici medimna XXXIII. insuper ut probetur frumentum, addi imperat nummos, medimna LX. quæ omnia literis publicis, & auctoritate testium confirmat. *Nu. 71. virgarum metu.*

Secundo Herbitenses pariter coegit Verres tribus annis sibi, & Apronio, & duobus Decumanis suis Æschrioni, & Decimo (quorum uxores Pippam, & Tertiam habebat) dare lucrum & triticum, quantum vellet. De quo plures, ut solent, sunt facetiæ Ciceronis, & comparatio Verris cum Regibus Persarum. *Nu. 75. Etenim deinceps.*

In fine constat Verri odium a gemitu Herbitensium civium, & fuga aratorum
tum

tum comparatione Syllæ: quia Verres de eo, quod ex Decumis Æschroni venditis populo Rom. debebatur, demere ausus est, amore Pippæ. *Nu. 79. Atque ego nunc.*

Tertio Segestensium Decumas cum vendidisset Docimo quinque millibus medimnum, atque in tabulas retulisset postea, cum tria millia de capite demeret (quæ Tertix Mimæ donavit) tabulas corruptit, & scripsit vendidisse duobus millibus; ita rursus minus dedit populo Rom. quam Mimæ. *Nu. 38. Atque in hoc.*

Quarto Liparenfes Valentio accipere Decumas, & numerare coguntur lucri XXX. millia: quæ injuria exaggeratur ab adjunctis civitatis, & apostropha ad Verrem. *N. 84. Atque Apronius est.*

Quinto idem fit Tiffensibus, *Nu. 86. quid ergo a Tiffensibus.*

Sexto Amestratini pecunias per Heraclium Legatum numerare coacti sunt, cum ipsis reliqui nihil fieret ex magnis Decumis. *Nu. 38. quid Amestratini.*

Septimo Petrini & Halicienses etiam immunes non fuerunt ab istius Prætoris vi & injuria. *Nu. 90. Petrini cum.*

Octavo ex Segestanis tres præcipue affecit contumelia, Dioclem, Brocchum & Cassium: quam contumeliam Orator amplificat ex dignitate senatoria per incrementum. *Nu. 92. Segestani item.*

Nono Thermitani Inacharenfes, Ætnefes, Calatini, Muticenses, Hiblenses vexati sunt a Verre. *N. 99. Thermitani miserunt.*

Cicero apostropha ad Judices commiserationem movet erga aratores, & multarum, præter duas, civitatum querimonias alio reservat. *Nu. 102. patiemini Judices.*

Decimo de agro Ætneusi hoc breviter dicit. (Cætera sunt publicis & privatis litteris consignata Juno anno CCC. millia mod. tritici: & præterea L. millia lucri esse data Apronio. Cur Verres lucri tantum dat Apronio? an quia minoris Decumæ venierint, quam essent, id est, quam numerus earum esset pro exarato tritico? an vero & illæ satis magno venierunt, & hic tantum frumenti, pecuniæque tantum numerus ab aratoribus per vim ablati est? *Nu. 104. Attendite judices.*

Undecimo de agro Leontino magnos quæstus fecit, quod Cicero non ex ipsa Leontina civitate quæ defecit, nec ex tabulis Apronii, qui nullas confecit, cum tamen ad istud negotium essent necessariae, collegit, sed ex certa ratione Decumarum istius agri. *Nu. 109. Verum ut dixi.*

Rationem autem ac summam Decumarum agri Leontini arithmetice Cicero supputat, & ostendit Apronium ipsum, & sibi Verrem (qui gloriabatur magno se Decumas vendidisse) dimidio plus ex agro Leontino abstulisse, quam populo Roman. miserit. *Nu. 112. injungere Leontini.*

Non solum Verres sua libidine contra legem Hieronicam in vendendis Decumis istos quæstus fecit: sed novum lucrum addidit ad superiora: quod ubi alicujus agri decumam

cumam venderet, a singulis Decumanis, præter Decumam, bina & terna millia nummum sibi exigeret, quo nomine per triennium fecit fortasse I. Nu. 158. *iam iste homo.*

Ex quo vastatio Siciliae, & imminutus aratorum numerus. Nu. 120. *unde ergo hoc.*

Antecedentis pars eadem constat tertio litteris L. Metelli, hancque partem Orator subiectione ingreditur. N. 12. *quia vultis amplius.*

Mox ex initio epistolæ, interpretatur legem Hieronicam Siculis redditam, sublata Verrea, quia nec Decumæ magno vendi posset, nec reliqui in Sicilia aratores essent; de quo est acre odium in Verrem, & in Apronium, comparatione Hasdrubalis & Pœnorum exercitus. Nu. 124. *recita de epistola.*

Rursus aratorum penuriam ex iisdem litteris confirmat, & adauget. Nu. 126. *recita cætera.*

Vestigalia etiam perdita ab avaro Verre, fugam, & mortem aratorum exaggerat. Num. 128. *Atque ut intelligatis.*

Antecedentis pars eadem constat quarto ex criminosa Prætoris Verris societate cum Decumanis: ac confirmatur primum ex testimonio Apronii & sermonem Decumanorum; nihil interim de fama consulente sibi Verre, cujus impudentiam redarguit Cicero, Num. 130. *attendite Iudices.*

Confirmatur deinde sponfione P. Rubrii, quam sponfionem Cicero multis interrogationibus urget, atque objicit Verri tacenti in hac re, & sui capitis periculum negligentis. Nu. 132. *esto cætera negare.*

Confirmatur tertio simili altera sponſione D. Scandilii, quæ cum omnibus eſſet manifeſta, & Scandilius poſceret de conventu recuperatores, de cohorte Verris recuſaret, impudens Prætor non putavit plus Romæ apud lætiſſimos Senatores Judices valituram eſſe pecuniam, quam in Sicilia apud tres negotiatores metum. Quid ergo? ipſa maxima ſui invidia cogit Scandilium quinque millia nummum dare, atque adnumerare Apronio. Adverte in hac narratiuncula plures ironias, & varios inſtandi, & ſuſtendi modos. *Nu. 135. Cum eodem Apronio.*

Concludit Cicero hanc narratiunculam, & præcedentes Antecedentis partes, quadam anacephalæoſi, & apoſtrophæ ad Judices, ut ſevere judicent de Verre. Ubi etiam Albam Æmilium mordaciter perſtringit. *Nu. 141. omnia ſimul intelligere.*

Occaſione iſtius Albæ redit Orator ad prolepiſim (de qua initio) eamque deſenſionem Verris hoc argumento evertit, quod Verres agri Leōtini Decumas multis potuerit plures vendere, quam Apronio (quod de ſe teſtatur Q. Minucius, & ipſe Metellus judicavit, niſi ob præjudiciū pepercit amico) at Verres nulli alii, niſi Apronio ſuo Decumas vendere voluit, quo majorem quæſtum faceret. *Nu. 147. Decumas agri.*

Antecedentis pars eadem conſtat quinto ex epiſtola Timarchidis, quam facete recitat Cicero ad odium Verris, & ejus comitum. *Nu. 154. venio nunc.*

Digreditur in id quod Timarchides etiam ſcripſit,

scripsit, Marcelli filium puerum esse: nam hunc filio Verris opponit, quem patris luxuria atque avaritia corrumpit; agitque amplius de educatione liberorum: postea claudit totam hanc partem de crimine Decumani frumenti. *Nu. 159. nam quod scribit.*

Propositionis secundum argumentum. *Verres, in empto frumento magnas Siculis injurias fecit*, noc Enthymemate Orator prosecutus est: Verres maximo, atque impudentissimo furto, publicam empti frumenti pecuniam in proprios quæstus convertit: ergo Verres in empto frumento magnas Siculis injurias fecit. *Nu. 163. sequitur ut de frumento.*

Antecedens clare distribuitur in tres partes: primum Verres empti frumenti pecuniam, cum posita esset apud eas societates, unde erat attributa, binis centesimis fœneratus est: quod testimonio, & litteris P. Veltii comprobatum est. *Nu. 165. in hac pecunia.*

Amplificat & urget Verrem Orator, quod negare furtum, aut defendere non possit. *Nu. 168. quis enim hoc.*

Deinde Verres permultis civitatibus pro frumento nihil solvit omnino; sed omnem pecuniam avertit: hoc Halesinus Æneas testatur, *Nu. 170. & quoniam de illa.*

Amplificatur hoc furtum, præsertim de improbatione frumenti Siculi, retentaque contra leges pecunia publica. *N. 172. quod vultis esse.*

Confirmatur crimen litteris publicis, & testimonii Halesinorum: ac male Verres ex mancipibus defensionem arripit; nam ne-

que id, ut velit, & liceat, potest quidem, ob Volcatium, & annuium, quo utitur ad obfignandas tabulas. *Nu. 175. atque hæc ita.*

Subjicitur parva digressio in Verris consuetudinem furandi, & impunitatis spem: sed jam tenentur, & manifesta furta divinitus, ob scelera ejus in Carbonem, & in Dolabellam. *Nu. 177. o consuetudo.*

Denique novus ille Verris quæstus arguitur, quod unum & idem frumentum ereptum aratoribus, & domi suæ conclusum, non semel, sed bis, neque uno, sed duobus pretiis vendiderit. *Nu. 178. etenim nova quoque.*

Tertio Verres, si cui civitati solvit, tantum detraxit, quantum libuit, nulli, quod debitum est, reddidit: quod certis hominibus fieri solebat, ut pro spectatione, ut pro colybo, ut pro cerario. *N. 180. at enim frumentum.*

Præsertim scribæ suo de ista pecunia binas quadragesimas concessit, nulla auctoritate, nullius Prætoris, vel Hortensii, vel Ciceronis exemplo, *Nu. 18. scribæ nomine.*

Nam si viris bonis, atque honestis scribis certa est merces proposita, non tamen tanta pecuniæ partitio fieri debuit scribæ Verris, qui scenicus fuit ineptus, & nummulis corrogatis de Nepotum donis aliquam scribarum Decuriam emit. *N. 183. quamobrem enim.*

Annulum vero aureum ipsi donatum a Verre, uti & alia dona tribus civibus Rom. cavillatur Cicero a præliis, victoriis, spoliisque Verris. *Nu. 185. Hic ille est.*

Propositionis in tertium argumentum, *Verres in æstimato frumento magnas Siculis injurias*

injurias fecit, extremo hoc enthymemate conficit Cicero: Verres & imperavit majorem tritici numerum, quam legibus liceret, & æstimatione auxit, ut pro ternis sestertiis ternos denarios a civitatibus exigeret: igitur Verres in æstimatione frumento magna Siculis injurias fecit. Antecedens sejunctione primum & apostropha ad Hortensium proponitur, *N. 118. dictum Judices est.*

Deinde eadem apostropha, & concessione factum, quale sit expenditur, *Nu. 191. quero nunc, &c.*

Tum iniquitas & impudentia Verris, qui contra leges numerum summæ tritici adjecit, & ternis sestertiis æstimavit, dialogifino arguitur, *Nu. 194. Verum enim vero.*

Crescit iniquitas Verris ex subita iniquitate aratorum. *Nu. 198. hæc deerat injuria.*

Atque ipsis aratoribus teste Sositeno hoc esset tolerabilius (non tamen æquum) frumentum in cellam gratis dare, quam illud Prætori in cellam vendere cum æstimatione a Verre instituta. *Num. 200. quamquam hæc omitto.*

Verum istam cellam, seu æstimationem frumenti acerbiorem omnibus injuriis pati Sicilia non potest, referente Sophocle. *N. 203. At enim istam.*

Jam prolepsim Verris, quod alii idem fecerunt, vehementer Orator rejecit, quia sua defensione Hortensius non assequitur, ut Verres absolvatur, sed ne solus condemnetur, & exilii sui comites habeat, tum quia istis improborum exemplis laborat Resp. lu-

gent omnes provinciæ , judiciorum metus concidit , *n. 20. quid ad hæc Hortensius .*

His improborum Prætorum exemplis opponit vetera exempla Africani , Catonis , Lælii ; & recentia patris Catuli , Marii , Scævolaë , Scauri , Metelli : & domestica , P. Servilii , O. Catuli filii , quorū nullus auctor istius æstimationis fuit *nu. 209. tametsi quæ ista .*

Nullō etiam in Sicilia exemplo Verres potest cellæ crimen defendere : non C. Marcelli exemplo , non Lepidi : an M. Antonii ; at Verri perniciosius est imitatione Antonii factum suum tueri ; non multis enim in rebus ejus improbitatem imitatus est . *num. 211. At in Sicilia .*

Sacerdos frumentum æstimavit ; at dissimili consilio & tempore , quam Verres , aut Antonius ; imo ille cum aratorum commodo & voluntate . *nu. 214. at idem fecit .*

Sex. quidem Peduceus , & C. Sentius nec in vilitate pecunias acceperunt , nec in caritate inique frumentum æstimarunt . *nu. 216. nam de Sex. quidem .*

Concludit Cicero Apostropha ad Judices , si nullus præter Verrem magnas pecunias ab invitis civitatibus & aratoribus , Cellæ nomine coegit , severe in hunc animadvertendum esse ; ne cæteris , qui in eadem esse culpa possint , impunitis , & licentia dari videatur , aut certe ne postea ipsi Judices modum & finem libidini hominum constituere non possint : quod gradatione ostenditur . *nu. 218. nam per Deos .*

Altera apostropha Hortensium in simulat ,
si suo

si suo & Senatorum commodo defendere Verrem, & absolvere in isto æstimationis crimine cogitet: id enim turpe genus cogendæ infinitæ pecuniæ si inter Senatores sit; non abs re Prætor Cotta transferret iudicia ad æqualem ordinem, qui ordo id numquam commisit. *nu. 222. quas ob res.*

Denique sine summo periculo Iudices non possunt absolvere eum reum, qui, quod commisit, negare non potest. *n. 224. atque utinam.*

A N N O T A T I O.

Ne prolixa hæc contentio tedium pariat, Orator providet magna sermonis varietate, atque ordine: nam in primis totam causam frumentariam partitur perspicue in tres partes: quarum prima est de frumento Decumano, quod ex decumis exigitur; altera de empto quod præter Decumanum emit a Siculis Populus Rom. tertia de æstimate, pro quo pecuniam exigunt Mancipes æstimatione Prætoris. In his tribus partibus insigniter exponitur Verris fraus, & ingenium furandi: maxime descriptis per Ethopesas eius administris, & injuriis privatorum hominum ac civitatum per narratiunculas expositis; tum convictis furtis plurium testium auctoritate, demum accensa Iudicum severitate adversus improbum hominem, qui totam Siciliam afflixit. Atque hic passim occurrit affectus misericordie in calamitosos aratores Siculos cum odio iniqui Prætoris, & invidia eorum hominum, qui defendunt Verrem, aut cogitant absolvere.

P E R O R A T I O.

ORator anacephalæosi tres contentionis partes, seu factas a Verre Siculis injurias breviter subjicit oculis judicum, hofque hortatur, ut Verre punito, relevati injuria Siculi coloni, in agro, atque in ædes revertantur. nu. 226. *quapropter cognita.*

A N N O T A T I O.

*Longiffimæ contentioni convenit hæc recapitulatio; ut fit rerum fufo dictarum, ne memoria Judicum excidant, brevis, & summa, & artificiofa repetitio. Videtur autem Cicero eum af-
frctum maxime colligere & profequi, quem ubique fparfit, ut tanto major mifericordia tribuatur aratoribus Siculis, quanto feverior erit improbi Prætoris damnatio.*

VI. V E R R I N A

Seu

L I B. I V. A C T. I I.

I N C. V E R R E M.

S Y N O P S I S.

5. Plures Lily-
branos iam phili-
lem, Dioc. en,
Lilian, Dio. O-
rim, Clidium,
Paprium, Iu-
cherimis vasis &
coelato argento
spoliavit.

8. Rursus a
Tyndaritanis ni-
gnum Meru'ivi
& minis exolit,
cradelfime ad
ad statuum C
Muceili alliato
& cruciato S'pa
tr: de quo etiam
est affectus.

2 Phale-
ris Philarchi
centuripini
fuga. Prætor
cum duobus
venaticis ca-
nibus præda-
tus est.

7 Segestri-
nis Sinala-
cirum Dia-
ne eripuit,
dijecto P. A-
fricani in-
numento; de
quo & in di-
gnatio.

1. Messanz
triplex scelus
contra. C. He-
jum commi-
sit. Ubi ora-
tor prolegim
Veris, & au-
datione Ma-
mertinorum
elevat.

6. Syraculis
Aniochum Re-
geni Syriæ, vasis
ex auro, gem-
misque, & præ-
ferum candelabro
Iovi dicato
privatum eiecit
& civitate.

EXPOSITIO SEU
NARRATIO.

To. a in Si-
cilia nihil ne-
que privavit
neque publi-
ci, neque pro-
fani, neque sa-
cra, reliquit
Veris.

4. De Tyn-
daritanis varie
varia.

5. De Ha-
luntinis, ope-
ra Arbagati,
vas, pateras,
annulos, le-
ctos eripuit,
inhiueta offi-
cina.

PROPOSITIO,

9. E. 10. ró árnísfurtis, templórum
ac populi spreta religione, Apollinis &
Heculís signa, Agrigentinis, Cybeles or-
namenta, Enguinis; Cereris signum.
Citirensibus; multa e Juionis templo,
Melitensibus auferre conatus est.

11. Ipsis Syacusanis tabulas pi-
as in aede Minervæ, & v. lvas,
8: lastas, item simulacrum Pa-
nis-Aristæ, Jovis abstulit: ampli-
fica Græcorum religione.

Narratio in
claudit di-
gressio.

NARRATIO.

Divisus est in undecim narrationes hic Liber.

PRima narratio incipit à Mamertina seu Messana civitate, in qua Verres tria scelera commisit contra C. Hejum.

1. Ab hoc homine abstulit pulcherrima quatuor, Cupidinem è marmore, Herculem ex ære, duas Canephoras. *N. 3. unde igitur potius.*

Amplificantur hæc furta exclamatione, comparatione, interrogatione per indignationem. *N. 7. prob Deum hominumque.*

Ad prolepsim quod Verres illa signa emerit, respondet Cicero primum ironia; deinde duplici concessione: at esse contra legem (quam interpretatur & amplificat) ostendit Prætorem in provincia emere. *Num. 8. sed quid ego.*

Respondet tertio C. Hejum ea signa non vendidisse, quia nec propter æs alienum, nec propter magnitudinem pecuniæ habuerit venalia. *N. 11. quid igitur nobis.*

Respondet quarto ipsius Heji prolato testimonio. *N. 15. quid mihi tam.*

Comparatione insultat Orator Verri à sua Messana civitate, cujus princeps Hejus, & ad laudandum Verrem missus legatus, duplex testimonium contra Verrem dixit, unum de signis à se non venditis, alterum de Cybea nave (qua Verres exportavit) publice coactis operis edificata. *n. 17. quid sedes Verres?*

Alterum scelus quod commisit Verres contra

tra C. Hejum fuit, quod legatum misit Messanam, ut propter testimonia Hejus ignominia afficeretur: ubi rursus Orator insultat Verri ab hujus laudatoribus Mamertinis. *N.18. que quia dixit.*

Prolepsim Verris, quod commodarit, seu faverit Mamertinis, dicit ostenso duplici detrimento, & Reip. & Siciliae, quando id quod contra jus Imperii Rom. remisit Mamertinis, in Centuripinos & Halesinos transtulit. *N.20. at publice commodasti.*

Deinde mos iste praedonum favendi quibusdam civitatibus, in quas sese ipsi recipiant: confirmaturque exemplo Phaelis, *N.21. fecisti item ut praedones.*

Sic Mamertina civitas recipit Verrem, onerariam navem ei publice aedificat; & quae olim Catonis impedimenta retinuit propter XVIII. millia, nunc Verri non irascitur, majori sumptu saepe facto in prandium Timarchidis, quam quanti Catonis lis aestimata est: quia ipsa scilicet furtorum conscia est; quia vacationem sumptus, laboris, militiae, rerum denique omnium per triennium consecuta. *N.22. Mamertina Civitas.*

Hinc digressionem Mamertinos laudatores Verris remittit defectu auctoritatis & apud Senatum, cujus dignitatem comminuit, relicto Senatore; & apud populum, quem offendit, acto in crucem P. Gaudio Cive Rom. *N.24. laudatum etiam.*

Tertium scelus quod commisit Verres contra G. Hejum fuit, quod Attalica peripetasmata abstulerit, idque omnibus testa-

tum est . Num. 17. *quid illa Attalica .*

Secunda Narratio subjungitur de Philarcho Centuripino , à quo Verres sagaciter & gratis phaleras abstulit , opera Cybiratarum fratrum , quos cavillatur Cicero a furtis , & similitudine . N. 19. *quid ? a Philarcho .*

Tertia Narratio complectitur plures Lilybætanos . A Pamphilo hydriam prætor abstulit , ablaturus etiam scyphos sigillatos , nisi fratribus Cybiratis pecunia fuisset data . Adverte dialogismum , n. 31. *vere mehercules .*

Fit parva digressio in nuperam cupiditatem Verris , etiam comperendinati in domo Sifennæ , N. 33. *at ita studiosus .*

A Diocle Pamphili genero abstulit abaci vasa omnia ; neque argenti quidquam Verres se in Sicilia coemisse litteris aut tabulis probare potest . N. 35. *Diocles est .*

A Cælio vasa argentea , à Caurio supellectilem , à Lutatio mensam , ab Apollonio argentum , à Lisone Apollinis signum abstulit . N. 37. *Tu à M. Cælio .*

A Diodoro Melitensi toreumata , seu celatum argentum cum statim auferre non posset , propterea quod ille rem dissimulasset , & Romam fugisset , cœpit furere Verres , (ut in fabulis Eriphyla) & Diodorum rei capitalis reum velle facere , & condemnare , nisi miser per triennium absens fuisset . N. 38. *sed quid ego .*

A Cn. Calidio equuleos argenteos abstulit ; quos cum à se emptos fingit Verres , nec tabulas potest ostendere , ridet Cicero hominem , & simul indignans reprehendit ,
quod

quod nullius Prætoris exemplo ab Equite Rom. vasa argentea eripuerit, aut vendenda postularit. *N. 42. Tum iste.*

A L. Papyrio turribulum hac ratione abstulit, ut emblemata & artificium remiserit, argentum retinuerit. Vide Ironiam. Sic Verres (est parva digressio) pateras, & vasa sacra ubiq; in singulis domibus Siciliæ prædatus est, magno fletu muliercularum. Vide & hinc allegoriã, *n. 46. num etiam de L. Papyrio.*

Quarta Narratio sequitur de Tyndaritanis, quorum quatuor recenset; de Eupolemo, Calactino, de Catinensibus, de Agyrinensibus, a quibus varie varia rapuit idem Verres. *N. 48. hic nolite expectare.*

Quinta Narratio est de Haluntinis, a quibus Tyrannus Verres per Artagathum, omne argentum cælatum sibi deferri iussit, magna perturbatione totius civitatis. *N. 51. Illa vero optima.*

Præcipue Cicero officinam Verris describit, & exaggerat dissimili exemplo L. Pisonis. *N. 54. posteaquam tantam.*

Huic narrationi ex occasione adjungit aliam Orator de L. Titio, cui Verres annulum aureum detraxit e digitis: Item multas alias prætermittit, non de annulis solum, sed etiam de lectis. *N. 57. nullo modo possum.*

Sexta Narratio instituitur de Antiocho Rege Syriæ, quem fraudulentus Prætor vasis ex auro & gemmis spoliavit in convivio. *N. 60. venio nunc.*

Deinde cum audisset ei esse candelabrum exquisitissimum, eadem fraude sibi ad con-

sede-

siderandum petiit, nec postea reddidit; sed vi ac minis iussit Regem excedere e Sicilia. N.64. *nunc reliquum Iudices.*

Facinus amplicat Orator, 1. à persona Regis Antiochi, & fama exterarum nationum. N.67. *quæ uxor? quæ latera?*

2. Apostropha ad Q. Catulum, N.69. *hoc loco Q. Catule.*

3. Altera Apostropha ad Iudices, ab adjunctis candelabri, quod est donatum Jovi in Capitolio. N.71. *vobis autem Iudices.*

Septima Narratio exponit simulacrum Dianæ à Segestanis ablatum. Hoc signum parta victoria, Segestanis restituerat P. Scipio, uti alia multa aliis civitatibus Siciliæ. N.72. *Segesta est oppidum.*

Cumq; admodum esset pulchrum (est parva ejus descriptio) ardentissime illud Verres à Segestanis petiit, ac tandem extorsit. N.75. *Erat admodum.*

Orator exaggerat hujus ablationem signi opposita religione ac fletu Segestanorum. n.77. *videte quanta religione.*

Exaggerat etiam ab hujus basi sublata, quæ P. Africani nomen incisum ferebat. N.78. *quo quidem scelere.*

Quare Apostropha objurgat P. Scipionem adolescentem, quod Verrem defendat. N.79. *Te nunc P. Scipio.*

Scipionem Segestani orant, ut generis sui gloriam tueri velit. N.80. *adsunt Segestani.*

Suo etiam nomine Cicero illum admonet officii. *Ibid. quid aut his.*

Imo suscepta in causa Siculorum, & maxime

xime in causa civitatis repetit à Verre monumentum P. Africani . N.81. *est aliqua mea pars .*

Octava Narratio similiter exponit signum Mercurii à Tyndaritanis vi & minis extortum , crudelissime ad statuam C. Marcelli alligato , & cruciato Sopatro . N.83. *At hoc solum .*

Excipit Narrationem pulcherrima amplificatio per incrementum & dubitationem ab adjunctis facinoris . Num.88. *non possum dispoſite .*

Præcipue ab adjunctis statuæ C. Marcelli Sicularum patroni . N.89. *quid est hoc .*

In fine confirmatur facinus multis testibus contra defensionem Verris . Nu. 91. *ac primo Judices .*

Nona Narratio recenset nocturna Verris furta in templis : Apud Agrigentinos , præter signum Apollinis , simulacram ipsius Herculis demoliri , ac rapere conatus est : sed accurrens tota civitas prædonem egit in fugam . N.93. *quid Agrigentino nonne .*

Sic apud Allorinos nocturnus prædo fugatur . N.69. *hanc virtutem .*

Apud Enguinos , templum Cybeles spoliavit iis ornamentis , quæ intelligens ac temperans Scipio dederat religioni . n.97. *Matris magnæ .*

Apud Catinenses in sacrario Cereris signum surripit , & scite crimen in servum conjicit . Est hic indignatio seu apostropha ad flagitiosum Verrem . n.99. *audite etiam signa .*

Apud Melitenfes , publice spoliavit templum

plum Junonis, quod facere nullus pirata quidem, nec ipse Rex Massinissa ausus fuit. Quare Orator rursus indignatur, & exclamatione insurgit in reum Verrem, facta quasi parva Anacephalæosi ipsius scelerum. *N. 103. Insula est Melita.*

Decima Narratio commemorat Cereris signum Ennensibus ablatum. Sed prius facta transitione, repetitur altius fabula Cereris & Liberæ: quanta in religione hæ Deæ fuerint non solum apud Ennenses, & Siculos, sed etiam apud Athenienses, & Romanos. *N. 105. nimium mihi diu.*

Tum narratur, qualia Cereris signa, & quanto luctu Sacerdotum Verres asportarit. *N. 109. non obtundam diutius.*

Amplificat Cicero hoc scelus apostropha ad Verrem, & comparatione, *N. 112. Ennæ tu simulacrum.*

Rursus altera apostropha, & testimonio Ennensium obtestatur Judices, ut tam insignem injuriam religiosis Siculis factam ulciscantur. *N. 113. audistis Theodorum.*

Undecima narratio complectitur furta Syracusana: quibus præmittit Orator descriptionem urbis Syracusanorum, & dissimilem M. Marcelli comparationem, qui hanc urbem bello cepit ditavitque: at C. Verres pace eam vexavit, spoliavitque. *N. 115. unius etiam urbis.*

Deinde ipsa eadem comparatione enumerat Cicero rapinas Verris: 1. in æde Minervæ tabulas abstulit, in quibus pugna Agathoclis, & imagines Regum Siciliae, erant pul-

pulcherrime pictæ . N.122. *ædes Minervæ .*

2. Magnificas ex auro atque ebore valvas illius templi abstulit . N.124. *Jam vero quid .*

3. Gramineas hastas, & pulcherrimum saphonem (quod signum acri ironia Orator concedit Verri) pariter sustulit : Num.125. *Etiam ne gramineas .*

4. Signum Pæanis, simulacrum Aristæi, & Jovis, & deinde ejus caput ex æde Liberi non dubitavit tollere : quæ religiosissima istic signa fuisse ostendit Cicero ; præsertim Jovis signum, quia tria tantum Jovis signa pulcherrime facta toto orbe erant . N.128. *quid signum Pæanis .*

Digreditur Cicero, & hujuscemodi spoliationes fuisse Græcis hominibus acerbiores alia quavis calamitate probat, tum religione, & ingenio istius nationis, tum exemplo majorum Romanorum, qui ea ipsis reliquerunt. Eo autem nunc est acerbior ista etiam spoliatio, quo magis est falsa, & simulata istorum signorum emptio, aut venditio . N.131. *jam illa quia .*

Addit Narrationem, quo pacto Syracusas veniens conquerendi causa de Verre, omnia hujus furta cognoverit, ex senatus, populique Syracusani testimonio, N.136. *atque ut cæteros .*

Narrat etiam quo pacto à senatu laudatio Verris facta est, ad ridendum potius illum Prætorem ; quia illo senatus consulto ea affinguntur Verri, quæ planissime sunt falsa . N.141. *de laudatione autem .*

Deinde quo pacto idem Senatus decretam

Ver-

Verri laudationem sustulerit, frustra ac ridicule ad Metellum Prætozem appellante Cœlio. N. 145. *quæ postquam.*

Denique narrat quo pacto Metellum Prætozem increpans ac terrens, Theomnasti autem infaniam perferens, potestatem habuerit, tabulas omnes litterasque deportandi Romam. N. 147. *Cum ad prætozem.*

Extremum insultat imprudenti atque arroganti Verri, comparatione hujus laudationis Syracusanæ, Mamertinæ, quam ironice concedit ipsi. N. 150. *laudant te sane.*

A N N O T A T I O.

Cicero narratione ac sua oratione peragrat Siciliam, & probatis testimoniis partitur in singulas civitates furta Verris.

Atque de harum Verrinarum narrationum probabilitate, brevitatem, perspicuitate, suavitate diximus supra.

VII. VERRINA

Seu

LIBER V. ACT. II.

IN C. VERREM.

Argumentum , Quæstio , Stylus .

Magnus defensor , & amicus Verris fuit Q. Hortensius , quem Cicero præsertim invento genere agendi novo , sic compressit , ut obmutuerit . Hac autem oratione , cum Hortensius ille Verrem esse absolvendum contendere , propterea quod bonus esset imperator , & in dubia Reipub. tempora reservandus : Cicero ostendit C. Verrem non modo non habuisse in bello fugitivorum , ac prædonum ullam imperatoris virtutem , sed contra in utroque bello libidinose , avaro , crudeliter versatum esse . Quare severitatem judiciorum adversus hunc hominem esse exercendam .

Est hæc oratio in genere demonstrativo ; nam ironia fere perpetua C. Verris imperatoris virtutes , hoc est , quatuor flagitia , avaritia , Majestas diminuta , libido , crudelitas vituperantur .

Status seu Quæstio est , an C. Verres sit bonus imperator .

Dicendi character copiosus , atque amplius passim amplificationibus , affectibusque .

Cicero ridet Hortensium
qui contendere audeat Ver-
rem esse bonum Imperato-
rem, ac propter a iudicio
esse absolvendum.

EXORD.

Propositio.

C. Verres non
est bonus Impe-
rator.

Argumenta

1. Quia in bello fugitivo-
rum.
2. In bello prætorum
nullam exercuit Imperato-
ris virtutem.

1. C. Verres Siciliam adven-
sus fugi-
tios non modo non defendit; verum
etiam commovit sua avaritia, & ne-
glexit sua luxuria: igitur Verres in
bello fugitivorum nullam exercuit Im-
peratoris virtutem.

1. ARGUMENT.

Si quod bellum fuit fugitivorum in
Sicilia (satis tutum pro suo, & infir-
mum, & fide illustre, ut M. C. Cassius
non Verres: qui Prætor ut quæstus ad-
hiberet, plures conjuratos servos, com-
nosque absovit. Deinde negligens &
in solis in omnia provincia, totus
fuit in convivio, & turpior: mi-
sericordiam.

2. ARGUMENT.

Quando prælores vixit in Sicilia
C. Verres in avaritia, dicitur crimina avaritia,
Majestatis diminutione, libidinis
crudelitate: igitur Verres in bello præ-
torum nullam exercuit Imperatoris
virtutem.

ARGUMENT.

Jam in bello prætorum y. sordidus
Verres rapinis a frivolis undique ve-
ciantibus cogit: præ crimine illi in ve-
Cybea, quam furtivè onustis deportavit
e Sicilia cum antea Lameis potius,
quam a liis populis Romæ ferretur: solis
magna immunitas dedit, cupidi-
tate pecunie.

2. ARGUMENT.

ARGUMENTATIO AMPLI-

2. Reus

2. Reuse est maieftatis, quia captum forte Achipitiam quem statim publice voravit. Quis exersum esse non populo specta ad unum dedit, neque in latomias, sed procul ad Caruipino amanda vit: post, huius a horumque piravit unum cum Cives Rom. obvoluto capite uccivit. Lenique nullo Pretoris exemplo, proventus ac sine impetio illum populi Rom. hocendonni suae servavit; qui si uugisser, aut fuisset mertrus, quanta trepidatio civitatis Sic illis restaret?

4. Crudelis in Navarcho, Civesque Romanis, illos comprehendit innocentis iussit, impune relicto Cleonice: ac parente qui sem frustra Verum de precati, celerem filiorum te et ac reptu iam redimere à crudelissimo sidore debent. Cives Rom. viris excidit nullo discrimine; plures coniecit in latomias, atque in eucynegit, contra jus, dignitatem, fiduciam populi Rom. quin ipsam crucem Martiniorum novit, & in conspectu Italiae fit.

3. Libidinosus Pretor amiserit classem populi Rom. nam poculis inrentis, haic remige, militi; victu non instruxit, hucque praeficit Cleomenem inonem ebriosum, & Syracusanum, cuiusu corem amabat; itaque hieccasissinos & irfima brevi in piratas incidit, capta, si brevis, incensa est, in iplo populo Syracusarum, maxima populi hieccas atque opprobrio.

1. Enumeratio criminum Verres.
2. Affectus seu obrelatio Deorum ac Deorum, quos impius Verres laedit.

PERORATIO.

CATIO, ET AFFECTUS.

EXOR.

E X O R D I U M .

STatim principio exordii proponit Cicero ironice defensionem imperatoris Verris ab Hortensio susceptam . n. 1. *Nemini video .*

Mox ironiam lepide auget dubitatione .
N. 2. *quid agam Judices .*

Et facto M. Antonii Oratoris . N. 3. *non possum .*

A N N O T A T I O .

Illæ est insinuatio oratoris, dum statim principio exordii utitur ironia ad fiduciam sue causæ ostendendam, debitandumque adversarium .

C O N T E N T I O N I S

Propositio & Distributio .

Contentionis propositio est hæc : C. Verres non est bonus imperator . Effertur per concessionem . N. 4. *non agam .*

Distributio seu argumenta propositionis sunt : quia C. Verres., neque in bello fugitivorum (quæ est prima pars contentionis) neque in bello prædonum (quæ est altera) ullam exercuit imperatoris virtutem .

C O N T E N T I O N I S

Argumentatio , Amplificatio , Affectus .

Primam Contentionis partem, seu de bello fugitivorum hoc enthymemate

F

Cice -

Cicero complexus est : C. Verres Siciliam adversus fugitivos non defendit, sed commovit sua avaritia, neglexit sua luxuria : igitur C. Verres in hoc fugitivorum bello nullam exercuit imperatoris virtutem.

Antecedentis pars prima, *C. Verres Siciliam adversus fugitivos non defendit*, probatur subjectione ab adjunctis.

1. Quia fugitivorum bellum non fuit in Sicilia a C. Verre, sed in Italia a M. Crasso, & Cn. Pompejo confectum. *N.5. quid dices.*

2. Quia Sicilia consilio & virtute M. Crassi, non Verris, tuta fuit a fugitivis. *Ibid. obstitisti videlicet.*

3. Tuta fuit situ & natura loci. *N.6. At cum in Italia.*

4. Tum maxime tuta fuit institutis & decretis Prætorum, qui istic ante Verrem fuerunt, ac præsertim securitate. *L. Domitii. N.7. contagio autem ista.*

5. Etiam tuta fuit fide, & animo Siculorum erga Romanos. *N.8. Ergo his institutis:*

Antecedentis 2. pars, *C. Verres Siciliam commovit sua avaritia*, probatur 1. quia Leonidæ conjuratos servos pecunia absolvit. *N.9. quid igitur.*

Hanc Verris avaritiam Cicero amplificat 1. sustentatione. *N.10. quid deinde.*

2. Apostropha, præteritione, concessione. *N.11. quid loco.*

3. A communi metu civitatum. *Nu.12. quid ais bone custos.*

4. Exclamatione ironica, & festiva comparatione Verris cum summis imperatoribus.

bus . num. 14. *o præclarum imperatorem .*

Neque solum servos pecunia absolvit , sed dominos etiam sine culpa comprehendit , ut vel inde quæstum faceret : quod plurimum exemplis compertum est . n. 15. *quid hoc?*

Maxime exemplo Apollonii , quem tandiu Verres torfit in carcere , dum se homo dives pecuniis redemisset . num. 16. *quid de Apollonio .*

Præclara est hæc narratio , quam de more exprimit orator ab adjunctis pulchra hypotyposi . Deinde concessionem , seu præteritionem elegantem adjungit . n. 19. *quod se ab Apollonio .*

Turn Hortensii prolepsim manifesta Verri (qui Apollonium numerata pecunia dimisit) avaritia refellit , & apostropha ad Judices capitalem hujusmodi quæstum condemnat . N. 22. *prævideo enim .*

Consequens Enthymematis . *Igitur in hoc fugitivorum bello nullam exercuit imperatoris virtutem ,* ironia & anacephalæosi interferitur , addita dubitatione , qua fit transitio ad tertiam partem . n. 25. *cupio mihi Judices .*

Antecedentis tertia pars, C. *Verres Siciliam neglexit sua luxuria* probatur ab itineribus luxuriosis , per tria tempora , hyemis , veris , & æstatis . n. 26. *itinerum primum .*

Nam hyeme Syracusis , urbe commoda , fere perpetuo in conviviis , numquam extra tectum visus est . *Ibid. primum temporibus .*

Vere autem Verres non in equo , sed in lectica mollissime rosæ coronatus breve iter faciebat , & tantisper auditis magistratibus

veneri, & libero reliquum tempus tradebat.
n. 77. Cum autem.

Hic pulchra hypotiposi, & faceta similitudine pugnae Cannensis, recenset convivia imperatoris Verris, non sobria, non pudica, *n. 28. quo loco.*

Æstate vero quando prætoris est obire provinciam, iste Annibal æstiva castra ameno in loco ad Syracusas figebat. *n. 29. cum vero æstas.*

Ubi non cum hoste prælia, sed cum muliere Tertia, & nequam affeculis, & adulto filio, convivia instituebat. *Ibid. in eum autem.*

Cum interim inter muliercularum voces, & cantus jus sileret in foro. *n. 30. ut per eos dies.*

Ad hæc digreditur Cicero in affectus, ridetque Hortensium, qui ejusmodi imperatorem defendit, addito rursus exemplo M. Antonii oratoris. *n. 32. hunc tu igitur.*

Objecta etiam tota Verris militia, qui cum adolescens in alcatoris Placentini castris militaret, sæpe ære dirutus, hoc est, omnia stipendia alea perdidit. *n. 33. Diu faciant ut.*

Postea vir factus & Prætor populi Rom. audax & impudicus miles fuit: quod duplici facinore per præteritionem probatur. *n. 34. Jam vero cum.*

Deinde exclamando, & digrediendo rursus assurgit contra Verrem, proposita sui & illius comparatione: nam Cicero in obeundis magistratibus sibi à populo Rom. mandatis,

tis,

tis, se accuratum, & temperantem, & pia
erga Deos exhibuit. *n. 35. o Dii immortales.*

Contra, Verres in suo Prætoris munere
negligens, libidinosus, impius extitit. *n. 37. tu cum esses.*

Postremo Verres cum ex urbe Tempſa fu-
gitivorum reliquias expellere poſſet, nullum
reſponſum Valentiniſ dedit, intentus ſuæ
Tertiæ. Itaque tunc omnes Verrem voce
damnabant, quem poſtea tabellis judiciali-
bus damnaturi erant. *n. 28. niſi forte Italici.*

Secundam Contentioniſ partem, ſeu de
bello prædonum, pari Cicero, ut primam,
enthymemate complexus eſt: C. Verres in
bello prædonum maxima admittit ſcelera,
avaritiæ, Majeſtatiſ diminutæ, libidiniſ,
crudelitatiſ: ergo neq; in hoc prædonum bel-
lo ullam exercuit imperatoriſ virtutem.

Antecedens prolepiſ, diſtributione, at-
tentioniſ renovatione proponitur. *num. 41. Eſto nihil.*

1. Quod non imperavit Mamertiniſ (quia
clam ipſi pecunias dederant) certum nume-
rum navium, nautarum, & militum, more
ceterorum Prætorum. *n. 42. Rem navalem.*

Deinde quod Cybea nave maxima, dona-
ta ipſi à Mamertiniſ, & publico ſumptu æ-
dificata, privatim uſus ſit, ad furta, & prædas
è Sicilia deportandas. *n. 43. navem vero.*

Digreditur prolixius Cicero triplici pro-
lepiſ; priore, (inſerta per apoſtropham ad
Verrem & Hortenſium conſeſſione tam in-
ſolentiſ, & contra famam, legelque ædifi-
cationiſ navium. *n. 44. quid mihi:)*

Refellit, negatque Verrem quidquam è suo expendisse ad Cybeam navim ædificandam, quia neque id testimonio Heji Principis Mamertini, neque publicis usquam tabulis proditur. *n. 46. Verum hæc omnia.*

Altera prolepsis reprehendit Verrem comparatione parium, quare potius Mamertinis, (imminuta populi Rom. auctoritate) quam Tauromantinis, qui pariter fœderati erant, navem non imperaverit. *n. 48. at enim idcirco.*

Deinde quare alias immunitates Mamertinis dederit, præsertim frumentum nõ emendi. *n. 51. Denique cum ex senatus consulto.*

Cum tamen frumentum nõ solum à Tauromantinis, sed etiã à Netinis, quia pecunias non dederant, exegerit. *n. 55. Age porro tu.*

Posteriore prolepsis negat Verrem merito laudari à solis ex tota Sicilia Mamertinis, quorum quidem laudatio ex utilitate proficiscitur. *n. 56. hic mihi etiam.*

Confutato Verre, ex digressione redit ad eam navem, quam a Mamertinis Verres acceperat ad prædas, contra leges, & quam navem ipsis remiseraat contra fœdera: hancque improbitatem geminam accusat. *n. 58. Verum ut ad classem.*

Addit & alias fraudes, seu prædandi rationes, quibus iste quæstum, & pecuniam faciebat. *n. 59. habetis unius.*

Exclamatio hanc partem antecedentis concludit. *n. 61. huncine hominem.*

Majestas diminuta inde censetur, quod adducta prædonum nave, & avidissime exinanita (adverte hypotyposim). Piratas, &
ipsum

ipſum Archipiratam dimiſerit, accepta pecunia *n.62. cum propter iſtius.*

Dimiſſum autem Archipiratam eſſe patet, quia illum nemo vidit Syracuſis, tametsi omnis populus illum cernere victum cupiſſet. *n.64. Conjectura bona eſt.*

Quare diſſimili exemplo P. Servilii Verres in odium adducitur, quia jucundiſſimo ſpectaculo privaverit populum. *n.65. unus plures.*

Quia anxius, (quod ſuſtentatio exprimit) ubi hunc prædonem ſuum cuſtodiret, non in latomias Syracuſanas (quarum brevis eſt deſcriptio) neque Lylibæum, neque Panormum, ſed ad Centuripinos homines rerum imperitos amandavit. *n.67. Age porro.*

Quia Syracuſanis animadvertentibus non omnes piratas, neq; Archipiratam ipſum interfecit, Verres horum loco cives Rom. ſuppoſuit obvolutis capitibus, ne cognoſcerentur. Hæc eſt præteritio cum doloris ſenſu, & parva anacepnaleoſi. *n.70. Interea Syracuſani.*

Quia teſte M. Fannio (quod Cicero exclamatione & ſubjectione exaggerat) metuente conſcientia, civem Rom. non Archipiratam ſecuri percuſſum eſſe paſſus eſt. *n.72. At quemadmodum.*

Quia hunc Archipiratam nullo Prætoris exemplo, tamdiu apud ſe ſervavit. *N.94. Verum ſi crimen.*

Augetur crimen, & audacia, quia vel privatus ac ſine imperio, iſtum Populi Rom. hoſtem domi ſuæ retinuit. *n.75. Verum eſto.*

Crimen amplificatur magis ſubjectione, &

comparatione a consequentibus, si ille prædo profugisset, aut fuisset mortuus. *n.76. Quid si pridie.*

Libido Verris fuit ejusmodi, ut ab illa Romanorum classis amissa sit. *N. 79. Hac tanta præda.*

Nam ab illa libidine, Verris negligentia in paranda classe, & convivia quotidie luxuriosa, & impudicus amor muliercularum profluxit. *Ibid. nam æstate.*

Ab illa libidine præfectura classim Rom. collata est Cleomeni, cujus uxorem amabat Verres. *N.81. Erat Nice.*

Hanc classis præfecturam exclamatione exoptulat orator mandatam, præ aliis, homini Siculo, & quidem Syracusano. *n.82. Accipit navem.*

Indignationem per antitheses auget dissimili exemplo M. Marcelli, & Majorum, quibus Syracusanorum fides semper suspecta fuit. *N.82. Itaque vir ille.*

Ab illa libidine classis Romana propugnatoribus, & remigibus inops, infirmaque solvit ex portu, spectante & molliter vestito Verre. *N.85. egreditur.*

Hæc classis præfecto Cleomene ebrioso, brevi esuriit, & ad se piratas allegit. *n.86. Posteaquam.*

Tum Cleomenes per avaritiam præsidio, etiam terrestri destitutus, Centuripina nave, celerrima & fortissima fugam cepit. *Ibid. Cleomenes autem.*

Reliquæ naves ducem secutæ, partim in fuga captæ sunt, partim submersæ, partim noctu

noctu incensæ . *Num. 98. Pelorum versus .*

Quare in exclamationes , & affectus prorumpit Cicero , deploratque hanc populi Rom. cladem . *n.91. o tempus miserum .*

Mirifice etiam describit istius cladis nuncium ab adjunctis temporis , & loci , & personarum , Cleomenis (in quem jocatur ab uxore & disciplina militari) & Verris , & Syracusanorum , qui tantum non Verrem , sicut Uticenses Adrianam , prætorem occiderunt . *Ibid. atque eadem nox .*

Præterea cladem amplificat ex eo , quod jam victores piratæ paucis navibus intrarint in portum Syracusanum , seu intimam urbis partem , quo hostium nullus , ne Carthaginensium quidem , penetrare hæcenus potuit . *N.94. Confirmant ipsi se .*

Denique quod in eo ipso portu , in quo Atheniensium classis victa est , insultat hostis classi Rom. frugibus , milite , remigibus destitutæ : hoc urbis ludibrium exclamatione rursus deploratur . *n.97. hic te Prætor .*

Crudelitas Verris primum in navarchos , deinde in cives Rom. sæviit : in navarchos quidem , quia cum videret varios de sua libidine , atque avaritia sermones haberi (mirare in his & sequentibus hypotiposes ; nam est rerum gestarum talis expressio , ut adhuc geri , & ante oculos esse videantur) consilium cepit navarchos convocandi , à quibus testimonium favens extorqueret , quod statim in tabulas publicas referri curaret . *n.99. posteaquam e portu .*

Verum cum hoc sibi nihil profuturum co-

gnosceret, statim omnes suæ avaritiæ testes de medio tollere statuit. *n. 102. derisum credo.*

Excepto tamen Cleomene, de quo est elegans per profopopœjam deliberatio. *nu. 103. occurrebat.*

Et dialogismus. *n. 104. Cleomonem vocat.*

Igitur repente comprehendi navarchos jubet, quasi classem prodidissent. *n. 105. hæc posteaquam.*

Spectat ista Cleomenes, familiariter Prætori adstans; atque accusator decernitur Nævius Turpis, vir Verri appositus. *num. 106. cum hæc fierent.*

Interim lugere parentes, & deprecari filiorum sortem, & vincula; nominatim duo hospites Verri, Dexio & Sthenius; sed frustra. *N. 107. veniunt Syracusas.*

Quam inhumanitatem orator amplificat à parentis utriusque lacrymis, & senectute, & jure hospitii. *Ibid. pater aderat. Subiecta Correctione per comparisonem. n. 108. sed quid ego.* Et paulo post dialogismo. *n. 109. catenas habebat.*

Heraclius homo innocens in simili calamitate, & causa fuit, *n. 110. dicit etiam.*

Heracliensis item Furius, qui magna cum libertate, tum integritate accusans, minitansq; Verri, necatus est. *n. 111. Fuit in illis.*

Hic Cicero Verri crudelitatem erga Siculos opposita populi Rom. clementia redarguit. *N. 113. Ne multa, Judices.*

Philargi etiam Centuripini supplicium modo attollit incremento, modo extenuatione deprimit, ut miseris navarchiis & pa-

ren-

rentibus misericordiam imploret apud Judices. *n. 114. Nihil a. ldi.*

Nam commiserationem elicit primo proposita janitoris carceris seu liſtoris crudeli proſopopœja. *n. 117. Aderat janitor.*

2. Subjecta ad motum exclamatione, quod parentes non jam celerem filiorum necem, sed ipsam ſepulturam redimere oportuerit. *n. 118. O magnum.*

3. Gemina, & vehementi proſopopœja: una ad Verrem, quem numero teſtium adhuc ſuperſtitum magnæ crudelitatis, & avaritiæ convincit. *n. 120. Quis tum fuit.* Altera ad Judices per communicationem. *n. 122. per Deos immortales.* 4. Pathetica proſopopœja Tyndaritanorum civium. *nu. 123. Cum mihi Tyndaritani.*

Hęc proſopopœja gravior fit tum diſſimili P. Africani, & Verris animo erga Tyndaritanos, tum cognatione, & privilegiis iſtius civitatis. *n. 124. Vestras quondam.* Crescit etiam proſopopœjæ vis dubitatione per ſubjectionem bonorumq; omnium conſeſſione, quæ Verres nefarie ex hac urbe, & tota Sicilia abſtulit. *n. 125. quo confugient.*

5 Propoſita Siculorum præſertim duorum parentum, Dixionis, & Sthenii ſquallore, ac luſtu, tum uxorum liberorumque gemitu, nec non totius Siciliæ querimoniæ, quæ Ciceroni eſt delata, *n. 127. hoc jam ornatu.*

Quod reliquum eſt, aſſert Cicero aliquot proleptis, ne ullo pacto defendi poſſit Verres in hac erga navarchos crudelitate, non enim incertos fortunæ aut belli exitus Cice-

ro objicit Verri, sed avaritiam in instruenda Rom. classe. *n. 130. quapropter.*

Nec ipse objicit (Verri utique prætori) supplicium securis usurpatum; verum arguit illud supplicium sine causa cum crudelitate, probis navarchis, spectante maxime reo Cleomene inflictum esse. *n. 132. etiam illud.* Tertio non negat à familiari, & paterno amico Hortensio Verrem defendi, sed vel à patre quidem suo defendi negat: quod perelegante certe profopopeja per anacephaleosim expressum est. *n. 135. Hic tu etiam.*

Crudelitas Verris in cives Rom. Tria suppliciorum genera exercuit, virgarum, carceris, crucis. Hunc locum magno animi sensu aggreditur Cicero. *n. 138. satis est factum.*

Virgis cædi jussit multos, nulla, aut levi ex causa præfertim C. Servilium, de quo est pulchra hypotiposis, *n. 139. Virgis quã multos.*

In carcerem seu in latomias conjecit plures: cujus sceleris indignitas petitur à jure, ac libertate civium Rom. cum apostropha ad Judices, & repetitione ad Verrem. *nu. 142. Numquid ego.*

Augetur indignatio seu avaritia Verris, cum odiosa comparatione ejusdem cum piratis Siciliæ (quos poetæ finxerunt) Dionysio, Phalari, Charybdi, Scylla, Cyclope. *n. 144. Atque erat ista libido.*

Commovetur magis affectus voce ac imploratione miserorum Civium Roman. qui fere omnes, ut Syracusanorum litteræ testantur, & convincunt Verrem necati sunt. *n. 146. Hic institutis.*

Inflammatum idem maxime motus exemplo Majorum, qui acerrime injurias nomini Rom. factas uli sunt, & comparatione Scytharum. *n. 150. si quis Rex.*

Concludit Cicero gemina prolepsi Verrem tot criminibus implicatum pœnas non evasurum *n. 150. si mehercules.*

1. Prolepsis est: etsi illi fuerint Sartoriani milites, quos necavit Verres, tamen clementia Senatus, Populiq; Rom. reditum in patriam impetrarant; atque Pompejus ipse illos in fidem suam receperat, *ibid. quid enim defendit.*

2. Prolepsis est: non tantum Sertorianos milites, sed liberos etiam mercatores (quod testantur Puteoli, P. Gavius, L. Flavius, aliique conjecit in carcerem, & occidit obvolutis capitibus. *n. 152. malo mehercules.*

Hanc mercatorum sortem miseram amplificat Cicero à benignitate populi Romani erga socios, & à periculis quæ illi mercatores subeunt in mari. *n. 15. post hanc illorum.*

In Crucem egit P. Gavius Confanum Civem Rom. cujus supplicium narrare incipit orator, pathetica dubitatione. *n. 157. Numquid ego.* Prosequitur elegante in paucis hypotiposi *n. 59. Gravius hic.* Post exclamationem narrationem subjicit ad motum de libertate Civis Rom. *n. 161. O nomen dulce..*

Subjicit & prolepsim, quæ Verrem plurimum, & sua ipsius confessione convincit, atque jugulat, istum Gavius Confanum non speculatorem fugitivorum, sed civem Rom. fuisse, istumque in tormentis clamitasse, se civem esse Rom. *n. 163. Nunc quoniam.*

Quæ

Quare communicatione multa rursus amplificat, de jure, ac dignitate, ac fiducia civis Rom. quem tamen Verres tollere in crucem ausus est. *n. 165. Si tu apud Persas.*

Sed vehementius assurgit amplificatio altero Verris facinore: quo crucem Mamertinorum loco movit, & in conspectu Italiæ fixit, ut se non jam P. Gavii; sed communis libertatis infestissimum hostem exhiberet. *n. 168. sed quid ego.* Gradatio amplificationem istam graviolem reddit. *nu. 169. facinus est.* Altera item gradatio & comparatio per apostropham pene lacrymas & commiserationem erga navarchos, severitatem vero judiciorum erga Verrem elicit. *n. 170. si hæc non ad cives.* Ceterum si forte absolvatur Verres (adverte insinuationem) quod non est probabile, Cicero fidem suam studiumque erga Rempub. ista accusatione probavit. *n. 172. A me tametsi.* Hortensium monet per existimationem suam, per susceptos in Republ. honores; per cætera ornamenta, desistat ulterius Verrem defendere. *n. 173. Quamobrem te.* Denique promulgata jam lege, ut equites Rom. judicent, si quid à novis Judicibus committetur in hoc Verris judicio contra Remp. comminatur. Cicero (adverte repetitionem) se ad populum Rom. causam esse acturum. *n. 176. erga mei.* Nec propterea dubitat nobilium virorum invidiam, atque inimicitias suscipere, exemplo M. Catonis, Pompeji, Fimbræ, Marii, Cælii, *num. 179. Quæret aliquis.*

A N N O T A T I O.

Contentionis propositio est perspicua. Argumentatio autem duplici Enthymemate constat.

1. Prioris Enthymematis tripartitum antecedens continet ironiam imperatoris Verris, & confutationem Hortensii. Nam Cicero primo negat C. Verrem defendisse Siciliam. 2. Demonstrat capitalem avaritiæ quæstum exercuisse quod indicando, sustentando, concedendo & irridendo ostendit. 3. Verris luxuriam facetiis, & argutis similitudinibus describit; insultans & aspergens crebra digressionem Hortensium istius præclari imperatoris defensorem. Posterioris Enthymematis quadripartitum antecedens habet insignes affectus, atque amplificationes quatuor criminum Verris: avaritiæ, majestatis diminutæ, libidinis, crudelitatis; propter quæ Cicero vocat C. Verrem in invidiam & in odium. Primum avaritiam insectatur ex immunitatibus, quas dedit Mamretinis, & ex dimisso Archipirata, quem tamdiu domi suæ servavit. Deinde libidinem, & negligentiam Prætoris in instruenda classe, ejusque præfecturam homini Syracusano traditam indignatur, accusat, queritur, exclamat sæpius, dissimilia majorum exempla affert: turpem vero fugam navium, ac illarum incendium multis exclamationibus, & adjunctis deplorat: sed precipue affectum odii tractat objecta commiseratione navarchorum (fit enim ut flexi ad misericordiam animi, gravioris odii flammam concipiant contra se ipsum hominem) hæ sunt autem commiserationis causæ comprehensio, & carcer in

centum navarchorum; contra, impunitas Cleomenis, luctus, ac deprecatio parentum senum, & amicorum, & hospitem Verris, feritas atq; avaritia Licetoris, vexatio, atque inhumatio corporum, querimonia Tyndaritanorum, totiusq; Siciliae, quae tantis amplificationibus figurisque sententiarum, praesertim prosopopæjis, narrationibus, exclamationibus, apostrophis, dubitationibus efferuntur, ut nihil videatur ad has concitandae miserationis inlustrias adli posse. Verum adauget Orator, atque accumulatur odium Verris, maiore misericordia erga cives Rom. quos ille virgis plurimos cedere, conicere in latomias fere innumeros, agere in crucem honestissimos quosque contra ius, & dignitatem, & fiduciam urbis, imo crucem in conspectu Italiae figere non dubitavit. Hanc crudelitatem novis hypotiposis, exclamationibus, apostrophis, comparationibus, gradationibus, sic etiam exaggerat, ut lacrymas civibus Roman. & sibi metipsis & vel ipsis saxis propemodum moveat. Ita profecto magnus Orator apicem duorum bonorum affectuum, misericordiae, & odii, attingisse crederetur, nisi restaret peroratio.

P E R O R A T I O.

HÆc peroratio est illustris; fitque anacephalæosi hujus, & aliarum Verrinarum, recensendo illius crimina per obtestationem Deorum, ac Dearum, quos ipse læsit, aut quorum templa spoliavit. N. 183. Nunc te Jupiter.

A N N O.

A N N O T A T I O .

Majus quoddam reperit Orator humano odio : Deos præterea , Deas que vebementi apostropha obtestatur , per Verris furta , libidinem , avaritiam , & omnia flagitia , ut impium hominem terris invisum perdant . Atque ita factum est : nam C. Verres a populo Rom. in exilium missus , postea socius Deorum , ac Dearum Dæmonum fuit .

P R O M. F O N T E J O .

Argumentum , Quæstio , Stylus .

M Fontejus , Gallia per triennium post præturam administrata , Romam reversus , postulantis Gallis repetundarum accusatur a M. Platorio , defenditur à Cicerone actione secunda , consulatum gerentibus , quantum consequi conjectura liceat Q. Hortensio , & Q. Metello , cum judicia per tres ordines Aurelia lege administrarentur .

Quæstio est in genere judiciali : an M. Fontejo Prætor oppressa fuerit ære alieno Gallia .

Stylus partim subtilis , partim mediocris , propter laudem M. Fonteji .

M. Fontejo Pretore nullam pecuniam versuram facta est, quia probatio potest circum Fontejo esse detrahitur; non honestissimum quidem laudant Fontejo nobiles testas in provincia, quod siculter patet; pauci, tunc in hostes vituperant.

1. P A R S.

CONFUTATIONIS.

M. Fontejo pretore non oppressa fuit atque alieno Gallia.

PROPOSITIO.

Sapientis est autem iudici Romani non credere Gallis testibus, inimicis, cupidis, a religione remotis; potius testimonio civium Romae credere adunum est, & integritati virtutisque M. Fonteji, quae duabus accusationibus laedi non potuit.

DIGRESSIO.

M. Fontejo sex munitione viarum non fecit quidem, quia omnes cogit ad munientas vias, & multorum operam improbat: deinde non solus praefuit munientibus vis.

2. P A R S.

PERORATIO.

Miseri o die a festis erga M. Fonteium, propter inegritatem vite, nobilitatem generis, virtutem militarem, amicas provinciam, matrem, ac civitatem Vectalem, quae pro ipso supplicat.

M. Fontejo non vni virtutem potuit non instituit. Probatio adest dereturis Civibus.

3. P A R S.

C O N T E N T I O .

EX hac mutila oratione sola superest contentionis illa pars, quæ confutatio dicitur; habetque tres partes: 1. M. Fontejo Prætor, nulla pecuniæ versura facta est. 2. Fontejus ex munitione viarū non fecit quæstum. 3. Novum vini portorium non instituit.

Confutationis 1. pars, *M. Fontejo Prætor nulla pecuniæ versura facta est*, concessione urgetur, quia nullo teste, aut tabula probari potest, pecuniam Fontejo datam, sive à Gallis, sive à civibus Rom. n. 1. *Hoc Prætor.*

Deinde amplificatur rebus gestis M. Fonteji in ea provincia, cui difficile est imperare. n. 2. *prob Dii immortales.*

Tertio confirmatur testimoniis eorum, qui amici sunt Fontejo, quiq; legatos ad eum in judicio laudandum miserunt (ut sunt Massilienses, & Narbonenses,) non vero audiendi qui sunt inimici. n. 4. *Hæc qui gessit.*

Adde: major est hominum honestissimorum copia, qui M. Fontejum Prætor defendunt, & laudant, quam inimicorum, qui oppugnant. n. 6. *Quid si majorem.*

Confutationis 2. pars, *M. Fontejus ex munitione viarum non fecit quæstum*, brevi conficitur ex eo, quod coacti sunt munire omnes, & multorum opera improbata sunt: deinde quod alii præfuerunt isti munitioni. n. 7. *objectum est etiam.*

Confutationis 3. pars, *M. Fontejus novum vini portorium non instituit*, desideratur in Cic.

Tan-

Tantum dicitur eo majorem injuriam affingi Fontejo, quo gravius est crimen in singulas amphoras quaternos denarios portorii nomine exegisse. *n. 9. agnoscite nunc.*

Sequitur elevatio testimonii Gallorum amplificata hoc syllogismo: sapientis est Judicis non credere inimicis, & cupidis, & à religione remotis testibus: tales sunt Galli: igitur non his credendum.

Major explicatur officio Judicis, qui vult esse prudens & rectus; præsertim in dubia causa. *n. 11. At hoc Galli.*

Confirmatur exemplo eorum judicum qui clarissimis etiam viris, ut Cæpionibus, Metellis, Scauro, Crasso, testibus non crediderunt. *n. 13. At vero vos.*

Assumptionis 1. pars, teste. *Galli sunt inimici Fontejo*, comparatione infertur ex causis inimicitiae.

2. Pars, *testes Galli sunt cupidi* eadem comparatione ostenditur, opposita, vel collata accusatoris Induciomari temeritate, atque audacia, cum consideratione & pudore Judicum. *n. 17. si qui ob aliquod.*

2. Pars, *Galli sunt à religione remoti*, probatur ab affectibus bellorum, & hostiarum, quas immolant. *n. 20. an vero istas nationes.*

Complexio syllogismi amplificatur comparatione, & contrapposito, & Ethopeja. *n. 22. Cum his vos testibus.*

2. Amplificatur integritate causæ, ac virtute M. Fonteji, quæ pluris apud Judices esse debet, quam inanes minæ Gallorum testium. *n. 24. si M. Fontejum,*

3. Am-

3. Amplificatur à consequentibus, si Gallorum minæ profuerint contra civem Rom. eluditque Cicero has minas, excitando imperatores, qui rursus contra istas nationes dimicent. *n. 26. magna mebercule.*

3. Amplificatur honestate, & innocentia vitæ M. Fonteji, quæ duabus accusationibus lædi non potuit: proposito dissimili exemplo Scauri, Aquilii, Cottæ, Rutilii, Pilonis. *n. 27. quia si in turpi.*

A N N O T A T I O.

Maxime causam hanc tuetur Cicero rebus gestis & integritate vitæ M. Fonteji; ac ne Gallorum testimonia Fontejum urgere videantur, ea Orator infringit, partim in specie afferendo ex ipsa etiam Gallia Massiliensium, & Narbonensium testimonia pro Fontejo, partim in genere Gallorum fidem rejiciendo, ab adjunctis testium, qui non debent esse inimici, cupidi, à religione remoti; quales esse Gallos demonstrat.

P E R O R A T I O.

Cicero multis conglobatis rebus, quæ pro Fontejo supplicant, excitat Judices ad misericordiam: primum præter integritatem vitæ supplicat generis antiquitas, continua prætura in ista familia, recens in memoria patris interfecti. *n. 30. frugi igitur hominem.*

Deinde virtus militaris M. Fonteji, propter quam reservandus est in dubia Reipub. tempora tot jam imperatoribus amissis. *n. 32. quare si.*

3. Amicæ M. Fontejo duæ provinciæ Macedonia, & Hispania; duæ urbes Massilia, & Narbonensis colonia, omnes item cives Roman. qui contra imperus terroresque Gallorum defendunt M. Fontejum, & Rem. n. 34. *ac infestis prope.*

4. Lacryinæ ac complexus Matris, & sororis Sacerdotis Vestæ. n. 36. *quod si tantas.*

5. Perturbatus animus fortis viri, cui potius fuisset Gallorum telis, quam injuriis interire cum ignominia. n. 38. *vide: isne subito.*

Concludit M. Fontejum civitati, & suis amicis, non hostibus Gallis dedendum. n. 39. *Quo periculo.*

A N N O T A T I O .

Adjuncta uti ad exordium sæpissime, sic interdum etiam ad perorationem magnam vim habent, concitantque affectus, si conglobantur. Eo artificio Orator captat misericordiam M. Fontejo, collectis omnibus prope adjunctis hujus judicii, seu causæ. Addit præterea actionem (qua nihil est potentius ad movendo animos) vel mulierum, parentum, vel amicorum, vel ipsius etiam Fonteji, qui omnes supplicant.

P R O A. C Æ C I N N A .

Argumentum, Quæstio, Stylus.

HÆres uxoris suæ Cæsennæ A. Licinius Cæcinna Volaterranus, fundum repetit à Sex. Æbutio, qui viva Cæsennia, cum ejus cognitor esset, in actione fundum illum emerat, nec tamen ante obitum Cæsennæ possederat: ea vero mortua, statim in eum, tamquam suum venerat. Cæcinna cum in rem præsentem ex conventu cum amicis venisset, ut de fundo moribus deduceretur, vi, hominibus armatis repulsus, ac prohibitus, imperat à prætore interdictum, de vi hominibus armatis, ut, unde dejectus esset, eo restitueretur. Æbutius contra dejectum esse negat, rejectum ait inde oritur quæstio de verbis interdicti, aliter ea Cicerone, aliter Æbutio interpretante: in eo facta sponsio est. Verum hæc amplius in Narratione Manut.

Quæstio est in genere judiciali, an Cæcinna ex interdicto debeat restitui in fundum quem occupavit Æbutius.

Stylus subtilis, excepto exordio.

1. Quia Caccinna vi defixio et dejectus ab Abbutio.
2. Quia Caccinna ei fundum possedit.

ARGUMENTA.

Caccinna ex interdicto delicti restitui in fundum, quem occupavit Abbutius.

PROPOSITIO.

S Y N O P S I S.
Caccinna mandatum dedit Abbutio in ducem emendi, eumque ex sextulo laedere fecit, illa mortua et haereditate Marito elicto, Abbutius, vi, a maris militibus, Caccinnam fundum prohibet: hic interdicitum a proce impetrat, ut unde dejectus esset, eo restitueretur. Ille restituisse se dixit; in eamque rem sponsio facta est.

NARRATIO.

Caccinna considerate in agro cessit audacia Abbutii, & nunc consistente in iudicio restitit improbitati. Atque hanc audaciam, a: in prohibentem, quando impudenter fatetur Abbutius, iudicant dant recu peratores iudicant: an propter jus civile? nisi est ius propter prius, uni Caccinnae. An propter a: imatio rem Abbutii? eo maturus est iudicandum, quo turpius est factum. An Caccinna debet condiscere levio re a: actione? non est alia ratio, nisi interdicto possessione reperere; neque porro est iudicis actionem praescribere.

EXORDIUM.

AR-

Abutis homines armavit. qui
Caccinam deiecerunt de iurido;
igitur Caccinna vi de fundo est de-
jectus ab Æbutio.

2. argument.

Ridiculus est, ac stultus cum rebus suis Æbutus, qui
dicat se non deiecit Caccinam de fundo; sed prohibuit
se armatis non iniuste accedere; ac propterea Caccinam
non credibile dicitur confuger; quali vero
alia sit a se, aut ipsam non sit item, vi prohibere & de-
ficere. Quod si qui ir verbo lateo vellet callide, aut ad
verba rem desistere, nulla lex, nullum fortis, nullum
etiam intelligendum erit. quin infirmari, ac non esse pos-
sit. Itaque non verba, sed res, nec iustitia verborum
tendenda sunt ad iudicanda, sed juris civilis ratio in cau-
sis retinenda.

1. ARGUM. ARGUMENTATION.

ARGUMENT. AMPLIFICATION & AFFECTUS.

EXOR.

Caccinna fuit Cæsennæ heres, & pro hære se gessit;
ite non de iuravit Æbutus Caccinnæ, & Caccinna mori-
bus se defendi noluit; de iure jus Civitatis non est Cr-
cinnæ acemptum; igitur Caccinna eam fundam possedit.

Nec lex Syllæ obstat in hac
causa Caccinnæ, nec ius
(quod Volaterranus sset)
potuit adimere libertatem
aut Civitatem.

Judicis spectare debent vir-
tutem Caccinnæ, non istam
Syllanorum temporum ra-
tionem, quæ est extra cau-
sam.

2. argumen. peroratio.

E X O R D I U M .

Cicero statim initio comparat invidiam Æbutio, qui magna audacia Cæcinnam vi, hominibus armatis de fundo deiecit: & nunc pari impudentia, seu malitia, quasi bonam causam habere videatur, in iudicium venit. Iudicum autem gratiam conciliat Cæcinnæ, qui considerate in agris cessit audaciæ; & nunc constanter in iudicio resistit improbitati. *n. 1. si quantum.*

Auget Cicero cause suæ fiduciam ex Æbutii confessione, & testibus. *n. 3. itaq; longe alia.*

Deinde non minus callidum, quam impudens consilium Æbutii exercutit, quando hic de jure civili (quod est commune omnibus) an Cæcinna sit ex illis quibus Sylla civitatem ademit, causam deliberandi, iudicandi morâ ac religionem movit. *n. 4. Verumtamen.*

Nam revera Iudices non de civili jure isto dubitant, sed de existimatione Æbutii: qua in re Cicero notat Recuperatores, qui severius ideo iudicent, bis jam ampliata causa, quia ex eo iudicio turpem Æbutii existimationem sequi videant. Illa enim neglecta eo maturius est iudicandum, quo turpius est factum. *n. 6. quamquam ego mihi.* Ad id quod obijci potest à Recuperatoribus, posse configi leviori actione, quam sit hæc de vi armata, unde turpis existimatio sequitur, respondet Cicero comparatione Prætoris, non esse Iudicis præscribere rationem; deinde se non posse alia ratione, nisi possessionem per interdictum repetere. *n. 8. at si quis.*

A N-

A N N O T A T I O.

Cum tertio hæc causa Cæcinnæ ageretur (jam enim bis recuperatores non liquere judicaverant) Orator callide Judices admonet officii, ut maturius judicent de re turpi, seu armata vi, quam fatetur etiam ipse adversarius. Quod si seque tur periculum existimationis, non propterea Judices debent moveri & tardare; imo eo citius pœnam statuere: quo audacius Cæcinnam de fundo, vi dejecit Æbutius, & nunc impudentius venit in judicium.

N A R R A T I O.

MFulcinus Tarquiniensis Cæsenniæ uxori moriens, usum fructuum omnium bonorum suorum legavit, ut frueretur una cum filio hærede instituto. *nu. 10. M. Fulcinus fuit.*

Filio mortuo, & auctione bonorum constituta, Cæsennia fundum ex iis bonis emere de sententia amicorum constituit: idq; negotium Sex. Æbutio (hic describitur a Cicerone) dedit, cui fundus pecunia Cæsenniæ emptus, fuit addictus. *num. 12. sed hunc fructuum.*

Cæsennia cum non multo post A. Cæcinnæ nupsisset, eumque hæredem fecisset, decessit. Tum Æbutius fundum istum, quem mandato Cæsenniæ emerat, cujusque ex sextula hæres erat, malitiose suum esse dixit. *n. 17. cum omnia ista.*

Itaque constitutum fuit, quo die in rem præsentem veniretur, ut cum Cæcinna de fundo esset dejectus, interdictum à Præto postularet. Verum Æbutius fundo occupato, Cæcinnam in eum ingredi (minus considerate) conantem coactis, armatisque hominibus per vim aditu, ingressuque prohibuit. *n. 20. cum hic novæ liris.* Repulsus Cæcinna interdictum de armatis hominibus à Dolabella Præto impetravit, ut, unde dejectus esset, eo restitueretur: Æbutius restituisse se dixit: in eamque rem sponsio facta est. *n. 13. bis rebus ita gestis.*

A N N O T A T I O.

Hujus narrationis synopsis refert Fabricius, ex Hotomaro, ut annotat Freigius. Artificium in probandis adjunctis, & ad suam causam attrahendis, & describenda qualibet persona, præsertim Æbutii apparet.

C O N T E N T I O N I S

Propositio, & Distributio.

Contentionis propositio est hæc: Cæcinna ex interdicto debet restitui in fundum, quem occupavit Æbutius.

Distributio seu argumenta sunt hæc: 1. quia Cæcinna vi de fundo est dejectus ab Æbutio, 2. quia Cæcinna eum fundum possedit.

C O N -

C O N T E N T I O N I S

Argumentatio , Amplificatio , Affectus .

PRopositionis primum argumentum, Cæcinna vi de fundo est dejectus ab Æbutio, hoc Enthymemate tractatur . Æbutius homines armavit, qui Cæcinnam dejicerent de fundo ; igitur Cæcinna vi de fundo est dejectus ab Æbutio .

Antecedens amplificatur confessione Æbutii , quem Cicero contemnit hominem stultum ac improbum , & enumeratione testium , quos facete ridet , præsertim decimo loco Falculam . *Ib. maxime fuit optandum .*

Defensio Aebutio , quod Cæcinna non sit dejectus , sed prohibitus accedere primo , re ipsa refellitur . 1. quia contra hujusmodi vim , & prohibitionem qua actioe alia , si datur actio , Cæcinna potuit uti , nisi interdicto , & quidem ex instituto Majorum ? *n. 31. an vero illa .* Confirmatur communicatione ad C. Pisonem Aebutii defenforem , adducto simili ædium suarum , & servorum exemplo , propter quod confugere debet pariter ad interdictum : habebit enim hanc actionem , aut non aliam quampiam , aut omnino nullam . *n. 35. Nondum de Cæcinnae .*

Deinde defensio Aebutii inique latet in littera & verbo , sententia interdicti diminuta contra auctoritatem , mentemque majorum . *n. 38. etenim perspicuum est .*

Tertio si dixerit Aebutius se hoc interdi-

Et non teneri, quia vis Cæcinnæ facta non fit, quod nemo sit occisus, neque fauciatus; respondet Cicero comparatione a majori, si exercitus maximos vi pulsos dicimus, quod his metus sit injectus, nullo milite, aut cæso, aut fauciato: quanto majorem Cæcinna, & hujus advocati vim passi sunt, quos armatorum hominum terror in fugam, & periculum coniecit, licet nemo vulnus accepit. *n. 41. queramur, inquit licet.* Adde scire esse armatos satis est, ut vim factam probes: Cæcinnam in manus Æbutii incidisse non est satis? de periculo neglecti hujus juris Iudices monentur. *n. 45. at vero hoc.*

Quarto communicatione ostendit Cicero Cæcinnam, qui cum vellet ad fundum accedere, prohibitus est, recte dejectum dici, etsi non fuerit in eo loco: sicuti detrusus recte dicitur, qui non attingitur. *num. 48. Age vero de vi.*

Denique si ad verba rem deflectere velimus; nulla lex, nullum fœdus erit, quin infirmari & convelli possit. *n. 51. an hoc dubium.*

Hoc Cicero exemplis demonstrat L. Crassus (qui contra verba jus hæreditatis tribuit Curio) & fundi, & viæ, & formularum pupilli. *n. 52. Exemplis nunc uti.*

Imo verba sæpe non expendenda, sed rem, ostendit etiam Cicero testimonio ipsius interdicti, nam primo vocabulo (familia); teneris restituere eum, quem vel villicus, vel servus tuus dejecerit, non quod hic familia tua sit (quis hoc latine non intelligat) sed e familia sic non minus teneris, si unus servus,

aut

aut plures, aut universa familia, si procurator, aut libertus minime negotio præpositus, si quivis externus, aut è tuis, tuo nomine aliquem expulerit: quia non verba, sed res quæritur. *n. 55. veniunt in mentem.* Alterum interdicti vocabulum (hominibus coactis) ipsa æquitatis causa explicari debet. *num. 59. Perge porro.*

Tertium vocabulum (armatis) similiter de re, sive de vi armatorum facta, quomodocumque vel saxis, vel armis, vel ab uno, vel à pluribus, vel ab armatis, vel ab inermibus, intelligi debet. *n. 60. Amatisve quid.*

Concluditur testimonium interdicti parva anacephalæosi. *n. 63. verum an his.*

Cicero venit ad defensionem Æbutii, cui facilius ostendet armatos non dici, qui sine scutis, & ferro fuerunt, quam eum non esse dejectum, qui pulsus fugatusque sit. *n. 64. venio nunc.*

Et simul adversarium Pisonem arguit, quod Jureconsultos accuset, seu iis non obtemperet, cum ipse in verborum tendiculis latet, nec bonum & æquum defendit. *n. 65. Atque illud.*

Rejicit etiam exemplum Scævole, ut alienum à causa. *n. 67. in ista defensione.*

Deinde excurrit in laudem juris civilis, æquitatem in causis valere. *n. 70. Nam qui jus civile.*

Pergit exclamatione efferre jus civile, ac necessario retinendum in Rep. ostendit: præsertim in causa Cæcinnæ. *n. 73. O rem præclaram.* Ex occasione digreditur in laudem C.

Aquilii, cujus testimonio utitur Cicero pro Cæcinna contra adversarios, subiecto dialogismo. *n. 77. hoc loco percommode.*

Tum apostropha reversus, Pisonem verbis pugnantem (quamquam id recusavit sæpius) hoc dilemmate captat: Si tu, Piso, ad interdicti sententiam fugis, nostro gladio; si ad verba, tuo conficieris. *n. 81. quid est Piso.*

Altera ad Recuperatores apostropha subtilius ostendit, multis similibus, & exemplis, vim interdicti distingui. *n. 85. velim Recuperatores.* Deniq; contendit, quod etiam prius dixit, C. Pisonem pariter interdicto ufurum, si quis ipsum ædibus vi prohiberet. *num. 89. etenim Piso.*

Propositionis secundum argumentum, Cæcinna eum fundum possedit, quem occupavit Aebutius, etiam hoc Enthymemate tractatur. Cæcinna fuit Cæsenniæ hæres, & pro hærede se gessit. Item denunciavit Aebutius Cæcinnæ, & Cæcinna moribus se deduci voluit; denique jus civitatis non est Cæcinnæ ademptum: ergo Cæcinna eum fundum possedit, quem occupavit Aebutius.

Antecedenti præmittitur hæc propositio: etsi Cæcinna non possedit eum fundum, debuisset tamen eo restitui, unde vi est dejectus: idque probatur ex verbis edicti, tam in vi privata, quam in publica. *n. 90. Ut vero jam.*

Tum Antecedens affertur. *n. 94. Atque ego in hac.* Non fuisse vero jus civitatis Cæcinnæ in Volaterrano ademptum ostendit Cicero ex lege Syllæ; non enim populus potest

test cuiquam libertatem, aut civitatem adimere: quod etiam præjudicio seu exemplo Arretinæ mulieris probat. *n.95. At enim Sylla.*

Quibus autem modis, aut causis adimi, vel non adimi jus civitatis possit, pluribus explicatur. *n.98. Certe quæri hoc.*

Verum hæc esse extra causam, nec legem Cicero Syllæ quidquam obstare Cæcinnæ concludit illam. *n.101. non me præterit.*

A N N O T A T I O.

Dubia est, ut videtur, causa Cæcinnæ: nam utrumq; firmamentum adversarii dissimulat Cicero, non omnino evertit: defendebat enim (juxta sententiam Hotomani) Æbutius se ob eam causam armasse, ne vis sibi afferretur, ac de suo fundo vi à Cæcinnâ deiceretur. Quin etiam non modo id confitebatur, sed etiam profitebatur, ac præsefererat. Testes etiam eos sumpserat, quemadmodum Cæcinnâ in ipsius fundum per vim armatis hominibus ingredi conatus fuisset. At cum prohibuisset, non deiecisset. Itaque id Cicero transfert ad commotum sue causæ: quasi confessione Æbutii, & ejus testibus probare posset Cæcinnam esse dejectum: cum tamen iis uteretur Æbutius, ut prohibitum esse, non dejectum probaret. Quæ sunt plane controversa. Deinde alia defensio Æbutii, eaque firmissima erat, quod Cæcinnâ fundum non possedisset, ideoque Æbutius restituisse diceret. Nam cum peregrinis Civium Rom. hereditates adire legibus non liceret, Cæcinnâ autem esset peregrinus, quia Volaterranus (Vo-

laterrani autem per legem Syllæ cives Rom. non erant) heres Cæsennia esse non potuit. De his omnibus callide Orator disputat, atque extra causam esse ostendit. Ceterum extat Ciceronis de hac contentione iudicium in Bruto: tota mihi causa (ait) pro Cæcinnâ de verbis interdicti fuit, res involutas definiendo explicavimus, jus civile laudavimus, verba ambigua distinximus.

P E R O R A T I O.

Cicero commendat Iudicibus causam Cæcinnæ, tum spectata ejus virtute, tum non considerata Syllanorum temporum ratione, seu possessione fundi; quæ extra causam sit. n. 103. qui quoniam.

A N N O T A T I O.

Cicero resumit in orationis exitu, quod est pro ratione temporis præcipuum, nempe ista fundi possessio: & quod est pro causa Cæcinnæ favorabile; nempe probabilitas, contra adversarios, qui verborum insidiis, & malitiose, non æquitate juris litigant.

ANALYSIS
RHETORICA
ORATIONUM
M. T.
CICERONIS.
VOLUMEN II.

Pro lege Manilia , Oratio XIII.
Pro A. Cluentio Avito , Oratio
XIV.

I. Agraria , Oratio XV.

II. Agraria , Oratio XVI.

III. Agraria , Oratio XVII.

Pro C. Rabirio , Oratio XVIII.

I. Catilinaria , Oratio XIX.

II. Cantilinaria , Oratio XX.

III. Catilin. Oratio XXI.

IV. Catilinaria , Oratio XXII.

Pro L. Muræna , Oratio XXIII.

Pro L. Flacco , Oratio XXIV.

Pro P. Sylla , Oratio XXV.

Pro Archia Poeta , Oratio XXVI.

Post Reditum ad Quir. Oratio
XXVII.

Post Reditum in Sen. Or. XXVIII.

Pro Domo sua , Oratio XXIX.

De Haruspicum Responsis , Ora-
tio XXX.

Pro Cn. Plancio , Oratio XXXI.

PRO LEGE MANILIA,

Seu

DE IMPERATORE POMPEJO
DELLIGIENDO.

Argumentum, Quæstio, Stylus.

L Manilius Tribunus plebis promulgarat legem, qua omnes populi Rom. copie in Asia contra Mithridatem & Tigranem uni Pompejo Imperatori optimo committerentur: huic legi reclamant plures viri consulares præsertim Q. Hortensius, & Q. Catulus; ille negans uni deferenda esse omnia, hic affirmans esse contra Majorum institutum. At Cicero valere legem pronuntiat, & annuente plebe evincit.

Quæstio seu status hujus orationis est in genere deliberativo, an bellum in Asia contra duos Reges Mithridatem, & Tigranem sit à populo Rom. gerendum, & an istius belli Imperator Pompejus sit deligendus.

Genus dicendi est mediocre, ac temperatum, quod non solum in probando & stectendo versatur, sed etiam in delectando, quare permixtum censei debet deliberativo genus demonstrativum, ob laudes Pompeji.

S Y N O P S I S.

Cicendum est
a populo Rom.
bellum in Asia,
& huius bello pro-
ficendus est Cn.
Pompeus.

PROPOSITIO.

Grave bel-
lum inferunt
Romanis Mi-
thridates, &
Tigraes Re-
ges: ab hoc
bello discedit
Licellus: ad
id depositur
Pompeus.

NARRATIO.

Adiungit
Rostrom: e
quibus in
lice. Ciceronis
dicere.

EXORDIUM.

Quia hoc
bellum et g: ne-
re suo grave &
ne cessari m-
tudine periculo-
sum. Cr. Pom-
peus est bonus
imperator.

ARGUMENTA.

In hoc bello Asiatico agitur gloria populi
Rom. agitur iustus sociorum, agitur vesti-
galia maxima, aguntur fortune nostrorum
civium: igitur hoc bellum est generis gra-
ve & necessarium.

1. ARGUMENT.

ARGUMENTATIO.

A M.

In Pompeo est
scenarii rei m li-
tatis, virtus, au-
ctritas, felicitas
igitur Pompeus
boni Imperator.

3. ARGUMENT.

Hoc bellum con-
iungunt duo re-
potentissimi, sulci-
pant agitate na-
tiones, victo Lu-
cilio: igitur est
magnitudine peri-
culosum.

2. ARGUMENT.

Populus Rom. qui tempore gloriose appetens
sui, & ceteras injurias nonominis Romano
facta periculus est, non aliter fietur bello
Mithridatem, qui maximis iuribus affectis Ita-
lio, & jam tribus & viginti annis regnat im-
pune non de iudet, exemplo Mithridatis, so-
lito, qui hoc bello periclitantur sine non
fendi veltigalia terribilis Africæ; fortunis ever-
tentur nati cives Rom. & finibus opibus; ut
f. c. p.

3. ARGUMENTAT.

AMPLIFICATIO, ET AFFECTUS.

Rex Mithridates
novis est copis au-
ctus, & fundo
præio L. Iucul-
lum, sapio exerci-
tibus fortissimi, si ga-
vit. Quis hunc Re-
gem debet?

2. ARGUMENTAT.

Nullum est bellum
in quo a puertia non
sit versatus Cn. Pom-
peius summa virtute,
& innoentia, & ten-
perantia; hunc acce-
dit in credebili saucto-
ritate, ac divinitus da-
ta felicitate; non in hui-
tanto Imperatorum Le-
gum Asiaticum con-
miserunt?

3. ARGUMENTAT.

Q. Hortensius male nunc improbat uni Pompeio comitti bellum A-
siaticum, quia alias in perditionem bello esse Gallia Prævaluit simul se-
cuta felicitate Populi Rom. Q. Catus male etiam dicitur sententiam
ac auctoritate Populi Rom. qui sapienter pro ratione temporum muta-
vit consilium. multa que extra ordinem dedit uni Pompeio;

CONFUTATIO.

EROR.

1. Laus C. Manilii
ob præmargatam le-
gen.
2. Studium Ciceronis
in tuenda lege
commodo que Romæ.

PERORAT.

E X O R D I U M .

EXordium Cicero ab adjunctis Rostro-
rum, e quibus, quia nondum licuit sibi
per auctoritatem, ac facultatem concionem
ad populum habere, omne tempus suum a-
micorum causis transmisit. *n.1. quamquam
misi.*

Nunc cum ista auctoritas ab ætate, &
mandatis honoribus, facultas etiam longo
usu accesserit, lætatur isto munere defun-
gi. *nu.2. Nam propter.* Præsertim lætatur
in ejusmodi causa dicere, quæ cum laudibus
Cn. Pompeji est conjuncta. *n.3. Atque illud.*

A N N O T A T I O .

*Hoc exordium petitur ex visceribus causæ, seu
adjunctis. Nam gaudet Cicero se primum e
Rostris, ac de Pompejo dicere, captatque po-
puli Rom. gratiam, acceptos illi honores, & au-
ctoritatem, & dicendi facultatem referendo.
Præterea ad inserviendam istius populi Rom.
auribus, continuo numeros & periodos con-
cinnat, tamquam, in re belli ampla, & co-
piose Cn. Pompeji laude.*

N A R R A T I O .

EXordio subnexa est parva narratio, qua
Cicero denuntiat bellum grave & pe-
riculosum Romanis inferri a duobus Asiæ
potentissimis regibus, Mithridate, & Ti-
gra-

grane; Lucullum ab eo bello discedere;
 Cn. Pompejum ad id bellum deposci. n.4.
Atque, ut inde.

A N N O T A T I O.

In exornatione, & deliberatione non adhibetur narratio, ut diximus in Rhetorica, sed tamen in variis locis quædam narratiuncula inferri queunt quæ pertinent ad causam; qualis est hæc, quæ viam sternit ad contentionem.

C O N T E N T I O N I S

Propositio, & Distributio.

Contentionis propositio est duplex, seu composita, gerendum est à populo Roman. bellum in Asia; atque isti bello præficiendum est Cn. Pompejus.

Distributio seu argumenta sunt hæc: gerendum est a populo Roman. bellum in Asia. 1. Quia hoc bellum est genere suo grave & necessarium. 2. Quia est magnitudine periculosum. Huius autem bello præficiendus est Cn. Pompejus, quia est bonus imperator. n.5. *primum mihi.*

C O N T E N T I O N I S

Argumentatio, Amplificatio, Affectus.

Primum Argumentum, *Bellum Asiaticum est genere suo grave, & necessarium,*
 expli-

explicatur hoc enthymemate : In hoc bello Asiatico agitur gloria populi Rom. agitur salus sociorum, aguntur vectigalia maxima, aguntur fortunæ multorum civium : ergo bellum Asiaticum est genere suo grave & necessarium . *n.9. genus est enim*. Antecedens enthymematis clare, ut patet, distribuitur in quatuor partes, ac singulæ habent complexionem consequentis, & adhortationem, ut populus id bellum gerat .

Antecedentis prima pars, *in hoc bello Asiatico agitur gloria populi Rom.* probatur a contrario, quia summum est dedecus populi Roman. non ulcisci bello, & persequi regem Mithridatem, qui maximo nominis Rom. probro, una die tota Asia, omnes Italos impune trucidavit . *n.7. & quoniam*. Augetur istud dedecus ex eo, quod Mithridates neq; a L. Silla, neq; a L. Muræna superatus, societatem belli contraxerit in Hispania cum Q. Sertorio . *n.8. Etenim adhuc ita*. Et quamquam Cn. Pompejus celerrime in Hispania Sertorium vicerit, L. tamen Lucullus belli reliquias in Asia non confecit . *nu.9. sed tamen*. Maxime vero amplificatur dedecus populi Rom. exemplo majorum; qui bello ulti sunt minores injurias, quam hæc sit à Mithridate illata . Itaque concludit orator, & ad bellum hortatur populum a minori ad majus per repetitionem, & antitheses . *n.10. sed pro vestri* .

Antecedentis 2. pars, *agitur salus sociorum*, probatur, quia Ariobarzanes rex, civitateſque Asiæ (quæ idcirco Cn. Pompejum summa vir-

virtute imperatorem deposcunt) hoc bello periclitantur . *nu. 12. quid quod salus* . Concludit orator hanc partem , uti præcedentem pari adhortatione , & exemplo Majorum . *n. 14. quare si* .

Antecedentis 3. pars ; *aguntur vectigalia maxima* , probatur ex fertilitate Asiæ , cujus provinciæ vectigalia plurimum ad belli utilitatem & pacis dignitatem conferunt . *Ibid. præsertim cum de vestris* . Nullum autem vectigal adventante bello , aut ejus rumore , aut metu penditur : quod Cicero brevi enumeratione , & adhortatione subjicit . *n. 14. Nam cæteris in rebus* .

Antecedentis 4. pars , *aguntur fortune multorum civium* , probatur , quia multi cives Roman. vectigalia Asiæ conduxerunt , vel istic negotiantur , vel collocatas habent pecunias : qui si bello afflicti , ac fortunis eversti sunt , necesse est simul evertatur , ac opibus ruat Resp. quare huic , & istis consulendum esset monet Cicero . *n. 17. ac ne illud quidem* . In fine fit brevis & clara complexio enthymematis . *n. 19. quare videte* .

Secundum argumentum , *bellum Asiaticum est magnitudine periculosum* , hoc (quod infra . *n. 26. clarum est*) constat enthymemate : Hoc bellum conjungunt duo reges potentissimi , fuscipiunt agitæ nationes , victo L. Lucullo imperatore ; & vetere expulso exercitu : ergo bellum Asiaticum est magnitudine periculosum . Antecedens explicat narratio oratoria : 1. per prolepsim : quomodo L. Lucullus magna quidem laude Mithridatem
copiis

copiis suis, & urbibus, ac Sertoriano subsidio, & regno spoliavit: non tamen illum cepit, aut extremo bello confecit. *n.20. atque ut omnes*. Nam Mithridates stratagemate (simili fabuloso Medæ exemplo) prosequentem hostem remoratus evasit ad Tigranem. *n.22. cognoscite Quirites*.

Tigranes hunc excepit & confirmavit. *n.23. hunc illo timore*.

Exteræ vero nationes contra Lucillum concitatæ, & metu territæ, se his regibus adjunxerunt. *Ibid. plures etiam gentes*. Itaque Mithridates novis multorum, qui misericordia erga Regem movebantur, copiis auctus, exercitu autem Romano sensim ad propria dilabente, de integro regnum recepit, & L. Lucillum (quod exemplo poetarum dicere orator præterit) prælio fugavit, *num. 24. Noster autem exercitus*.

Conclusio enthymematis clara est cum anacephalæosi, & transitione ad sequens argumentum, *nu.26. Multa præterea*.

Tertium argumentum, *Cn. Pompejus est bonus imperator*, 3. Enthymema explicat: in Pompejo quatuor hæ res sunt: scientia rei militaris, virtus, auctoritas, felicitas; ergo Cn. Pompejus est bonus imperator. Consequens antecedenti præmittitur comparatione paucorum virorum fortium, quibus præferri debet Cn. Pompejus, & huic bello præfici, *n.27. utinam Quirites*. Antecedens pulchra distributione ornatur. *Ibid. ego etiam*.

Antecedentis I. pars, *scientia rei militaris*, describitur enumeratione ætatis, ac bellorum
Cn.

Cn. Pompeji : quod ille à pueritia , omni genere belli , summa cum laude sit versatus.

Hic locus habet antitheses , & repetitiones , & hyperbolas ad augendum .

Antecedentis pars 2. *virtus militaris* , probatur rebus gestis Pompeji per distributionem ; confirmatur testimoniis provinciarum ; amplificatur adjunctis bellorum . Nam orator enumerando recenset bellicas virtutes Pompeji , ut testimonia Italiæ , Siciliæ , Africæ , Galliæ , Hispaniæ , Adverte repetitionem , nu. 29. *Jam vero* .

Deinde rursus per antitheses describit pericula , damnaque populi Rom. ex bello prædonum & turpi , de antiquo . n. 31. *quis enim to. o mari* . Clades etiam sigillatim multas exponit ad majorem significationis vim , n. 32. *sed quid ego* . Tandem exclamando admiratur . Cn. Pompejum tot bella , tam late infesta populo Rom. tamque diuturna , incredibili virtute , ac celeritate confecisse . n. 33. *pro Dii immortales* . Huic virtuti militari alias quasi socias & administras distributione adjungit . n. 36. *qui cætera* . 1. Innocentiam Pompeji extollit comparatione quorundam imperatorum , qui dignitates ad quæstum , atque avaritiam vendiderint , qui in hybernis vim & cladem civitatibus intulerunt , cupiditate pecuniæ : quorum nihil unquam in Pompejo fuit . n. 37. *summa enim omnia* . 2. Temperantiam ex celeritate confecti belli prædicat . Quæ enim res cæteros imperatores remorantur , ut avaritia , libido , amœnitas regionum ; hæc nihil istum absti-

ncn-

nentem, seu potius divinum hominem moverunt. *n. 40. Age vero cæteris.* 3. Reliquas imperatoris virtutes breviter enumerat; concluditque tantum imperatorem huic bello præficiendum. *Jam vero ita facile.*

Antecedentis 3. pars, *Cn. Pompeji auctoritas*; quæ in administrandis bellis multum valet, magna est non solum apud Romanos, verum etiam apud hostes, *n. 43. & quoniam.*

Nam tanta fuit *Cn. Pompeji* opinio apud populum Romanum, ut illum communi suffragio ad hoc bellum depoposcerit, *n. 44. an vero ullam.* Tanta vero fuit ejusdem opinio ac nomen apud externos, hostesque, ut ipsius adventu caritas annonæ diminuta sit, & hostis retardatus, *n. 44. itaque plura.* Plurimæ etiam urbes deditione: vel missa legatione receptæ. *n. 46. At vero illa.*

Antecedentis 4. pars, *felicitas Pompeji*, amplificatur comparationis fortunæ magnorum imperatorum, & præteritione rerum feliciter gestarum; tum maxime singulari benevolentia Deorum, qui in potestate Pompeji fortunam posuerunt, *n. 47. reliquum est.*

Concluditur perspicua anacephalæosi universa contentio. *n. 49. Quare cum & bellum.*

Explicata contentione Cicero confutat *Q. Catulum* & *Q. Hortensium* (hic negabat uni omnia tribuenda) refellit præjudicio *Caji Gabinii* tribuni plebis, qui de uno imperatore *Cn. Pompejo* contra prædones constituendo legem promulgavit, frustra reclamante *Hortensio*, *n. 52. quid igitur ait.*

Deinde exclamando, & interrogando præclare

clare enumerat clades, ac damna populi Rom. ex isto prædonum bello, nisi lex Gabinia, & non Hortensii sententia valuisset, *n. 53. quid tum per.* Amplificat magis istas clades duplici comparatione: 1. Earum civitatum, quæ olim semper portus suos, & mare apertu tenuerunt: populus Rom. ante legem Gabiniam non potuit, *n. 54. quæ civitas.*

2. Comparatione Majorum, qui tota mari semper dominati, Reges & Carthaginenses vicerunt: populus Rom. ante legem Gabiniam par prædonibus esse non potuit. *n. 55. nos quorum Majores.* Quare approbat legem Gabiniam, populique Rom. sententiam contra Q. Hortensium, *n. 56. bono te animo.*

Digrediens conqueritur A. Gabinium non missum esse Cn. Pompejo Legatum, quando id expetebat Pompejus, ac ipse Gabinius exemplo aliorum Tribunorum legatus esse poterat, & jure esse debebat. De qua injuria Cicero ad Senatum se relaturum profiteretur, *n. 57. quo mihi etiam.*

Contra Q. Catulū (hic dicebat Cn. Pompejo niti totam spem populi Romani, propterea ad bellum mitti non debere; deinde esse contra exempla atque instituta Majorum, ut ad Pompejum omnia deferrentur) respondet Cicero ad primum, summi hominis vita, dum licet, populo Rom. esse frændum, *n. 59. reliquum est ut.*

Ad secundum respondet, Majorem pro ratione temporum non consilia cepisse, multaque uni viro contulisse: quod exemplis plurimum imperatorum ostendit præteritione.

168 PRO LEGE MANILIA

n. 60. Etenim nihil. Imo hoc sæpius ipsi Pompejo factum a Senatu pulcherrima subjectione, & repetitione, ut rerum gestarum enumeratione demonstrat. *nu. 91. in ipso C. Pompejo.* Quare adversarios reprehendit, qui sapienti iudicio populi Roman. atque auctoritati dissentiunt. *n. 63. quare videant.*

Adjungit contra adversarios, & rursus prædicat Cn. Pompeji continentiam, huic Asiatico bello necessariam, objecta aliorum imperatorum cupiditate & avaritia; paren- di etiam difficultate, & odio exterarum nationum, à quibus tamen Cn. Pompejus expetitur. *n. 65. difficile est in Asia.*

Ad extremum proposita auctoritate ac sententia clarissimorum virorum, Servilii, Curionis, L. Lentuli, Cassii, concludit adhortando Quirites, ut contra quam sentiunt Q. Catulus, & Q. Hortensius, uni Pompejo omnia comittant. *n. 68. quare nolite dubitare.*

A N N O T A T I O .

Contentio est accommodata ad populum: nam est partito clara, argumentatio brevis, & En- thymematica copiose amplificationes, suaves figure, transitiones passim venuste, quæ majores ac minores argumentationum partes colligant. Deinde orator frequenter distribuit ad vulgi captum, & concludit per anacephaloses.

Affectus etiam ubique sunt lenes, ut Populum Rom. ad bellum gerendum, & deligendum imperatorem Pompejum, non tam acriter impu- lisse,

lisse, quam qua sponte propensum instexisse videatur.

Confutat adversarios cum insnuatione, & sine invidia: callide etiam L. Luculli virtutem, non felicitatem laudat.

Postremo illud animadvertendum, cum proprium sit generis demonstrativi res amplificare, & delectando ornare, ita Cicero Cn. Pompeji virtutes effert per antitheses, interrogationes, hyperbolas, repetitiones, exclamationes, subjectiones, comparationes, (quæ figuræ habent plurimum ornatus, & suavitatis) ut quamdam laudandæ personæ ideam effingere, ac posteris tradere voluerit. Præsertim utitur amplificatione per ratiocinationem & comparationem, quando in prima, & secunda contentionis parte auget gravitatem & periculum belli Asiatici, ut crescat imperatoris deligendi virtus: quem demum virtutem Cn. Pompejo præ cæteris imperatoribus Rom. longe maximam attollit tertia contentionis parte.

P E R O R A T I O.

IN peroratione Cicero laudat C. Manilii legem, ac sententiam; illumq; hortatur, ut in ea permaneat. n.69. quæ cum ita sint.

Deinde suam omnem operam pro hac lege pollicitus, testatur se non Cn. Pompeji gratia, neque privato commodo, sed publico suadere, ita etiam si cum invidia multorum. Ibid. ego autem quidquid.

A N N O T A T I O .

Hæc peroratio est brevis & simplex, non ornata figuris, & affectibus; quia orator securus obtinendæ causæ, plura quam dixit in contentione, non putat necesse esse dicere, aut de integro amplificare, Maniliam solummodo legem laudat ac præfert utilitatem Reip. in delectu imperatoris.

P R O A. C L U E N T I O .

Argumentum, Quæstio, Stylus.

S Assia quædam, Cluentii Mater improbi mulier ingenii, libidinis effrænata, post binas nuptias, unas Patris Cluentii, altera A. Aurii Melini, generi sui, quem cum filia divortium facere coegit, postremo nupsit statim Albio Oppianico, qui Melinum, ejus virum occiderat. Hic cum intelligeret, Cluentium nondum testamentum fecisse, eoque mortuo bona ejus omnia ad matrem esse ventura: incensus avaritia, veneno eum tollere decrevit. Ea re cognita, duobusque præjuiciis jam probata, primum Scamandri damnatione, cujus in manibus venenum deprehensum fuerat, deinde C. Fabritii, qui Cleophanti, quo Cluentius medico utebatur, serum Diogenem ad venenum dandum, spe & præmio sollicitaverat: Oppianicum Cluentius de veneno accusavit: qui cum damnatus esset, defensor Oppia-

Oppianici L. Quintius tribunus plebis quotidianis concionibus rem in invidiam adduxit, cum diceret pecuniam in iudicio versatam: & cum incertum esset, ex qua parte esset profecta, populus Romanus non credidit ab Oppianico datam: quia damnatus erat, & errore multorum in falso crimine Cluentius fuit: cum Oppianicus C. Aelio Staleno DC. millia HS. pro numero iudicum, qui corrumpendi essent, dedisset. Quo postea crimine, & Stalenus ipse, & cum eo Bulbus, Gutta, Popilius, aliique ejusdem affines culpe iudices damnati sunt. Annis quinque post damnationem cum Oppianicus in exilio periisset, uxor Saffia moliri cepit insidias filio, quod ejus consilio diceret per M. Asellium quemdam viro suo venenum in pane datum. Et cum de servis questione habita, nihil esset repertum: rursus eadem, triennio post, a. tolescenti Oppianico filia collocata, impulit eum ad filium de veneficio accusandum. Is a. tore usus est L. A. tio Pisaurensi, contra quem Prætor Cicero Cluentium defendit. A. ta causa est ad Q. Voconium Nasonem, qui de veneficiis Prætor quesivit, Lepido & Tulio Cos. Manut.

Questio hujus Orationis, in genere iudiciali, est composita, seu duplex: 1. utrum Cluentius ab annis octo corruerit iudicium pecunia, quo Oppianicum vitricum suum condemnaret. 2. Utrum idem Cluentius veneficia commiserit. Dicendi stylus est subtilis & acutus: nisi in plerisque narrationibus, Exordio & Peroratione; ubi figuris & amplificationibus est plenus.

S Y N O P S I S.

Is erit Oro Ciceronis in re, sellendo, quem ad veritatem in obli-
cienso tenuit. De iacturam officium Ciceronis de veneficio Clu-
entium purgare, et falsam invidiam & veterem tollere erit
iudicium.

EXORDIUM.

Quia non Cluentius, sed
Oppianicus habuit causam
contrahendi iudicii.
Quia Cluentius non ha-
buit causam committendi
veneficii.

ARGUMENTA.

1. Argum. Cluentius iustitiam
censavit Oppianici de maximis
crimen inibus, huncque iudices
necessario dolo; praedictis
conlemnunt; ergo non
Cluentius, sed Oppianicus ha-
buit causam committendi ve-
neficii.

ARGUMENT.

2. Argum. Triplex crimen
veneficii, quod affingunt
adversarii, nulli bono fuit
Cluentio; ergo Cluentius
non habuit causam commit-
tendi Veneficii.

propositio.

Non Cluentius sed Oppia-
nicus corrupit iudicium se-
cunia. Cluentius veneficia
non commisit.

Vibius interfectus est
 mortuus. Oppianus
 adolescens ex inter-
 parantia, vitricus se-
 bri in exilio, dan na-
 tus; quo veneno, quo
 netu, qua spe illos
 premit Cluentius?
 nullum est ad jun-
 probabile; sed omnia
 sunt ficta ab impia &
 crudeli matre Sallia.

ARGUMENTAT.

Oppianicus scelera commisit; profer im-
 pium veneno tollere conatus est; non igitur & iuste &
 necessario Cluentius accusavit Oppianicum? deinde deprehensio inani-
 ste veneno, & camandro, Fabricioque (qui opus in-
 alescitur) damnatis, num ipse sceleris auctor atque architectus, & p-
 anicus fuisset solutus, maxime iudicium infamia? uter jam hinc ut
 causam exrumpendi iudicii, an hic qui gravissime accusatus, & ob
 praxia damnatus est? an ille qui accusat iuste, & in res bis iudicata
 nihil timet? quod si constat Oppianicum stateno p-
 al hoc iudice p-
 farij, T. Actii, aut non iun-
 carte iudicium Junianum, propter vim
 nec obest Cluentio. Bulbus vero, & Popilius, & Gura, & Staleius
 arbitus, & m-
 & aliorum criminum dam-
 nati sunt.

ARGUMENTAT.
 AMPLIFICATIO,

H 3 ET

**SOLUS FALCULA LEPTINE ACCUSATUS DE CORRUPTO JUDICIO, A-
MEN IN FAULTO UT EST. RETEICA ANIMADVERSO ATQUE AU-
DITORIS NON EST JUDICIUM: NON IGRITUR JUVIANUM JUDICIUM
PROPTER CENSURAS & FALSAS QUIDEIN CAUSA INCOGNITA SI. B-
SCRIPTIOES, EST JUDICIUM. JAM CETERA OBJECTA T. A. TII, &
UT REINOTIBUS CLUENTII, LEVIA SUNT; UT DE LEGIBUS A QUITU,
RECENSIT CLUENTIUS, RESEI POSSINT IN ADVERSARIUM.**

ET AFFECTUS.

**JUDICES DEBEIT
TRIBUERE MISERI-
CORDIAM CLUEN-
TIO / ALIA PARTI TOT-
ANOS INVIDIA LA-
BORANTI PRÆPER
IMPETAT: IN MA-
TII.**

EXOR-

E X O R D I U M .

EXorditur Cicero eadem, qua accusator usus, est distributione criminum, invidiæ, & veneficii, quæ Cluentio assignuntur. *n.1. animadvertit.* Mox sese insinuans Orator, ac causam distribuens, quale sit suum in veneficio purgando, iudicum vero in tollenda invidia officium declarat. *n.2. sed cum considero.*

Nam dubitatione iudices officii commonet, ne falsa invidia in iudiciis locum habeat. *n.4. equidem quod ad me.* Postulat etiam ne præiudicia veritatem rei labefactent. *n.6. quamobrem a vobis.* De se autem securitatem, & causæ fiduciam præfert, licet inveterata jam invidia. *n.7. ego me iudices.* Subiecta iterum deprecatione, & attentionis petitione. *n.8. tametsi permulta.*

A N N O T A T I O .

Orator in hoc exordio distributione docilitatem parat, quippe in obscura ac inveterata causa: deprecatione benevolentiam iudicum captat ab officio in æquitate: labefactata præiudiciis veritate, attentionem petit, in communibus invidiæ periculis.

C O N T E N T I O N I S

Propositio, & Distributio.

Contentionis propositio, uti quæstio, est duplex; prior, eaque bipartita:

H 4 non

non Cluentius, sed Oppianicus corrumpit iudicium pecunia. Posterior: Cluentius veneficia non commisit.

Distributio seu propositionis argumentum est: quia non Cluentius, sed Oppianicus habuit causam corrumpendi iudicii.

Posterioris propositionis argumentum est: quia Cluentius non habuit causam committendi veneficii.

CONTENTIONIS

Argumentatio, Amplificatio, Affectus.

PRioris propositionis argumentum, *non Cluentius, sed Oppianicus habuit causam corrumpendi iudicis*, hoc Enthymema late fundit: Cluentius iuste accusavit Oppianicum de maximis criminibus; huncque iudices necessario duobus præiudiciis condemnarunt: ergo non Cluentius, qui iuste accusavit; sed Oppianicus qui necessario condemnatus fuit, habuit causam corrumpendi iudicii. *n. 9. corrupisse dicitur.*

Antecedentis 1. pars, *Cluentius iuste accusavit Oppianicum de maximis criminibus*, amplificatur expositione, seu enumeratione criminum Oppianici. *n. 10. primum igitur.*

Præmissa brevi apostropha ad Oppianicum adolescentem Oppianici filium, de iusta accusatione patris sui, & defensione Cluentii. *Ib. abs te peto.* Deinde præmissa narratione, qua paulo longius exordia criminum Oppianici impetuntur. *n. 11. atque ut intelligatis.*

1. Cicero exponit mortem patris Cluentii, relictis duobus liberis, Cluentio & Cluentia. *Ibid. A. Cluentius.*

2. Exponit nuptias Cluentiæ cum A. Aurio Melino. *Ibid. grandem autem.*

3. Nefarium amorem matris (si quidem mater est appellanda) Sassiæ in generum. *n. 12. cum essent hæ nuptiæ.*

4. Cluentiæ divortium à Melino *n. 13. filia quæ.*

5. Nuptias Socrus cum genero: quod scelus Orator amplificat adjunctis, & exclamationibus. *n. 14. tum vero illa.*

6. Simultatem Cluentii filii cum matre Saffia. *n. 16. tulit hoc commune.* Hic parva est digressio de parentum injuriis vel reticendis, vel æquo animo ferendis: quas sane reticeret, vel ferret Cluentius, nisi nefaria & crudelis mater (adverte hypotyposim) palam filio intentaret mortem. *n. 17. Nam illud me.*

His præmissis descendit ad enumerationem criminum, propter quæ Cluentius causam habuit accusandi Oppianici. *n. 19. Nunc iam summatim.* 1. Crimen Oppianicus M. Aurium Dineæ matris testamento creatum hæredem cū aliis curavit interficiendū, ut solus ipse pecunia potiretur. *n. 21. Larinas quidam.*

2. Crimen: (ad quod transit per incrementum) Oppianicus his interfectis non horruit Saffiam uxorem ducere, occisis etiam duobus liberis. *n. 25. Itaque illis.* Hanc liberorum cædem ab adjunctis, ac præsentī matris luctu Orator prosequitur. *n. 28. atque hunc tantum.* Et comparatione majorum

commovet ad odium Oppianici, concluditq; (uti adhuc sæpius) iuste sceleratum hominem esse accusatum & damnatum . *n.29. Sentio iudices . 3. Crimen : Oppianicus Cluentii uxorem propinato veneno peremit . n.30. acervatim jam reliqua . Eodem veneno C. Oppianicum fratrem, & ejus gravida uxore simul cum partu necavit . n.31. Eodemque veneno .*

Quod crimen comparatione majorum amplificatur . *n.31. memoria teneo . 4. Crimen : Cn. Magii prægnantem uxorem abortione facta duxit . nu.33. itaque cum hanc . 5. Asinium adolescentem Ajulii opera & fraude in condendo testamento (nam Ajulius assimulata familiaritate cum Asinio fecit testamentum quasi esset Asinius) interfecit , & oblata pecunia rem cum triumviro Manilio transegit . n.36. quia? illa cedes . 6. Dineam locrum sustulit, ejusque testamentum adulteravit . n.40. quid aviam . 7. Lavini tabulas publicas corrupit, fuitque ea re in invidia apud omnes . nu.41. Illum tabulas . 8. (Quod maxime in causa est, & propter quod accusare Oppianicum vitricum & hunc condemnari necesse fuit) Oppianicus Cluentium veneno tollere conatus est . *n.42. hunc tamen .**

Quo autem pacto id conatus sit Oppianicus, narrat Cicero ex causis & adjunctis, unde facti probabilitas penditur : nam una causa occidendi Cluentii Oppianico fuit, hujus odium in illum, qui Martiales defenderet . *n.43. Martiales quædam .*

Altera causa fuit, spes bonorum Cluentii, quia hoc mortuo, qui testamentum non fecerat ,

rat) hæres futura erat mater. *n.44. suberat etiam.* Adjuncta autem, seu facultates fuerunt Fabricii, quorum fratrum consuetudine primum, deinde improbitate usus est Oppianicus, ut per Diogenem Cleophanti medici servum Cluentio infirmo venenum daretur. *n.46. Itaq; his rebus.* Jam modus, quo factum liquet, fuit ipsius servi non incallidi consiliū, & emptio, & veneni deprehensio in manibus Scamandri. *n.47. Servus non incallidus.*

Concludit Orator exclamatione, & interrogatione per indignationem, sceleratum Oppianicum non solum juste, sed necessario etiam fuisse accusatum à Cluentio. *n.48. Prob Dii immortales.*

Antecedentis 2. pars, *Oppianicum iudices necessario duobus præjudiciis condemnarunt,* ex politur pari narratione Oratoria; nam primum Scamandri præjudicium his exponitur: 1. Cluentius Scamandrum detulit deprehensi in manibus veneni. *n.49. satis esse arbitror.*

2. Rogatus ab Aletrinatibus Cicero, patronus Scamandri accessit. *n.49. hic tum Fabricius.* 3. P. Canutius varie, & graviter accusabat Scamandrum criminis jam manifesti. *nu.50. Res agi cæpta est.* 4. Cicero cum metu incipit, verum post aliquando fortius dicere. *n.51. hic ego cum.* 5. Protopopeja seu dialogismo, quidquid Cicero ad defendendū Scamandrū proferret, confutabat Canutius. *n.52. sed ut quidquid.* 6. Scamander convictus testibus, & ipsa Oppianici perturbatione (quā hypotiposi Orator oculis subjicit) omnibus sententiis, præter unam, quam suam Stale-

nus esse dicebat, condemnatus est. *n. 53. Deniq; hoc loco.* Alterum Fabricii præjudicium his exponitur: 1. Cluentius damnato Scamandro, non statim Oppianicum (tacite condemnatum) sed Fabricium Oppianici familiarem reum facit. *n. 55. quis tum erat.* 2. Fabricius causæ suæ Patronos (nam Cicero, & Aletrinales patroni esse impudentes volebant in re jam judicata) Cepasios fratres quærit adjuncta similitudine. *n. 56. Hic tum Fabricius.* 3. Breviter accusatio Canutii, ut in re judicata affertur; deprehensio vero Cepasii faceta ironia subjicitur. *nu. 58. Citatur reus.* 4. Fabricius qui jam à subselliis, demisso capite, seu causæ diffidens discesserat, legis vi, & sententiis judicum est condemnatus. *n. 59. jam tum.* Concludit Cicero Oppianicum tot criminibus accusatum, his jam duobus præjudiciis damnatum absolvi non potuisse. *Ibid. quid est quod jam.* Conclusionem 1. amplificat comparatione majorum: judices enim Scamandum & Fabricios sceleris ministros damnarunt, ipsum principem atque architectum Oppianicum absolvent? *n. 60. unum per Deos.* Conclusionem 2. amplificat infamia, ac turpitudine Judicum, si id commississent, & secum ipsi pugnasent: quod dialogismo ostendit: *n. 61. quia enī tandē.*

Consequens Enthymematis, *Ergo non Cluentius, at Oppianicus habuit causam corrumpendi judicii.* 1. Infertur summatim Apostropha ad accusatorem T. Actium, quod Cluentius non corruerit judicia Scamandri & Fabriciorum; neq; igitur istud judicium, quo damnatus

natus est Oppianicus. *n. 62. quousi hoc vi detis.*

Prolepsi quidem ac dialogismo fatetur Cicerone iudicium fuisse corruptum: sed affirmat verosimilius ab Oppianico (qui ob maxima scelera accusatus, & ob præiudicia damnatus, habuit causam tentandi iudicium pecunia) quã a Cluentio, qui iuste accusans, & in re bis iudicata non habuit causam corrumpendi iudicii. *n. 63. Multa dici. 2. Infertur cõsequens Enthymematis sigillatim argumento (aliis prætermisissis) quod Oppianicus, non Cluentius, grandẽ Staleno Iudici pecuniam dederit: ubi Apostropha aduersarios urget. n. 64. atq; ego illa. Mox quomodo res sit gesta, narratur petita attentione. n. 66. quonia igitur. 1. Oppianicus sibi metuens ad Staleni Iudicis, qui Scamandro fauerat, familiaritatem se applicavit. *Ibid. nam ut primum.**

2. Stalenus (qui homo probe describitur, præsertim similitudine) suã Oppianico pollicetur operã, accepta pecunia. *n. 67. Tum a Staleno. 3. Stalenus fallere & cõdemnare Oppianicũ deliberat, hancq; deliberationẽ Orator prosopopeja, & adjunctis exornat. n. 69. que pecunia. 4. Capit consiliũ Stalenus plentĩ fraudis ac medacii, pollicendi iudicibus, nominatim Balbo & Guttæ pecuniã, quã postea supprimeret, quando hi destitutione irati Oppianicũ damnarent: quod consiliũ faceto & elegante dialogismo, & Ethopeja exprimitur. n. 71. Capit hoc cõsiliũ. 5. Canutius audiens pecuniæ mentionem inter iudices fieri repente iudicium fieri curat, absente tũ Staleno, & conviciante L. Quintio. n. 73. manarat sermo.*

6. Oppianicum nummarii judices irati condemnant, addita similitudine: alii severiores non liquere judicium, quia corruptum pronuntiant: alii condemnationem in re bis judicata confirmant. *n. 75. consurgitur in consilium.* 7. L. Quinctius una atque altera vehementi concione Senatum vocat in invidiam judicii corrupti. *n. 77. Condemnato.*

8. Interim Oppianicus cum Staleno expostulat, agitque de repetunda pecunia, *n. 78. atque illo ipso.* 9. Tum suspicatur populus de Staleno, Bulbo, & Gutta; quasi innocens Oppianicus sit circumventus. *Ibid. hujus Staleni.*

Suspicio etiam ad C. Junium præsidem judicii pervenit iniquitate temporum, *n. 79. atque in banc.* Verum hanc iniquitatem temporum, atque invidiam esse sublatam gaudet Orator, *n. 30. neque me pœnitet.*

3. Infertur consequens Enthymematis, & amplificatur prosopopœja Cluentii, & Oppianici, quod hic causas multas, illa nullam haberet corrumpendi judicii, *n. 81. quid est præterea.*

Confirmatur consequens, quia nusquam in tabulis videtur ista pecunia esse a Cluentio profecta, sed ab Oppianico. *n. 82. Age quoniã.*

Ad prolepsim respondetur Stalenum fuisse ab Oppianiaco, non a Cluentio constitutum ad corrumpendum judicium; quia illum Cluentius & Canutius facile passi sunt abesse a judicio, non Oppianicus & Quinctius. *n. 82. At enim Stalenus.* Iterum consequens subjicitur complexione & dissimili comparatione. *Ibid. quare si ist hinc.*

Demum altera prolepsi arguitur T. Actius stultitiæ, qui stultius comprobavit, quod stulte venit in mentem Staleno, vel Cethego. *n.84. At enim pecuniam.* Deinde gratia inter Oppianicum & Cluentium conciliari non potuit ista pecunia, tum ex allatis causis, tum præsertim quod ista pecunia plane numero Judicum responderet. *n.86. Verum alia.*

Confirmationem prioris partis contentio- nis sequitur longa confutatio T. Actii, qui tria objiciebat: 1. Judicia facta permulta esse, a Cluentio judicium esse corruptum. At Cicero distributione probat ea judicia non esse legitima: deinde non esse contra Cluentium, sed esse pro Cluentio. 3. Non esse judicia, *n.88. at enim judicia.*

1. Judicium Junianum non esse legitimum, quia C. Junius propter seditionem & turbam, sine disceptatione damnatus est, quod in legem non jurasset, & quod non esset ex lege subfortitus. Adverte dialogi- smum, *n.89. condemnatus est.*

Ista vero Junii damnatio obesse seu præ- judicium esse Cluentio non potest, quia C. Junius, etsi peccavit contra legem Corne- liam damnando veneficiis Oppianicum ju- dicio corrupto, nihil tamen contra alias le- ges, seu contra jusjurandum, aut fortitionem judicium commisit, quod solum obesset Clu- entio. *n.92. Hæc vos Cluentio.* Confirmatur ex eo, quod sit eadem ipsa causa Cluentii, quæ nunc avide, & cum silentio, at tunc seditiose, & vi tribunitia dicebatur. *n.92. Ego idcirco.*

Hæc:

Hæc iniquitas temporum, ac summæ potestatis, amplificatur dissimili comparatione Syllæ cum Junio, & Orchinii cum Quintio, *n. 94. nuper apud*. Amplificatur etiam altera comparatione Majorum, quod nec a C. Popilio, nec a Q. Metello optimis temporibus vis tribunitia sustineri potuit, nedum his temporibus. *n. 95. Optimis hercule*. Concluditur Junianum judicium non fuisse legitimam, propter vim illatam, nec fuisse cum causa Cluentii conjunctum, *nu. 96. non fuit igitur*.

2. Judicium Bulbi, P. Pupillii, & Guttæ, nec fuit contra Cluentium, quia hi duo ambitus, ille majestatis damnatus est, *nu. 97. at etiam Bulbus*.

Deinde judicium Staleni fuit pro Cluentio, quia Stalenum accusantibus comitiis, quod ab Oppianico pecuniam accepisset, ut judicium corrumpere, derisa illius reconciliatione gratiæ, damnatus est; quod ipsum est, quod jam Cicero contra Oppianicum, & pro Cluentio contra Actium contendit judicari, *nu. 99. quid quod Stalenus*. Brevi anacephalæosi prædicta judicia recoluntur. *nu. 103. Ergo adhuc*.

Judicium etiam Falculæ pro Cluentio fuit, quia ille bis accusatus a Tribuno Quintio: semel quod non decuriæ munere, neque ex lege sedisset: iterum, quod accepta a Cluentio pecunia Oppianicum condemnasset, jure absolutus est, *n. 103. videamus ecquod*.

Imo absolutus est Falcula ab iis quinque judicibus, qui Oppianicum, sive imprudentia,

tia, five misericordia, five aliqua suspicione, five ambitione adducti absolverunt: Fabricium vero, & Scamandrum, condemnarunt. *n. 105. Tum etiam illi.* Hic digressus Cicero, laudat nominatim iudices eos, qui Oppianicum non absolverunt. *n. 107. Ac ne ex facto.*

Quinctium vero Tribunum perturbatorem iudiciorum, ignobilium patronum, arrogantem, novum hominem vituperat Ethopæja, *n. 108. hac tu agitante.* Ex digressionem revertitur Cicero dialogismo cum T. Actio, cui ostendit nullum isto iudicio fuisse accusatum præter Falculam, qui tamen sit absolutus; alii si de corrupto iudicio & non de aliis criminibus damnati essent, damnatus esset & Falcula, cum eadem sit causa ejus, & cæterorum, *n. 113. sed ut illuc revertar.*

Igitur hi non fuerunt de pecuniis repetendis accusati (quod unum facit ad rem) neque etiam rei facti. *n. 114. Quid enim mihi.*

Neque consuetudine id iudicium appellariorportet: nam si iudicium esset, idem Scævola ab inimicis suis lege de captis pecuniis postulatus esset. *n. 115. Hic profertur id.*

4. Non sunt iudicia, quia animadversio, atque auctoritas censoria non est iudicium.

Hanc confutationis partem Cicero ingreditur quodam proœmio de suo officio, seu insinuatione, ne duorum Censorum dignitatem, aut amicitiam lædat. *n. 117. sequitur id.*

Ac primum in genere probat partim argumentis, populi suffragiis sæpe numero censorias subscriptiones esse deletas, partim
exem-

exemplis C. Getæ & aliorum, in quos Metellus, & Domitius Censores animadvertērunt, qui tamen nulla nota, aut honore in perpetuum laudati sunt. *n. 119. video igitur.*

Argumenta sunt hæc expressa: sæpe censoria animadversio a populo Romano rescissa est, a juratis iudicibus repudiata, a magistratibus neglecta, a successoribus commutata, inter collegas discrepare solita: non est igitur iudicium. *n. 121. Itaque non solum.*

Deinde in specie probat Junianum iudicium propter censorias subscriptiones non esse iudicium; agitque dilemmate: Vel enim illud est verum, vel falsum; si verum, ergo censoria subscriptio non minus urbi timenda est, quam proscriptio, & regia potestas, & dictatura. *n. 123. Quæ cum ita sint.* Si falsum, ergo Cluentius pecuniam non dedit, sed nocens, & damnatus Oppianicus, quod recapitulatione ejus criminum ostendit Cicero. *n. 124. Sin autem quod.*

Confirmat esse falsum illud iudicium, seu potius falsam subscriptionem Censorum, quia hi & sermone atque fama sine testibus, tabulis, argumento, causa incognita statuerunt. *nu. 126. Quid igitur.*

Imo etsi (digreditur Cic.) statuissent secus, hoc est causa cognita: tamen res convelli poterat exemplo Matrini. *Ibid. quod si ista.*

Deinde si in duos tantum pecunia corruptos subscriptum est, cæteri ergo gratis Oppianicum condemnarunt, *nu. 27. nam hæc qui. em.*

Nec dicas parem esse, & probatam censoriam

foriam sortitionem, uti militarem; quia magna sunt incommoda istius centoriæ sortitionis, *nu. 128. nam ut illud.*

Redit ad falsam illam subscriptionem, atque hujus causam refert in plausum popularem, & Tribunum Quinctium, & temporis invidiam. *n. 130. Verum omnes.* Denique falsas esse, nec fixas esse debere horum Censorum subscriptiones, concluditur argumento, quod uterque Censor discrepans, nihilque comperti habens, alter alterius opinione standum non putavit. *n. 131. Quod si banc.* Addit & prolepsim, quam dissolvit probitate Cluentii, & errore potius temporum, quam Censorum, exemplo P. Africani. *nu. 133. At in ipsum.*

Cætera objecta T. Actii (de illo judicio) breviter & ironice confutat: 1. Egnatii elogium propter levitatem, & inconstantiam, *n. 135. unum etiam est.* 2. Senatusconsultum propter importunitatem Tribuni plebis, & concitationem multitudinis, adjuncta similitudine. *n. 36. At enim Senatus.* 3. Orationem Ciceronis, quæ serviit tempori, & causæ, non auctoritati. *n. 138. Est etiam reliqua.*

Exemplo M. Antonii, vel potius L. Crassii, *n. 140. hominem ingeniosum.* Alterum T. Actii objectum de legibus, quibus Cicero Cluentium non defendit, prolixius confutat.

1. Lepida irrisione Actii a voluntate Cluentii, cui ipse defensor paruit, *n. 143. nunc quoniam.*

2. Retorquens argumentum; nam non Cicero aut Cluentius recessit a lege, qua soli Sena-

Senatores tenentur (Cluentius autem Senator non est) sed Actius: quod esse indignum ostendit Orator pulcherrima amplificatione legum, quarum vi civitas ac iudicia omnia continentur, *n. 145. neque me illa.*

Actium vero recessisse a legibus probatur, quia eam tum legem, quæ de solis Senatoribus loquitur, ad Equites, & ad populum vult transferre. *n. 122. Itaque abiicio legem.*

Ac Senatus quidem non recusat se illa lege teneri. *n. 150. Deinde quis.* Verum equester ordo & plebs præter alias non vult huic legi subjici. *Ibid. converte nunc.* Quare merito Equites Romani M. Druso apertissime repugnarunt, ne sicut jam Cluentius, nova lege alligarentur: quia denique dissimilis est ratio status Senatoris & equitis; quod exclamatione & prosopopæja approbatur. *n. 153. O viros fortes.* Postremo Cicero obtestatur Iudices, ne Cluentius aliter quam eques Rom. defendatur; hoc est, ne in populum lex ista Senatorum transferatur. *n. 155. quæ si vobis.*

Polliceturque suum officium, *num. 157. hic nunc est.*

Judices pariter commonet, esse ipsis ex officio juxta statutas leges judicandum, *n. 158. non enim.* Tertium obiectum T. Actii de moribus Cluentii, quasi infirmum brevissime diluit: ut de injuria Decii, de vi illata pastoribus Anſcharii & Pachemii, de testamento Ælii Florii legato, Cælii uxore; bonis Ennii, Bennii læsione, *n. 160. atque ut existimetis.* Post hæc concluditur confutatio T. Actii de moribus Cluentii, transitione ad secundam

par-

partem contentionis. *n. 164. Habetis Judices.*

Posterioris propositionis argumentum, *Cluentium non habuit causam committendi veneficii*, hoc enthymema conficit: triplex illud crimen veneficii, quod assignunt adversarii, nulli bono fuit Cluentio: ergo Cluentius non habuit causam committendi veneficii.

Primum veneficii crimen, de C. Vibio Capace refellitur ex eo, quod L. Vibius teste L. Pletorio, intestatus sit mortuus: cui igitur bono illum veneno sustulisset Cluentius? *nu. 165. Objectum est.*

Secundum crimen de Oppianico adolescente rejicitur brevissime, 1. ex adjunctis propinati veneni. *n. 166. Alterum veneficii.*

2. Ex adolescentis Oppianici morte cujus causa fuit cruditas & intemperantia, *n. 168. nego illum.* 3. Ex testimonio ipsius patris. *Ibid. quis huic rei.*

Tertium crimen de Oppianico fere similiter corrumpitur. 1. per subjectionem ex ipsa causa veneficii; quia Cluentius neque Oppianicum metuebat ut exulem & damnatum, neque oderat ut miserum, quippe cui mors potius, quam vita esset solatio, *n. 169. unum etiam.*

2. Ex persona Afellii; quia cum hic Oppianico familiarissimus esset, & Cluentio offensior, certe Cluentius non illo usus est ad hoc crimen: Deinde si Afellius venenum dedit, cur non accusatur ab Actio? *n. 172. age vero venenum.* 3. Ex absurdis; quia non pane, sed poculo venenum confundi solet. *n. 163. Jam vero illud.* 4. Ex adjunctis mortis Oppianici; quia non repente, sed postea febrim

CUM

cum cecidisset ex equo (quod a servulo est scitum) est mortuus . *n. 174. At repentina . 5.* Ex consequentibus; quia Saffia post viri mortem, insimulare ac perdere scelesti filium aggressa est . *n. 176. Post mortem ejus .*

Eo consilio emit servum Stratonem, & Nicostratum, quem crudelissima & iterata quæstione diu torfit, ut fictam saltem (quam numquam potuit) criminis suspicionem extorqueret . *Ibid. Emit de A. Rupilio .* Eodem consilio Stratonem dedit tabernam, & filio Cluentio filiam despondit . *n. 178. Larinum postquam .*

Deinde cum Strato furtum, & cædem fecisset (est narratiuncula) furiosa mulier hunc, ac de integro Nicostratum triennio post mortem Oppianici postulavit in quæstionem, *n. 179. hoc ipso fere tempore.* Quin mater audax, non callida fictam quæstionem in caput filii intentare conata est, *nu. 138. post triennium .*

Ficta autem fuisse ipsa quæstio ostenditur, 1. Subjectione, quia nulla furti, de quo nunc agitur, fuit mentio, sed tantum veneni, cujus quidem criminis confessionem dolor expressit. *n. 183. Utrum furtum factum.* 2. Apostropha ad T. Actium, quia quæstio obfignata non fuit. *n. 185. atque istam.* 3. Apostropha ad Oppianicum, quia ista quæstio non est reservata huic iudicio, sed exacta lingua in crucem actus est Strato, *nu. 186. esto in tabellis .*

A N N O T A T I O .

Quoniam tota Contentio narrationibus præsertim, confutatione, & argumentatione magis subtili, quam copiosa & vehementi constat, de his tribus hæc annotabimus.

Ac ne parum attentus Lector varietate narrationum perturbetur in hac oratione, intelligat (quod hic docte admonet Paulus Manutius, & nos in Rhetorica docuimus) esse narrationum duo genera, unum in causa. alterum extra causam, quod tamen ad causam pertineat. Extra causam possunt esse narrationes multæ: in causa, si crimen unum objicitur, una tantum requiritur; si plura, pluribus uti licet. Conferuntur in Cluentium tria venesicii crimina, unum de C. Vibio Capace, alterum de Oppianico adolescente, tertium de Oppianico sene; de quibus criminibus iurati Judices sedent: tres igitur in causa narrationes necessariae sunt. Extra causam autem, totidem tres; 1. de vita & criminibus Oppianici. 2. de Scamandri, & Fabricii præiudiciis. 3. de Staleno aliisque corruptoribus iudicii, ut hi tamquam antecedentibus, & præmunitione, iusta causa Cluentii & innocentia probetur, ac suspicio venesicii tollatur. Singulae autem narrationes sunt oratoricæ & probabiles circumstantiis rerum, & adiunctis personarum eleganter expositis, perspicuæ & breves verbis simplicibus, cum ornatu quodam, & concinno ad aures concursu numerorum, quem plerique annotant in hac præsertim oratione. Suaves sunt varietate figurarum, & motuum,

moruum, & styli: nam crimina Oppianici invidiose; mulieris Sassiæ libidinem ac sevitiam atrociter, innocentiam Cluentii miserabiliter, acute, & facere Scamandri & Fabricii præjudicia, callide condemnationem Staleni effert Orator.

Prolixa aëlio T. Aclii, & refutatio (primum de Juniano iudicio, quod corruptum fuit). inde de legibus, a quibus recessit Cicero in defendendo Cluentio; tertio de moribus Cluentii, præse & subtiliter confecta est a numero 88. usque ad numerum 165. quæ ad certam juris formam & iudiciorum rationem magis, quam ad Rhetoricæ praxim pertinet.

Argumentatio duplex est enthymematica. Amplificatio partim ex causis & adiunctis per distributionem, hypotyposes, subiectiones, prolepses, ironias ducta est. Affectus primus est invidiæ, quam in accusatores retorquet Cicero; secundum oâii in nefarium Oppianicum, & crudelem Sassiæ; tertius misericordiæ, in Cluentium innocentem. Sed pro his jam vide Perorationem, ubi sedes affectuum.

P E R O R A T I O .

IN hac parte Orator Sassiæ odium, & misericordiam Cluentio concitat apud Iudices. Odium concitat exclamatione, præteritione; & anacephalæosi flagitiorum impiæ mulieris, num. 188. quod hoc portentum. Novumque crimen ipsi affingit, hoc est non sine ejus consilio venenum esse Oppianico datum, num. 189. illud primum queror.

ORATIO XVI. 193

queror. Confirmat & amplificat hanc impietatem Sassiæ in filium, 1. à comparato atque instructo accusatore. *n.190. non modo id non.* 2. Ab itinere sceleratæ hujus matris, sollicitatione pecuniosa, nocturnis precibus: quæ omnia ab adjunctis mirifice describit. *nu. 192. atque his rebus.* Cluentio misericordiam concitat deprecatione, benevolentia, & laudatione Larinatium. *n. 195. vos Judices.* A pari item studio & affectu vicinorum, quorum aliquot recenset. *nu.197. age vero.* Deinde ab ipsa nefariæ matris persona, cujus scelera acriter & acervatim rursus congerit ad odium. *n.199. borum omnium.*

Ad extremum à persona Cluentii, cujus falsam jam tot annos invidiam, & veneficii crimen deprecatur anacephalæosi superiorum argumentorum. *n.200. Sin autem id.*

A N N O T A T I O .

Usurum se Cicero æquioribus Judicibus sperat, si Oppianico infamiam adducto, stagitia sceleratæ matris agitantur in Peroratione; sic fiet (quod factum est) ut subjecta oculis judicum & amplificata impietate Sassiæ, tandem Cluentius suspitione culpæ liberetur.

L. AGRARIA

IN SENATU.

Argumentum , Quæstio , Stylus .

Valde imperfecta est hæc Oratio, vixque continet tria capita legis Agrariæ, nempe de venditione vecligalium, emptione agrorum, deductione coloniarum. Quare pro argumento, & ampliore notitia recurrendum est ad II. Agrariam, in qua Cicero ipsa eadem omnia explicat populo, quæ hic strictim in Senatu proponit.

Quæstio est in genere deliberativo, an iniqua & inutili lege Agraria, quam tulit Rullus, permittendum sit Decemviris vendere vecligalia, emere agros, deducere colonias.

Stylus est tenuis & acutus.

Quia hæc fiet in fraudem populi Rom. seu boni publici, & in privatum commodum Decemvirorum.

ARGUM.

Iniqua, & inut. si lege Aggaria, quam tulit Rullus, permitterentur non esse Decemviris vendere vectigali, emere agros, deducere colonias.

Quo, & quo vivo-
ler Colonos De-
ce viti, vel per
Italiani, vel Ca-
pum deducunt. Igi-
tur deductio agro-
rum fit &c.

3. PARTIS.

Ement Decemviri agros, quos, & a quibus, & quaerent; igitur emptio agrorum se in fraudem populi Rom. seu boni publici, & in privatum commodum Decemvirorum.

2. PARTIS.

Illa vectigalia populi Rom. sunt & semper fuerunt in magno pretio, quæ vendita infinitis pecuniis afferent Decemviris: igitur venditio vectigalium fiet in fraudem populi Rom. seu boni publici, & in privatum commodum Decemvirorum.

1. PARTIS.

Rullus non est popularis, qui legem aggariam fert, sed Cicero est popularis Consul, qui ei legi resistit; & resistet porro nisi respiciant Decemviri.

PERORATIO.

Hanc indignitatem ferat Populus Rom. ut Rullus, seu Decemviri veniant op. in a vectigali a fraudem & ad quæstum; ut emant agros, quos, & a quibus, & quanti velint; ut nova bella, seu novam Caesarem, superent quidem illam ac crudellem, novis colonis exiteat ad tyrannicem

PROPOSITIO. ARGUM. AMPL.

ET AFFEC.

C O N T E N T I O N I S

Propositio & Distributio .

Contentionis propositio est hæc: iniqua & inutili lege Agraria, quam tulit Rullus, permittendum non est Decemviris vendere vectigalia, emere agros, deducere colonias .

Distributio seu argumentum : quia ista fi-ent in fraudem Populi Rom. seu boni publici, & in privatum commodum Decemvirorum .

C O N T E N T I O N I S

Argumentatio, Amplificatio; Affectus .

Prima pars argumenti, *venditio vectigalium fiet in fraudem populi Rom. seu boni publici, & in privatum commodum Decemvirorum*, hoc enthymemate demonstratur : Illa vectigalia populi Rom. sunt & semper fuerunt in magno pretio, quæ vendita infinitas pecunias afferrent Decemviris : igitur venditio vectigalium fiet in fraudem populi Rom. seu boni publici, & in privatum commodum Decemvirorum .

Antecedens ingreditur Cicero exclamatione, sustentatione, prosopopeja . *n. 1. hæc per Deos immortales.* Mox indignatione exaggeratur, & Apostropha ad Rullum . *1. Ex adjunctis Sylvæ Scantiæ, & consulatus Ciceronis. n. 3. utrum tandem. 2. Ex multitudine possessionum, quas Decemviri deinceps vendent. n. 4. vendit Italiæ. 3. Ex nullo loco definito, ubi vectigalia vendantur. n. 7. hoc vero ejusmodi. 4. Ex futura concur- tatione Decemvirorum per provincias, eo-*

rumque regia potestate vendendi, publicandi, liberandi; ingenti illorum quæstu, ac terrore populorum. *n. 8. Jam illa omnibus.*

Tres autem hujus Agrariæ legis exceptiones, ut acerbas multis, etiam Pompejo, & quæstuosas Decemviris reprehendit Cicero, præsertim Apostropha ad imperatores. *N. 10. Sunt tamen.*

Secunda pars argumenti, *emptio agrorum fiet in fraudem populi Rom. seu boni publici, & in privatum commodum Decemvirorum*, hoc brevi enthymemate perstringitur: Ement Decemviri agros, quos, & a quibus, & quanti volent; igitur emptio agrorum fiet in fraudem populi Rom. seu boni publici, & in privatum commodum Decemvirorum.

Antecedens invidiosa hypothese contrahitur ad Rullum, quem urget variis adjunctis suæ legis, & irridet à persona soceri. *N. 14. videtis jam.*

Tertia pars argumenti, *deductio coloniarum fiet in fraudem populi Rom. seu boni publici, & in privatum commodum Decemvirorum*, hoc enthymemate exponitur: Quo, & quos volent colonos Decemviri, vel per Italiam, vel Capuam deducunt: igitur deductio coloniarum fiet in fraudem populi Rom. seu boni publici, & in privatum commodum Decemvirorum.

Antecedens superiorum concessione, & dialogismo Orator invidiose conjicit ex fine legis Agrariæ, quæ est tyrannis; vel in Italia, si hanc colonis suis Decemviri compleant.

pleant. *N. 15. Verum esto, nihil.* Vel Capuæ, quam aperte Decemviri occupant, ad sedem suæ tyrannidis atque imperii. Hoc vero tyrannicum consilium Decemvirorum probabile facit Cicero ab adjunctis loci; quod Capua fertiles & abundantes habeat agros ad exercitus alendos; quod hæc urbs sit opposita imperio Rom. quod Majores hanc delere voluerunt, ne novus Annibal crudelis ac superbus exurgeret. *Nu. 18. Jam omnis omnium.* Amplificat ex adjunctis Capuæ oppidis denominationem Decemvirorum. *N. 20. & quemadmodum.*

Deniq; concludit, & prætermissione queritur non jam vectigal optimum, sed Remp. ista lege Agraria periclitari. *n. 12. non queror.*

A N N O T A T I O.

Legis Agrariæ iniquitatem, damnumq; explicat Cicero ex triplici capite. Præcipue Decemvirorum seu Rulli fraudes; & quæstus, & tyrannidem Reip. periculosam amplificat. Ex his invidiam in Agrarios confert, & consul cavet Reip. qui affectus melius patebunt in Peroratione.

P E R O R A T I O.

Cicero licentia se acrem & popularem in Rep. tuenda Consulem profitetur, contra Agrarios, qui ejus pacem fraudulentis legibus perturbant. *N. 22. his ego rebus.*

Deinde hortatur Rullum & cæteros collegas, ad concordiam intestinam; utposito errore, meliores Reip. partes sequantur ad honorem dignitatemque. *N. 26. quamobrem per Deos.*

A N N O T A T I O.

Facit hoc strenui consulis professio mirifice ad gratiam Senatus, populiq; Rom. colligendam, & præterea ad perterrendos Agrarios, quos Plutarchus ait hac oratione ita percussos fuisse, ut nihil contradixerint. Mitigavit tamen Cicero adhortatione, si ipsi velint vere populares videri.

II. AGRARIA

A D P O P U L U M.

Argumentum, Quæstio, Stylus.

Legem Agrariam (lex fuit de agris à pop. Rom. captis in Cives distribuendis) P. Servilius, Rullus, tribunus pleb. promulgavit, ut largitionis specie populi gratiam aucuparetur. Verum Consul Cicero eam legem, iniquam atque inutilem, sic in Senatu & apud populum dissuasit ac reprehendit, ut eam Rullus perspecta Senatus ac populi voluntate ferre non sit ausus. Hujus legis octo capita vide in Plutarcho P. Manutio Freigio: quæ nos in contentione recensēbimus.

Quæstio est in genere deliberativo an sit tollenda lex Agraria.

Stylus est passim subtili disputatione tenuis & acutus: nisi quod Tyrannidem Decemvirorum & agros, aut vectigalia, quæ cogitat Rullus vendere, amplificet. Temperatus est item in Exordio, & Peroratione.

EXORDIUM

PROPOSITIO.

2. AR.

A persona Ciceronis ,
 qui initio Consulatus non
 laudat majores suos veteres
 re instituta sed id ga-
 tium populi magis pro-
 necandam , commemo-
 rat se novum hominem ,
 suo tempore , una om-
 nium voce factum esse
 Consullem . Quare popu-
 lus vult esse Consul con-
 stituta Agrarios , qui lege
 sua Remo , & populum
 perturbant .
 Lex Agraria est tollenda .

ARGUMENTA. AMPLIFICAT. & AFFEC.

1. Argumentationis.

2. Est lex inutilis , quae
 fraudulenta venditione , &
 emptione , & coloniarum
 deductione , privatorum seu
 Decemvirorum pecunias au-
 gret , publicas exhaurit .

1. Qui est lex iniqua , quae
 in creandis Decemviris ty-
 rannice libertatem populi
 Romani minuit .

ARGUMENT.

S Y N O P S I S

1. Argum. Lex Agraria privat suf-
 fragiis populum Rom. in creandis
 Decemviris , ergo lex Agraria est
 iniqua , quae &c.

2. Argum. infirmitas est , quod
 dam regum legis Agrariae , & infi-
 nita Decemvirorum pretia ; ven-
 dendis , & mercedi , colonias deducen-
 di ; ergo lex Agraria est lex inutilis ,
 quae &c.

Magna fraus ac malitia Rullus fincit , ut per xviii. tribus Decem-
 viri creentur , & more Pontificis maximi ; tam ut lege curiata or-
 dentur : nam si recte discutis haec quae tu per omnes leges Agrariae capi-
 ta ; & regiam creationem Decemvirorum , & formam tyrannidis
 inventes , contra Majorum exempla , & leges , & populi Romani
 libertatem .

Reliquis autem quatuor casibus (sunt octo) Cuius expositi fraudulentes De emporum venditiones, & emptione, & oroniam deductiones, quod huiusmodi quodammodo argutionis, bona populi Romanos, vici galia exharant, ut ipsi sibi inmerabiles pecunias conficiant. Nam Nullus de venditione nihil sentit, nisi admodum obsecrat: e quo Cicero invidiosos publici: assumitque maxima tegra etra Italiam, ut minceret. Africanus, ut Aegyptum, &c. & vici galia etiam eten ia Pompei: impetrat: quae orania publica a sua arbitratu suo licet auri venient.

Similiter recte: tantum generis propositione complectitur Rullus, quos le et jubet emere, ut steriles et ceteros quosdam in Apulia decepta: deducit: plebi assignare possint; venditis interim optimis populi Romani vici galibus, & ex his invidiosis perita. Tertio Decemviri Campaniam in Coloniam deducunt (contra quam Majores sapientissime providerunt) ut in agro Campano optimo, iam diviso & plebi recepto constituant imperium, & tyrannidem; itaque novo ius bello electa Campana arrogantia (quae nunc afflicta est) contra Romam sititetur.

peroratio .

1. Anacephalaxosis .

2. Affectus Ciceroni; Consulibus & vigilantis, & fortis, & popularis contra Agrarios.

E X O R D I U M .

EXorditur Cicero dissimili comparatione sui, & nobilium; nam hi adepto magistratu, ita solent agere gratias populo, ut se ac majores laudent: Cicero, novus homo, dicere de majoribus non potest, de se autem arroganter loqui, aut de maximis populi beneficiis libere veretur. *n. 1. Est hoc in.*

Quare ad laudem populi modeste hæc tria commemorat, & altera coparatione dissimilium amplificat; se novum hominem, suo tempore, una populi voce factum esse Consulem. *N. 2. quare adhibetur.* Et quamquam sibi erit difficultas gerendi magistratus, 1. quod auxilio nobilium destituetur, 2. quod existimatio una voce cum populi judicio in erratis periclitabitur, 3. quod popularis erit Consul; tamen ea sibi fortiter perpetienda esse dicit. *N. 5. hoc ego tam insigne.* Præsertim (a conjugatis) popularem se futurum Consullem profitetur, quia a populo factus est Consul. Contra, Agrarios non esse populares ostendit, quia populum oppugnant, & Remp. perturbant. *N. 7. neque enim illo modo.*

Confirmat ab effectis, & repetitione amplificat se esse popularem Consullem, qui pacem, qui libertatem, qui otium toto suo Consulatu spectat. *N. 9. quid enim est.*

Contra, Agrarios non esse populares contendit, qui ostentatione quadam ac simulatione largitionis Remp. & populum perturbant. *Num. 13. neque enim Quirities.* Addit

prolepsim ut non videatur Gracchos vituperare, qui Agrariæ legis auctores, & maxime populares fuerunt. *Ibid. nam vere dicam.*

A N N O T A T I O.

Insignis est insinuatio hujus Exordii, qua non statim Orator (in re fortasse populo minus grata) legem Agrariam oppugnat: sed a sua persona, & mandatis sibi honoribus incipit, ut sensim comparata populi gratia delabatur ad Agrarios, quos non esse populares affirmat, sed simulata largitione perturbatores Reip. eoique vocat in invidiam.

C O N T E N T I O N I S

Propositio, & Distributio.

Contentionis propositioni callide etiam Orator præmittit narratiunculam, in qua signis quatuor externis, conjicit Agrarios aliquid contra Remp. molitos esse. 1. quod sua consilia Ciceronem Consulem celarint: 2. quod clam & nocte convenerint. 3. quod Rullus initio magistratus severius se gessit (ubi vide Ethopæjam) 4. quod hic obscure (præterquam indiferte) de hac Agraria concionem habuerit. *N. 11. Itaque ut initio.*

Præmissa hæc narratiuncula, seu insinuatione, iterum se præmunit studio suo erga populum & Remp. defendendam; & prolepsi dissidium sæpe inter Consules & Tribunos plebis extortum eluit. *N. 14. omni hoc vobis.*

Tandem vehementer hanc contentionis propositionē subjicit: *Lex agraria est tolleda.*

Distributio atq; argumenta sunt: 1. quia est lex iniqua, quæ in creandis Decemviris tyrannice libertatem populi Rom. imminuit. 2. quia est lex inutilis, quæ fraudulenta venditione, & emptione, & coloniarum deductione, privatorum seu Decemvirorum pecunias auget, publicas exhaurit. *N. 15. Atque ego.*

C O N T E N T I O N I S

Argumentatio, Amplificatio, Affectus.

Propositionis primum argumentum, *Lex Agraria est lex iniqua, quæ in creandis Decemviris tyrannice libertatem populi Rom. imminuit;* hoc enthymemate Orator contendit: lex Agraria privat suffragiis populum Rom. in creandis Decemviris. ergo lex Agraria est lex iniqua, quæ in creandis Decemviris tyrannice libertatem populi Rom. imminuit.

Antecedens demonstratur ex quadruplici capite legis agrariæ: nam 1. capite sancit ut tribunus plebis, qui eam legem tulerit, non per XXXV. tribus, sed per XVII. tantum, Decemviros creet, relictis aliarum tribuum suffragiis: de qua queritur Orator communicatione, & dissimili exemplo superiorum temporum. *N. 16. Primum caput.*

2. Capite sancit, ut Decemviri more Pontificis maximi creentur, non ab universo populo, sed tantū ab istis tribus septemdecim.

Atqui negat Cicero parē esse causā creandi Pontificis & Decemviri. *N. 18. idem inquit.*

Quod

O R A T I O XVI. 205

Quod si Domitius cooptandorum sacerdotū potestatem à collegiis ad populu transfultit, id ratione fecit, quia aliter non potuit, id est ab universo populo fieri. At Rullus, cum Decemviros ab universo populo creati liceat, creati potius a populi parte vult. *N.9. videte quid interfit.* Tum prolepsi detegit fraudulentum Rulli consilium, qui pro suo commodo & libidine, legem feret & comitia habebit, populo denuntiabit quos volet cives, fortietur etiam & educet tribus: quos volet deniq; seipsum Decemvirum faciet. *N.20. queret quispiam.* Hoc consilium Rulli Cicero amplificans, præsertim complexionem esse contra leges arguit. *n.21. qui licet.* Detegit & aliam fraudem Rulli, qui lege sua præsentem idcirco profiteri jubet, ut absens Pompejus excludatur; quem tamen universus populus, si liber esset, pro meritis & rebus gestis Decemvirum eligeret. *N.23. at videte.*

Quare acrius commovet populum, & concludit ex isto 2. capite legis Agrariæ libertatem populi Rom. imminui. *Num.24. hic quoniam.*

3. & 4. Capite sancit, ut lege curiata Decemviri ornentur, eam legem Prætor ferat, qui primus factus sit; sin is ferre nō possit, qui postremus sit: quod si legem neq; Prætor primus, neque postremus ferat, exempli causa aliquo tribuno plebis intercedente, aliove magistratu auspiciis comitia impediende, Decemviri tamen eodem jure sint, quo qui optima lege. 1. Orator dicit hoc esse inauditum, & plane præter morem. *N.26. cognoscit nunc.*

Affer-

206 II. AGRARIA AD POPULUM

Affertq; dissimile exemplum Majorum, qui bina comitia populo dederunt. Rullus ea tollit. *N. 26. Atq; hic perspicuum. 2.* (notata Rulli vel malitia, vel ignorantia, qui jubet id, quod fieri non potest, ut ipse Tribunus imperet Prætori legem curiatam ferre) ejus religionem irridet. *N. 28. se. t. videte.* Quod autem 4. capite sancit, ut Decemviri eodem jure sint, quo qui optima lege; ex hoc Orator arguit præcedens caput, id est, frustra in liberrima civitate legem curiatam ferre jubere, quandoquidem jam ipse Decemviris potestatem det sine lege curiata. *n. 29. quid postea.*

Adde, jus Tribunitiæ potestatis imminuit hic Tribunus plebis Rullus: nam Tribunitia intercessio sæpe curiatam legem sustulit, Rullus curiata lege Tribunitiam intercessionem tollit. *N. 30. A. videte.*

Deniq; anacephalæosi, seu invidiosa permissione superiorum, rejecta similitudine legis Sempronæ, & comparatione Rulli cum Graccho, legem Agrariam esse regiam, ac tyrannicam concludit ab adjunctis pullaliorum, apparitorum &c. *N. 31. Sint igitur.*

Propositionis secundum argumentum, *lex Agraria est lex inutilis, quæ fraudulenta venditione, & emptione, & coloniarum deductione, privatorum, seu Decemvirorum pecunias auget, publicas exhaurit*, deducitur hac argumentatione: Infinitum est quoddam regnum legis Agrariæ, & infinita Decemvirorum potestas vendendi, emendi, colonias deducendi: ergo lex Agraria est lex inutilis, quæ fraudulenta venditione, &

emptione, & coloniarum deductione, privatorum seu Decemvirorum pecunias auget, publicas exhaurit.

Antecedens primo summam proponitur. *N. 33. perspicite quanta.* Effertur deinde, simul cum consequente, distributione. Ac 1. pars de venditione sic amplificatur: impudenti & fraudulento, ac nihil definienti Rullo licet vendere omnia bona (hæc sunt, loca publica, sacella, mons Gaurus, Salicta, via Herculeana) de quibus vendendis Senatus consulta facta sunt M. Tullio, & Cn. Cornelio Coss. *N. 35. datur igitur eis.*

Immo ex iniurabili cupiditate tabulas corrumpet Rullus, & nova finget Senatus consulta, ut plura possit vendere. *Nu. 37. Sed illud magnis.*

Deinde licet Decemviris atq; eidem Rullo (qui iterum generali propositione omnia subdole involvit, quæ Cicero assumit, exprimitque) vendere agros, loca, ædificia, aliudve extra Italiam, quod publicum populi Rom. factum sit L. Sylla & Q. Pompejo Coss. aut postea, *N. 38. habetis unum.* Hæc autem extra Italiam sunt regna: minor Asia, Bythynia, Mytilenæ, Ægyptus, quæ Decemviri pro sua infinita potestate judicabunt esse publica populi Rom. facta. *Ib. quidquid ergo sit.*

Præcipue Ægyptum (quæ testamento Ptolemæi Alexandriam cessit pop. Rom.) occulte & furtim tradi Decemviris vendendam indignatur Cicero: ac venuste disceptans dialogismo, negat judicandi potestatem esse concedendam Rullo, aut, quod judicabit, fe-

208 II. AGRARIA AD POPULUM
rendum: nam si regnum illud adjudicabit populo, sine dubio vendet, ea ratione, quod post Syllam & Pompejum Consules publicum factum sit. *N. 41. quid Alexandria.*

Adde, Centumviri de privatorum hæreditatibus judicant, de regno Ægypti Decemviri judicabunt? *N. 43. primum populi.*

Amplificat Orator a consequentibus hujus regni venditione, quando Decemvir suo imperio & absoluta judicandi potestate adveniens, istas nationes miseris terreat, tyrannice opprimet, sumptibus exhauriet. *N. 44. atque illud.*

Tertio licet Decemviris vectigalia vendere quæ magno populi commodo Majores reliquerunt. *N. 46. Non est satis.* Ipsa etiam recentibus Pompeji victoriis parta vectigalia Rullus vendet contra tanti viri opes ac dignitatem, quam Cicero ubiq; defendendam suscepit. *N. 48. Hic mihi parumper.*

Imo regios agros Mithridatis judicio Cn. Pompeji imperatoris relictos: nondum confecto bello, venditum ira Rullo Orator indignatur. *N. 50. verum inter hos.*

Fingit & epistolam arrogantis Rulli, jam Decemviri, ad Cn. Pompejum, ad majorem indignationem. *Nu. 52. is videlicet.* Et hypotiposi sub hasta vendi ostendit bona Cn. Pompeji. *Ib. an Pompejum.* Quin insidias ipsi, & toti exercitui paratas dicit ista Decemviri potestate. *N. 53. plus spectant.*

Exclamat Orator, & comparatione minorum, id est Syllæ, conqueritur non Romæ, sed quibuscumque in locis vendi a Decemviris posse vectigalia ista, & ædificia, & agros

agros aut his prægrande vectigal imponi ,
N. 54. atque in omnibus .

Quamquam excipit Rullus agrum Re-
 centoricum , sed inique , & quæstuose , ut di-
 lemmate arguitur . *n. 56. Excipitur hoc capite .*

Excipit etiam alios agros , de quibus fœ-
 dere cautum sit , sed pari fraude & quæstu ,
Nu. 57. atque etiam est .

4. Licet Decemviris vendere prædas , &
 manubias , & quidquid auri aut argenti ne-
 que consumptum in monumento , neque in
 ærarium relatum sit ; quæ omnia jubetur ,
 quicumque discedit è patria , profiteri & re-
 ferre ad Decemviros , uno excepto Cn. Pom-
 pejo , *Nu. 58. vix jam videtur .* At Orator a
 repugnantibus ridet Rullum : nam si opti-
 mus Vir est Rullus , & amoris causa excepit
 manibus imperatoris Pompeji , cur hunc De-
 cemviratu excludit , multa que ipsi eripit
 contra jus & potestatem imperatoriam ? *N.
 59. hic tamen .*

Mox captat hoc dilemmate : Lex Rulli vel
 est æqua , vel iniqua ; si æqua , cur Pompejum
 excipit , qui id non desiderat ? si iniqua , ergo
 non honoris causa Pompejū excipit , sed me-
 tu , ne vindex populi Rom. sit adversum De-
 cemviralem dominationē . *Ibid. utrum tandē .*

2. Pars antecedentis de emptione , sic ex-
 ponitur : Lex sancit ut quam pecuniam ex
 rebus venditis Decemviri coegerint , ex pe-
 cunia agros quo plebs deducatur , ab iis , qui
 vendere voluerint , emant , ab invitis nihil
 tangant : eos autem agros in Italia emant ,
 qui arari & coli possint .

At

210 II. AGRARIA AD POPULUM

At Orator præmissa transitione per invidiolam anacephalæosim præcedentis partis; facta etiam insinuatione de iis, qui favent legi Agrariæ, & turpissimo quæstui, affert dissimile exemplum plurium Majorum, quibus numquam commissæ est ista potestas emendi: quique temperantia ac patientia paupertatis solebant publicis agris privatos deducere, non emere a privatis, quæ publice deducerent, *n. 61. parta sit pecunia.* Mox querit qui, & ubi sint agri, quos emi jubet lex. Nimirum obscure & fraudulentè definit Rullus. *n. 65. Libet agros emi.* Si in Italia, qui arari, & coli possint, at quales sunt, fertiles, an steriles? multum interest definire, ut arbitrato suo Decemviri non possint, quoque velint in Italia (in qua multæ sunt regiones & partes vel steriles vel desertæ, ut in Aquilia Mastici montis radices plebe deducere. Quod Orator ironia, & dialogismo excutit. *Ibid. definitio, inquit.*

Si ab invito non ementur agri: ergo conversa ratione, quod ante pertimescebant multi, nunc sine metu invidiosas possessiones & Syllanas retinebunt: vel publicorum agrorum possessores, quanti volent, eos Decemviris vendent, quasi mercatura quadam inter eos constituta, *n. 66. idcirco inquit.*

Concludit has emptiones excogitatas esse a Rullo & ejus socero (ad quæstum, & ad sublevandam Syllæ invidiam, qui istos omnes agros proscripsit. *n. 68. Atque hoc carmen.*

Quare hortatur plebem, ne suavisu Rulli, qui suis & Syllanorum commodis legem condit, vendat sua vectigalia Majorum sanguine

guine & sudore quæfita, neve oſteratos agros ſteriles & peſtilentes eligat præ ſua poſſeſſione, ſeu urbe Rom. n. 68. *Et vos non dubitatis.*

Addit quaſi Epiphonema, ſi populus legem Rulli accipit, Decemviros infinitam retenturos eſſe pecuniam; nec enim illa referri in ærarium, poterit, quia lex vetat, nec etiam exigi, quia venditor deerit. n. 71. *deinde enim.*

3. Pars antecedentis de coloniæ deducione ſic tractatur: Lex ſancit ut emptis agris Decemviri quæ in municipia, quaſque in colonias velint, colonos, quos velint, deducant, iſque agros aſſignent, quibus in locis velint: & ut Capuam in coloniæ deducant quinq; coloniæ millia, iſque agrum Campanum, & Stellatem agrum dividant. Contra Cicero indignans iſtis coloniis, in quæ loca (quippe non definita) & agros velint Decemviri, deductis, tyrannidem ac regnum conſtitui, non propugnari imperium, ſed Remp. contendit, n. 72. *atque in hos agros.*

Deinde Campanum agrum plebi Rom. dividit, & coloniæ deduci Capuam, eſt contra commodum ac dignitatem populi Romani; nam arbitrato ſuo Decemviri, permittente lege, deligent ſinguli quingentos, ut quinque coloniæ millia ſint. Quo primum beneficio ſibi devinctos habebunt: deinde quos in agrum Campanum deduci lex jubet, eorum nomine agrum ipſi tenebunt, & fruuntur, ut ſuam familiam & ſumptus ſuſtentent. n. 75. *At enim eger.*

Confirmatur ipſo Rulli teſtimonio, ſeu faſto, qui nec coram diſputare, nec agro tribu-

tim describere audeat, quia hos non populi Rom. commodis, sed suis parat, *n. 78. quo. est vestrum.* Agrum vero Campanum non dividi oportere, aut alienari, probat Orator quinque argumentis; 1. quod bello, aut metu belli, amissis cæteris vectigalibus, tamen agri Campani vectigal magnos exercitus alucrit, *n. 79. unumne fundum.* 2. Quod hic ager Campanus jure Majorum, & ab Gracchorum largitione, & Syllæ dominatione integer fuerit. *n. 80. Majores nostri.* 3. Quod hunc agrum, qui semper populi Rom. ager dictus sit seditiosi homines tenebunt. *n. 81. At qui bonine?* 4. Quod sit turpe populo Rom. privatis agrum publicum gratis tradere, quem privatus homo noluit vendere; quia ex illo iundo & vectigali numquam malus nuntius auditus sit, id est, semper idem sit, non bellis infestus, non cælo ac loco calamitosus: cum e cæteris vectigalibus malus nuntius nonnumquam audiatur. *Ibidem, ac tantum intererit.*

5. Quod ager Campanus non sit desertus ut assignetur, sed totus colatur: qui si dividitur, optima plebs expelletur, improbi Decemvirum coloni constituentur, sicque agrum sibi paratum populo Rom. eripient, *n. 83. deinde in hac.* Adjungit Rullus Stellatam campum agro Campano: quasi vero Majores ad securitatem imperii Rom. non sapientissime Carthaginem, Corinthum, cæteraque oppida Capuæ vicina destruxerint: demens Rullus hæc loca complere suis colonis ad regnum & tyrannidem exercendam cogitat. *n. 85. quasi vero paullum.* Capua autem idcirco a
Majo-

Majoribus tuit conservata (quod ex tabulis patet) ut esset una saltem urbs commoda & necessaria agro Campano , *n. 87. de Capua .*

Amplificat Orator dissimile cōsiliū Majorum, & Bruti, vel etiam Rulli, quibus si existimasset Senatus similes futuros, urbem Capuam non reliquisset, *nu. 88. videte quantum .*

Verum divinitus Majores censuerunt, quod postea eventis multorum bellorum patuit, ut Corintho, & Carthagine destructis, Capua non noceret imperio Rom. sed prodesset; propterea quod ab ea omnes turbæ, & contentiones, & arrogantix sublatae essent, *n. 89. Verum arbitrabantur .*

Digreditur Cicero ad notandam Campanorum superbiam: 1. ab eventis, quod isthuc deducti Romani protinus superba nomina, & insignia Prætorix potestatis sumpserint. Ubi etiam Prætor Confidius, & studiū Campanorum in suos Prætores describitur, *n. 91. & quoniam Bruti .* 2. A natura loci, & consuetudine victus, quæ arrogantiam, & luxuriam ingenerant, *n. 94. quid enim viderunt .*

3. A consequentibus, quod Campani & horum Coloni, Romam, & Romanorum agros, oppidaque despecturi sint præ sua jam Capua, & agro Campano, & fortasse conquisturi sint aliquid sceleris, & flagitii. *n. 95. Huc isti Decemviri .*

A N N O T A T I O .

Tota Contentione Orator finem Agrariæ legis scrutatur; ex qua certam tyrannidem, ac ingens incommodum populi Rom. futurum ostendit. Dis-
suasio

214 II. AGRARIA AD POPULUM

Iuaso autem istius legis sapienter dicitur apud populum 1. Ab imminuta ejus libertate, jacturaque bonorum, & vectigalium, & agrorum, quæ longe sunt ipsi carissima. 2. A persona Rulli Tribuni, & Decemvirorum, qui fraudulenter divitias, & superbe regnum affectant, in populo Rom. invisum. 3. (quod in perorationem reservatur) a persona Ciceronis Consulis, vigilantis, fortis, popularis, qui Senatum & bonos omnes iniquæ legis metu, liberabit.

P E R O R A T I O.

ORator apostropha ad P. Rullum recenset, atque anacephalæosi subjicit oculis populi, quæ tota contentione dixit. *Nu. 97. Hec tu P. Rulle.*

Deinde affectum exhibet Consulis, & vigilantis pro defendenda Rep. *n. 99. hæc ego vos.*

Et fortis contra Agrarios. *N. 100. Ego is Consul.*

Et popularis pro pace, tranquillitate, otio, populi; quæ improbi, ac Decemviri perturbare conantur. *N. 101. ex hoc intelligi.*

A N N O T A T I O.

Constat, uti patet, hæc peroratio enumeratione, & affectu. Enumeratio colligit præcipua contentionis argumenta, quo melius populi memoriæ fixa hæreant. Affectus charitatem Ciceronis erga populum Rom. cujus beneficio ipse novus homo Consul est factus, vehementer commendat. V. & hic idem affectus inchoatus est in Exordio.

III. AGRARIA

A D P O P U L U M.

Argumentum, Quæstio, Stylus.

Cicero in hac Oratione non disputat contra legem Agrariam, sed Tribunis plebis, qui eum tamquam Syllanarum assignationum defensorem, in concione absentem accusaverunt, ita respondet, non modo ut se purget, verum etiam in ipsos, & in principem legis Rullum culpam transferat: cum dicat ea lege Syllanos agros confirmari atque sanciri: idque fieri eo consilio, ut Rulli socer Valgius aut retineat quos agros habet, nullo invidiæ metu: aut Decemviris, quanti ipse voluerit, vendat: utrumque lege permittente, quæ tangi quidquam ab invito vetat. Manut.

Quæstio est in genere demonstrativo, an Cicero sit defensor Syllanarum possessionum.

Stylus mixtus.

A persona adversario rum, qui Cicronem absentem
criminetur; eotam ipsi adesse non audeat: interim
Orator reclamantem populum deprecatione, & pronun-
tatione mitigat.

EXORDIUM.

Cicero non est defensor
Syllae in possessionem
sed Rullus, & adversa-
rius.

PROPOSITIO.

ARGUMENTA.

- 1. Quia Rullus, & adversarii sua lege Syllanas possessiones confirmant, atque faciunt.
- 2. Rullus pures, quum Sylla, & novis possessiones donat.

2. ARGUM.

Caput legis XL. ca. et ut quae post C. Marium Cn. Carbonem Consules publice data, a signata, vendita, concessa sunt ea omnia e) iure finit, ut quae optimo iure privata. Ergo Rullus, & adversarii sua lege Syllanas possessiones confirmant, atque faciunt.

Ubi que in iudicis Rullus lege
 fu, & octu tant fraudes, ne vi-
 datur, id quod ficit, Syllano:
 a. o. magis quam liberos, con-
 fit: re. Omnes etiam Syllanas
 possessiones, et novas donabi-
 pou: libebt, in primis, fove-
 rit.

Ab effectis: non est Cicer-
 fautor Syllanarum possessionum:
 sed ad verum.

Amplif. & Affect. Peroratio.

Cuius post Marium, & Carionem Consules data
 do-ata, concessa, vendita possessa, vi. clan-
 precario, omnia primo iure sunt: at qui sunt qui-
 dam agraria Sylla publicati quibus, sed ne cu quan-
 assignati, neque venditi, quos tamen assignati, &
 vendit Rullus: ergo Rullus plures, quam Sylla, &
 novas possessiones donat.

ARGUM.

K EXOR.

218 III. AGRAR. AD POPULUM
E X O R D I U M.

Cicero Tribunos plebis arguit, quod se absentem criminantur, hosque provocat in præsens certamen. *n. 1. commodius fecissent.*

Deinde quorundam benevolentiam postulat; adversam vero acclamationem quorundam mitigat deprecatione, & promissa facti sui probatione. *n. 2. video quosdam.*

A N N O T A T I O.

Statim præmio Orator debilitat adversarios, & causæ suæ fiduciam ostendit; hi enim, cum multa de absente retulerunt, jus suæ potestatis imminuere, & quodammodo præsentem Cicero- nem timere visi sunt. Jam cum quatuor causæ sint acclamationis adversæ, ut est in lib. 2. de Oratore: Oratio, Orator, causa, auditor; quatuor remedia: obiurgatio, admonitio, præmissio, deprecatio. Hic deprecatione quadam utitur, & præmissione. Vide Freigium.

C O N T E N T I O N I S

Propositio, & Distributio.

Contentionis propositio est hæc: Cicero non est defensor Syllanarum possessionum, sed Rullus, & adversarii. *nu. 3. completi sunt.*

Distributio, seu argumenta sunt hæc: 1. quia Rullus & adversarii sua lege Syllanas possessiones confirmant atque sanciunt. 2. quia Rullus plures quam Sylla, & novas possessiones donat. *Ibid.*

CON-

MU
O R A T I O XVII. 219
C O N T E N T I O N I S

Argumentatio, Amplificatio; Affectus.

Propositionis primum argumentum. *Rullus, & adversarii sua lege Syllanas possessiones confirmant atque sanciant*, hoc enthymemate disputatur: Caput legis XL. cavet, ut post C. Marium Cn. Carbonem Consules publice data, assignata, vendita, concessa sunt; ea omnia eo jure sint, ut quæ optimo jure privata: ergo Rullus, & adversarii sua lege Syllanas possessiones confirmant atque sanciant.

Antecedens 1. defensionis metu, & invidiosa cōparatione legis Valerię cum hac iniquissima lege proponitur. *n. 4. Caput legis est.*

Mox amplificatur singulorum verborum interpretatione contra Rullum; qui occultandæ fraudis causa, ne quis ab eo Syllanos agros confirmari, & sanciri putaret; non dixit post Syllam dictatorem, sed post Marium, & Carbonem Consules, adversarios Syllæ, qui uno dumtaxat anno Syllæ dictaturam præcedunt. *n. 6. Rulli cautio.*

Postremum comparatione sui fundi, seu liberi, cum fundis Valgii seu Syllani, & servi, Cicero impudentiam Rulli convincit. *n. 8. Tu vero Rulle.*

Propositionis secundum argumentum, *Rullus plures quam Sylla, & novas possessiones donat*, hoc syllogismo infertur ex superioribus verbis legis: Quæ post Marium, & Carbonem Consules data, donata, concessa, vendita, possessa, vi, clam, precario (nihil enim

220 III. AGRAR. AD POPULUM
definit, & distinguit fraudulentus Rullus)
omnia optimo jure sunt: atqui sunt quidam
agri, a Sylla publicati quidem, sed nec cui-
quam assignati, neque venditi, quos tamen
assignat, & vendit Rullus: ergo Rullus plu-
res, quam Sylla, & novas possessiones donat.

Major est expressa, & Minor, & primo
loco Complexio . n. 10. *At si illa solum.*

Præcipue Orator fraudem Rulli, seu cau-
sam finalem gratificandi socero, invidiose
excudit dialogismo. n. 13. *nam socer bujus.*

A N N O T A T I O.

*Accusatus Cicero à Rullo, & aliis Tribunis
plebis, quod Syllanarum assignationum possesso-
ribus gratificaretur, callide in adversarios re-
torquet crimen, probatque ex capite legis XL.
non solum Syllanas possessiones sanciri, sed novas
etiam donari, & quidem occulta fraude Rulli,
ut non Syllam, sed Marium, & Carbonem Con-
sules nominet: neque possessa definiat aut distin-
guat, sed omnia vendere, & assignare pro ar-
bitrio, & commodo possit.*

P E R O R A T I O.

Cicero se non fautorem Syllanarum pos-
sessionum probat ab effectis per subje-
ctionem; contra, in adversarios (quos iterum
in concionem vocat) criminis invidiam con-
fert; præsertim ab agro Campano, quem si-
bi constituunt. num. 15. & quoniam.

A N N O T A T I O.

*Cicero paulo vehementius concludit eodem af-
fectu, quo exorsus est; & contendit, se non
Syllanæ Tyrannidis patronum esse, sed Rullum,
ceterosque ejus collegas.*

PRO

221

P R O C . R A B I R I O .

Argumentum , Quæstio , Stylus .

L Apulejus Saturninus tertio Tribunus plebis factus , ut Glauciam satellitem suum Prætorem vel potius Consulem faceret , Memmium consularem candidatum interemit . Consules igitur ex Senatusconsulto armati , Saturninum agrediuntur , & in Capitolium cum Glaucia , Saufejo , L. Æquitio & Labieno fugientem persequuntur , unde cum fide publica descendisset in curiam , ut civili more causa tractaretur , ipse lapidibus obrutus est , Glauciæ fracta est cervix , Labienus cæsus , caput Saturnini Rabirius in ludibrium per convivium circumtulit . Annis circiter quadraginta post , T. Actius Labienus Tribunus plebis diem dixit C. Rabirio , quod Saturninum interfecisset . Defecerunt eum Q. Hortensius , & Consul Cicero . Acta primum causa est apud Decemviros ex antiquo more . quos fuisse C. Cæsarem & L. Cæsarem auctor est Dio . Deinde reo condemnato , & ad populum provocante , in campo Martio , comitiis Centuriatis , de quo iudicatum non esse propter militare signum a Metello Celere Prætore de Janiculo ablatum , quod cum accideret , dissolvi comitia vetere instituto necesse erat ; nec voluisse iterum Labienum habere comitia ; & ea ratione Rabirium esse servatum , Dio narrat . Freig. Manut.

Quæstio est in genere Judiciali , an C. Rabirius perduellionis reus sit absolvendus .

Stylus est tenuis , & acutus .

Y N O P S I S.

1. Levā fune quinque crimina a Labieno objecta C. Rabirio, n. c. probata.
2. Cum laus Cicero (uti iam primis ac solus) fuit ita percellionis iudicium, quod Labienus (minime populi aut) crudelis, et restituit Civibus Romanis.

1. Argum. Id crimen falso est affigendum Rabirio, igitur Rabirius non occidit Saturninum.
2. Argum. Labirius cum omnibus bonis civibus, auctoritate publica in seditione, & turultu, contra Saturninum arma sumpsit: ergo iure, &c.

Impudens est Labienus, qui de iure arma Rabirii accusat, simul in patri causa omnes bonos cives, & clarissimos viros condemnat; contra praeiudicium, & iuramentum vel pignusmet Labieni, qui illi aliter idem fecisset.

S Confutatio extra causam.

A. causis, propter quas Cicero C. Rabirium defendit, & hunc Judices debent absolvere: harum causarum principia est salus Reip.

C. Fabius, percellionis reus est absolvendus;

1. Quia non occidit Saturninum,
2. Arma contra Saturninum iure sumpsit.

Orator etiam reclamante populo favoretur Saturninum a Rabirio esse percisum, nisi id iam negasset Hortensius.

ARGUM.

I. ARGUMENT.

AMPLIF. & AFFECTUS.

ARGUMENT. 2. ARGUMENT.

EXORDIUM PROPOSITIO.

EXOR.

Cicero reddens rationem defensionis C. Rabirii, contendit iisdem causis absolvendum esse a populo, quibus illum defendit. *n. 1. Etsi Quirites.*

Præcipua autem causa illum defendendi est, salus Reip. seu majestas populi Rom. quæ Rabirii damnatione violatur: quia damnatur is, qui Senatus imperio paruerit. *n. 2. Tum verò ut id.* Ex his infert C. Rabirium communi officio, & a se defendendum, & a populo absolvendum. *n. 3. quamobrem si.*

Mox præclara insinuatione, hujus causæ gravitatem auget duplici deprecatione, una ad Deos, altera ad populum. *nu. 4. Sic enim existimare.*

A N N O T A T I O.

Est accuratum hoc Exordium insinuatione, & primis seminibus reliquæ orationis: nam Orator quadraginta annis interpositam Senatus auctoritatem justinere aggreditur contra invidiam, atque defendere: quare insignem comparat benevolentiam a suo in Remp. & Rabirium officio; docilitatem vero, & attentionem, ab insolentia causæ.

C O N T E N T I O N I S

Propositio & Distributio.

ANte contentionem præmittit Orator confutationem criminum Rabirii ex-

tra causam , & digressionem de perduellionis iudicio a se sublato .

Confutationem ingreditur querela , seu Apostropha ad Labienum, qui ad defendendum Ciceroni semihoram præscripsit : objecta vero ab ipso quinque crimina , de lucis violatis , de peculatu, de filio sororis necato, de plagio , de impudicitia, Cicero leviter dissolvit . *n. 6. nunc quoniam.* Digressionem opportune etiam ad causam præmittit , ne sibi populum instigante Labieno, iratum habeat; nam ipse nec primus, nec solus iudicium perduellionis sustulit , sed ante ipsum cum laude M. Porcius Cato , & C. Gracchus . *n. 10. nam perduellionis .*

Deinde dissimili comparatione Labieni , qui crudeliter perduellionis iudicium constituit civibus Rom. & Ciceronis , qui leniter cum Porcio , & Graccho illud tolit disputatur uter magis popularis debeat videri . *n. 11. quamobrem uter .*

4. Altera comparatione popularis T. Gracchi , qui perduellionis actionem omisit, Labienus in majus odium adducitur . *num. 14. An vero sit actio .*

Perduellionis vero iudicium , quam sit acerbum , & servile supplicium civibus Rom. exaggerat . *n. 16. misera est ignominia .*

Postremo gloriando profitetur , exemplo Majorum , se isto regio perduellionis iudicio Labienum depulisse . *nu. 17. quamobrem fateor .* His ita præmissis ad causam , sequitur hæc contentionis propositio: Cajus Rabirius perduellionis reus est absolvendus .

Distributio seu argumenta sunt hæc : 1. quia Rabirius non occidit Saturninum : 2. quia arma contra Saturninum jure sumpsit .

C O N T E N T I O N I S

Argumentatio , Amplificatio , Affectus.

Propositionis primum argumentum, *Rabirius non occidit Saturninum* , brevi enthymemate conficitur : Id crimen falso est afflictum Rabirio : ergo Rabirius non occidit Saturninum .

Antecedens multorum testimoniis , & *Q. Hortensii* copiosissima defensione probatum est : verum Orator subtiliori insinuatione, ut causæ fiduciam ostendet , ipsum fictum crimen , etiam bis reclamante populo , fatetur , si sibi integrum foret . *num. 18. nunc de Saturnini .*

Propositionis secundum argumentum, *Rabirius contra Saturninum arma jure sumpsit* , hoc enthymemate contenditur : Rabirius cum omnibus bonis civibus auctoritate publica, in seditione & tumultu, contra Saturninum arma sumpsit : ergo Rabirius arma contra Saturninum jure sumpsit .

Antecedens amplificatur 1. confessione, 2. narratione, (quæ est imperfecta) de seditione Saturnini , & tumultu populi . 3. insigni communicatione . 4. inductione seu enumeratione bonorum civium , qui contra Saturninum arma ceperunt . *n. 19. confiteor interficiendi .*

Tum invidiosa prolepsi, & concessione Orator fingens Labienum Saturnini, & patru sui sectam sequi, magis ex adverso purgat Rabirium: cui aut delitescendum domi turpiter, aut fugiendum cum Saturnino scelerate, aut standum honeste cum bonis fuit. *n. 22. patruus, inquit.* Verum ulterius confirmat Cicero iusta arma Rabirii ex duobus præjudiciis, Deciani, & Titii, contra Saturnini necem factis: ubi imprudentiam Labieni redarguit. *n. 24. At C. Decianus.* Confirmat etiam ex pari causa, exemploq; clarissimorum virorum, quos nefas est condemnare. *n. 26. an ne intelligitis.* Postea caute ad præcipuam criminationem delabitur, quod contra fidem publicam Rabirius Saturninum necaverit. At Orator facti culpam (si qua est) non in Rabirium, sed in Marium confert, quia Marius Saturnino fidem dederit; quam tamen sine senatusconsulto, aut speciali alio mandato dare non potuerit. *nu. 28. at si fides.* Mox digreditur in immortalitatem Marii, & aliorum, qui pro Rep. arma ceperunt, ne ipsos præpostera damnatione infestare tentet Labienus. *n. 26. quid iam istam.*

Concludit iterum confitendo factum, si posset, exemplo Scævolaë, Marii, &c. *n. 31. at occidit.*

A N N O T A T I O.

Accusator Labienus, nepos illius qui cum Saturnino fuit cæsus tres partes complectitur: unam quæ Rabirio multam propter quinque crimina irroget: alteram, quæ Ciceronis invidiam
apud

apud populum pariat, quod perduellionis iudicium tollat, tertiam, quæ Rabirio mortem intendet, quod Saturninum occiderit, aut saltem contra fidem publicam arma ceperit. Cicero primam partem, ut levioris momenti paucis refellit. Secundam callide sibi laudi vertit, quod cum bomine maxime populari T. Graccho, & Porcio Catone, regium perduellionis iudicium susulerit, interim ipsam invidiam retorquet in adversarium. Tertiam primum insiciatur ex copiosissima Hortensii defensione; mox insinuatione fateri audet, fretus communi causa, & exemplo clarissimorum virorum, qui auctoritate publica contra Saturninum dimicarunt, nec sunt condemnati. Nam quod contra fidem necatus sit Saturninus, ea culpa pertinet ad Marium; quamquam Cicero hunc etiam excusat, quia sine Senatus consulto fidem non potuerit dare, atque ita publica fides non fuerit violata. Denique Orator ita ubique attemperat Orationem, & sæpius abstrahit a causa seu Hypothesi, ut gratia Rabirio concedenda videatur.

Deest Peroratio.

I. C A T I L I N A R I A I N S E N A T U.

Argumentum, Quæstio, Stylus,

C Atilinam luxuria primum, tum hinc conflata egestas rei familiaris, simul occasio, quod in extremis finibus mundi arma Romana

*peregrinabantur, in nefaria consilia opprimen-
 de suæ patriæ compulere; Senatum confodere,
 Consules trucidare, distinguere incendiis urbem.
 arripere ærarium, totam denique Rempublicam
 funditus tollere, & quidquid nec Hannibal vi-
 deretur optasse. Quibus id nefas sociis aggres-
 sus est? ipse Patricius, sed hoc minus est: Cu-
 rii, Porcii, Sylle, Cæbegi, Antonii, Vargun-
 tei, atque Longini: quæ familia, quæ Senatus
 insignia! Lentulus quoque tunc maxime Prætor
 hos omnes immanissime sceleris satellites habuit.
 Additum est pignus conjurationis, sanguis hu-
 manus quem circumlatum pateris bibere. Sum-
 mum nefas, nisi amplius esset propter quod bi-
 berunt. Actum erat de pulcherrimo imperio, nisi
 illa conjuratio in Ciceronem & Antonium Con-
 sules incidisset, quorum alter rem industria pa-
 tetfecit, alter manu oppressit. Tanti sceleris in-
 dicium per Fulviam emerfit, vilissimum scor-
 tum, sed tamen parricidii innocens; tum Con-
 sul habito Senatu in præsentem parricidam, in
 præsentem reum Cicero peroravit. Sed non am-
 plius profectum, quam ut hostis evaderet, seq;
 palam professo incendium suum restincturum,
 ruina minaretur, & ille quidem ad præparatum
 a Manlio in Etruria exercitum proficiscitur, si-
 gna illaturus urbi. Lentulus destinatum fami-
 liæ suæ Sybillinis versibus regnum sibi vaticin-
 ans, ad præstitutum à Catilina diem, urbe
 tota, viros, faces, arma disponit, nec civili
 conspiratione contentus, Legatis Allobrogum,
 qui forte tum aderant in arma sollicitatis: &
 iisset ultra alpes furor, nisi altera proditione Vul-
 turcii Prætoris litteræ tenerentur; statim Cice-
 ronis*

ronis imperio injecta est barbaris manus. Palam Prætor in Senatu convincitur. De supplicio agentibus Cæsar parcendum dignitatis, Cato animadvertendum pro scelere censebat. Quam sententiam secutis omnibus, in carcere parricidæ strangulantur. Quamvis parte conjurationis oppressa, tamen ab incepto Catilina non destitit, sed infestis ab Etruria signis patriam petens obvio Antonii exercitu opprimitur. Quam atrociter dimicatum sit, exitus docuit. Nemo hostium bello superfuit, quem quisque in pugnando ceperat locum, eum, amissa anima corpore tegebat. Catilina longe a suis inter hostium cadavera repertus est, pulcherrima morte, si pro patria sic cecidisset. Florus lib. 4. c. 1.

Questio hujus orationis est, utrum Catilina discedere, an jam interfici debeat; Nam Senatus, ut supra ex argumento colliges in duas sententias erat divisus, alii severitate in conjuratum Catilinam, lenitate alii utendum censebant, dum tantisper tota conjuratio patefieret. M. Tullius Consul lenitatem videtur amplecti permittendo Catilinae discedere ex urbe, vel in exilium, vel in castra Manilii; Senatui vero persuadendo, ut non jam Catilinam interficiat ad majus bonum Reipublicæ.

Igitur hæc Oratio in genere deliberativo versatur.

Dicendi character est vehemens, & copiosus.

Ex abrupto, a culpa
Catilinæ, et poena
illi culpæ dedita.

EXORDIUM.

S Y

Catilinæ debet
discere, xur-
re, vel in exi-
lium, vel in ca-
stra plani, non
iuriterfici.

PROPOSITIO.

I

ARGUM.

O P S I S.

1. Quæ auri patet
sua conuratic, to-
riusque antea v-
ta ratio.

ARGUMENT.

2. Ipsi Catilinæ op-
tandum ac iucundum
est proficisci ad castra
Manlii.

3. Utilis est Reip. non
iam interfici Catilinam.

AR-

Ad ista coniurationis Catilinae, & antea vitae tenentur illi-
ceclario, ergo ubi pate sua con-
iuratio, totiusque antea vitae
ratio.

Natus est Catilina, & compa-
tas ac bellum patriae inferendum:
ergo ipsi Catilinae optans ut, ic-
mendum est fructifici id causa
Manili.

Interleuo Catilina reddebit in
urbe tota coniurationis manus;
illo non interfecto, haec dicitur ex
urbe: ergo utile est Republica
non iam interfici Catilinam.

1. Rescit Consul quod die, qua nosse, cuius in dno o-
quorum cardes, quae incensa cogitar Catilina: tum
privata, & publica eius res est in odore, & timore on-
nium. Quid huic modum ariun hominum delecta e.
a: remorari in urbe potest;

Non dolorem, sed voluerat etiam apit iulio sus
Citilina in pro patria exidio: expeat animam, &
b: cchari pagat cum suis.

Si utile esset patriae, statim inerssi i Catilinam, id
Cicero Consuli non faceret? sed nimiam ille d scidat,
a: purget urber cum suis, ne ciuitis i testiu un str
malum, & multo magis timendum.

Consul omnem Reip diligentiam frastit, dno. Ju-
piper impiu in Catilinam macler.

1. ARGUM. 2. ARGUM. 3. ARGUM.
AMPLIFIC. & AFFEC. PERORATIO.

1. ARGUM. 2. ARGUM. 3. ARGUM.
ARGUMENTATIO.

EXOR-

E X O R D I U M .

EXorditur Tullius ex abrupto propter rei insolentiam ardenti dicendi genere, & incenso, atque adjunctis amplificat apostropha, interrogatione, repetitione, exclamatione, conduplicatione culpam Catilinæ. N. 1. *Quousq; eandem*. Deinde amplificat severitatem, ac pœnam illi culpæ debitam, comparatione minorum & exemplis: quod multi cives, non tam perniciosi, quam Catilina, statim à Consulibus, & privatis hominibus fuerint interfecti. N. 2. *nos autem viri*.

Amplificata pœna, & culpa Catilinæ, Cicero quasi accusat suam Consulis clementiam. N. 4. *Cupio P. C. me esse*. Illius tamen clementiæ certam causam insinuat. N. 5. *Verum ego*.

A N N O T A T I O .

Vehemens est hoc exordium; propositaque atroci culpa Consul severitatem querit, atque intentat; nisi lenitatem, tantisper mavult, ad majus Reip. bonum; quod callide, & seipsum quasi accusans inertie, significat, ut a se crudelitatis invidiam amoveat.

C O N T E N T I O N I S

Propositio & Distributio.

Contentionis propositio est hæc: Catilina debet discedere ex urbe, vel in
exi-

exilium, vel in castra Manlii, non jam internci.

Propositionis argumenta sunt tria: 1. quia urbi patet sua conjuratio, totiusque antea-ctæ vitæ ratio. 2. quia ipsi Catilinæ optandum, ac jucundum est proficisci ad castra Manlii. 3. quia est utile Reip. non jam interfici Catilinam.

C O N T E N T I O N I S

Argumentatio, Amplificatio, Affectus.

Primum argumentum, *Urbi patet conjuratio Catilinæ*, fit inductione: nam Orator enumeratione adjunctorum ostendit, quo die, & qua nocte, cujus in domo, quorum cædes, quæ incendia cogitarit Catilina. *N. 6. etenim quid est.*

In primis renuntiat diem, quo Manlius futurus erat in armis; quo Cicero occidendus, & multi optimates, quo occupandum Prænestæ. *N. 7. Meministi ne me.* Noctem etiam indicat, quas Catilina in M. Leccæ domo incendium urbis, ac cædem civium descripsit. *n. 8. Recognoscet tandem.* Quod facinus amplificat exclamatione. *N. 6. O Dii immortales.*

Digreditur in suam prævisionem, & cautionem. *N. 10. hæc ego omnia.* Concludit, multisq; synonymis hortatur nefarium Catilinam, abeat ex urbe. *Ib. quæ cum ita.*

Neq; Cicero Catilinam hortatur privato periculo, aut commodo (nam se hætenus defendit) sed communi salute, & utilitate patriæ. *N. 11. Magna Diis immortalibus.*

Mox

Mox totius anteaetæ vitæ scelera replicat Orator, ut fugam suadeat ex urbe, in qua nihil Catilinam delectare, aut remorari potest.

Ac primum privatam vitam ignominia vitiorum infectam objectat, & præteritione domesticam difficultatem perstringit. *N. 13. quid enim Catilina est.* Publicam vero vitam manifesta conjuratione in patriam, atque crebris insidiis in Ciceronem Consulem, sceleratam accusat. *N. 15. Potestne tibi.* Addit his commune odium, & metum patriæ, Senatus etiam tacitam condemnationem: quod ipse Catilina intellexit, quando in Senatum venit. *N. 16. nunc vero quæ.*

Quare rursus concludit, & suadet Catilinæ discedat ex urbe, proposita triplici comparatione minorum. *Num. 17. quæ tandem animo.*

Proposita etiam Prosopopeja patriæ objicientis ipsi flagitia, ut à se discedat. *N. 18. quæ t. cum Catilina.*

Proposito præterea ipsius Catilinæ proprio judicio, qui se dignum custodia condemnavit. *N. 19. quid quod tu.*

Denique proposita Senatus nova auctoritate, qui, postulatione Catilinæ rejecta, eam condemnat, & tacite suadet ut tandem abeat. *N. 20. quæ um ita.*

Huic Senatus auctoritati addit iudicium equestris ordinis, & civium reliquorum, ut ex totius civitatis sententia proficisci possit Catilina. *N. 21. neque hi solum.*

Adjungit demum venusta correctione suum
Cice-

O R A T I O XIX. 235

Cicero (vel proposita multorum invidia) votum, si Catilina abeat salva Rep. N.22. *quamquam quid.*

Secundum argumentum, *Optandum, ac jucundum est Catilinæ proficisci ad castra Manlii*, pari adhortatione, & inductione profequitur ab adjunctis castrorum Manliorum. N.23. *quamobrem ut sepe.* Pergit correctione, & acri ironia exprimere futuram voluptatem Catilinæ in his castris, seu nefario bello contra patriam. Num. 24. *quamquam quid ego.*

Tertium argumentum, *Utile est ei Reip. non jam interfici Catilinam*, breviter hoc enthymemate exponit: Interfecto Catilina residebit in urbe tota conjuratorum manus; illo non interfecto, hæc discedet ex urbe: igitur utile est Reip. non jam interfici Catilinam.

Antecedens ingreditur eleganti prosopopœja, & subjectione, & attentionis petitione. N.27. *nunc ut a me.* Deinde reddit rationem suæ sententiæ, sine ullo metu invidiæ, exemplo summorum virorum. N. 29. *his ego sanctissimis.*

Similitudine claudit antecedens. N.31. *ut sepe homines.* Et adhortatione ad Catilinæ socios, ut ipsi discedant ex urbe. N. 32. *quare P. C. secedant.*

Observa consequens enthymematis esse sæpius implexum cum antecedente.

A N N O T A T I O.

Præcipua ars Oratoris versatur in illo affectu

Et & adhortatione, ut Catilina discedat ex urbe: nam perpetua communicatione & apostropha totam ipsi conjurationem suam ostendit urbi manifestam: addit & totius vitæ scelera, propter quæ ipsa patria, Senatus, Equester ordo, Cives, Consul Cicero, & ipse Catilina se dignum exilio iudicat, tum futuram eius voluptatem in castris Manlii, & in nefario contra patriam bello concessione & ironia proponit, ut Catilina non iussus a' armato Consule, sed a togato viro impulsus discedat, maiori bono Republicæ quam si interficeretur. Atque ea est laus Ciceronis, non aliis, quam eloquentiæ suæ armis Catilinam terruisse, ac sine ullius cæde, ac sanguine urbe expulisse.

Amplificationes sunt præsertim Synonimis, cogerie adjunctorum, distributionibus, prosopœiis, comparationibus.

Digreditur in suam provisionem etiam sæpius Cicero, tum in hac, tum in aliis Catilinariis; nam hic homo numquam obliviscitur, quo loco possit se laudare.

P E R O R A T I O .

Peroratio constat M. Tullii Apostropha
 1. ad P. C. quibus omne studium pollicetur in extinguendo Catilina. 2. ad Catilinam, quem adhortatur ad bellum impium contra patriam. 3. ad Jovem in cujus templo habet orationem, ut hic patriam contra istos cives nefarios tueatur. N. 32. polliceor vobis hoc.

A N N O T A T I O .

Brevis est hæc Peroratio, caretque affectibus, qui in Exordio & Contentione vehementes fuerunt: solummodo Consul Tullius suam e. ga patriam, ac Deos pietatem exhibet contra impium Catilinam, & ejus socios

I I. C A T I L I N A R I A A D Q U I R I T E S .

Argumentum, Quæstio, Stylus.

Quæstio hujus Orationis est in genere deliberativo, an sit utile Reip. non interfectum Catilinam, ejusque socios discessisse ex urbe.

Dicendi Stylus est temperatus.

S Y N O P S I S.

A communi urbis latitia & Ciceronis, & Reip. quod Catilina discernerit.

EXORD. ARGU M. AMPLIF. AFFEC.

Utile est Catilinam cum suis discedisse ex urbe.

PROPOS.

Fuerunt enim in urbe maxime flagitiosi, audaces, luxuriosi ob-

RATION. CONF.

In campo vero non subsistet ista multitudo, colluctabuntur, minimum robur ac praesidium.

CONFIR. EXOR.

Quia singuli Catilinae socii magis in urbe: ratiuntur, & caeteri, quam fori.

PROPOS. RATIO. PERORAT.

Accedit ad robur Italia: vigilanti severitate: Consulibus cum auxilio Deorum comuncta, ut, an egre lo Catilina nihil sit timendum.

EXOR-

E X O R D I U M.

MTullius applaudit sibi, & Reip. discessisse ex urbe furiosum, & insidiatore, & victum Catilinam. n. 1. *Tandem aliquando.*

Communem vero urbis letitiam exprimit, opposito merore Catilinæ. n. 2. *quod vero non.*

A N N O T A T I O.

Hoc Exordium fit ex abrupto per repentinum letitiæ motum, magna amplificatione verborum, per plura synonyma & sententias ejusdem significationis.

C O N T E N T I O N I S

Propositio, & Distributio.

Contentionis propositio, *Utile est Reip. non interfectum Catilinam, ejusque socios discessisse ex urbe, exprimitur prolepsi. Nu. 3. At. si quis est talis.*

Propositionis ratio, *Quia Catilina, ejusque socii magis sunt timendi in urbe, quam foris, asfertur 1. enumeratione, & descriptione personarum, Nu. 4. quem quidem ego. 2. Industria, ac providentia severi Consulis, nu. 6. atque hoc etiam magis.*

Rationis confirmatio, *Nam Catilina, ejusque socii fuerunt in urbe flagitiosi, audaces, luxuriosi, intemperantes, obærari, constat exclamatione, ethopœja, frequenti & concisa repetitione per enumerationem flagitiorum Catilinæ. N. 7. O fortunatam Remp. Optat Orator rursus exclamando, ut isti libidinosi, audaces, facinorosi, & obærati socii Catiliniam ducem sequantur, N. 10. hunc verosi fui.*

Tum indignando ipsorum flagitia amplificat

ficat incremento, & conglobatione contrariorum. *Ibid. non enim.* Denique his pœnas, & bellum domesticum denuntiat, ni proficiantur ex urbe, & resipiscant. *N. 11. quibus confido ego.* Ad extremum digreditur, & ironia refellit aliquorum prolepsim: quasi vero a Cicerone crudeliter in exilium ejectus sit Catilina, vir 1. audax & insidiator. *n. 12. Ac etiam sunt. 2.* Tacite condemnatus a Senatu, & sceleris convictus. *Ibid. quid quod hesternò.*

3. Accingens se non ad exilium, sed ad nefarium bellum contra patriam, *n. 14. in exilium ejiciebam.* Quare exclamando conqueritur Tullius præpostera, & pervresa aliquorum opinione. *Ibid. O conditionem miseram.*

Quamquam nec in castris Manlii jam profectum ex urbe Catilinam timet: magis hos timet (si quidem timendi) qui in urbe remanent, *Nu. 17. sed cur tam diu.*

Confirmationis exornatio, *eiusmodi autem Catilinæ milites in castris Manlii non subsistent contra virtutem ac robur Italiæ,* elucellit insigni comparatione copiarum Catilinæ & populi Rom. *Ibid. exponam enim vobis.*

Distributio hunc locum venustat: recenset enim Tullius cujusmodi sint milites Catilinæ.

1. Obæratî, divites, qui spe dissolvendi aris alieni per novas tabulas a Catilina propositas, huic se cornites adjunxerunt, quos subjectione errare, nec esse pertimescendos monet, *N. 18. primum genus est. 2.* Obæratî, ambitiosi, qui frustra ac nefarie honores, consequi se posse arbitrantur in Rep. quam tuentur vi-

gil Consul ; boni cives, magnæ militum copiarum , ac Dii ipsi, *N. 19. alterum genus est.*

3. Obæratî, propter profusiones, coloni Fæfulis Syllæ , cum aliquot egentibus rusticis, quos Cicero a rapinis deterret præsidio civitatis, *N. 20. tertium genus est.* 4. Oberatî item varii, & mixti, & turbulenti; quorum motus obesse non potest; quorum turpem vitã mors turpis consequetur. *N. 21. Quartum genus est.*

5. Parricidæ, sicarii, facinorosi; quibus omnibus, uti Catilinæ, Cicero in latrocinio exitium imprecatur, *N. 22. quintus genus.*

6. Intimi Catilinæ, compti, delicati, libidinosi; quos hypotyposi cavillatur, & jocatur Cicero a tolerantia, &c. castitate castrensi. *Ibid. postremum autem genus.*

Tum confert Orator copias populi Rom. cum istis Catilinæ copiis: ubi observa Duces cum Ducibus, milites urbes, facultates utriusque partis comparari; belli etiam causas utrimque contrarias acerevatim, & per antitheta configere, *N. 24. ins:uito nunc.*

A N N O T A T I O .

Collectionis, qua Contentio constat, expressa sunt suo loco omnes partes præter complexionem, quæ cæteris commiscetur.

Amplificatio conficitur varia distributione, hypotyposi, ethopeja, contrapostis, comparatione.

Affectus, qui tractatur, est fiducia, ac securitas populi Rom. quem Orator erigit, confirmat, jubetque non timere Catilinam, 1. quia jam discessit ex urbe vir insidiosus audax. stagitiosus, intemperans, quem sui similes socii sequentur. 2. quia infirmus Catilinæ exercitus constatur ex collu-

vie variorū militum flagitiosorum, intemperantium, obæeratorum, in quibus nullus est belli nervus. 3. quia Romanorum copiæ magnæ sunt, & fortes, in quibus spes certa ponenda est: quare comparatione dissimilium contemnit, minatur, videt Catilinæ copias; præsefert, gloriatur, prædicat Romanorum exercitus. Denique (ut amplius in Peroratione videbimus) a præsidio civitatis, vigilantia Consulis, Deorum benevolentia omnem populo Rom. fiduciam ac securitatem præstat.

P E R O R A T I O .

IN peroratione Marcus Tullius adhortatur cives ad privatam ædium suarum custodiam, quandoquidem a se ubi consultum sit, N.26 *quæ cum ita sint*. Rursus residuis in urbe conjuratoribus lenitatem, vel severitatem proponit, N.27. *nunc illos qui*. Tum populo Rom. officii sui severitatem, ac diligentiam pollicetur, N.28. *atque hæc omnia*.

Postremo Deorum (quos idcirco numerandos esse dicit) erga se ac populum Rom. significationes, auxilia, beneficia commemorat, N.29. *quæ quidem ego*.

A N N O T A T I O .

Amplificat & perficit eum, quem in exordio, & contentione prosecutus est affectum fiduciæ, ac securitatis, egresso jam ex urbe Catilina: suamque vigilantis Consulis diligentiam in bene custodienda urbe, ac benevolentiam Romanis pollicetur.

III. CATILINARIA AD QUIRITES.

Argumentum, Quæstio, Stylus.

Quæstio hujus Orationis est in genere, deliberativo, utrum hic dies supplicationis Deorum sit celebrandus.
Genus dicendi est mediocre.

S I S.
Quia hodie Cicerone
Pempub. feravit.

Fuit hic singularis ac divina Consultis industria ut longè omnium maxima, crudelissimèque conuratic, sine sanguine civium extingueretur.

PROP. RAT. CONFIR. EXOR.

S Y N O P S I S.
Hic dies supplicationis Deorum est celebrandus.

Nam consilio ac diligentia conjurationem Catilinarum manifestè compellit, & extinguit.

Quare hic est tum a Cicerone
na Consultis Ciceronis
in oratione supplicationis
Deorum est celebrandus.

COMPLEX.

PROPOS. RATION. CONFIR.

L 2 EXOR-

E X O R D I U M.

CLoriatur Cicero conservatam a se hodie Remp. *n.1. Rempublicam*. Hunc diem comparatione minorum prædicat. *n.2. nisi non minus*.

Se cum Romulo dignum quoque honore censet. *Ibid. profecto quoniam*.

A N N O T A T I O.

Non est legitimum hujus Catilinarie exordium, uti nec precedentium; quippe in causa jam notissima statim principio agreditur Cicero ad contentionem, quæ collectione constat.

Propositio, *hic dies supplicatione Deorum est, celebrandus*, num.2. expressa est.

Propositionis ratio, *quia hodie Cicero Remp. servavit*, num.1. & mox iterum num. 2. synonymis sententiis, magna verborum amplificatione affertur.

C O N T E N T I O N I S

Argumentatio, Amplificatio, Affectus.

Rationis confirmatio, *consilio, ac diligentia sua Cicero Catilinariam conjurationem manifeste comperit, & extinxit*, narratione oratoria exprimitur. *num. 3. quæ quoniam*.

Narratio autem, ut solet, ex adjunctis tota contexitur. 1. Quanta vigilantia Cicero conjuratorum consilia exploravit. *Ibid. principis ut*.

2. Quorum opera, & qua loci, ac temporis

ris opportunitate fuit usus, ut manifesta con-
 jurationem haberet. *n. 5. Itaque besterno die.*

3. Qua cautione singulos conjuratores de-
 prehendit, ac Senatum convocavit. *nu. 6. ipsi comprehensi.*

4. Quibus testimoniis tota conjuratio con-
 victa est; nempe partim Vulturcii, & Le-
 gatorum Gallorum dictis. *num. 8. introduxit Vulturcium.*

Partim obsignatis litteris conjuratorum
 Cethegi, Servilii, Lentuli, & ipsorum
 confessione. *n. 10. ac ne longum.*

Partim etiam exterioribus signis. *n. 13. ac mihi quidem.*

5. Quæ a Senatu gratiæ Ciceroni, & duo-
 bus Prætoribus, & collegæ Antonio habi-
 tæ fuerunt. *n. 14. primum mihi.*

6. Quod supplicium in novem conjuratos
 statutum. *Ibid. atque ita censuerunt.*

7. Quam honorifica a Senatu supplicatio
 Ciceroni tamquam Reip. conservatori est de-
 creta. *n. 15. atque etiam supplicatio.*

8. Quomodo P. Lentulus amisso Prætoris,
 & civis jure, fuerit in custodiam traditus.
Ibidem. atque illud.

Confirmationis exornatio, *Non sine singu-
 lari Consulis prudentia, ac Deorum beneficio,
 longe omnium maxima, crudelissimaque conju-
 ratio, sine civium internecione, extincta est.* Ef-
 florescit primum ex provido consilio Cice-
 ronis in emittendo ex urbe Catilina; quo
 quidem emisso, ceteri conjuratores facile
 comprehensi sunt, & omnis conjuratio ma-
 nifesta. *n. 16. nunc quoniam.*

Quæ consularis prudentia magis cernitur ex opposita, & descripta per Ethopëjam caliditate Catilinæ. *Ibid. ille erat unus.* Deinde efflorescit ex significationibus variis, ac potentis divinis, 1. Per præteritionem ex physicis meteororum ostentis, & terræ motu. *n. 18. quamquam hæc. 2.* Ex Haruspicum divinationibus de simulacro Jovis, eo demum die ad Orientem converso, quo deprehensa est conjuratio. *n. 19. profecto. 3.* Ex divina adversus urbis ac templorum incendiarios animadversione, quorum stulta consilia magis etiam Dii infatuarunt. *nu. 22. quo etiam majore.*

Tum maxime efflorescit ex dissimili comparatione minorum, seu quinque bellorum civilium, quæ civium sanguine redundarunt: hoc bellum multo gravissimum sine cæde, uno Cicerone, togato Duce, & Imperatore confestum est. *n. 23. Quamobrem Quir.*

A N N O T A T I O.

Collectio, est argumentatio, quæ quasi per gradus atque incrementum rem aliquam stabilit, & explicat. Ita peritus Orator primum proponit, deinde probat, tertio confirmat; postea exornat res a se gestas, ut sensim, & amplius sua erga Remp. merita explicet, efferatque. Nam simpliciter proponit hunc diem supplicatione Deorum esse celebrandum: mox majore verborum amplificatione affert rationem: hanc conglobatione ac serie adiunctorum confirmat: confirmationem tribus splendidioribus argumentis, & amplificationibus, & figuris expolit: postremo in peroratione
subjicit

subjicit cōplexionem, quę eadem est ac propositio.

Affectus, est in Cicerone cupiditas humanę glorię, quam vir ignarus verę & cęlestis, undiq; colligit: populo vindicat supplicationem sibi a Senatu decretam, a quo togatus non (ut multi) bene gestę, sed (ut nemo) conservatę Reip. testimonium accepit: suum laudat non singulare, sed prope divinum (allaborantibus Diis) in manifestanda periculosissima cōjuratione consilium: in extinguenda vero eadem post hominum memoriam crudelissima cōjuratione clementiã suam jactat: Hinc sibi magnos cum Romulo honores in exordio, pares cum Cn. Pompejo vindicat in peroratione: nihil omittit ad sui commendationem peritus laudis artifex.

P E R O R A T I O.

M Tullius pro suo tã insigni erga Remp. beneficio nihil a Quiritibus desiderat, præterquam æternam sui, & hujus diei memoriam. n. 26. *quibus pro tantis.*

Requirat etiã cōtra invidos præfidiũ ipsorum, quos fortiter Consul defendit; & privatus defendet. n. 27. *sed quoniam earum.*

In fine, collectionis complexionem, *hic dies supplicatione Deorum est celebrandus*, quam supra inseruit. n. 28. brevi adhortatione, & pollicitatione sui officii Cicero absolvit n. 29. *vos Quirites quoniam.*

A N N O T A T I O.

Affectus huius Perorationis jam supra explanatus est in Contentionis tabula. De iiq; Tullius effertur desiderio glorię. At jure merito par sibi a Quiritibus contra invidos, exigit præsidium, quod ipsis contra conjuratos præstitit.

IV. CATILINARIA.

Argumentum, Quæstio, Stylus.

Quæstio est in genere deliberativo (nam superioribus notum est) stylo temperato, an conjurati perpetuo carcere, an publicatis bonis, an morte sint mulcandi.

S
Y
N
O
P
S
I
S

Acharitate Corsulis Ciceronis erga patriam, & fortitudine contra conjurationem.

Conjurati morti sunt mulcandi.

ARGUMENTUM.

Quia Cives improbi omnium crimen debeat interfici.

EXORDIUM.

Hortatio ad Senatum, ut fortiter decernat exremi supplicium conjuratis.

PERORATIO.

Perculosissima, & crudelissima futura erat conjuratio Catilinae: nam igitur est iam veniendum in Ciceroni, ne crudelitate invidiam subeat, si tantum crimen severe non dicat? Verum eam invidiam faratus est adire, sortis Consul: & seipsum servatam voluit, conjuratos interficere.

Amplificat. & Affect.

Irmanis sceleris panis non est crudelitas; sed fortis est lenitas: ergo civis improbi obsumbunt interfici.

ARGUMENTAT.

EXOR.

E X O R D I U M .

Hortatur M. Tullius Senatam, ut patriæ potius quam salutem Consuli prospiciat . *n.1. video P. C.* Mox pathetica insinuatione caritatem erga Remp. ostentans ; nullum pro illius salute periculum (enumeratione, & adjunctis locorum) nullum factum (dissimili exemplo P. Lentuli) nullam mortem (quippe gloriosam) perferre dubitat . *Ibid. mihi quidem .*

Movetur tamen orbitate fratris sui, & uxoris, & filioli: quos commendat Senatui, si mors sibi a conjuratis accidat . *N.3. nec tamen ego .* Postremo impendens Reip. periculum, nisi Senatus provideat, comparatione Majorum, & adjunctis hujus conjurationis jam fere extinctæ exponit, *n.4. quare P. C.*

A N N O T A T I O .

Præfert caritatem Reip. & fortitudinem Cicero, ut majori cum pondere, & si. e, sine improborum invidia, adversus conjuratos sententiam pronuntiet .

Itaque ex visceribus causæ maxime petitur hoc exordium, continetque prima semina sententiæ istius, in quam veementer inclinatur Cicero .

C O N T E N T I O N I S

Propositio, & Distributio.

Contentionis propositio, *Conjurati morte sunt mulcandi*, Primum ambigue, &

L 5 pro

pro Consulis instituto problematicè affertur, celeriter deliberanda, propter adjunctam periculi magnitudinem. *N.6. sed ego institui.*

Mox duas in Senatu sententias, unam severiorem (quæ erat D. Syllani) de extremo supplicio in conjuratos decernendo: alteram (Cæsaris) mitiorem de perpetuo carcere, ac publicandis bonis, Consul Tullius proponit, disceptatque utra argumentis præstet *N.7. video duas adhuc.* Cæsaris sententiam laudat quidem ut popularem, & ex lege Sempronia. *Num.9. Nunc P. C. ego.* Verum D. Syllani sententiam (in quam inclinat, estque propositio contentionis) latius explicandam suscipit. *N.11. quamobrem sive.*

Hujus D. Syllani sententiæ, *conjurati sunt morte multandi*, Argumentum est hoc: improbi cives ob summum crimen debent interfici. *Supra. N.7.*

C O N T E N T I O N I S

Argumentatio, Amplificatio, Affectus.

PROPOSITIONIS argumentum, *Improbi cives ob summum crimen debent interfici*, hoc enthymema exponit: immanis sceleris punitio non est crudelitas, sed potius est lenitas: ergo improbi cives ob summum crimen debent interfici.

Antecedens exornatur per hypotyposim, argumento a consequentibus conglobatis, si conjuratio horum improborum civium habuisset exitum. *Ib. quamquã Patres conscripti.*

Exor-

Exornatur etiam comparatione patris familias, qui de servo improbissimo summum supplicium sumit sine crudelitatis invidia. *n. 12. etenim quero.* Confirmatur auctoritate L. Cæsaris, ac dissimili exemplo duorum Lentulorum, avi & nepotis. *N. 13. Nisi vero.*

Brevi concluditur antecedens. *Ib. vereamini censeo.* Explicato antecedente bis digreditur Tullius, 1. in prolesim, qua satis esse sibi præsidii ad ea, quæ Senatus statuerit, transigenda, probat cum a cura sua, & diligentia: tum a populi Rom. studio conservandi Remp. *N. 14. sed quæ exaudio.*

Istud populi Romani studium demonstrat elegans inductio per enumerationem Equitum, & Senatorum (si improbos excipias) Tribunorum, scribarum, ingenuorum, libertinorum, fervorum (si iterum servum Lentuli excipias) cujus sollicitationem frustra susceptam ostendit a tabernarum quæstu ac otio. *Ibid. omnes adsunt.*

Concludit prolepsim recensendo facultatem, & causas transigendi contra conjuratos: & hortando Senatum; ut fortiter judicet, atque urbi prospiciat. *N. 18. quæ cum ita sint.*

Secundo digreditur in suam fortitudinem laudandam, quam amplificat contemptu mortis, gloria rerum gestarum, & comparatione cum virtute Scipionum, Pauli, Marrii, Pompeii. *N. 20. nunc antequam.* Amplificat præterea ab adjunctis victoriæ disparibus. *N. 22. quamquam est in.* Ad extremum pro mercede istius fortitudinis, & diligen-

tix postulat æternam Consulatus sui memoriam, suumque parvum filium commendat. N.23. *quæ cum ita sint.*

A N N O T A T I O .

Tametsi integre videatur utrimq; Cicero Cæfaris, & D. Syllani sententias agitare, tamen manifestum est ecquam alteri præferat, quidve ista contentione ve.it: idcirco crebra insinuatione elicit a Senatu fortitudinem, quam ipse Consul in immanis sceleris animadversione de se præstat, & pollicetur. Atque hunc affectum in exordio satis vehementer incboans; deinde enthymemate, & gemina digressione amplificans paucis, absolvit in Peroratione.

P E R O R A T I O .

Peroratio est brevissima, & consequens propositi enthymematis: nam Cicero hortatur senatum, ut fortiter (est hæc D. Syllani sententia) decernat, quando se parentem ipsi Consul offert. N.24. *quapropter de summa.*

A N N O T A T I O .

Hæc peroratione contentionis propositio, & argumentatio, & affectus concluditur, nempe conjuratos extremo supplicio multandos esse, quod postea in carcere est factum.

P R O L. MURÆNA.

Argumentum, Quæstio, Stylus.

Cum L. Muræna in sequentem annum Consul designatus esset cum D. Syllano, de ambitu (ambire autem erat petere magistratum studiosius, impensusque, quam mores, legesque civitatis ferebant) accusaverunt Sex. Sulpitius, M. Porcius Cato, & Cn. Posthumius. Sulpitius competitor Muræne fuerat & repulsam tulerat. Catonem Plutarchus in ejus vita scribit jurasse, accusaturum se quemcumque pecuniam populo dare cognovisset, ideoque nomen Muræna ab eo delatum esse, quod is pecunia effecisset, ut Consul cum Syllano designaretur. Defenderunt eum Q. Hortensius, M. Crassus & Cicero, qui cum Hortensium, eloquentiæ laude tum starentem, superare contenderet, & nullam partem noctis conquievit; usque eo ut nimis curis, & vigiliis affectus inferior, quam ille actione visus fuerit. Ceterum ut apparet ex Consulatu quem sequente anno Muræna gessit, periculo accusationis liberatus est.

Quæstio hujus orationis est in genere judiciali, an L. Muræna sit in vita reprehendendus, aut dignitate inferior Sex. Sulpitio, aut reus ambitus.

Dicendi character est temperatus, magis quam tenuis.

Consul Cicero Murænam, amicum suum, & Consulem designatum, Dis antea commendarat, nunc accusatum in iudicibus commendatum officii sui, seu defensionis rationem contra accusatoris probat.

EXORDIUM.

Muræna non est in vita reprehendendus, nec est dignitate inferior Sulpitio; nec reus ambitus.

PROPOSITIO.

ARGUMENTA.

1. Quæ non fuit in Asia luxuriosus.
2. Est Sulpitio par genere & quæ ira, arte autem superior.
3. Nihil commisit contra legem ambitus.

1. Argum. Muræna, patre suo Imperatore, meruit in Asia cum labore, & pietate, stipendia consecutus est cum laude, triumphum patris patriiceps, cum felicitate; ergo Muræna non fuit in Asia luxuriosus.

ARGU.

2. Argum. patres sunt gerere novis homo, & patricius; nam Q. Pompejus, & Cicero, patres sunt patricii, sed Sulpitius, etiam genere patricius, tantum vir ure ac industria novus est hominum Muræna: prohibetur a Majoribus uti illique & rebus ætatis: igitur Muræna est genere par Sulpitio, Sulpitius factus

3. Argum. licuit Muræna habere obvia non prodeuotes, & festatores, & ostentare tum spectacula tum priordia: Muræna

Deinde nullus saltat sobrius; quia intem-
pestivi convivi, & multarum deliciarum
comes est extrema latitudo: a quo Muræna
est sobrius; quia nullum eius intempesti-
vum convivium, nullæ deliciae ostendi
possunt: non est igitur saluator.

MENTATIO.

est primus quaestor sine enuntia-
tione, non dignitatis: ergo Muræna
est par quaestura cum Sulpicio.
Ad obtinendum consulatum ar-
bitraris, quæ excedit Muræna, præ-
stat juri civili, cuius cognitione
carius est Sulpicius. (ergo) Muræna
est prior: aut superior Sulpitio.

igitur nihil com-
missi contra le-
gem ambitu.

Imprudens
accusator Ca-
to, qui L. Mu-
renæ: A siam
objicit, lege-
tem virtuti,
& gloriæ vel
nae eticus: cō-
viciator, si

1. ARGU.
AMPLIFICATIO.

Non est, quod Sulpicius con-
tendat L. Murænae genus, effe-
res suum: non nobilitas, patricii
est historis notor, quæ in popu-
lo, apud quem modo valet: novi
hominis virtus, ac industria, qua
ille non superat Murænam: non
est etiam quod idem Sulpicius
jactet suam juris prudentiam, in
qua nulla est dignitas aut utili-

3. ARGU.

Auctoritas accusantis Catonis,
preudicio esse non debet L. Mu-
renæ. Stoicus est nimvero Ca-
to, & nimium austerus, qui
contra consuetudinem urbis, &
Lacedæmoniorum, & summo-
rum virorum exemplum in præ-
bat spectacula, convivique can-
didatorum.

rationem appellatam: solum Consulum.

Cicero movet iudices ad misericordiam L. Muranae tribuendam.

MENTAT. ET AFFECTUS. PERORATIO.

EROR-

cas: ratiorem ad obtinendum Consulatum: sola a militariis, & oratoria afficitur Consules: Deinde Sulpitius sustulga: non militaridestitus, & ludoum manifestantia, forte, & ad ministratone provinciis, ne cit Consulatum petere, ma: intentu: minis, & accusat oai, quomoficiosi, populi blanditiis. Irudentior fuit L. Murana, qui lista sibi ad Consulatum ræsidia diligenter adiunxit.

MENTATIONIS.

Quod si Cato pro salute Reip. accuset Muranam, Cicero maiore in Reip. officio eum defendendi, cuius Consulatus ad comendandum Catilinam & conandum ipsum Catonem tribuendam per magnum interest.

MENTATIONIS.

E X O R D I U M .

Cicero pro salute L. Murænae precatur Judices, qui paulo ante pro ejusdem felici Consulatu Deo solemniter erat precatus, *N.1. qua precatus.*

Ubi etiam potestatis comparatione, pro se & Muræna benevolentiam Judicum captat. *Nu.2. quæ cum ita sint.* Deinde affert rationem suæ defensionis seu officii contra duos L. Murænae accusatores M. Catonem, & Sex. Sulpitium. *Ibid. & quoniam.*

M. Catoni; (qui rectum esse negat Cicero- nem, & Consulem, & legis ambitu latorem, & tam severe gesto Consulatu, causam L. Murænae attingere) respondet ad primum inductione trium similium: nimirum venditoris, patroni, & navigantium æquum esse Consulem defendi a Consule, *n.3. & primum.* Respondet ad secundum se ita legem de ambitu tulisse, ut quemvis non ambitus reum possit defendere, *N.5. nam quod.* Respondet ad tertium se contra Catilinam fuisse severum, quia id erat necesse pro salute Reip. p. & natura sua, & quia id causa postulat, esse lenem, *N.6. negat esse.*

Servio autem Sulpitio (graviter querenti quare Cicero oblitus amicitiaæ L. Murænam contra se defendat) officiose respondet, se nihil Sulpitio debere contra salutem Murænae, *N.7. sed me Judices.* Declaratque ipsi causas defensionis Murænae, quia hic sibi sit amicus, & in summa dignitate, & in periculo, quem dese-

deferere esset inhumanitatis, & superbix, & crudelitatis, N. 8. *atque hæc non.*

Addit argumentum ad hominem, seu simile exemplum Ser. Sulpitii, qui contra amicos consulentibus de jure respondet. N. 9. *atque hujusce rei.* Addit exemplum Q. Hortensii, & M. Crassi amicorum Sulpicii, qui L. Murænam defendunt, N. 10. *etenim si me.*

Concludit, & Sulpitio probat rectam esse defensionem suam, neque eam esse contra amicitiam. *Ibid. ego vero.*

A N N O T A T I O .

Et ab adjunctis hoc exordium, præsertim personarum. Pietate etiam sua orator conciliat animos Judicum; & aliquot prolepsibus infringit auctoritatem accusatorum, & certe hoc est oratoris insinuatii possum in multis exordiis prolepses præmittere, quæ viam sternant ad faciliorem adversariorum confutationem. Nam istis prolepsibus non fortia adversariorum argumenta refellit; hæc enim in contentione misceret, sed plerumque infirma.

C O N T E N T I O N I S

Propositio, & Distributio.

Contentionis propositio est hæc L. Muræna non est in vita reprehendendus, nec dignitate inferior Ser. Sulpitio, nec reus ambitus. N. 11. *intelligo Judices.*

Distributio, seu propositionis argumenta sunt ejusmodi: 1. L. Muræna non est in vita reprehendendus, quia non fuit in Asia luxuriosus, aut saltator. 2. Non est dignitate inferior

ferior Ser. Sulpitio, quia est ipsi par genere, & quæstura, arte autem superior. 3. Non est reus ambitus, quia nihil commisit contra legem ambitus.

C O N T E N T I O N I S

Argumentatio, Amplificatio, Affectus.

Propositionis 1. argumenti 1. pars, *L. Muræna non fuit in Asia luxuriosus*, hoc brevi enthymemate constat: *L. Muræna*, patre suo imperatore, meruit in Asia cum labore & pietate; stipendia consecutus est cum laude; triumphus paterni particeps fuit cum felicitate: igitur *L. Muræna non fuit in Asia luxuriosus*.

Antecedens repetitione quamdam majorum comparationem habet. *Ibidem. atque barum trium.*

Consequens repetitione Antecedentis ornatur, *N. 12. quomobrem non Asia.*

Propositionis primi argumenti 2. pars, *L. Muræna non est saltator*, brevi etiam ratiocinatione constat, contra maledicentem Catonem. Major: nullus saltat sobrius. Proba. 1. Quia intempestivi convivii, & multarum deliciarum comes est extrema saltatio. Minor, atqui Muræna est sobrius. Probatio; quia nullum ejus intempestivum convivium, nullæ delitiæ ostendi possunt. Conclusio: igitur *Muræna non est saltator*. *N. 13. Saltatorem appellat.*

Nota venustam transitionem, *N. 14. nihil igitur.*

Pro-

Propositionis 2. Argumenti 1. pars, *L. Muræna est par genere cum Ser. Sulpitio*, quinque partita argumentatione explicatur. Major. Pares sunt genere patricius, & novus homo. *N. 15. quæ loco*. Probatur exemplo plurium, præsertim *Q. Pompeji*, & *Ciceronis*, qui homines novi, pares sunt patriciis in Rep. *N. 16. nec mihi unquam*.

Assumptio: Sed *Sex. Sulpitius*, etsi patricius (quam nobilitatem vetustam, & paucis notam elevat *Cicero*) tamen virtute, & industria novus est homo, uti *L. Muræna*. *Ib. tua vero nobilitas*. Probatur a Majoribus utriusque, & horum rebus gestis. *N. 15. & prævus L. Murænae*. Complexio; igitur *Muræna* est par genere cum *Ser. Sulpitio*, *N. 18. omittimus igitur*.

Propositionis 2. Argumenti, 2. pars, *L. Muræna est par quæstura cum Ser. Sulpitio*, perstringitur hoc enthymemate. *Ser. Sulpitius* est primo quæstor ordine renuntiationis non dignitatis: igitur *L. Muræna* est par quæstura *Ser. Sulpitio*.

Antecedens confirmatur ex utriusque pari provincia sorte data, & pari in rebus gestis nomine. *Ibid. quæsturam una*.

Propositionis 2. Argumenti 3. pars, *L. Muræna est arte superior Ser. Sulpitio*, hoc enthymemate latius patet: ad obtinendum Consulatum ars militaris, qua excellit *L. Muræna*, præstat juri civili, cujus cognitione clarus est *Ser. Sulpitius*: ergo *L. Muræna* est par arte, aut superior *Ser. Sulpitio*.

Antecedens, primum dispari utriusque labore

bore (pari tamen dignitate) seu in Rempub. studio exponitur: nam hic Romæ jurisconsultus, ille Legatus imperatori L. Lucullo fuit, *N. 19. reliqui temporis*. Deinde parva per dialogismum excursionem facta in Sulpitium, qui assiduitatem forensem præferri vult legationi Murænae. *N. 21. sed non*. Idem antecedens ornatur dissimilitudine Jurisconsulti, & imperatoris, *N. 22. sed igitur hoc*. Mox artem militarem aperte amplificat Cicero, præfertque cæteris, præsertim isti juris scientiæ, quam unice fovet Sulpitius. *Ibid. ac nimirum*.

Quamquam ad obtinendum Consulatum, militari arti parem facit dignitate, & utilitate facultatem dicendi. *n. 24. gravis etiam illa*.

Rerum autem dignitatem negat esse in juris civilis scientia, quæ in litteris, & interpunctionibus, & fastis, occultisque verbis, & formulis versatur, *Nu. 25. primum dignitas*. Negat præterea esse gratiam, & difficultatem addiscendi istam scientiam: secus est de facultate oratoria; hinc plures jurisconsulti, quam oratores fiunt, *Nu. 28. difficilis autem*. Concludit Cicero solummodo esse dignitatem in arte militari, & oratoria; imo hanc illi cedere belli tempore. *N. 30. duæ sunt*. Post hæc digreditur in duas prolepses contra advertarios, priore prolepsi respondet Catoni bellum Asiaticum, in quo L. Muræna dignitatem obtinuit, non cum mulierculis esse gestum, sed fuisse gravissimū: quod ex maximis summorum imperatorum triumphis probat inductione per enumerationem

rationem, N. 31. *verum hæc Cato*. Amplificat etiam magnitudinem hujus belli, ex opibus, & fortitudine Regis Mithridatis, quem magni imperatores, præter unum Pompejum, debellare non potuerunt. N. 32. *atqui si*. Posteriore prolepti respondet Sulpitio, ipsum in Præturæ petitione priorem renunciatum, quia ratione comitiorum nihil incertius: quod allegoria, & exemplis, & similitudine ostendit, N. 35. *at enim in*.

Ex digressionem redit ad antecedens, confirmatque Murænam esse superiorem Sulpitio ad obtinendum Consulatum; plures enim res ad obtinendum Consulatum in Sulpitio desiderat, quæ Murænæ profuerunt: prima est suffragatio militaris, quam Cicero interrogatione, ac prosopopœja amplificat, N. 37. *sed tamen*.

Secunda est ludorum magnificentia, quam pupulo jucundam, pro Consulatu utilem Cicero ostendit suo, & aliorum exemplo. N. 39. *sed hæc leviora*. Tertia est, ad quam concessione transit, dispar Ser. Sulpitii, & L. Murænæ fors provinciæ, & administratio, N. 41. *sed hæc sane*. Quarta res, quæ Muræne profuit ad Consulatum, obfuit Sulpitio, est ratio petendi Consulatum: nam ut sæpe hunc familiariter monuit Cicero, accusare aliquem, & simul petere Consulatum est perdifficile. N. 43. *quoniam*. Non enim minis, aut timidi inquisitione candidatus populum sibi adjungit, sed blanditiis ac fiducia; quod ornate exprimitur dialogismo, n. 44. *quid ergo? acceptã*.

Deinde candidatus accusatione operosa distra-

distractus attendit ad officiosam Consulatus petitionem : quod Cicero exemplo suo , & experientia confirmat . *n.45. accedit eodem .*

Atque hoc ipsum , scilicet accusare , & Consulatum petere , esse perdifficile ostendit per hypotipolim in persona Sulpitii , quia a senatu multa postulavit de ambitu , plures offendit , & sibi viam ad Consulatum clausit . *n.46. tu cum de curriculo .* Ista etiam accusatione distentus Sulpitius , cœpit remissius Consulatum petere , ut jam Catilinæ spem faceret Consulatus adipiscendi . Vide hic ethopœjas . *n.48. sed tamen Servi .* Digreditur Cicero præteritione eorum , quæ tacturus fuisset Catilina , si Consul fuisset ; tum narratione eorum , quæ in ipsius comprehensione sunt gesta . *n.50. quibus rebus .* Redit ad Sulpitium , & parva anacephalæosi concludit ea Murænæ ad obtinendum Consulatum contulisse , quæ Sulpitium & Catilinam removissent . *N.52. itaque cum te .*

Propositionis tertium argumentum , *L. Muræna nihil commisit contra legem ambitus* , ingreditur partitione , & querela de tribus *L. Murænæ* accusatoribus . *N.54. nunc mihi tertius .*

Quamquam ea omnia , quæ *Cn. Posthumio* , & *Sulpitio* adolescenti responsa sunt , desiderantur .

Ad ea autem , quæ objecit *M. Cato* , respondet Cicero cum præmunitioe , & deprecatione (exemplo *P. Africani* & *M. Catonis* hujus avunculi) ne *L. Muræna* ob sit personæ accusantis , i. dignitas atque gravitas .

tas . n.58. *venio nunc* . 2. Judicium , quod ab asperitate doctrinæ ac vitæ præjudicium esse non debet . n.60. *Nam si quis* . Nam præmissa (quæ est clara insinuatio) laude M. Catonis , Stoicę doctrinæ sententias ac præcepta paulo severiora commemorat . *Ib. ego tuum consilium* .

Conformem vero huic asperiori doctrinæ vitam Catonis quam ridicule cavillatur dialogismo , seu persona induc̄ta supplicis Publicani , & Stoici Catonis . n.62. *hec homo ingeniosissimus* . Deinde isti Stoicorum doctrinæ opponit , præfertque humaniorem Academicorum doctrinam , quam ipse Cicero sectatur . n.63. *nostri autem illi* . Hanc quoque mitiorem doctrinam ipsi Catoni sectandam profopopæja , & exemplo Scipionis , C. Lælii , L. Philippi , C. Galli , ac ipsius avunculi Catonis proponit . n.65. *ac te ipsum* . Igitur præmissa deprecatione , & præmunitio-
ne adversus accusantis Catonis auctoritatem atque judicium .

Tertium argumentum , *L. Muræna nihil commisit contra legem ambitus* , Cicero tractat hoc enthymemate : Licuit L. Murænæ habere obviam proeuntes , & sectatores , & offerre spectacula , & prandia : ergo L. Muræna nihil commisit contra legem ambitus . n.67. *quare ad id , quod* . Antecedens , ut patet , quadruplici capite constat ; ac primo ostendit Cicero non esse novum , aut mirum , multos , præsertim rogatos , obviam prodiisse candidato Consulari . n.68. *Multi obviam* . 2. Ostendit sectatores fuisse multos , qui bonis viris ac beneficiis non desunt ex officio ;

at nullum ex iis sectatoribus mercede conductum fuisse. *n. 70. at seſtabantur. 3.* Ostendit ſpectacula; & 4. Prandia, more inſtitutoque Majorum, vel a Muræna, vel ab ejus amicis tributum data eſſe. *n. 72. at ſpectacula.* Concludit antecedens anacephalæoſi per dialogiſmum adducto exemplo L. Mattæ, virginisque Veſtalis. *N. 73. hæc omnia.*

Confirmato antecedenti duas prolepfes adjungit. 1. Eſt aſtteri, ut Stoici Catonis, qui dialogiſino negat benevolentiam, ac judicium populi Rom. iſtis ſpectaculis, ac conviviis allici oportere: hunc Cicero iterum cavillans refellit 1. auctoritate ipſis civitatis. *n. 74. at enim agit.* 2. Comparatione Lacædæmoniorum, & Cretenſium *Ib. neque tamen.* 3. Exemplo Q. Tuberonis. *n. 75. fuit eodem.*

4. Ipſiuſmet Catonis exemplo, qui habet nomenclatorem, ut cives nomine appellet, ſalutet, ſibi conciliet. *N. 76. nam quod.*

Concluditur prima prolepfis brevi recapitulatione. *n. 77. quare nec plebi,* Alteram prolepfim Catonis, qui Reip. cauſſa accuſat Murænam pari Cicero in Remp. officio refellit, Murænam defendendo. *n. 78. at enim te.*

Nam vehementiore apoſtrophæ ad Judices oſtendit, quantum interſit L. Murænam iſto anno Conſulem fieri, ad extinguentes Cati- linæ copias, & conſilia. *Ib. audite, audite,* ſimili vero ad M. Catonem exemplo, & apoſtrophæ, tribunatus ſui periculum, ac tempeſtatē futuram ſignificat, niſi ſtrenuum defenſorem habeat Conſulē, *n. 81. atq; ad hæc mala.*

Rursus Judices de nefario Catilinæ in Remp. consilio admonet, si L. Murænam a consulatu removeant. n.83. *quamquam hujusce.*

Denique magis amplificat a consequentibus, & hypotyposi, hoc Reip. periculum, si Catilina deesse Consulem viderit. n.85. *sed quid tandem fiet.*

A N N O T A T I O.

Vis, ac robur contentionis est insignis confutatio duorum gravissimorum virorum, quos Cicero scita arte, & salva amicitia, & lege ambitus integra redarguit.

Nam in primis M. Catonis (cum illi in Exordio rationem dedisset defensionis Muræne) nunc in contentione levem, ac maledicto infirmam accusandi rationem Enthymemate, ac ratiocinatione dissolvit; quod L. Murænam luxuriosum, & saltatorem appellavit. Deinde infra, (secunzi argumenti parte secunda) digrediens ad prolepsin, eundem Catonem ostendit male quidem contempsisse bellum Asiaticum tot, tantisque imperatorum triumphis clarum. Verum tertio argumento, M. Catonis nomen, atque auctoritatem in judiciis insectatur ab asperitate vite & doctrinae. Quam tanti viri reprehensionem, etsi præmissa ubique ampla ejus laude, mitiorem reddiit; tamen ita libere cavillationibus, & jocos aspergit, ut totum judicium risu compleverit, dicaturque exclamasse, gravis Cato; Dii boni quam ridiculum Consulem, habemus.

Contra Ser. Sulpitium ita se gerit, ut modo ipsi

ipſi in exordio omnia amici officia deferat, ſalvo Muræne Conſulatu; modo ſecundi argumēti parte prima, ejus nobilitatem carpat a vetuſtate; modo ejus queſturam, parte ſecunda, non laudet, neque renuntiationem dignitati adſcribat; modo parte tertia, juris civilis artem dignitate & utilitate extenuet, amplificet autem præ illa artem militarem atque oratoriam, modo aperte in ipſo Sulpitio quatuor res deſideret ad obtinendum Conſulatum; ſuffragationem militarem, ludorum magnificentiam, ſortem & adminiſtrationem provinciæ, denique modum petendi Conſulatum. In his vero omnibus Cicero Ser. Sulpitium, & M. Catonem, pro virtute ac eruditione laudat ubique ſepe admonet pro amicitia, reprobendit pro Rep. Eſt ad calliditatem, & inſinuationem inſigniter facta hæc duplex refutatio.

Contentionis affectus eſt miſericordia in L. Murænam: ſed fere totus reſervatus eſt in perorationem, ubi Cicero ſolet Orator vid. r. Inchoatus eſt in Exordio quidem hic affectus; pietatis enim ſuæ atque officii exemplo, pius quoque Judices eſſe vult erga Murænam, amicum ſuum, & Conſulem deſignatum: tum in contentione purgat omni criminatione: dignitatem generis, & queſturæ, & militaris artis extollit; rectam commendat petendi Conſulatus rationem. Denique momentum, ac pondus expendit futuri Conſulatus Muræne contra Catilinæ terrores, atque conſilia; quæ omnia ſternunt viam ad affectum perorationis.

P E R O R A T I O .

Peroratio constat magno commiserationis affectu, quem Cicero in Judicibus excitat, 1. per deprecationem à periculo Reip. n.86. *quæ cum ita sint*. 2. Ab adjunctis personæ L. Murænae tam externis, quam internis: quod Consul designatus sit, & antehac florente fortuna usus; quod jam corpore, & animo æger; quod nullum læserit, quod domi, ac militiae clarus in nullius unquam invidia, aut odio fuerit. *Ib. deinde ego*. 3. Auget commiserationem pathetica dubitatione, & subiectione, ab adjunctis exilii, tum præsertim ab adjunctis matris suæ, & patris mortui, & fratris, & mancipii Lanuvii. n.88. *si quod Jupiter*.

Ad extremum Consulem strenuum futurum Murænam Consul Cicero pollicetur, commendatque Judicibus. n.90. *quem ego*.

A N N O T A T I O .

Iste affectus prope omnis conficitur ex adjunctis personarum, vel L. Murænae supplicis, & in periculo exilii, vel ejus parentum, vel defensoris Ciceronis, vel Judicium. Amplificatio autem tribus figuris assurgit, exclamatione, dubitatione, subiectione.

P R O L. F L A C C O .

Argumentum, Quæstio, Stylus.

Accusatum à D. Lælio L. Flaccum de repetundis ex Asia, cui triennium præfuerat, Cicero defendit. Repetundæ autem pecunie sunt diſtæ, quas ſocii, ſive ciues privati a Magiſtratibus, aut Judicibus, aut publicis curatoribus iudicio repetiverunt: quas illi aut in provincia, aut in urbe, aut ob jus dicendum, aut ob iudicandum, aut ob aliud aliquid publice curandum cepiſſent.

Quæſtio eſt in genere iudiciali, an L. Flaccus repetundarum ſit reus.

Genus dicendi eſt ſubtile, & acutum, quod perpetuo in confutatione, atque ironia verſatur; niſi in Exordio, & peroratione, ubi ſedes affectuum.

Miratur Cicero L. Flaccum de Rep.
bene meritum, accusari a D. Labio ;
reque id scire putat : itaque nunc
opinione fusi, confugit ad Judices,
& hos deprecatur, in accusatione tam
grav.

EXORDIUM. ARGUMENTAT.

L. Flaccus
repe in larum
non est reus.

S PROPOSIT.

ARGUMENT.

1. Quia testes
Asiatici,
2. Judæi,
3. Romani sunt
rejiendi.

In testibus Asiaticis non
est religio, nec veritas; sed
spes pecunie, levitas, pe-
fidia, audacia: igitur testes
Asiatici sunt rejiendi.

2. PARTIS.

Edictum, quo sanxit Flac-
cus, ne aurum ex Asia Hie-
rosolymitanum exportaretur, se-
natus auctoritate, non Ju-
dæorum superflitione nititur:
ergo Judæi testes, qui id re-
prehendunt, sunt rejiendi.

3. PARTIS.

Et Decianus,
& Sextilius, &
Falcidius, & alii
sunt rejiendi:
ergo testes Ro-
mani sunt reji-
endi.

Quid? Græca fides sine religione, vehementia adolescentis Latini conitatus psephismat: Græcorum, falsæ litteræ, et es cuius auctoritate societas ad accusandum vicium integrum valebunt, atque Cæsariorum criminatioes singula. 1. Laudi etiam virtutis. Patro Flacco, quod decreto Seratoris, et exemplo Pompei cunctis apparuit. 2. Criminatione et evanescit ipso turp. Alcibiadis iurato. & laudatione non in usu data Flacco. 3. Interit perditis supponit Parvum sine fide. 4. profert tres Liberos utiles, perditos, iratos Flacco. 5. inhiat iras per sona Maxima sordidi, ac leviss. Legati, & odiosissimi. 6. in adversus Flacrum propter peccuniam iust: ab ipsis ablata: denique testes Asiatici non modo leves, sed etiam crudeliter, & inest. 7. Romanis, & disperses veris Græcis sunt.

1. ARGUMENTATIONIS. 2. ARGUMENTUM
AMPLIFICATIO ET AFFECTUS.

Nulquam est pondus testimonii in Decano homine quem iudicium non negotiorum, & agrorum eripionem; tum impio in Amyntum; & gloriose Sextius male arguit Prætorum Flacrum; nam sic tradidit eum Valerius ait sine inreessione, facta decione, securum leges. Valerius si ta epistola, & a iudiculis præta a nihil notare potest Flacco.

ARGUMENTAT.

Commutationis a se us erga L. Flacrum, propter merita seu amorem in patrum, & eius filiorum.

PERORATIO.

Plures urbes Africæ testantur obestum Flacorum, integre, casteque deprehensum, & in rationem relatum esse: non ergo barbaræ Judæorum suspitioni credendum.

E X O R D I U M .

PRæter opinionem Cicero defendit L. Flaccum, quem propter dignitatem ac merita in Remp. a nullo, nisi a Reipub. & virtutis hoste, putabat unquam accusatum iri, nedum a D. Lælio. *n. i. cum in maximis*. Quare confugit ad Judices, & eos deprecatur in accusatione tam gravi. *Nu. 4. quem enim alium*.

Perfugium amplificat dubitatione, & a persona Flacci, qui liberavit patriam. *n. 4. quem enim alium*.

A N N O T A T I O .

Præclare ad benevolentiam Orator jactat prima semina affectuum, cum a persona Flacii, cujus dignitatem, ac merita in Remp. commemorat; tum a persona Judaicum, quorum potestatem, & æquitatem deprecatione conciliat, tum a persona adversariorum, quorum insperatam accusationem miratur.

C O N T E N T I O N I S

Propositio, & Distributio.

Contentionis propositio est hæc: L. Flaccus repetundarum non est reus.

Distributio, seu Argum. quia testes Asiatici, Judæi, Romani sunt rejiciendi.

C O N-

CONTENTIONIS

Argumentatio , Amplificatio , Affectus .

PRimam Contentionis partem, *testes Asiatici sunt rejiciendi*, hoc Enthymema aperit: In testibus Asiaticis, non est religio, nec veritas; sed spes pecuniæ, levitas, perfidia, audacia: igitur testes Asiatici sunt rejiciendi.

Antecedens paucis affertur, præmissa integritate Flacci in tribunatu, quæstura, & Prætura: cujus rei testes sunt ipsi Judices. *n.6. Hunc igitur virum.* Deinde præmissa thesi, seu fide Græcorum in genere; quam Cicero elevat, 1. prolepsi. *n.9. at quos testes.* 2. Dissimili religione trium Romanorum testium, qui Flaccum accusarunt. *n.10. iratus Flacco.*

3. Dissimili religione Rom. Judicum, & Græcorum. *n.12. vos autem in privatis.* 4. Vehementia accusatoris Lælii ab adjunctis, seu vi, & apparatu accusationis. *n.13. vehementem accusatorem.* Sparso præsertim in Asia sermone, qui psephisma conciliavit. *n.14. se! ut banc vim.* Ista autem Græcorum psephismata, seu temerarios motus clamoræ concionis insectatur per exclamationem dissimili exemplo Majorum. *n.15. o morem præclarum.* Effecta etiam quædam, & exempla Græcarum concionum recenset. *n.16. Græcorum autem.*

Concludit hujusmodi psephisma Græcorum, non esse testimonium, quo L.Flacco noceat. *n.18. quare jam non est.* 5. Elevat fi-

dem Græcorum, litteris falsis. *n.20. quam vero facile.* 6. Testibus cū accusatore sociatis, qui certe (adverte dialogismum) nec ab accusatore Lælio, nec a defensore Cicerone interrogari possunt. *n.21. quod si tertium.*

Anacephalæsis repetit, nec religione testium Græcorum, nec psephismatibus, nec litteris, & confociatis testibus istam Flacci accusationem valere. *n.23. querendum ergo est.*

Subdit comparatione periculum, si tantus vir L. Flaccus condemnetur. *n.24. utrum hic tandem.* Tum obtestatione resumit Antecedens Enthymematis. *n.26. quod quidem ego.* Et jam in specie ad singulas testium Græcorum criminationes accedit.

Prima criminatio seu querela est totius Asiæ, quod Flaccus classis nomine pecuniam civitatibus imperarit. Hanc Cicero distributione refellit. 1. quia licuit Flacco pecuniam imperare; 2. quia opus fuit navibus; 3. quia ista classis navigavit. *num.27. etenim jam universa.*

Licuisse Flacco pecuniam imperare constat decreto Senatus. *Ib. licuisse ut intelligas.*

Opus fuisse navibus probatur ab adjunctis provinciæ, in qua præsidium, ac splendor navium necessarius fuit. *Ib. proximum est.* Probatur etiam exemplo Pompeji, qui etsi omnia jam bella, prædonesque sustulisset, classem tamen Asiæ imperavit; quanto magis Flaccus. *N.29. nulli erant.*

Tum probatur Senatus exemplo, *N.30. quid nos hic.* Denique laudanda est diligentia Prætoris Flacci in apparanda classe, vel si
nullus

nullus prædo inventus, aut captus fuisset. *Nu. 31. quod si Flacco.* Jam navigasse eam classẽm probatur testimoniis. *n. 32. reliquum est.* Ubi iterum diligentia Flacci in describendo numero navium, & iis sumptibus non faciendis, qui antea non erant instituti, laudatur gemina prolepsis. *N. 33. qui igitur.*

Secunda criminatio, seu querela fuit civitatis Æmonensis, cujus legatus Asclepiades ridetur propter turpem vitam, ac levitatem testimonii. *N. 34 sed quoniam.* De laudatione autem Æmonensium data Flacco, subtilius Cicero arguit Asclepiadis responsum, qui fatetur suos signasse. *N. 36. idem laudationem.* Adde laudatio illa Æmonensium data Flacco, obsignata fuit creta: testimonii vero formula Lælio data, obsignata fuit cera, quod est falsitatis signum. *Ib. nisi vero.*

Tertia criminatio Dorylensium eluditur litteris perditis, ac deinde supposito Phryge teste, *N. 39. venio nunc.* Istius testis mortem, ex intemperanti esu ficorum, confert in negligentiam Lælii, non in invidiam Flacci. *N. 41. atque hic Dorylensis.*

Quartam criminationem Temnitarum infirmat Cicero a persona, & dictis trium legatorum, Heraclidis, Nicodemis, & Lysaniæ. Nam 1. singulorum utilitatem ostendit. *Nu. 42. caput est omnium.* 2. Quæ dixerunt de pecunia Flacco data (adverte sortem) & circumventis hominibus clarissimis nusquam probari contendit. *N. 44. sicut se Flacco.* Magis in specie ac nominatim deprimat personam, & fidem Heraclidis, ab odio

in Flaccum, propter fundum Cymæum, cujus emptionem, mutationem, judicium, additionem prosequitur narratione satis venusta. *n. 49. atque ut ejus impudentiam*. Aliam narratiunculam subjungit Lysaniæ cum apostropha ad Decianum. *n. 51. venio nunc ad Lysaniam*.

Sequitur 5. criminatio Trallianorum dupliciter elevata, 1. persona Meandri, sordidi, ac levis legati. *n. 52. Venio nunc*. 2. Odio Trallianorum adversus Flaccum, propter ablatam ab ipsis pecuniam. *n. 54. sed exponam quid*. Juste autem ablata fuit pecunia, quia Flaccus pecuniam in honores patris collocatam, & postea translata in quæstum, & fœnerationem recuperavit: quod dialogismo exprimitur. *num. 55. que pecunia fuerit*. Adde non tam accusat Flacum gravis civitas, quam impe riti homines a Meandro concitati: quare comparatione Majorum, si istarum concionum etiam Romæ magni sunt fluctus, quanti igitur Trallibus? *n. 57. non civitas sed*. Tum si licuit patri Flacci istam pecuniam capere, licuit pariter filio. *n. 59. at enim istam*. Hic digreditur Orator in Asiaticos testes (a quibus dicebat Lelius pecuniam abstulisse Mithridatem) atque eorum hominum non modo levitatem, sed etiam crudelitatem, & odium in Romanos amplificat. *n. 60. que quidem a me*.

His etiam hominibus comparatione opponit Athenienses, Lacedæmonios, cunctosque ex Achaia, Bœotia, Thessalia, Massilia: quorum civitates laudat à vetustate,

state, situ, doctrina, legibus, humanitate .
n.62. aspiciant hunc storem. Demum distinguit Græciam ab Asia; hanc quibusdam pro-
 verbiis deprimit, illam publica laude, &
 doctrina attolit . *num. quamquam quis .*

Concludit primam contentionis partem
 de Asiaticis testibus . *n. 66. Equidem mihi
 jam satis .*

Secunda pars contentionis, *Judæi testes
 sunt rejiciendi*, brevi hoc Enthymemate ab-
 solvitur : Ediçtum, quo sancit Flaccus, ne
 aurum ex Asia Hierosolymam exportaretur,
 senatus auctoritate, non Judæorum su-
 perstitione nititur : ergo Judæi testes sunt
 rejiciendi, qui id reprehendunt .

Antecedens patet . *n.67. sequitur auri .*

Adjecta prolepsi de Cn. Pompeji absti-
 nentia . *n.68. At Cn. Pompejus .* Consequens
 subjicitur distributione urbium Asiæ, Apa-
 meæ Laodiceæ, Adrymeti, Pergami : in
 quibus aurum, quod exportabatur, integre,
 casteque deprehensum, & in ærarium rela-
 tum est . *n.69. Ubi ergo crimen est .*

Tertia pars contentionis, *Romani testes sunt
 rejiciendi*, constat inductione per enumeratio-
 nem testium, Deciani, Sextilii, Falcidii. De-
 ciani querelam ac testimonium perpetuo jo-
 co, ac facetia cavillatur Cicero per dialogi-
 smum, præsertim ejus negotiationem Perga-
 mi, & agrorum emptionem remoto in loco .
n.70. quamobrem quoniam . Mox a Deciano e-
 repta Amyntæ prædia, & uxorem, quam cir-
 cumvenit, & filium, quem male tractavit, re-
 stitui lepide petit . *n.72. sed concedo id quoque .*

Pergamorum autem laudationem, qua gloriatur Decianus, deridet comparatione Smyrnæorum, qui Castricium mortuum ita laudarunt, ut eum derisisse videantur, non honorem attulisse. *n.74. ita enim mihi.*

Deinde proscriptiones, & emptiones Deciani repudiarunt ipsi Pergameni; nominatim tres Asiæ prætores, Orbis, Globulus, Flaccus. *n.76. isti igitur.* Interferitur prolepsis, qua Flacci iracundia in decernendo, seu inimicitia purgantur. *n.77. veridicas adiungis.*

At concessione Orator de glorioso Deciano jocatur, qui ut ditior appareret, Apollonide, & Romæ in censum retulerat plures facultates, quam revera haberet. *n.79. at hæc prædia.* Concludit apostropha ad Decianum, sine suspitione corruptionis, aut avaritiæ Flaccum recte decrevisse, *n.81. siccine tu auctor.*

Andronis Sextilii querelam, (quod cum esset uxor ejus Valeria intestata mortua, sic egit eam rem Flaccus, quasi ad ipsum hæreditas pertineret) refellit 1. exclamatione ironica, quasi vero ab ingenuis mulieribus hæreditates non obveniant. *n.48. at vero Androni.*

2. Licet hæreditas jure coemptionis ad Andronem, Valeriæ maritum, devoluta esset, non tamen peracta est coemptio cum consensu Flacci, qui tutor erat. *Ib. in manum.*

3. Flaccus suum egit negotium, exemplo Judicis Luculli, & Vectii. Adverte communicationem *n.85. relinquatur illud.*

4. Non impressione, aut vi istam hæreditatem adiit, quia jam Globulo Præto-
peti-

petita fuit. *Ib. at istius*. Digreditur Cicero in Lurconem (qui negabat a privato pecuniam in provincia Prætorem petere oportere) ejusq; testimonium elevat ab iracundia, & offensione in Flaccum. *n.86. itaque eodem*.

Addit exclamationē de misera conditione magistratum. *n.88. O conditiones miseras*.

5. Flaccus decisionem cum Androne fecit; non igitur vis, aut circumscriptio fuit. Deinde Flaccus istam hæreditatem liberaliter suo propinquo donavit: non igitur avarus censendus est, aut contra leges cepisse pecunias. *n.89. At iste Andro*.

Falcidii querelam de quinquaginta talentis Flacco datis, pulchre eludit Orator a persona ipsius Falcidii, qui ne videatur patrimonium satis lautum pergræcando confecisse, fingit epistola se eam Flacco pecuniam dedisse. *n.90. at Falcidianum*. Excudit etiam muliercularum testimonium Apostropha ad Lælium, & Decianum. *n.92. sed tamen quis*.

A N N O T A T I O.

Tota fere contentio, vel defensio ex confutatione testium Asiaticorum, & Judæorum, & Romanorum (qui Flaccum oppugnabant,) & ex ipsius Flacci superiore vita, magnisq; erga Remp. meritis constat, præsertim in Exordio, & peroratione. Hic vero in contentione quam callide Orator quoties potest, abstrahit orationem a persona, & criminibus Flacci, ut eam ad istos testes Asiaticos, & Judæos, & Romanos transferat, quos perpetuo risu, ac facetiis cavillans

villans contemnit . Et vero satis constat , non alia re , quam jocorum opportunitate , in manifestissimi criminibus L. Flaccum severitati Judicium a Cicerone esse ereptum .

P E R O R A T I O .

O Missa longiore contentione perorat Cicerone ad commiserationem L. Flacci, quem Apostropha ad Judices, & concessione, & exclamatione indignatur oppugnari ab iis, de quibus optime meritus fuit (Flaccus enim socios Catilinæ præsertim Lentulum conjurationis principem oppresserat in urbe.) *n. 94. sed quid ego*. Deinde exempla affert plurium civium, qui de repetundis aliisque criminibus absoluti sunt, propter merita in patriam. *n. 98. M. Aquilium*. Accusationi etiam adversariorum testium, & provinciarum rationi opponit majorem auctoritatem, & amicorum, & provinciarum, que Flaccum defendunt. *nu. 100. quod si provinciarum*. Iterum amplificat res gestas Flacci in conjuratione Catilinæ, pathetica Apostropha, & frequenti exclamatione. *n. 101. & si prodesse*. Sed maxime laudibus effert ipsius charitatem erga Rempub. ex qua Cicerone dignitatem, ac salutem certam pollicebatur Flacco, nunc se falsum esse dolet. *n. 103. qui tum animus*. Præsertim eo tempore, quo tam pauci sunt amici Reipub. *n. 105. quotus enim quisque*. Ad extremum a persona filioli Flacci commiserationem finit. *n. 106. præclara illi*.

A N N O T A T I O.

Superius dixi perorationem, & exordium constare magnis in Rempub. meritis L. Flacci: ex his enim Orator misericordiam captat, præsertim periculoso Reip. tempore. Commiseratio autem fit apostropha Ciceronis ad Judices, & ad Flaccum, cujus res gestas commemorat eo amplius, quod sint cum sua laude conjunctæ: semper enim Cicero nonas Decembris in ore habuit, quemadmodum omnes, qui tunc temporis vel ipsi, vel Reip. officium præstiterunt, magna charitate defendit. Notanda etiam in fine illa commiserationis industria, qua Orator filiolum Flacci Judicibus exhibet.

P R O P. S Y L L A

Argumentum, Quæstio, Stylus.

P *Syllam Consulatu dejecit L. Torquatus, eumque duplici conjuratione jam à biennio purgarat Hortensius: hujus posterioris reum negat quoque Cicero esse P. Syllam.*

Quæstio est in genere judiciali, an P. Sylla conjuravit cum Catilina.

Dicendi character fere est tenuis.

Cicero reprehensus a L. Torquato, quod idem nunc pro Sylla diceret, qui ante Antonium Ver- guntium, ceteroque conjuratos accusarat, sed lit- tionem sui officii rami isto conjurationis reo, com- perit, de Sylla ne suspicio quidem fuit: cur igitur Cicero erga hunc misericordiam esse non licet, ex- plo Hortensii, & aliorum: una a solebat s Torquato ma' dicensiam, de lege, ac peregrino nomine custodiat.

Crimen de Allobrogum vestimino, detribus pu- blicis, ab indico Cornetii, de Cludio, le Pompeja- nis, de Crillio, de epistola Cicero nis facie resellit: tu: ergo obiecta P. Sylla & Crimina facile dissolvantur.

EXORDIUM.

1. ARGUM.
ARGUMENT.P. Syl-
la non
conjura-
vit.

ARGUM.

1. Qui obiecta P. Syl-
lae crimina facile dis-
solvuntur.
2. Mores, & vitam ha-
be: P. Sylla repugnare tem
conjurationi.

PROPOSIT. 2. ARGUMENT.

Qui conjurant in patriam, habent mores & vitam ipsi crimini non repu- gnantem; ut patet: exemplis conjurato- rum: sed Sylla habet mores, & vitam conjurationis repugnantem; est enim dissimiliter his, qui conjurant: non ergo conjuravit.

Caesina, Lentulus, Cethegus, Auronius, ceterique conjuratores fuerunt illi id nos, audaces, impii. Vhi horum in Sylla: at contra mitis animus, vita constantia, amor in Republicis hunc judicem, tantifacere istum finem esse!

2. ARGUMENTATIONIS.

Testimonio Allobrogum recte opponitur testimonium Cassii, factas publicas fidelis, & Consulibus audivit ut Cicero in corruptas tueretur: ubi digrediens dederit ab accusatione Torquatum cui infensum iterum reddidit ratione officii, Cornelii in iudicium infirmatur abscissa Sylla gladio cuique emptis a filio pro iunone, Cincium adjuncta temporis, & causae, & praedictum, & personae retulerunt Pompejan, & Cornelianam laudem tantum de Sylla: Catinum excusavit frater ut amor; tum legatio non longa progressa, quam reprehendit Sylla, Denique le Epicola Ceronis, au de Consulatu per vim recuperatio nihil liquet.

1. ARGUMENTATIONIS. AMPLIFICATIO, & AFFECTUS.

P. Sylla Coniurata, & magno florentis fortunae splendore dejecta is nova conjurationis infamia laborare non debet; sed iudicis erga iunc esse mansuetos oportet, quem adversari crucieler affligunt.

Propositio.

EXOR.

E X O R D I U M .

QUamquam Cicero doleat afflictum Syllam bis accusatum esse, partim invidia, partim odio; tamen id ferret leniter, nisi reprehensus a L. Torquato cogitur rationem sui officii ac defensionis reddere, *n. 1. maxime vellem.* Digrediens se purgat ante contentionem: nam Apostropha ad L. Torquatam contendit se pari exemplo ac jure Hortensii posse Syllam defendere, *n. 3. ac primum.*

Pari etiam causa, & ratione summorum virorum, qui P. Syllæ adsunt, *n. 4. quero illud.*

Subjectione ac prolepsi ostendit dissimilem esse in his viris rationem defendendi innocentem Syllam, quam Verguntejum, Autronium, cæterosque conjuratos. *nu. 5. Quis nostrum.*

Quare iterum, iterumque concludit se non reprehendi debere, si cum his viris, & Reip. causa defendat P. Syllam, *num. 7. quamobrem quid est.*

Deinde objicienti Torquato, quod inconstans Cicero in Autronium testimonium dixerit, Syllam autem defendat: respondet se ratione Reip. in illum testimonium dixisse, & hunc religione privati officii defendere. *n. 10. in Autronium.* Nam duplex ab accusatore constituitur Syllæ conjuratio: prioris Cicero testis esse non potuit, testes fuerunt Hortensius aliique Consulares viri, qui omnes

omnes Syllam defenderunt, nullus adfuit Autronio, *n. 11. duæ conjurationes.*

Posterioris conjurationis nullum indicium, nullas litteras, nullam suspicionem fuisse de Sylla testatur Consul Cicero, *nu. 14. Quoniam.* Aliam vero fuisse causam, & suspicionem Autronii, quam Syllæ, patet ex dissimilitudine personarum, & adjunctis conjurationis, *n. 15. quid enim.* Digreditur Cicero, & commendat suam lenitatem, qua usus in supplicem Autronium fuisset, si de uno tantum Cicerone occidendo cogitasset. *nu. 18. veniebat enim.*

Nunc eadem lenitate ipse Cicero Syllæ causam suscipit, *n. 20. atque idem ego.*

Tertio Torquatum refellit, ac se non esse Regem ostendit, quia paruit Senatui, nec se in judiciis regnare, qui apud iratos Judices pro innocente viro nihil affert præter fidem defensionis, *n. 21. hic ait se.*

Quarto secretum dicit esse Torquatum, qui maledicto peregrinum Ciceronem vocet potius, quam Catonem, Coruncanum, Curionem, Marium: cum hi pariter ex mancipiis veniant. *nu. 22. at hic etiam.*

Quare admonet Torquatum ne peregrinorum hominum subeat invidiam, aut horum suffragiis obruatur, dum suam patricii nobilitatem jactat non industria ac virtute, sed vetustate, atque otio comparatam, *nu. 23. sed tamen te.* Concludit convitium Torquati multa verborum amplificatione, & repetitione, definiendo se eum esse Regem, quem non otium, & dominatio, sed labor,

ac parendi cura, ac Reip. conservatio inter pericula improborum detinuit, *nu. 25. quare neque me.*

Rursus immoderationem verborum Cicero objicit Torquato adhuc adolescenti, & Reip. ignaro, qui, quod non debet, reprehendit, conjuratos a Cicerone in dicta causa esse necatos, *n. 30. at vero quid.* Tum parrhisia res a se gestas (sæpe, ut solet; nam, ut recte dicebat Seneca, Cicero laudat se non absque causa, sed absque modo) plena voce, parata attentione recitat, *n. 32. itaque attende.* Altera parrhisia L. Torquatum, & ejus patrem omni improbitate consilii purgat. *n. 34. atque etiam illud.* Confutato L. Torquato, a quo erat reprehensus Cicero, quod Syllam defenderet, redit ex digressione ad causam P. Syllæ. *n. 35. se. ijam redeo.*

ANNOTATIO.

Insinuatione utitur orator, captatque benevolentiam a suo dolore, & lenitate, & officio se, ac Syllam defendendi. Itaque accusatus a Torquato, quare Syllam defendat, prius confutat objecta adversarii, quam ad contentionem, seu ad causam Syllæ accedat: sed hoc sæpius fecit in exordiis, ut vel prolepses adversariorum, vel quedam præjudicia, vel objecta præmittat contentioni. Confutatio autem L. Torquati constat primum auctoritate, ac fide Ciceronis Consulis, qui P. Syllam conjurationis reum non comperit. Deinde regium nomen a se removet sedula parendi cura, & labore conservandi Remp. Tum L. Torquato maledicentiam, ac immoderationem

nem verborum objicit, facetum appellat: admonet adolescentem adhuc Reip. ignarum, ne peregrinos homines offendat; dum plus equo nobilitatem suam aestimat.

C O N T E N T I O N I S

Propositio, & Distributio.

Contentionis propositio est hæc: P. Sylla non conjuravit.

Distributio seu argumenta sunt hæc: 1. quia objecta Syllæ crimina facile dissolvuntur. 2. quia mores, & vitam habet Sylla repugnantem conjurationi.

C O N T E N T I O N I S

Argumentatio, Amplificatio, Affectus.

Propositionis primum argumentum, *objecta P. Syllæ crimina facile dissolvuntur*, inductione per enumerationem probatur.

Primum crimen de Allobrogum testimonio refellitur subjectione, & dialogismo, ex verbis Cassii, qui nec Syllam inter conjuratos nominavit, nec scire se an conjuravit Sylla, cum cæteros sciret, dixit, *n. 36. ab Allobrogibus nominatum.*

Secundum crimen de tabulis publicis refellitur ex fide, atque animo Ciceronis Consulis, qui non aliter, ac indicatum fuit de conjuratis, & per Senatores cognitum, proscribi tabulas celerrime, & publicari, & toti
 impe-

imperio dividi curavit, *n. 40. exclusus hæc.*
 Deinde si tabulas a Cicerone corruptas criminatur Torquatus, cur tamdiu nihil dixit? *n. 44. sed tamen abs te* Cur mendacio, & turpi hoc facto Cicero ipse sibi dissentiat? *n. 45. mihi cuiusquam salus.* Digreditur atque acri reprehensione adolescentem Torquatum perstringit; terret imparem adversarium, *n. 47. fero ego te.*

Mox dialogismo eundem sibi infensum placat, allata ratione officii, ac defensionis Syllæ, *n. 48. neque vero.* Allato etiam dissimili exemplo parentis Torquati, qui competitoribus suis non solebat irasci, *n. 49. at vero.*

Tertium crimen de indicio Cornelii statim infirmatur exclamatione ironica, *n. 51. at accusat.*

Nam neque Sylla comitatus fuit Catilinam (nam erat Neapoli) in campo Martio seu Consularibus comitiis, aut illa nocte, qua conjuratio fuit acerrima. *Ibid. sed quid est tandem.*

Neque Sylla ad cædem, ac tumultum emit gladiatores, quos ejus filius, ut patet ex litteris, sibi comparavit, ut in honorem parentis munus gladiatorum daret populo Rom. *n. 54. sed quid ergo indicat?*

Quartum crimen de Cincio in Hispaniam misso ad eam perturbandam, refutatur. 1. A tempore quo profectus est. *n. 56. at enim Cincius.* 2. A causa propter quam profectus est. *Ibid. ac profectus est.* 3. A venditione suorum praediorum. *Ibid. tum autem.* 4. Ab re absurda, adjunctisq; personæ Cincii, *n. 57. jam vero illud.*

Quin-

Quintum crimen de Pompejanis ad conjunctionem impulsis a Sylla, dirimitur ipso testimonio Colonorum, & Pompejanorum; nam ita carus utriusque est, atque jucundus Sylla, ut non alteros dimovisse sed constituisse videatur, *nu.60. jam vero quid.*

Sextum crimen de Cæcilio, qui rogationem promulgavit de fratre suo Sylla in Consulatum restituendo, elevatur ex ipsa causa promulgandi, quod Cæcilius amore fraterno impulsus non res a Senatu judicatas rescindere, sed mitigare legem, seu fratris calamitatem voluerit, *n.62. at enim &c.* Deinde Sylla promulgationem illam reprehendit, & rogationem de se noluit ferri, *n.64. sed quid ego.*

Adde, hæc rogatio sine vi, aut seditionis timore fuit: quod ex persona L. Cæcilii, & P. Syllæ probatur, *n.65. & illo tempore.*

Septimum crimen de epistola Ciceronis, quod Sylla biennio ante conjurarit cum alijs ironica responsione eluditur, *n. 67. hic tu epistolam.* Nec est probabile hoc argumento: nam si Sylla manum comparavit, ut Catilinam Consulem efficeret, non igitur de Consulatu per vim recuperando cogitavit. *n.68. de qua etiam.*

Propositionis secundum argumentum, *Mores, & vitam habet P. Sylla repugnantem conjunctioni*, quinque partita argumentatione fusius tractatur. Major propositio est: qui conjurat in patriam, habet mores, & vitam isti crimini non repugnantem, *n. 69. neque enim istorum.*

Probatio Majoris constat exemplis conju-

ratorum Catilinæ, Lentuli, Cethegi, Autronii, *n. 70. circumspicite.*

Minor propositio, seu assumptio est hæc; sed mores, & vitam habet Sylla repugnantem conjurationi: effertur dissimili P. Syllæ comparatione cum his, qui conjurantur, *n. 72. agendum conferte.*

Probatio Minoris exornatur 1. considerato miti animo Syllæ erga omnes, præsertim in L. Syllæ victoria. *Ibid. ecquod bujus.*

2. A virtutum, & vitæ constantia, tam in prospera, quam in adversa fortuna, *n. 73. quid reliquum.* 3. Charitate erga Rem. *n. 75. mitto Remp.*

Complexio totius argumentationis præclara quadam amplificatione subjicitur. *Ibid. non inquam cadit.* Post complexionem digreditur Cicero in duas prolepses: 1. est de quæstionibus, ac tormentis servorum, quæ accusator minitatur: verum harum quæstionum veritatem elevat orator, 1. Ab adjunctis, *n. 78. quæstionis nobis,* 2. A vita honesta P. Syllæ. *Ibid. vita P. Syllæ,* 3. Auctoritate Ciceronis Syllam defendentis, *n. 80. quid vero hac.* Altera prolepsis de accusatis uno nomine Consulibus, quod Catilinæ adfuerint, elevatur etiam

1. Exemplo patris Torquati, qui Catilinam absolvit, *n. 81. accusati sunt.* 2. Gravitate, & fortitudine horum virorum. & charitate in Remp. *n. 82. atque ut de.* 3. Absurdo alias Ciceronis consilio, qui accerrime cum periculo vitæ, & æterna rerum gestarum gloria conjuratum Catilinam extinxisset;

fet; nunc turpiter ejus conjurationis socium
P. Syllam defenderet. n. 83. sed quid ego.

A N N O T A T I O .

Contentionis propositio, ac distributio clare patet ex argumentatione; argumentatio autem inductione, & ratiocinatione constat. Inductio recenset, & confutat crimina P. Syllæ objecta: nam Orator testimonio Allobrogum opponit testimonium Cassii. Tabulas publicas fide sua, & Conjulis auctoritate incorrupta tuetur: ubi digrediens deterret ab accusatione Torquatum, cui offenso reddit rationem sui officii. Cornelii indicium infirmit absentia Syllæ, gladiatoribusque emptis a Sylla pro munere. Cincium adiuncta temporis, & causæ, & prædiorum, & personæ refellunt. Pompeiani, & Coloni cum laude testantur de Sylla. Cecilius excusat fraternus amor, tum rogatio non longe progressa, hanc reprehendente Sylla. Deniq; de epistola Ciceronis, aut de Consulatu per vim recuperando nihil liquet. Ratiocinatio amplificat integritatem P. Syllæ ex vita, & moribus per dissimilem cum aliis conjuratoribus comparisonem. In fine est digressio in duas prolepses.

Affectus reservantur in perorationem.

P E R O R A T I O .

Misericordiam movet Cicero erga P. Syllam, i. A sua persona, Deos testando se nihil de conjuratione P. Syllæ unquam comperisse: idcirco se erga hunc le-

nem esse, qui erga alios conjuratos vehemens fuit, *n.86. quamobrem vos*; 2. A persona P. Syllæ, & ejus parvi filii deprecantis iudices, ne jam Consulatu, seu primo familiaræ suæ, ac dignitatis splendore deturbatus P. Sylla, hac nova tanti criminis infamia laboret, *nu. niveos esse*.

3. Per apostropham a persona Torquati, seu adversariorum, qui non contenti se Consulatum P. Syllæ eripuisse, crudeliter quoque famam, & honorem detrahunt, *n:90. te ipsum jam*.

Exclamando auget affectum ex commutatione florentis fortunæ P. Syllæ in adversam. *n.92. O miserum & infelicem*. 4. A persona iudicum, in quorum mansuetudine atque officio totam miseri Syllæ causam reponit, *n.92. sed jam impediōr*.

A N N O T A T I O.

Insignis est illa industria concitandi affectus commiserationis erga P. Syllam a persona defendentis Ciceronis, & rei Syllæ, & adversariorum, & iudicum. Nam Cicero de innocentia Syllæ Deos testatur, presentem P. Syllæ calamitatem amplificat a pristina ejus fortuna: tum adversariorum accusat crudelitatem & invidiam, contra quam mansuetos iudices suscitatur.

PRO ARCHIA POETA.

Argumentum , Quæstio , Stylus .

URbem Romam eximia primorum regum primorumque Consulium virtus , quam posteritas imitata est , ab humili principio ad summam amplitudinem , gloriamque perduxit . Ac mihi quidem in eas causas unde opes tantæ manarunt intendenti , cum aliæ nequaquam leves occurrunt , tum illa non sane minimi videtur esse ponderis , quod gentibus bello victis non modo locus in civitate , verum etiam paria cum cæteris civitatibus jura concedebantur . Transiit ea benignitas in singulos cives : & primum ii , qui strenuam in præliis operam navassent ; mox etiam si qui doctrina præstantes ad ornandas populi Romani res gestas ingenium contulissent , civitatis jura consequerentur . Atque alii quidem aliis temporibus , Archias autem Antiochiæ in Syria natus Ciceronis ætate hunc honorem singulari principum civium studio est adeptus . Qui cum Poetica laude flore- ret , ubique jam in Italia clarus ab omnibus fere populi expetitus , primum a Tarentinis , Rheginis , Locrensibus , Napolitanis , deinde ab Heracliensibus civitate donatus , postremo in civium etiam Romanorum numerum adscitus est . Verum , ut multi sæpe reperiuntur , non modo artium optimarum expertes , verum etiam

inimici, extitit quidam Gracchus, qui, quod Archia beneficium virtus pepererat, in dubium revocaret, eique litem de civitate, ex lege, quam Sylvanus, & Carbo Tribuni tulerant, intenderet. Respondit ei Cicero; causam probavit: merita hominis extulit: dignum ostendit non modo qui civitatem non amitteret, quam jure optimo teneret, verum etiam, qui, nisi eam haberet, consequeretur. Manut.

Questio est in genere judiciali an Archias Poeta sit civis Romanus.

Stylus, veluti in demonstrativo genere, est temperatus, & delectans, propter laudes Archiae.

S Y N O P S I S.

Cicero debet potissimum defendere Archiam, præceptoris suum, a quo collegentiam, & facultatem tam multos defendendi, accepit.

EXORDIUM.

Archias est civis Romanus.

ARGUMENTA.

1. Quia nihil obest Archia, quo minus sit civis Romanus.
2. Etiam si non esset, ascendendus fuit.

Archias est adscriptus Heratiz, quæ est Civitas fœderata; Lex domitiana habuit, quo tempore lex est lata; sexaginta diebus apud Prætores est professus; nihil igitur obest Archiæ, quo minus sit civis Romanus.

1. ARGUMENT.
ARGUMENT.

Id est obest, & ingeniosus propter doctrinam suam fructum, & delectationem, & dignitatem. Sunt in numero Romanorum civium ascendendi; Archias est præta doctus, & ingeniosus; ergo etiam si Archias non esset civis Romanus, fuit ascendendus.

2. ARGUMENT.

N 4

AM-

Ridicule accusator Gracchus negat Archiam
esse civem Romanum, qui publico Peracel en-
suum testimonio, & quatuor civitatum Italiæ,
& Merelli tabulis, magnæ ingenii laude, & fi-
militate tum morum vitiorum, jus civitatis
Romanae obtinuit.

1. ARGUMENTAT.
AMPLET AFFECT.

2. ARGUMENT.

Maxima est Ius poetice facultas a fructu,
felicitate, sanitate, & præmiis in alto-
rum poetarum, qui Græci, & Latines ge-
stas imperatorum, & quosque Romanorum
versibus prodiderunt; inter quos Archias non
medocrem sibi locum vindicat.

Judicibus commendat Cicero salutem
Archias, propter hujus poetæ merita erga
se, & erga patriam.

peroratio.

EXOR.

E X O R D I U M .

Cicero incipit a suo erga præceptorem Archiam officio. *n. 1. si quid est.*

Officium amplificat comparatione minorum, *ibi. si quod hæc vox.*

Ad prolepsim de facultatis oratoriæ, & poeticæ dissimilitudine, respondet Cicero, omnes artes inter se conjungi, & juvare, *n. 2. ac ne quis.* Altera prolepsi deprecatur in judicio publico novum dicendi genus, seu sermonem, qui in foro esse non solet de studiis humanioribus. *ib. sed nec cui.*

A N N O T A T I O .

Judices Orator conciliat grato in professorem suum animo; callide autem præter judiciorum consuetudinem, amplectitur laudem literarum, ut, quasi causæ fideret, videatur Archias laudatione potius quam defensione agere.

C O N T E N T I O N I S

Propositio, & Distributio.

Contentionis propositio est hæc: Archias Poeta est civis Romanus.

Distributio seu argumenta sunt hæc. 1. Quia nihil obest Archiæ, quo minus sit civis.

2. Quia etiamsi non esset, asciscendus fuit.

C O N T E N T I O N I S

Argumentatio , Amplificatio , Affectus .

Propositionis primum argumentum , *Nihil obest Archiæ, quo minus sit civis Romanus* , hoc enthymemate explicatur : Archias est adscriptus Heracliæ , quæ est civitas federata ; Romæ domicilium habuit , quo tempore lex est lata , sexaginta diebus apud Prætorem est professus ; nihil igitur obest Archiæ , quo minus sit civis Romanus .

Antecedens summatim narratione stabilitur , & qui fama ingenii in Asia , Græcia , Italia , Romæ multis præmiis , & familiaritate summorum virorum , obtento jure civitatis Heracliensis , ad Romanæ civitatis honorem tamquam gradibus Archias ascenderit , *n.4. nam ut primum* . Tum antecedentis singulæ partes confirmantur , confutato per apostropham accusatore Graccho : nam prima pars (de adscriptione) fide L. Luculli , & testimonio Heracliensi publico constat : at ridicule tabulas desiderat Gracchus , quas incendio belli Italici periisse sciunt omnes . *N.8. si nihil aliud* .

Secunda pars de domicilio in Italia atque adeo Romæ , & tertia pars de professione , pariter constat Metelli tabulis . *N.9. at domicilium* . Consequens enthymematis effertur comparatione quatuor civitatum Italiæ , & municipiorum , quæ Archiam poetam receperunt , *n.10. quæ cum ita* .

Quod

O R A T I O XXVI. 299

Quod objicit Gracchus Archiam non esse civem, eludit Cicero censu non fieri, sed judicari civem, deinde Archiam pro cive se gessisse, testamenta fecisse, adiisse hæreditates, ad ærarium detulisse, *n. 11. census nostros.*

Propositionis secundum argumentum, *Etiam si Archias civis Romanus non esset, asciscendus fuit*, tractatur hoc syllogismo: Poetæ docti, & ingeniosi propter suæ doctrinæ fructum, & delectationem, & dignitatem sunt in numerum Romanorum civium asciscendi: Archias est poeta doctus, & ingeniosus: igitur etiam si Archias civis Rom. non esset, asciscendus fuit.

Major propositio per repetitiones, & disjunctionem, & apostropham ad Gracchum, amplificatur testimonio, & gloriatione Ciceronis, qui non mediocrem doctrinæ fructum, ac delectationem, ac vitæ conformationem a poetis hausit, *n. 12. Quare a nobis.* Id confirmat monumentis librorum, & exemplorum, quæ posteris poetæ reliquerunt, *n. 14. sed pleni omnes.*

Digreditur in prolepsim seu quæstionem, an summi viri, quorum virtutes poetæ scripserunt, natura duce, an ista humanitatis doctrina res magnas gesserint: concludit exemplo Africani, Lælii, Furii, Catonis, utramque, & naturam, & doctrinam debere conjungi, *n. 15. quæ et quispiam.*

Redit ad delectationem poetices, hancque pulchre amplificat effectis conglobatis, & dissolutione, & exemplo Roscii poetæ, *n. 16. quod si non.*

Minor, seu assumptio syllogismi breviter subjicitur ex versibus, quos vel ex tempore; vel meditato doctus, & ingeniosus Archias protulit. *n.18. Quoties ego.*

Complexio syllogismi varie amplificatur:

1. A persona Ciceronis, quasi per epiphonema, aut exclamationem. *Ib. hunc ego.*

2. A sanctitate poetarum, quasi non arte, & præceptis, sed natura, & munere Deorum sunt poetæ. *Ib. atqui sic.* 3. Duplici comparatione minorum, quæ ducitur a saxis, & bestiis, & ab exemplo eorum, qui alienum poetam Homerum, & mortuum expetierunt. *n.19. saxa, & solitudines.* 4. Exemplo multorum Imperatorum, Marii, Themistoclis, Luculli, Africani, qui charum Archiam, aliosque poetas habuerunt; quod ab his suas res gestas, & gloriam populi Romani versibus illustratam viderent. *Ibid. præsertim cum omnes.* Quod si Archias Græce scripserit, non tamen minori laude poetæ Græci, imo, & majore, quam Latini, sunt afficiendi: ut constat plurium Imperatorum exemplis, Alexandri, Pompeji, Syllæ, Metelli, Bruti, Fulvii, qui laudis studio poetas coluerunt, præmiis, & civitatibus donarunt. *n.23. Nam si quis.* Maxime Cicero pari rerum gestarum gloria tractus amat Archiam, ut versibus Consulatum suum perficiat: excurritque amplius in istud laudis studium, quo ipse, & optimus quisque seu imperator, seu Philosophus ducitur. *n.28. atque ut id.*

A N N O T A T I O.

Contentionis clara est distributio, & argumentatio per enthymema, & syllogisimum. Enthymemate refellitur Græccus, narraturq; quo pacto Archias civitate sit donatus. Syllogismo explicantur laudes Poeseos. Et quamquam Orator ab hypothesei seu persona Archie sæpius abstrahit orationem, & hanc transfert ad thesim, seu ad laudandos Poetas, id eo artificio fit, ut tanto charior salus Archie, ac dignitas sit, quod summos poetas adæquet. Deinde ut in exordio cœpimus dicere, cum Cicero in hac tam nova causa novi, & insoliti rei, novo dicendi genere utatur; liberius digreditur, & amplificat multa ad fiduciam causæ ostentandam, ut magis delectare laudando, quam probare dicendo, aut instectere movendo possit videri.

P E R O R A T I O.

Peroratio constat anacephalæosi argumentorum, & deprecatione (uti in exordio) ad Judices in tali causa, genereque dicendi. N. 31. *Quare conservate.*

A N N O T A T I O.

Est idem affectus, qui in exordio, ac contentione, nimirum officii, & charitatis erga eximium virum, & professorem suum.

POST REDITUM SUUM AD QUIRITES.

Argumentum, Quæstio, Stylus.

Cicero usque ad 46. ætatis annum virtutis, & ingenii, imo etiam felicitatis cujusdam laude floruit: initia deinde calamitatis illi inciderunt, quæ Plutarchus repetit non ab ullo turpi, vel indigno facinore, sed ab illa Atticis odiosa dicacitate atque jactantia. Enim vero Tullius mortales multos antea lepore dicendi, & venustate sibi conciliaverat, multos eloquentiæ præsidio defenderat, neminem (excepto Verre) læserat; ea res ad honoris ascensum facilem, tam multis comparatis adiutoribus præbuit. In coniurationis vero animadversione, quia civitatis propugnatio, potius erat quam civium improborum oppugnatio omnes ordines consentientes habuit. At postea prosperis rerum eventis, nescio quomodo insolentior factus, plerisque civitatis principes, pro loco suæ cuiusque dignitatis, ac familiæ negligentius observare, vel potius aspernari, & nonnumquam asperius cavillari visus est. Deinde cum locis omnibus de coniuratione tamquam triumpharet, & Non. Decembris semper in ore haberet, invidiam summam sibi conflavit; quosque conjurati propinquos, familiares, amicos habuere, tot adversarios, & invidos habuit. Ex illa igitur levitatis origine procacitas, & jactantia derivata molestias graves attulerunt. Totius autem invidiæ sanguis
Clo-

Clodiano iudicio primum missus est. Clodius patricia, & summis opibus fundata familia maximeq; popularis adolescens fuit, Ciceroni adeo familiaris ut Clodiae sororis nuptias Terentia Ciceronis uxor inde metueret. Itaq; cum de violatis religionibus Clodius reus ageretur, Tullius a Terentia leniter (ut Plutarchus putat) impulsus, & Consulatus potentia elatus testimonio suo Clodium acriter primo perculit, deinde civitatis consensum dissolutum, id est, potentiam suam debiliorem animadvertens, vela contraxit, Clodiusque magna quidem iudicum turpitudine, sed tamen contra testimonium Ciceronis absolvitur. Ita res initio severius acta, deinde neglecta quadriennio post exilii causa Ciceroni fuit, dum Clodius Crassum, Pompejum, Caesarem, & reliquos illius invidiae principes sibi conciliat, Tullius negligentius retinet, imo Clodium quotidie magis ac magis in perniciem suam irritat. Clodius igitur factus Tribunus plebis jam audacia insultabat, eumque Tullius legationi, quam Caesar offerebat, effugere potuit, sed aerebat dimicare modiceque minis, & contentionibus Clodii movebatur; quin velut iterum contra Catilinam contenderet, sperabat se studia omnium ordinum habiturum, & cum summa gloria, aut certe sine molestia discessurum. Pompejus divinitus loquebatur se prius occisum iri a Clodio, quam Tullius violaretur; Clodius tamen (ait Plutarchus) metuens ne Cicero Caesari legaretur, reconciliationem gratiae simulat. Itaque seductus Cicero, legationem missam facit; quo Caesar incitatus Clodium sua sponte incensum vehementius instaminat Pompejumque disjungit. Tullius

itaque reus agitur a Clodio, quod Cives Rom. indicta causa necavisset. Jam cupiditas illa dimicandi, ostentatioque summum in periculum adducta est, ac prorsus incredibile dictu est, quam repente ventus ille dicacitatis, & jactantiae hominem defecerit; atra veste, profluente coma, reatuque misero, & miserabili plebis misericordiae suppliciter & humiliter imploratur; sed contra Clodiana factionis arma nihil Ciceroni suae lacrymae, nihil viginti millium luctus, nihil quod Senatus vestis etiam mutationem consimilem dolorem declarandum censisset, nihil, inquam, ista profuere. Clodii rogatione ultra quadraginta ab urbe milliaria exulare jussus est anno aetatis suae 49. anno U.C. 695. L. Calpurnio Pisone, & A. Gabinio Coss. Thessalonica autem in Macedonia ad miserie locum propter Plancium Questorem amicissimum delecta est. Non fuit autem Clodius exilio Ciceronis contentus; domum, & villas ejus incendit, in area domus libertatis atrium erexit: omniaque Ciceronis bona publicavit. Sed vis illa diuturna non fuit. Decimo post mense dum Clodius in Pompejum, & optimates reliquos impetentius invehitur, omnium ordinum animis ad Ciceronem conversis, Clodiana lex abrogata est, reditusq; Ciceroni & omnium bonorum restitutio decreta est anno U. C. 696. P. Cornelio, Lentulo, & Q. Cecilio Metello Coss. Freigius.

Quaestio est in genere demonstrativo, an singulari beneficio populus Rom. revocavit Ciceronem ab exilio.

Dicendi genus est temperatum.

E Y N O T
 Gaudet Cicero se de rovisse pro
 salute Rep. & eo magis gaudet,
 quod nunc post exilium omnia
 ipsi jucunda ora videntur.

S I S.
 Si uariis beneficio
 populus Rom. reuo-
 cavit Ciceronem ab
 exilio.

Quia populus Rom.
 non solum calamita-
 tem Ciceroi detrahit,
 sed etiam dignitatem
 auxit.

Cicero in re tribili Seratis populi-
 que Rom. conuenitu, naximisque a-
 mico tum amicis relit in patriam;
 ego populus non, non solum mila-
 mita em Cicero ni detrahit, sed etiam
 dignitatem auxit.

**AMPLIFICATIO,
 ET AFFECTUS.**

Multis diuiciis et clarior Ciceronis re-
 ditus. Iosepho Populi. Me et si, Marii reditu.
 pluresque amicum et in Letulus Milo.
 Sertius, Pompeiu, et c. fur pro ipso re-
 siuendo fecerunt. Quarta ratio ber officio
 oratoru; Cicero gratum se prebet.

argument.

Propositio.

Cicero ire uen gratus est
 populo Rom.

peroratio.

EXORDIUM. ARGUMENTAT.

EXOR.

E X O R D I U M.

Cicero sumit exordium a sua devotione pro salute patriæ, quando discessit in exilium. *n. 1. Quod precatus.* Nunc quando singulari populi Rom. beneficio rediit ab exilio, ejus devotionis se esse convictum lætatur. *Ibid. ejus devotionis.* Hanc reditus sui lætitiã, ac singulare populi Rom. beneficium, amplificat eleganti inductione a fortuna, liberis, fratre, re familiari, amicis, honore, patria; quæ nunc ipsi jucundiora videntur, quam ante. *num. 2. & si homini.* Adjungit simile. *num. 4. sed tamquam.*

A N N O T A T I O.

Multis synonymis Cicero amplificat 1. devotionem suam seu charitatem erga patriam. 2. gaudium ex reditu perceptum. 3. singulare beneficium populi Rom. atque hic est triplex affectus, quem Orator tota oratione prosequitur. Hunc in exordio quam blande, & suaviter inchoat, ut sint prima semina callidæ insinuationis, & grati animi erga populum Rom. qui illum revocavit ab exilio.

C O N T E N T I O N I S

Propositio & Distributio .

Contentionis propositio est hæc : Singularem beneficio populus Rom. revocavit Ciceronem ab exilio . Hæc propositio amplificata est comparatione . *n.5. quorsum igitur hæc ?*

Distributio seu argumentum : Quia populus Rom. non solum calamitatem Ciceroni detraxit , sed etiam dignitatem auxit . *n.6. Nam in ipso .*

C O N T E N T I O N I S

Argumentatio , Amplificatio , Affectus .

Propositionis argumentum, *Populus Rom. non solum calamitatem Ciceroni detraxit , sed etiam dignitatem auxit* , effert hoc enthymema : Cicero Senatus Populique Rom. consensu , maximisque amicorum officiis rediit in patriam : igitur populus Rom. non solum calamitatem Ciceroni detraxit , sed etiam dignitatem auxit . Antecedens amplificatur dissimili comparatione rebus P. Popilii , Q. Metelli , C. Marii . *Ibid. Non enim pro .* Amplificatur deinde oratoria narratione eorum , quæ amici , in primis Lentulus , Milo , Sextus , Pompejus , Servilius , Gellius fecerunt , ut restitueretur Cicero . *n.II. Calend. vero .* Amplificationi

308 POST REDIT. ADQUIRITES
tioni Orator affectum subjungit, pollicen-
do pro tam insigni beneficio pietatem. n. 18.
En ego tot testimoniis.

Pollicetur etiam fortitudinem exemplo C.
Marii, contra malos cives, perfidos, ami-
cos, invidos, mercatores provinciarum.
n. 19. *quod si vis.* Postremo magnam refe-
rendæ gratiæ curam, seu remunerationem
quod ipsi difficilius erit, quam non ulcisci
inimicos, aut debitas pecunias dissolvere,
n. 22. *quamquam mihi.*

A N N O T A T I O .

*Comparatione amplificando beneficium popu-
li, simul auget Cicero, & dignitatem suam,
& gaudium, & grati animi testificationem.
Præcipue Orator narrat officia amicorum, il-
los, & se commendat.*

P E R O R A T I O .

ITerum Cicero habet gratias Senatui, po-
puloque Rom. polliceturque æternam be-
neficii memoriam. n. 24. *quapropter.*

A N N O T A T I O .

*Rursus multa verborum amplificatione repe-
tit, quod ante sæpius dixit in Exordio, &
contentione se gratum fore; ut pietate sua er-
ga patriam majores deinceps labores perferat,
& honores assequatur.*

POST

POST REDITUM IN SENATU.

Argumentum , Quæstio , Stylus .

A Rgumentum vide in superiore oratione .
A Quæstio est in genere demonstrativo , an
 Senatus maximo beneficio ornarit Ciceronem ,
 quando illum revocavit ab exilio .

Dicendi genus est temperatum , uti in supe-
 riore oratione ; sed & utriusque fere simile ar-
 gumentum & similis contentio .

Putant multi Ciceronem prius egisse gratias
 Senatui , quam populo : bancque orationem post
 reditum in Senatu præcedere eam , quam ha-
 buit ad Quirites .

S Y N O P S I S.

Cicero agit gratias Senatus in maximo beneficio.

Senatus in maximo beneficio ornavit Cicero nem, quod illi revocavit a exilio.

Quia Cicero immoralityatem quamdam per Senatum adeptus videtur.

PROPOS.

ARGUM.

Consules, Tribuni, Praetores, alique multi Consulares viri, uno consensu, inaudito quodam triumpho, redierunt Cicero nis postularunt, decreverunt ornarunt: igitur Cicero immoralityatem quamdam per Senatum adeptus videtur.

AMPLIFICATIO, ET AFFECTUS.

Quam gloriosum est Cicero ni, ostendit Tribunos studiose pro salute ipsius retulisse, duces conivisse, Lentulum & Metellum soliter inimicos Cicero nis, perferimus, quos consecratis, libidinosissimis, crudelissimis, isto anno Consulibus Gabinio, & Pisoni resistisse; duos Tribunos, Animum, & Sextium; multos item Praetores, imo & ipsum Pompejum, magna virtute, fide, animo, Cicero ni favisse: quorum virobenevolentiam, colendo, gratiasque referendis parere vita non potest.

Gloriosissime resistit Cicero promittente a reno, ac fortiter facturum omnino in Reip. causa.

EXOR.

E X O R D I U M.

Cicero quantas potest, agit gratias Senatus pro accepto beneficio immortalis. *N. 1. Si Patres conscripti.* Hoc beneficium amplificat ab effectis per comparationem, & distributionem parentum, Deorum, populi, Senatusq; Rom. *Ib. qui mihi fratrem.*

A N N O T A T I O.

Grati animi est primum æstimare beneficium, & pro accepto gratias agere, deinde illud prædicare, extollere, omni tempore, & loco præferre; tum par polliceri, ac præstare. Quod hac oratione non omittit gratus Orator: num hunc gratianimi affectum ita tractat, ut statim in exordio beneficium æstimet ab effectis, & comparatione, agatq; maximas gratias; in contentione vero illud prædicet, extollat, præseferat; in peroratione denique polliceatur, ut videbitur. Atq; hac ratione mire benevolentiam captat.

C O N T E N T I O N I S

Propositio, & Distributio.

Contentionis propositio est hæc: Senatus maximo beneficio ornavit Ciceronem, quando illum revocavit ab exilio.

Distributio seu argumentum; Quia Cicero immortalitatem quamdam per Senatum adeptus videtur.

C O N-

CONTENTIONIS

Argumentatio , Amplificatio , Affectus .

Propositionis argumentum, *Cicero immortalitatem quamdam per Senatum adeptus videtur* , exponit hæc inductio : Consules , Tribuni , Prætores , aliique multi Consulares viri , uno consensu inaudito quodam triumpho , reditum Ciceronis postularunt , decreverunt , ornarunt : Igitur immortalitatem quamdam per Senatū adeptus videtur .

Antecedens primo amplificatur studio L. Munmii , & octo Tribunorum pro salute Ciceronis referentium . *n. 3. Itaque P. C.*

2. Amplificatur rebus gestis duorum Consulium P. Lentuli , & Q. Metelli , etiam Cn. Pompeji , præsertim fortitudine Lentuli contra inimicos Ciceronis , qui urbem afflixerant . *n. 5. Postea vero quam* . Exclamatione effert beneficium Consulis Lentuli , & dictum Q. Metelli commemorat . *n. 8. Dii immortales* .

Digreditur acriter in duos consceleratos isto anno Consules , Gabinium , & Pisonem , quorum invidia Cicero pulsus fuit in exilium . *n. 9. sed fuerunt* . Gabinii libidinem , tribunatum , latas leges , conciones , aliaq; facta contra Ciceronem vehementissime instatur Ethopæja . *n. 18. quis enim ullam* .

Pari stylo , & Ethopæja Pisonem describit , vituperatq; agrestem , mœstum , tardum , libidinosum , Epicuri discipulum . *n. 12. nam ille alter* . Aspæra deinde apostropha improbum , & crudelem redarguit , junctus Gabi-

nio ,

nio, providerit, urbe, domo, bonis dejecerit. *N. 15. L. Piso tunc*. Confecta digressione Antecedens 3. amplificatur virtute, animo, fide duorum tribunorum T. Annii, & P. Sextii. Adverte Antitheta, & frequentes verborum repetitiones, *N. 18. quid ego de*.

Cæterorum tribunorum officia, studiaque Orator præterit, *N. 20. jam cæterorum*.

4. Amplificatur officioso animo Prætorum, Cæcilii, Septimii, Vaterii, Crassi, Quintilii, Cornuti. *N. 21. Jam vero prætores*.

Horum Prætorum commemorandis beneficiis, & referendis gratiis mavult Cicero reliquum vitæ tempus impendere, quam ulciscendis inimicis. *Ibid. quæ cum libenter*. Sed, & iterum, & nominatim Consuli Lentulo gratias habet, & gloriatur pro insigni beneficio, *N. 22. quando enim*. Iterum, & Q. Metello, quem P. Servilius gravi oratione reconciliavit Ciceroni. *N. 24. nam Q. Metellus*. Et rursus Lentulo, *N. 27. quid denique*.

Pari etiam ratione Cn. Pompejo, qui salutis suæ, & dignitatis auctor fuit, gratias habet. *Num. 28. possum ego satis*. Denique adhuc T. Annio, & P. Sextio, singulis, & universis, præsertim iis, qui mutarunt vestem, sæpius agit gratias; eosque tamquam Deos colere, & venerati vult, *N. 29. quibus autem officiis*. Ad extremum casus affert, cur maluerit in exilium ire, quam se vi defendere: ubi etiam obiter Cn. Plancii hospitis sui charitatem commendat, *N. 31. quibus ego rebus*.

A N N O T A T I O .

Jucunda est illa testificatio grati animi in Cicerone , quando iterumque ac sæpius singulis , ac uiverſis , magna orationis copia, & suavitate , agit , habetque gratias pro beneficio , quod mirifice amplificat , & gloriatur , & tota vita recolet . Sed , & singulos benefactores , quot Epitbetis exornat , quanto affectu prosequitur , quanto honore veneratur , ut officium officio , fidem fide , pietatem pietate possit colere ! maxime Lentulum , & Metellum Consules compellat , & amplificatione ratiocinationem horum voluntatem , studiumque opponit perfidiæ , flagitio , crudelitati duorum improborum Consulium , Gabinii , & Pisonis , a quibus desertus est .

P E R O R A T I O .

Cicero promittit se majori fide , quam ante , ac virtute defensurum Remp. cui est gloriose restitutus , M. 35. *quapropter P. C.*

Atque istius restitutionis gloriam , (quod adhuc fecit superiore oratione) auget dissimili reditu P. Popilii , P. Metelli , C. Marii , prædicatque summum amorem fratris sui , & generi Pisonis , N. 36. *pro me non .*

A N N O T A T I O .

Is demum est apex & cumulus grati animi , par officium polliceri , & præstare . Et ad hoc Ciceronem stimulat nova dignitas , ac gloria restitutionis sue , quam amplificat , studio totius Italiæ , charitate fratris , & generi , dispari rationi reditus clarissimorum virorum . Sic Orator concludit affectum , quem orsus est .

PRO

PRO DOMO SUA.

Argumentum, Quæstio, Stylus.

Claudius pulso in exilium Cicerone contentus non fuit: insuper ejus domum, quasi perduellis civis, evertit, ac libertati dedicavit. Contra Cicero summa omnium ordinum voluntate restitutus, suam domum propter Clodii consecrationem, sacram non esse, sed ab omni religione vacuam atque puram contendit, quia nihil ab eo Tribuno plebis jure fieri potuit, quia ipse contra omne jus e patricio plebejus factus esset. Itaque Pontificibus persuasit, ut sibi aream, ac postea domum sumptu publico reædificandam censuerint.

Quæstio est in genere judiciali, an cum jure, ac religione Clodius civitate dejecerit Ciceronem, Domum everterit, & dedicarit.

Dicendi character est subtilis, digressione copiosus, ubique fere ardens in Clodium: nam ut ipsemet Cicero ad Atticum scribit Ep. 2. lib. 4. Diximus apud Pontifices prid. Kal. Oct. acta res est accurate a nobis: & si umquam in dicendo fuimus aliquid, aut etiam si numquam alias fuimus, tum profecto doloris magnitudo vim quamdam nobis dicendi dedit: Itaque oratio juventuti nostræ deberi non potest, quam tibi etiamsi non desideres, tamen mittam cito.

que sit dignitas & officium P. n. si-
cum contra improbos cives; p. n. si-
contra Clodium, cuius quinque convi-
cia refellit Cicero.

PROPOS.

Sine iure, & religione
Clodius, civitate deiecit
Ciceronem, e usque do-
mum eiecit, & dedica-
vit.

ARGUM.

Quia Tribunatus
Clodii fuit nullus
quar., & irrita
omnis eius actio-
nes.

Clodii adoptio contra jus faciorum. &
Aspicio, & legum facta est; et o Tribu-
natus Clodii fuit nullus.

2. ARGUM.

Lex Clodia de exilio Ciceronis e iuri-
ta, domus everio e i. irrita; igitur a i. o-
nes Clodii Tribuni sunt irrite.

Clodius Tribunus plebis esse non po-
tuit: quomodo enim, cum patricius
esset, transivit ad plebem? adoptio-
ne? at ea nulla est iure faciorum, Au-
spicio, legum, quae ipse viola-
vit.

2. ARGUM.

Ponamus Tribunalium plebis fuisse Clodium: sic-
r tamen ab eo lex de exilio, ac donatio Ciceronis
non ponitur, qui privatus legio lata est, quia contra
formam iudiciorum, quia in perite, & simul de
pluribus rebus, quia de exilio. Neque enim Ci-
cero vel ex peccato, vel ex iudicio subit exilium.
Quod peccatum in eo, quibus Respublica consecravit?
quod iudicium de eo, qui in emnatus discessit?
quod nec libertatem invidus, nec civitatem amitte-

1. ARGUM. 2. ARGUMENTAT.
EXORDIUM ARGUMENT. AMPLIFICAT. ET

[re potuit: præsertim eo tempore, quo Roma n^{ra} sui: civitas: ejusigitur, & optim., {cindem nati civit. romus e-
 tetur ab impio bo Tribuno, & libertati dedica trui, iur rili-
 gione, in: voluntat: Deorum, sine collegio fonicum, si-
 n: appret hen ion: post s, sine verbis fo lemibus, denique si-
 n: iure, & lege vel Pupia, ve: Clodia ?

MENT.

[Iolire est, ac proium Ciceroni, qui Deos, & patriam, &
 Pontifices conservavit, domum suam dirutam ferit, & con-
 fecerat: in ab in solente Clodio: quare hos, & illo: rogat, ut
 gloriose in urbem repositus atus novo iudicio iuas aedes recuperet.

PEROR.

E X O R D I U M .

EXordium sumit Cicero a dignitate, & officio Pontificum, *N. 1. cum multa.*

Quæ amplificat a consequentibus in hac causa, contra improbum Clodium, *N. 1. vobis bodierno.*

Mox digreditur prolixius ante contentionem in convicia Clodii, *N. 3. sed quoniam.*

2. Convicio (de abalienatione Pontificum a se propter gratiam Pompeji) respondet apostropha, Pontifices non esse inconstantes. *Ibid. primum illud.*

Secundum convicium, quod Ironia vibrat, indignatio retorquet, *N. 4. tu es ille.*

Tertium confutatur Ciceronis cautione, & officio, *N. 6. at enim in Senatum.*

Quartum pari officio boni, ac non timidi Senatoris refellitur, *N. 7. hic tu me.*

Quintum propulsatur defensione ejus sententiæ, quam libere, & officiose, & cum acclamatione omnium dixit Cicero in Senatu, esse Pompejo deferendam rei frumentariæ potestatem, *n. 9. an quia non condemnavi.* Istius ferendæ sententiæ causa fuit imminens famel, & seditio Clodiana, quam amplificat Cicero ab effectis L. Sergii, & M. Lollii, *n. 10. sed quero.* Istius etiam ferendæ sententiæ partes fuerunt Ciceronis, qui a Senatu sententiam, & a populo frumentum flagitabatur, vilitatem interim annonæ subito consecutam non tam adscribit virtuti Pompeji, quam felicitati redditus sui, *n. 14. videte nunc.* Nec refert istam potestatem esse extra ordinem

O R A T I O XXIX. 319

nem Pompejo delatam ; nam idem extra ordinem Asiatico bello præfectus est , *Nu. 18. negat oportuisse .*

Et ipse Clodius (licet inique , & sibi ipse pugnans) extra ordinem Catoni bellum detulit adversus Ptolomæum regem . *N. 20. sed cum illis.* Improbis vero Consulibus Gabinio , & Pisoni (quos , uti paulo ante Sergium , & Lollium , epithetis ornat) liberas provincias decrevit , dissimili exemplo Grachi . *n. 23. quis provinciam.* Ex quo Cicero conjicit futuram Clodii imperium ac furorem pulchra allegoria , nisi Pompejus rei frumentariæ præfectus fuisset , rejecto Sex Clodio , *n. 24. quid tandem si.* Tertio idem Clodius multa nefarie extra ordinem tulit de Cicerone , *n. 26. quid de me .*

Quare Cicero suam de Pompejo sententiam , & cum illo amicitiam , licet invidia diremptam prædicat , & vehementer amplificat multis utrimque præstitis officiis , *n. 27. qua quidem .*

A N N O T A T I O .

Est hæc captatio benevolentie , seu insinuatio oratoris ; ita Pontificum dignitatem , ac potestatem laudare , ut etiam contra improbos requirat officium in hac causa .

Digressio autem illa prolixior in convitia Clodii , idcirco post Exordium præmittitur Contentioni quia ad hanc multum facit : nam auctoritate Clodii infracta , fortius stabilit Contentionem , hoc est , vocato in invidiam adversario certius sibi Pontifices conciliat , ut domum suam reedificent .

C O N T E N T I O N I S

Propositio, & Distributio .

Contentionis propositio est hujusmodi :
Sine jure, & religione Clodius civitate
dejecit Ciceronem, ejusque domum evertit,
& dedicavit .

Distributio seu argumenta ; Quia Tribu-
natus Clodii fuit nullus ; quare & irritæ om-
nes ejus actiones . Tam propositio quam
distributio clare expressa est , prius excusata
digressione proluxa , & prætermissa religio-
nis parte , cujus cognitio ad solos Pontifices
pertinet . *Nu. 32. intelligo Pontifices .*

C O N T E N T I O N I S

Argumentum, Quæstio, Stylus .

Primum argumentum, *Tribunatus Clodii
fuit nullus*, hoc enthymemate contem-
ditur : Clodii adoptio contra jus sacro-
rum, & auspiorum, & legum facta est : er-
go Tribunatus Clodii fuit nullus .

1. Pars antecedentis seu adoptio, contra
jus sacrorum, facete probatur a persona, &
ætate, causa, & genere Patricii Clodii, *n. 34.
quod est Pontifices* . Amplificat a consequenti-
bus, si sine causa, aut cum per versa, quivis e
Patricio Plebejus fieret, *n. 37. probate genus* .

2. Pars seu adoptio contra jus auspicio-
rum, patet ex eo, quod Clodius cum populo
egit .

egit, postquam servavit e cælo: quod plures testantur, *n. 39. venio ad augures.*

3. Pars seu adoptio contra jus legum, plana est; quia pro adoptione Clodii spatium promulgationis trinundinum non fuit, *n. 41. si & sacrorum.*

Secundum argumentum, *Actiones Tribuni Clodii sunt irritæ*, constat hac inductione: lex Clodia de exilio Ciceronis est irrita, Domus everso est irrita, dedicatio est irrita: igitur actiones Clodii Tribuni sunt irritæ.

1. Pars inductionis, *lex Clodia de exilio Ciceronis est irrita* effertur distributione, 1. quia privilegio lata est homini privato: cujus rei indignitas exaggeratur concessione, & apostropha ad Pontifices, *n. 43. fueris sane.*

2. Lata est contra formam judiciorum, seu lata est nominatim de capite civis indemnati: quod pariter indignum esse, & periculosum Pontificibus, & perniciosum urbi, ostenditur a consequentibus, *n. 45. vobismet ipsis.*

3. Quia lata est imperite, seu ut interdictum esset aqua & igni, cui nondum interdictum esset, crescitque indignatio exclamatione, & mordace apostropha ad Clodium, & ad scriptorem legis suæ, *n. 47. Ad quid tulit?*

4. Quia lata est simul de pluribus, exemplo legum Drusi, Scauri, Crassi, *n. 50. quid si etiam.* Eadem ratione negat Cicero legem fuisse de Ciprio Rege, & exulibus, *nu. 52. tam Hercule.*

5. Quia lata est per vim: nam repetitione ab adjunctis, lapidatio, & hominum conscriptio, & comportatio armorum in ædem Ca-

floris, & provinciarum venditio improbis Consulibus, vim probant, *n. 53. quid non per vim*. Imo timor (inopia amicorum, aut eloquentiæ, & ipse discessus Ciceronis vim, furorem, crudelitatem adversariorum declarat, *n. 56. quid igitur ego*. Magis istam rem crudelitatemq; amplificat comparatione minorum, scilicet suę absentię, uxoris, filiæ, parvi filii, fratris, (& digressione) domus, *n. 58. an si ego præsens*. Prosequitur comparatione avaritiam Clodii, & furorem, & odium in domo sua excidenda, *n. 60. non enim te*.

Describit etiam ædium suarum everfione, atque triste incendium opposita inimicorum lætitia, & gratulatione, *n. 62. nihil erat*.

Redit ad suum timorem, ac discessum Cicerone, quo non scelus, ac tale improborū, (quæ unus cervicibus excepit in conjuratione Catiline) sed vim, & internecionem civium Romanorum declinavit, *n. 63. hanc ego vim*.

Alias exemplo Decii iubens se devovisset Reip. *n. 64. videbam vivo*. Præsertim cum ipse Cato proxime Ciceronem secutum fuisset, vi, & lege Clodii, *n. 65. Cato fuerat*.

Imo nec Pompejus ipse insidias, & vim, & furores Clodii subterfugere domi potuit. *N. 66. Atque ut sciatis*. Quare Cottæ testimonio confirmat vim Clodii, ac propterea nullam fuisse ejus legem, *n. 68. hoc vidit*. Huc accessit par sententia Pompeji, Pontificum, Bibuli, Lentuli.

Ac Lentulus, quidem Consul cum collega Metello vim sentiens, nihil veritus hanc Clodii legem, quam Gabinius, & Piso improbe

probe metuebant, de reditu Ciceronis tulit; nec tulit, ut ei venire Romam liceret, sed ut veniret. *n. 70. Atque hanc rem. 6.* Lex Clodii est irrita, quia lata est de exilio, nam Cicero neque peccato, neque iudicio meritus est exulis nomen, quo Clodius etiam illum appellavit. Non peccato, quia testimonio Senatus, totiusque populi Romani (quod ipse præcosuarum laudem magnifice amplificat inductione) bis Remp. conservavit, & Consul cum Catilinam vicit, & privatus, cum cessit Clodio, quo nunc furente reportatur in patriam, *n. 72. hunc tu etiam.* Non iudicio: 1. quia iudemnatus. *n. 77. Esto non fuit.* 2. Quia libertatem amittere invitus non potuit. *Ibid. scilicet cum hoc.*

3. Quia nec civitatem amittere potuit, argumento a majori: nam si Coloniis, & exulibus, & Volaterranis civitas a Sylla adimi non potuit, multo minus a Clodio Ciceroni Consulari, *n. 78. quin etiam.* Frustra præfente, (qui certe præfens non fuit) & suffragium ferrente Sedulio. *n. 80. Sedulio principe.*

4. Quia in ipsa rogatione Clodius nihil tulit, quo minus Cicero esset non modo in civium, sed etiam in Senatorum numero, *n. 82. sed tamen si nihil.* Hic brevi excursionem pungit scribam legis. *n. 83. quare hoc.*

Argumentum amplificat primum dissimili casu, sed pari exemplo patris Clodii. *Ibid. sed si patrem tuum.* Deinde testimonio universi Senatus, qui M. Tullium semper civem optimum appellavit, *n. 85. aenique universus.*

3. Exemplo Quinctii, Camilli, Halæ, Populii,

pilii, Metelli, quibus non civium, ac Senatorum nomen ademit exilium, ac calamitas, sed ne gloriam quidem, *n. 80. ut vera, at annales. 4.* Quia in lege illa Clodia suffragium tulit non populus Rom. (quem eleganter definit) sed multitudo hominum e servis conductis, & facinorosis, & egentibus congregata, *n. 88. ac si me.* Digreditur, & iterum reddit causam sui discessus, *n. 91. hoc ego populo.*

Cætera maledicta Clodii, videlicet Ciceronem esse Jovem, refellit acerbe pungens Clodium a sorore. *nu. 92. Hic tu me.* Objecta autem sibi furta, libidinem, crudelitatem, tyrannidem publico testimonio diluit, *nu. 93. nam si cum.* Redit ad causam, quæ objicitur sui discessu e patria, non peccati conscientia, aut metu iudicii, aut penuria amicorum, aut timore mortis; sed quia noluit pugnare cum periculo Reip. Adverte venustam subjectionem, & licentiã, *n. 95. aliud exortum est.* Hanc patriæ salutem anteposuit charitati suorum omnium, conjugis, liberorum, fratris, familię, vitę: quę non sine pathetico doloris sensu commemorat, *n. 96. quod cum iudicasset.*

Concludit epiphonemate, & licentia, cura sui gloriatione, *n. 99. quare Remp.*

2. Pars inductionis, *Ciceronis domus everfo est irrita*, petitur ex institutis, ac legibus civitatis, in qua iuste eorum civium domus evertentur, qui scelerati, & perduelles fuissent: Cicero non sceleratus civis fuit, sed conservator patriæ. Hęc pars magno restituti Ciceronis probro, & indignatione in everforem Clodium, & apostropha ad

Pon-

O R A T I O XXIX. §25

Pontifices, & exemplo sceleratorum quinq; civium, Melii, Cassii, Vaccii, Manlii, Flacci amplificata est. *n.100. Sed si hic mensus.*

3. Pars inductionis, *Ciceronis domus dedicatio, est irrita*, ostenditur ex eo, quod Clodius sine religione, & jure illam dedicavit. Nam in genere religionem Clodii (qui præsertim sacra Bonæ Deæ polluit) deridet Cicero frequenti exclamatione, & apostropha. *N.104. nisi quem forte.* Tum sine religione dedicasse domum suam probat. 1. quia sine Deorum voluntate dedicavit. *N.107. Equidem sic accipi.*

Confirmatur a consequentibus, & comparatione minorum: Nullus enim hominum domum illam, aut ex ejus bonis rem ullam attingere voluit, multo minus Dii. *Ibid. hominem invenire.* Quod vero in ea domo Clodius libertatis signum collocavit, id Cicero elevat a privilegio, sanctitate, ac libertate domus uniuscujusque civium. *N.109. quid est sanctius.*

Mox Clodium arguit, enumeratione flagitiorum, eam domi suæ libertatem collocasse, quam urbe tota sustulit. *Nu.110. Atque Dea.*

Signum etiam quale illud sit, aut ubi inventum, exponit ironia, & indignatione. *N.111. at unde inventa.*

Exclamacione, & apostropha ad duos Catulos, ut ædium suarum ruinam spectent, dominantibus in urbe duobus improbis Consulibus, & furioso Tribuno. *N.113. O. Q. Catule.*

De-

Denique Clodius domum Ciceronis diruit non religionis, aut monumenti gratia, sed laxæ habitationis causa, quo etiam sine Posthumum veneno sustulit, Statonem emendis ædibus supposuit. *N. 115. at videte.* 2. Probat Clodium sine religione dedicasse domum suam, quia non affuit Collegium Pontificum, sed unus tantum Pontifex; ilque frater uxoris Clodii, adolescens imperitus, novus Sacerdos, sororis precibus, matris minis adductus. Adverte subjectionem. *N. 117. Pontifex inquit.* 3. Sine religione dedicavit, quia sine apprehensione poltis: hoc autem maxime interest ad bonum commune civium. *n. 119. videte igitur.* 4. Sine religione, quia sine verbis solemnibus. Verum hoc argumento, (quod postea resumet) tantisper relicto, duo alia interponit, scilicet Clodium sine jure, & lege domum suam dedicasse: dedicavit sine jure, quia non est Tribuni, sed Pontificis, consecrare, quod Cicero concessione, & correctione, & a consequentibus aggreditur probare. *Nu. 122. quamquam quid.* Ad prolepsim seu exemplum C. Atinii, quo se munit Clodius, respondet ejusmodi consecrationem Tribunorum non fuisse fraudi Metello, additque tria alia exempla Lentuli, Clodii, Mummi. *N. 123. Atqui C. Atinius.* Imo, ommissa consecratione Gabinii a Clodio facta, consecrationem domus Clodii esse irritam, ac pollutam dicit Cicero. *N. 125. quid ergo.* Deinde dedicavit sine lege vel Papiria, vel Clodia: lex enim Papiria agit de publicorum locorum, non

privatorum dedicationibus: Clodius autem pro suo arbitrio, injussu populi dedicavit domum Ciceronis. Ingreditur hoc argumentum ironia, & auget frequenti interrogatione. *N. 127. dedicatio magnam.*

In lege autem Clodia, consecratio omissa est a scriba, cujus oblivionis invidiosæ causas affert per similitudinem desinentia. *N. 129. unum ostende verbo.*

Atque eleganter vim Papiæ legis, & Clodii amplificat dissimili exemplo C. Cassii censoris, & Clodii, *N. 150. At videte.* Urget a majori præcipue dissimilitudinem; nam si quid privati Clodius in religione tentasset, Pontificem consulisset, quanto magis in Rep. *n. 132. si quid deliberares.* Lepide hanc impudentiam Clodii auget communicatione ab ipsius persona, tum Pontificum, P. Servilii, & M. Luculli, tum affinis seu fratris uxoris Clodii, qui mente, & lingua titubante affuit dedicationi. *Ib. At si Collegium.* Absolvit dissimili exemplo Cassii, & Vestalis Liciniæ vehementius urgere exemplum a minori: nam si virgini, & censori non licuit inaugurato dedicare: multo minus licuit Clodio. *N. 136. Sed ut revertatur.*

Quartum argumentum resumit, quod intermisit, *Sine religione domum Ciceronis dedicavit Clodius, quia sine verbis solemnibus, præteritione, & concessione prosequitur. n. 138. At si Pontifex.* Amplificat præsertim ab adjunctis personarum Coruncanii, & M. Horatii, & fratris uxoris Clodii, qui ineptus erat Pontifex. *N. 139. quæ si omnia.*

Hujus sacerdotis, uti, & Clodii, perturbationem, ac in dedicando terrorem pulchre Cicero conjicit in conscientiam, metumque Deorum, ut nullum solemne verbum potuerit effari. N. 130. quod qui.lem.

A N N O T A T I O.

Contentionis argumentatio 1. est enthymema; 2. Inductio. Amplificatio enthymematis versatur in adjunctis adoptionis Clodii. Amplificatio, partium inductionis fit distributione, apostropha fere perpetua ad Clodium vel ad Pontifices, comparationibus & exemplis, frequenti digressionem & prolepsin. Affectus est indignatio in Clodium, qui Ciceronem sine jure ejecit in exilium, ejusque dirutam domum dedicavit. Nascitur hic affectus ex insolentia Clodii, qui tribunatum contra jus sacrorum, & auspicio- rum, & legum tenuit, ut perturbaret Remp. ut iniquissima, vel nulla lege civem Rom. ac Senatorem urbe & domo sua pelleret. Assurgit vero affectus maxime in 2. 3. & 4. Inductionis parte, quando Orator vim ac crudelitatem Clodii amplificat opposito timore suo ac tristi discessu, suarumque ædium incendio. Rursus hunc affectum in 5. parte adauget pathetico doloris sensu erga suos, a quibus patriæ causa divellitur. Passim permiscetur etiam affectui ironia, que acriter Clodium pungit & affectas, ejusque uxoris fratrem Pontificem, & scribam legum suarum. Ita scilicet maledicta Clodii maledictis Cicero superat: neque enim hic vir mediocriter mordet, præsertim cum jam publico Sena-

ORATIO XXIX. 329

Senatus testimonio, & honore revocatus in patriam, insultat inimico Clodio.

PERORATIO.

Peroratio conficitur duplici apostropha; una ad Deos, Deasque, ad Pontifices altera. Hos primum sibi conciliat (uti fecit in exordio) a potestate, & dignitate, tum etiam Deorum numine, ut per Pontifices Cicero in domum suam restituatur. *N. 142. Quæ cum ita sint.*

Deinde Jovem, Junonem, Minervam, patrios Penates, & familiares, & Vestam precatur, ut si nefariam flammam ab eorum cæremoniis, atque templis perditissimorum civium furori, ferroque objecerit; si nihil umquam magis quam de Reip. salute laboraverit; hunc fructum ferat, ut sibi redire in suas sedes liceat. *N. 144. Quocirca te.* Iisdem precibus conversus ad Pontifices utitur, ut ab ipsis jam in patriam restitutus, nunc auctore Senatu, manibus eorum in suis sedibus collocetur. *N. 146. nam nunc quidem.* Interferit contemptum bonorum fortunæ, ne videatur magis domum petere ad luxum aut divitias, quam ad gloriam, dedecusque ex illa everfione, & dedicatione domus suæ fugiendum. *Ibid. nonne bonorum.*

A N N O T A T I O .

Ista peroratio Ciceronis pietatem spirat erga Deos , & Pontifices , & amicos ; atque hos affectus tota oratione sparsit O ator , quos hic artificiose colligit ad causam obtinendam : nam Deorum sanctitatem , & contra improbum Clodium potestatem Pontificum pro sua domo re. edificanda maxime implorat : enim vero domum suam , si restituitur , veluti triumphum , aut trophæum putat esse de Clodio . Quare nihil omittit industrie precando , dolendo , indignando , insinuando , ut hic sit restitutionis suæ & gloriæ cumulus .

D E H A R U S P I C U M
R E S P O N S I S .

Argumentum , Quæstio , Stylus .

P *Luribus prodigiis in agro Latinienſi factis , Senatus Haruspices conſuluit , qui reſponderunt iratos eſſe Deos , 1. quod loca ſacra , & religioſa profana haberentur . 2. quod ludi minus diligenter facti pollutique . 3. quod Oratores contra jus , faſque interfecti . 4. Quod fides , & iusjurandum neglecta . 5. quod ſacrificia ve. uſtate , occultaque minus diligenter facta pollutaque . 6. Monere Deos immortales , ne per Optimatum diſcordiam , diſſenſionemque*
Patri-

Patribus, Principibusque cædes periculaque creentur, auxilioque diminuti deficient: quare ad unum imperium provinciæ redeant, exercitusque pulsus, diminutioque accedat. 7. ne deterioribus, repulsisque honos augeatur. Hanc occasionem accipiens Clodius ædilis habuit concionem de sacris, & religionibus, atque Ciceronis domum inter ea loca esse dixit, que sacra, & religiosa, profana haberentur. Verum Cicero, ut domum suam defenderet, invidiamque liberaret, postridie banc Orationem habuit in Senatu, ubi post expiatam ædium suarum religionem, ita in ipsum Clodium est invectus, ut omnia fere Haruspicum Responsa ad ipsum pertinere ostenderit: quod si quid calamitatis Reip. impendeat, ejus sceleri, & furori tribuendum. Freigius.

Questio est in genere judiciali, utrum Haruspicum Responsa pertineant ad Ciceronem, an ad Clodium. Quia vero Orator passim vituperat Clodium, mixtum est judiciali genus demonstrativum.

Genus dicendi est subtile, & acutum: nonnumquam etiam vebemens in vituperatione Clodii.

Cicero exorsat suam
in Seneca iracundiam
a vesibus Clodii, quoniam
uius Gabinium, & Pisonem,
non tantum sua,
quam se ipse dicitur
causa odit, eum porro
desuper non accusat,
ne huius rei laudem
præcipiat Miloni.

EXORDIUM.

Haruspicum Re-
spondentia non
petiunt ad Ciceronem,
sed omnia ad
Clodium.

PROPOSITIO.

S Y N O P S I S.

ARGUMENTA.

1. Quia domus Ciceronis sacra, & religiosa, non est profana, sed domus Clodii.
 2. Ludo minus diligeret se, Clodium, polluitque.
 3. Orationes contra ius fasque invertecit Clodium.
 4. Fides, & iurandum neglectum opes Clodii.
 5. Sacrificia vitulæ, occultaque iurias diligenter iactata, polluta iura Clodii.
 6. Optima non discrimina molitus est Clodius, unde Patribus, Principibusque cecidit, & pericula creatur.
- Detentor, & repulsi sunt Clodius, cui honores atque ini non debet, uti movent Dii.

Domus Ciceronis omni religio-
ne est liberata, ex lege Clodia, &
populi Romani & Pontificum,
& Senatus iudicio; quam vero-
solum Clodium, vetere Domi-
tio Q. Sejo interfecto, tenet, in
a sacellum, & arae fuerunt: igitur
domus Ciceronis sacra, &
religiosa, non est profana, sed
domus Clodii.

1. ARGUM. A R G U M E N T.

Deorum moritis, non
possunt videri nulli nisi
Megalesi, significari,
quæ Clodius Edilis fe-
cit, postquam furvo-
rum multitudinem in see-
nem inmissa: igitur mi-
nus diligenter iudicabit
Clodium, polluitque.

2. ARGUM.

1. ARGUM.

Clodius Theodosium Chium,
legatum a libera civitate mis-
sum, sic percundum curavit.
Pio autem amicus Clodii, Pla-
tonem Oreinde libera Macedonia
in sparte, cum ad se legatus ve-
nisset, crudelissima necesse affe-
cit: ergo Orationes contra ius
factæ in erant Clodius.

Vir a habet
maiora
Clodius, pro-
pter quæ re-
pulsus est, at-
que deterior,
ergo, &c.

7. ARGUM.

Clodius in a dolere caria,
in virilitate, seu bello
paratus, in quastrum, in
Tribunatu, fax & tribu-
Re p. alienavit (sic)
rone in Pompejum, alio-
quon sine periculo,
& horum curd: ergo,
&c.

6. ARGUM.

Sacra Bonæ
Deæ om-
nium, vetu-
stissima, &
ocurrissima
stupro nefa-
rio polluit
Clodius: er-
go &c.

5. ARGUM.

Judices, qui manife-
sto inceptus crimine
Clodium contra fi-
dem, & jusjurandum
absolverunt, peccunia
corrupti Clodius: er-
go fides, & jusjuran-
dum neglectum opera
Clodii,

4. ARGUMEN-
TATIO.

Religiōus sane Clodius iam dōmum profanam habet, quæ præ ceteris in urbe, singulari iure, auctoritate sceleratis, ab omnibus prope Pontificibus, religione est liberata: Quando, aut qui unquam ludi magis politici, quam Megalesi, illi seruo am collu-
vie nullo Romæ exempli? Quid sanctius Legatorum iure? eo profecit Clodius: 4
Quid vastius, occultius sacris Bonæ Deæ hæc Clodius, qui si quantalibet hominibus
corruptis, ab solutus, amen a Diis furore animi, a cæcitate ierculfus polluit.
Quis adulescens, quis Quæstor, quis Tribuni, magis sediciosus, cum Clodius? qui,
non ut duo Græchi, Saturninus, Sulpitius, florente, ac stante Rep. sed afflictâ di-
scordii Principum, cum periculo, ac iæte, Tribunatum invasit, Ceronem abal-
navit, Pompeum duri obsedit? Denique deterrimus est Clodius in parentes, in
Deos, in patriam, in seipsum. Ad hunc igitur pertinet Haru p cuni responsa.

Oblectandum esse Deos monet Cicerō, placandisq; re
discordias, punit Clodio.

PERORAT.

EXOR-

E X O R D I U M .

Cicero suam pridie adversus Clodium iracundiam excusat. *n. 1. hesternò die.*

Nam licet sua, & Reip. causa, maxime inimicus Pisoni, & Gabinio, non tamen magis hodie odit Clodium, quam illo die, cum stuprum commisit; vidit enim tum Cicero Clodium, & Diis, & patriæ perniciosum fore. *n. 3. Ego enim P. C.* Neq; adeo odit P. Clodium Cicero stipitem, ac belluam, ut accusandum putarit, quem a T. Annio brevi accusandum aut cum laude interficiendum cognoscit. *n. 5. itaque eum.*

A N N O T A T I O .

Insinuatione Orator suum, & Reip. & Deorum hostem despicit, quasi ob stuprum, ac flagitium, ira & accusatione sua indignum: verum ipsi aperte accusationem Milonis, tacite cædem denunciât. Facit hoc Exordium mirifice ad Contentionem, in qua Haruspicum responsa detorquet in despectum, ac sceleratum Clodium.

C O N T E N T I O N I S

Propositio, & Distributio.

Contentionis propositio est hæc: Haruspicum responsa, non pertinent ad Ciceronem, sed omnia ad Clodium.

Distributio, seu argumenta sunt hæc. 1.
quia

quia domus Ciceronis sacra, & religiosa, non est profana, sed domus Clodii. 2. ludos minus diligenter fecit, polluitque Clodius. 3. Oratores contra jus, fasque interfecit Clodius. 4. fides, & jusjurandum neglectum opera Clodii.

5. Sacrificia vetusta, occultaque minus diligenter facta, pollutaque est a Clodio 6. Optimum discordiam molitus est a Clodio, cui honos augeri non debet, uti monent Dii.

C O N T E N T I O N I S

Argumentatio, Amplificatio, Affectus.

Primum argumentum, *Domus Ciceronis sacra & religiosa, non est profana, tractatur enthymemate: Domus Ciceronis omni religione est liberata, ex lege Clodia, & ex populi Rom. & Pontificum, & Senatus judicio: ergo &c.*

Antecedentis primam partem ingreditur Orator festiva ironia in religiosum Clodium, qui de sacris, ac cæremoniis concionatur. *N. 8. de religionibus.* Deinde domum suam præ cæteris, quæ sunt in urbe liberæ, solam esse religione liberam probat testimonio Lentuli, & Philippi Consulium. *N. 10. gadeo mihi.*

Antecedentis 2. & 3. pars certa est, quia suffragante populo Romano non duo, aut tres Pontifices (quod omnibus sanctum habetur) sed plures, maxima post conditam urbem frequentia, domum liberarunt. *n. 11. Deinde eadē.*

4. Pars

4. Pars patet ex singulari jure, quo frequentissimus item Senatus domum Ciceronis ex ærario ædificandam, a Pontificibus liberandam, a Magistratibus defendendam, a Judicibus muniendam voluit. *N. 13. Postero die.*

Augēt Orator beneficiū comparatione domus P. Valerii. Tum parva digressione gloriatur apud populum Rom. contra invidios, se istius esse civitatis, quæ carere se non potuit. *n. 16. P. Valerio.*

Secundo argumento, *ludos minus diligenter fecit, polluitque Clodius*, præmittit, laudatque Haruspicum scientiam, religionemque auctoritate Majorum, ac Philosophorum; quam confirmat ex variis prædictionibus, & effectis seu numine Deorum immortalium. *N. 18. sed quoniam.*

Mox Haruspicum responsa discutens hoc enthymemate explicat: non possunt ludi ulli, nisi Megalesia, significari, quæ Clodius ædilis fecit, polluitque servorum multitudine in scenam immissa; cum ad eos ludos liberi tantum homines accedere solerent: ergo &c.

Antecedens apostropha ad Lentulum, probatur eleganter ab adjunctis istorum ludorum. *Nu. 20. quare ne plura.* Amplificatur exclamatione ad Deos, & comparatione, & indignatione contra immissam horum servorum colluviem. *n. 25. proh Dii immortales.*

Amplificatur magis dispari exemplo parentum Clodii, qui ludos religiose fecerunt. *n. 26. Istiusmodi.* Digreditur Cicero in alte-

328 DE HARUSPICUM RESP.

rum Clodii facinus, quo templum Magnæ Matris vastavit, & illud Brogitato Gallo Græcorum Regi vendidit. *n. 28. sed quid ego.*

Hoc facinus amplificat a persona, & religione Dejotari, cujus gener erat Brogitarus. *N. 29. Atque hunc tamen.* Reversus ex digressionem concludit argumentum, *N. 30. sed ut ad hæc.* Transit ad loca sacra, seu ad secundam partem primi argumenti, *domus Clodii sacra, & religiosa, est profana,* hoc enthymemate: quam domum Clodius, veteri Domino Q. Sejo interfecto, tenet, in ea sacellum, & aræ fuerunt; ergo domus Clodii sacra, & religiosa, est profana.

Antecedens exclamatio, & apostropha ad Clodium constat, *Ibid. O impudentiam.* In eadem religione ponit amicos Clodii, L. Pisonem, qui Dianæ sacellum in Cæliculo sustulit; & Sex. Serranum, qui sacella suffodit, incendiit, inædificavit, oppressit. *N. 32. verum tamen.*

Subjectione concludit primum argumentum, præsertim de domo sua, quæ a Clodio sacra tribus judiciis liberata est: *N. 32. tu meam domum.*

Tertium argumentum, *Oratores contra jus, fasque interfecit Clodius,* etiam hoc enthymemate stringitur: Clodius Theodosium Chium, legatum a libera civitate missum, sic percutiendum curavit; Piso autem amicus Clodii, Platonem Orestidie, libera Macedonia parte, cum ad se Legatus venisset, crudelissima nece affecit: ergo Oratores contra jus fasque interfecit Clodius.

Ante-

Antecedens jure ac sanctitate Legatorum, & invidia Clodii ac Pisonis effertur. N. 34. *sed jam Haruspicum.*

Consequens est conjunctum antecedenti.

Quartum argumentum, *Fides & jusjurandum neglectum opera Clodii*, hoc enthymemate conficitur: Judices, qui manifesto incestus crimine Clodium contra fidem & jusjurandum absolverunt, pecunia corruptit Clodius; ergo, &c. N. 36. *sed recitemus.*

Quintum argumentum, *Sacrificia vetusta, occultaque minus diligenter facta, pollutaque a Clodio*, hoc enthymemate patet: sacra Bonæ Deæ omnium vetustissima & occultissima stupro nefario polluit Clodius: ergo &c.

Antecedens subjectione, & Lentuli Oratione, cæterisque adjunctis sacrorum amplificatur, num. 27. *& vi. eo in.* Hujus sceleris Cicero pœnas denuntiat cæco ex libidine Clodio, si non ab hominibus, qui hunc absolverunt, verum a Diis. *Ibid. non ignovit.* Quamquam jam Dii furore atque dementia percusserunt Clodium: quæ pœna seu furor animi miserior est quovis dolore corporis; ut probatur exemplo Philoctetæ, & Athamantis. N. 38. *A Duiis quidam.*

Sextum argumentum, *Optimatum discordiam molitus est Clodius, unde Patribus, Principibusque cædes & pericula creentur*, dilatat hæc argumentatio: In adolescentia Clodius, in virili ætate seu bello piratico, in quæstura, in tribunatu, fax & turbo Reip. abalienavit Ciceronem, Pompejum, aliosq; non sine periculo & horum cæde: ergo Optima-

tum discordiam molitus est Clodius, unde Patribus Principibusque pericula & cædes creentur.

Antecedens ingreditur Orator dissimili comparatione Clodii, & duorum Gracchorum, Saturnini & Sulpitii, qui seditiones & arma concitaverunt. *n. 40. sed quoniam*. Porro adolescentiam & virilem ætatem Clodii libidinosam, insedatam, nefariam describit, *n. 42. hic vero de quo*. Ironia autem flagitiosam quæsturam, &, ut popularis fieret, maxime turbulentam fuisse ostendit dissimili comparatione superiorum quatuor virorum. *N. 43. Exorta est illa*. Deinde Tribunatus, quem per discordias Principum obtinuit Clodius, Reip. luctuosus fuit. *n. 44. Hanc ob amentiam*.

Cui Tribuno restitit Cicero, sed frustra desertus a suis, quos abalienarat Clodius. Ubi animadvertit quomodo Orator desertores suos Pompejum, Cæsarem, Crassum, Hortensium insinuatione redarguat, & simul placet, totam hujus rei invidiam conferendo in turbulentum, & venditantem se Clodium. *n. 45. excepi, & pro patria*. Imo ista fax & turbo Reip. Clodius est insidiatus Pompejo, eumque domi obsedit. *n. 49. Tum vero*. Prosequitur Cicero ea, quæ in fine Tribunatus gessit Clodius; increpatque digressionem illos, qui Clodium defendunt, quasi in sua concione Clodius magis laudaret Pompejum, quam vituperaret. *n. 50. reliqua jam*. Monet ne plus doloris accipiat ex reconciliatione Clodii cum Pompejo, quam ante accepe-

ceperat gaudii ex inimicitiiis. *n. 52. videant ii.*

Consequens enthymematis affertur tum adhortatione ad cives, ut sibi prospiciant, tollendo discordias, & Clodium, tum propositis exemplis Marii, Syllæ, Octavii, Cinnæ. *N. 53. Quare cum Dii.*

Septimum argumentum, *Deterior, repulsusque Clodius, cui bonos augeri non debet, uti monent Dii*, sic conficitur: *Vilia habet maxima Clodius, propter quæ repulsus est, atq; deterior: ergo honos augeri non debet.*

1. Pars antecedentis de repulso Clodio constat definitione & exemplo repulso- rum. *N. 58. Sequitur illud.*

2. Pars de deteriore Clodio constat insigni distributione ac enumeratione vitiorum Clodii in parentes, in Deos, in patriam, & comparatione in seipsum. *N. 57. Deteriores cavete.*

3. Pars antecedentis, de non augendo honore Clodio, constat adhortatione ad concordiam afflicto Reip. tempore. *n. 60. quare id quod.*

A N N O T A T I O.

Argumentatio hujus Orationis fit frequenti enthymemate; quia hæc argumentatio, brevis, & efficax, perstringit acriter, & retorquet in Clodium argumenta. Amplificatio, & affectus fiunt frequenti ironia, & comparatione Clodii, quibus acriter Orator constat suo hosti invidiam.

P E R O R A T I O.

Cicero excusat gravitatem hujus Orationis, cujus causa fuit publica religio. *N. 61. atque ego. Monetque velle Deos*

342
significare istis prodigiis, ut procurationes,
& obsecratio constituatur placatis discordiis.
N.62. quod si cætera.

A N N O T A T I O .

*Brevis hæc Peroratio religionem Ciceronis
commendat: qua quidem obsecrationem Deo-
rum petit, & civium concordiam.*

P R O C N . P L A N C I O .

Argumentum, Quæstio, Stylus.

CUm Ædilitatem simul peteret Cn. Plan-
cius, & M. Juventius Laterensis, crea-
tus Ædilis est Plancius, Laterensis præteritus.
Qua ille commotus ignomina Plancium de so-
dalitiis accusavit quod inter ambitus crimina
gravissimum est; patrocinium Cicero suscepit,
egitque causam diligenter, memor ejus tempo-
ris, quo Quæstor in Macedonia Plancius eje-
ctum lege Clodia complexus est fovitque omni
genere officii. Manut.

Quæstio hujus Orationis est in genere Judi-
ciali, an Cn. Plancius reus sit ambitus, seu,
an largitione populum Rom. corruerit, ut præ
Laterensi ædilis fieret?

Stylus ubique est subtilis, & solet in hoc ge-
nere.

Fide, ac in eorum
Plancii fideus, si sit O-
rator suae civitatis apud a-
mico, Judices.

PROPOSIT.

Plancius non est reus
ambitus, sed largitio-
re populum Rom. non
corrupt ut praes. Late-
nensi ad illis fuerit.

ARGUM.

S Y N O P S I S

1. Quia etsi Plancius dignitas et infe-
rior sit Latens, tamen ipsi comitia
favere poterunt.

2. Feste creaverunt comitia ipsum
Adilem. 3. Adversarius crimen ambi-
tus proare non potest.

In comitiis non semper digni-
tatis, sed saepius favor, aut invi-
dia, aut arbitrius populi spe-
ctatur ergo et si Plancius dignita-
te inferior sit Latensi, tamen
ipsi Comitia favore poterunt.

1. ARGUM.

EXORDIUM. ARGUMENT.

P 4

Plancius est Equi-
stis Optimus, et inf-
ra praes. superior, &
virum singulari: er-
go et circa u. do-
mita Adilem Plan-
cium.

2. ARGUM.

Perverse Latens lege Li-
cinea accusat Plancium de so-
dicitis, neque ul' a decuria, io,
aut coitio facta constat: ergo
adversarius crimen ambitus
probare non potest.

3. ARGUM.

AM-

Cum hæc firmitio un-
 seu populi liberi conditio
 (serenda sapienti) u. fræpius
 digniores prætereat, non
 iudicio, sed temeritate, sed
 invidia, sed gratia, non est
 quod Latænsis miretur
 aut irascatur. Plancio, aut
 quidquam esse existimatio-
 ne sua de factum patet, si
 repullam tulerit.

1. ARGUMENTAT.
 AMPLIFICAT. ET AFFECT.

Si dignitas Equitibus
 Plancii, quæ sæpe plus
 confert ad munia, quam
 fortuna nobilitas Late-
 rensis; si Municipium
 se. Atinates, magis
 quam Tusculani præ-
 veant suis; si patens
 Plancii, si Cicero, si
 in desidia, prudentia,
 pietas maxime com-
 mendant Plancium,
 quin recte crederent co-
 mitem ipsum dilectum?

2. ARGUMENTAT.

Latrensis accusat Plancium, non de
 sodalitiis, sed de universo ambitu.
 hoc est, cum non habeat crimen, 344
 quod Iulio lege Licinia obijciat, ac-
 cusat tamen ea lege gravissima; ut
 ceteros vult iudices possi, ut e-
 quibus velit Tribubus, etiam largi-
 tione non corruptis. Quod si decu-
 ratiō vera est, edat accusator tribuni
 Plancii, aut nominet quam ille cor-
 ruperit; alias decuriatio, uti pariter
 corio, ficti est, & sine argumento,
 præsertim cum Plancius binis comi-
 tiis, 8: magno honore ad illis factus
 est.

3. ARGUMENTAT.

Cicero exsolvit fidem amico
 Plancio, ac pro eius salute de-
 precat. ut iudices.

peroratio.

EXOR-

E X O R D I U M .

Commemorat Cicero Plancii fidem erga se; hancque apud amicos Judices sperat magis profuturam reo Plancio, quam obesse potuerit accusatio, & invidia. *N. 1. cum propter*. Nec sola ista fide Plancium esse defendendum putat, sed maxime integritate vitæ. *Nu. 3. quamquam mihi*. Et quia non tantum de Plancio, verum etiam de Cicerone plura dixerunt adversarii, ipse utrumque defenderet: Plancium primum, deinde se. *Ibid. equidem ad reliquos*.

A N N O T A T I O .

Elegans est hæc insinuatio, cum Orator fiducia Judicum, quos ipsimet adversarii elegerant, petitur ad Plancium, & se defendendum: ita enim illorum benevolentiam captat a suis, & Plancii meritis, ut causæ suæ nihil metuat.

C O N T E N T I O N I S

Propositio, & Distributio.

Contentionis propositio est: Cn. Plancius non est reus ambitus, seu largitione populum Rom. non corrumpit, ut præ Laterensi Ædilis fieret.

Distributio seu argumenta propositionis sunt, 1. Quia etsi Plancius dignitate inferior sit Laterensi, tamen ipsi comitia favere po-

tuerunt. 2. quia recte crearunt comitia ipsum Ædilem. 3. quia adversarius crimen ambitus probare non potest.

C O N T E N T I O N I S

Argumentatio , Amplificatio , Affectus .

Propositionis primo argumento, *Etsi Plancius dignitate inferior sit Laterensi, tamen ipsi comitia favere potuerunt*, præmittit Cicero difficultatem defendendi Plancii, salva Laterensis amicitia, & contentione dignitatis. *N. 5. sed mihi in causa.*

Sed discedit ab ista comparatione Plancii, & Laterensis, *nu. 6. sed ego.* Atque orditur argumentum hoc modo: In comitiis non semper dignitas, sed sæpius favor, aut invidia, aut arbitratus populi Rom. spectatur: ergo etsi Plancius dignitate inferior sit Laterensi, tamen ipsi comitia favere potuerunt.

Antecedens perpetua apostropha, seu communicatione ad Laterensem urgetur ab ipsa populi conditione, qui non semper est æquus dignitatis Judex. *N. 7. quid tu ne.*

Propterea non est condemnandus, cui comitianaverunt; nec læsus, qui præteritus. *Ib. quamquam nihil.* Hoc confirmatur, nam si sapientes tantum decem judicassent Laterensem indignum esse ædilitate, graviter de illo judicatum putaretur, cum vero multitudo populi ipsum præteriit, non est imminuta Laterensi existimatio. *n. 8. Itaque quamquam.*

Adde ista multitudo populi plerumq; gra-

tia, vel precibus, vel temeritate, & studio movetur, non iudicio: quod dialogismo ostendit Cicero ferendum esse sapienti. *N.9. non enim comitiis.* Denique venusta populi prosopopœja Cicero insinuat, quare præteritus sit Laterensis, quod Ædilitatem scilicet negligenter, nec satis submisse peccet. *N.12. venio nunc.*

Concludit non posse gradus dignitatum, nec debere servari in tanta varietate, & æstu comitorum; quare populum Rom. in creando Ædili Plancio fecisse. si non quod debuit, at id quod voluit. *n.14. hæc populi oratio est.*

Propositionis secundum argumentum. *Recte crearunt comitia Ædilem Plancium,* hac argumentatione Orator contendit: Plancius est Equestris Ordinis, & suffragiis superior, & virtute singulari; ergo recte crearunt comitia Ædilem Plancium.

Probatur primum, quia Equestri Ordini, ex quo est Plancius semper patuit ædilitas; quare non est causa, cur Laterensis irascatur magis Plancio, quam cæteris equitibus, qui cum ipso tametsi Consulari viro, competitors fuerunt. *N.17. quid si populi.*

Probatur secundum, quia sit nobilitate inferior Laterensi Plancius, idcirco fortasse plura suffragia retulit, quod pauci nobilitati favent: *N.18. sed vide ne.* Confirmatur id diverso municipum studio; nam Tusculani, ex quorum municipio est Laterensis, quia Consularibus viris abundant, non admodum suis favent: at contra, Atinates, ex quo municipio est Plancius, uti & Arpinates maxime

honore suorum moventur: quod patet exemplis. *n. 19. Etenim ad caput.* Adde, Atinates multo plures sunt, & frequentiores, quam Tusculani: ex quo Plancius plura habuit suffragia. *n. 21. Deinde tui.* Ad hæc vicini Atinatibus multi (gens officiosa, & fauatrix suorum) suffragati sunt etiam Plancio. *N. 22. jam municipia.*

Præterea pater ipse Plancii publicanorum studium, ac favorem comparavit filio. *n. 23. adjungam si vis.* Ipse insuper Cicero rogatione sua apud amicos non parum contulit. *n. 24. Aliquid præterea.* Præsertim cum causa rogationis esset gratiosa: quod comparatione Majorum seu exemplo Minturnensium ostendit, *N. 25. nam ut omittam.*

Probatum tertium, quia magna laude, ac modestia adolescens in bello contubernalis fuit Torquati, & Saturnini. *Num. 27. vitia mebercule.*

Postea in Macedonia Tribunus, & quæstor charus. *n. 28. in Macedonia.* Deinde in urbe moderator, ac prudens Tribunus plebis. *Ib. Tribunus plebis.* Domi erga patrem pius, & cum necessariis conjunctus. *n. 26. omitto illa.* Concludit Orator per anacephalæosim recte creatum esse Ædilem Plancium. *n. 30. omnibus igitur.*

Objicit Laterensis 1. vitia antea actæ vitæ, 2. patris asperius dictum; propter quæ non non debeat creari ædilis Plancius. Ea breviter Cicero refellit: ac primum esse maledictum, & mendacium respondet, subjecta exclamatione. *Ibid. hinc tu vitæ.* Secundum negat

negat obeſſe filio debere; nec enim ſi pater quidem eſſet turpiſſimus, & ſordidiſſimus (quod longe abeſt) huius delectum non noceret filio. *N. 31. Pater vero inquit.*

Deinde ſi alpere Cæſari, ac libere locutus eſt; quod Equiti Rom. licet multo magis quam præconi Gratio, aliis que qui ſummos viros perſtrinxerunt. *Num. 33. aſperius inquit.*

Imo non contumelioſe, ſed ſignificandi communis doloris cauſa locutus eſt. *N. 34. que enim unquam.* Plura etiam fingitur dixiſſe, quam dixit; quod exemplo Ciceronis confirmatur. *N. 35. quamquam iudices.*

Propoſitionis tertium argumentum, *Adverſarius crimen ambitus probare non poteſt*, hoc enthymemate exponitur: Perverſe Laterenſis lege Licinia accuſat Plancium de ſodalitiis, neque ulla decuriatio, aut coitio facta conſtat: ergo adverſarius crimen ambitus probare non poteſt.

Antecedens patet; nam Laterenſis lege Licinia (que lex de ſodalitiis proprie lata eſt, non de univerſo ambitu; permittitque accuſatori edere iudices quos vult; ſine rejectione, ex tribubus largitione corruptis) accuſat Plancium non de ſodalitiis, ſed de univerſo ambitu: ſicque, cum non habeat crimen, quod Plancio lege Licinia objiciat, accuſat tamen ea lege graviffima, ut edere, quos vult, Iudices poſſit, & ex quibus velit Tribubus, etiam largitione non corruptis. Hæc eſt ſumma, & amplificatio argumenti, ut oſtendi in Synopſi. *Reſolvamus partes.*

Laterensis contra sententiam legis, ac Senatus iudices edit non in Tribunaria, id est, in crimine sodalitiis, sed in reliquis de ambitu legibus, *n. 36. sed aliquando.*

Imo, quod est acerbius, non edit reo Plancio Iudices è Tribu Terentina, aut Voltinia, de quibus criminatur: sed de tribu Lemonia, Vejentina, Crustumina, Mœcia, quibuscum Plancio nihil fuit, *nu. 37. acerbum omnino.*

Quare Cicero tacite Iudices admonet de consilio Laterensis, eos Iudices edentis, quos putaret aut amicos suos, aut inimicos Plancii, aut inexorabiles, crudeles, iniquos. *n. 39. Dubitatis igitur.* Comparatione auget querelam, & acerbicatem, quando Laterensis prohibet Plancio rejicere constitutos Iudices, *n. 41. an vero nuper.* Neque ita quereretur Cicero, si quemadmodum in Senatusconsulto, & lege scriptum est, ita Laterensis fecisset, ut in Plancium, & suam tribum Terentinam, & ab eo observatas ederet: editis enim Iudicibus iis, quibus Plancii integritas nota esset, absolutum Plancium putaret, *n. 42. neque ego nunc legis.* Denique Laterensem arguit, qui non consilium seu mentem Senatus servavit in edendis Iudicibus ex ea tribu, cui reus notus esset: vidit scilicet Plancium apud Tribules suos gratiosum esse, quod Senatus non vetat, *n. 44. neque ego nunc consilium.*

Jam vero Decuriatio, quam objicit Laterensis Plancio (decuriare, inquit, Sylvius, est tribus in decurias dividere, ut iis vel
prau-

ORATIO XXXI. 351

prandia fierent, vel pecunia facilius quam viritim divideretur) probari non potest. Ideo accusator tribum Plancii, & ab eo observatas, quibus notissimus esse debebat, edere noluit. *n. 43. Decuriatio tribulium.*

Exinde gratiam Plancii, & officia erga Tribules suos prædicans interrogatione, & concessione urget eleganter Laterensem Cicero, nominet eam tribum, quam largitione corruperit Plancius. *n. 46. Ego Plancium.*

Confirmat correctione non corruptas a Plancio tribus fuisse, quia binis comitiis magno honore ædilis factus. *n. 49. sed cur ego.*

Digreditur, & reddit causam Laterensi, quare ædilitatem non sit assecutus, quod populo supplex noluerit esse exemplo Majorum, *n. 50. quo quidem tempore.* Nec propterea, ut superius dixit, quidquam de dignitate Laterensis est detractum; ut patet exemplo plurium clarissimorum virorum, *nu. 51. quæris etiam.*

Coitio autem facta probari item non potest ex eo, quod Plancius cum Plotio easdem tribus iisdem fere punctis tulerit; quia hi duo prioribus comitiis erant prope facti, declaratique ædiles: non igitur posterioribus comitiis veriti sunt angustias, seu discrimen, ut a Laterensi tribus avellerent, aut nummos dividerent, *n. 53. at te illæ.* Adde illud crimen de nummis est sine capite, & quodam rumore, & invidia, aut Laterensis, aliorumque gratia confictum; contra quæ pugnaturum se pro salute Plancii dicit Cicero apostropha ad Iudices, *n. 35. sed neque tu.*

Objicit

Objicit alter accusator Cassius contra Plancium, 1. Juventium, qui e familia Laterentis erat, fuisse primum de plebe factum ædilem curulem; qua ratione Laterentis dignior Plancio videretur. Id Cicero negat umquam a se antiquitatis studioso auditum, aut scitum a Senatu, quis sit ille Juventius: qua ratione modeste refellit Cassium, ut mendacem, *n. 58. sed venio jam.* 3. Contendit Cassius faciliorem esse viam ad honores iis, qui familia essent Consulari, quam equitum Rom. filiis: confirmatque exemplo filii Ciceronis. Respondet Cicero ex Poetæ testimonio, sibi, & filio comparandos esse honores labore, & industria, non majorum dignitate, *n. 59. quæstisti utrum.*

Exemplis addit honorum gradus summis hominibus, & infimis esse pares, non gloriæ, & virtutis. *n. 60. quæris quid.* 3. Reliqua, quæ objicit Cassius: ut triumphos, & militiam Plancii, eloquentiam, & juris scientiam, Cicero leviter transit, partim illa ut falsa, partim hæc ut non necessaria ad consequendos honores Reip. & hoc similitudine, exemploque multorum civium confirmat. *n. 61. præfert triumphos.* Postremo laudes Laterentis ipse etiam approbat Cicero: verum quia ille multa non Romæ, sed in provincia gessit, probat suo exemplo, & narratiuncula (per digressionem) magis nota esse populo, & honorifica, quæ in urbe geruntur, quam quæ foris fiunt, *n. 63. i dem effers.* Plancius vero numquam ex urbe adfuit, *n. 67. sed ut redeam.*

Objicit

Objicit Cassius deinde contra Ciceronem, 1. non plus Ciceronem Plancio debere, quam bonis omnibus. Respondet Cicero se omnibus bonis velle suo tempore, sed nunc non posse simul, & semel gratiam referre; & istud similitudine exornat. *n. 58. Nam quod ais.*

2. Objicit Cassius Ciceronem nimis esse studiosum Plancii. Respondet Cicero merito sibi Plancium, ut fratrem, & filium esse charum. *n. 69. queris a me.*

3. Objicit Cassius, etsi Plancii magna merita in Ciceronem existent, non ideo tamen absolvi debere: cum nec Opimius Reip. servator, nec restitutor Metelli Callidius, absoluti judicio sint. Respondet Cicero Metellū, & ejus patrem, si Romæ fuissent, id facturos fuisse in Calidii judicio, quod nunc in Plancii causa facit. *Ibid. Opimium damnatum.*

4. Objicit Cassius non ita vehemens fuisse odium inimicorum contra Ciceronem. Respondet hic, & id refutat ex effectis, *n. 71. quo quidem tu loco.*

Objicit etiam Laterensis contra Ciceronem, 1. esse mentitum, & temporis causa finxisse se obligatum Plancio. Respondet sapientem, cum liber est, non fingere se obstrictum; at multas esse causas, quæ se obstringant Plancio, non esse opus novas fingere, quæ confirmat exemplo gregariorum militum, & testimonio Laterensis, & ipsius Orationis Ciceronis. *n. 72. respondebo tibi.*

2. Objicit Laterensis nihil jam valere apud Judices preces Ciceronis, quia hic defendit Cispium, qui damnatus est. Respondet se

non

non desperare pro Plancio, & posse se aliquando aliquid a Judicibus impetrare: duo autem hæc verba, *quousque & lacrymulam* invidiose, & inconstanter carpi a Laterensi, quo auctore defendit bene meritum de se Cispium. *n. 75. Atque etiam.*

3. Objicit Laterensis tribunatum Racilii plus adjumenti attulisse dignitati Ciceronis, quam Tribunatus Plancii; adeoque magis illi, quam huic obstrictum esse. Respondet Cicero se non minus Racilio, & Laterensi, & aliis, quam Plancio velle obstrictum videri & gratias referre sine ullius offensione: hoc vero tempore Plancium egere sua opera, & defensione, ubi insignis est locus seu digressio de grato animo. *n. 77. negas Tribunatum.*

4. Objicit Laterensis Ciceroni suos communes locos seu amplificationes, item epilogos ad commiserationem compositos, defensionem multorum, & dicteria: Ad quæ respondet leviter, & fere eludendo singula,

5. Objicit Laterensis Ciceroni discessum suum, quasi non auxilium ipsi, sed ipse auxilio defuisset. Respondet Cicero sibi isto auxilio pugnandum fuisse contra duos improbos Consules, ac Tribunum Clodium, cum periculo, & cæde multorum bonorum civium: quare se maluisse exemplo Metelli (est comparatio minorum) vi, & injuriæ cedere, quam summo Reip. periculo decertare, *n. 85. sed sunt hæc leviora.*

6. Objicit Laterensis Ciceroni mortis timorem. Respondet honestum quidem fuisse tunc mori, sed honestius patriæ consulere:

se

se vero pro Rep. sæpius vitam objecisse . n. 91. *Mortem me timuisse .*

7. Objicit Laterensis Ciceronem non esse in Rep. liberum, quia nunc sentit cum Pompejo , & Cæsare, a quibus ante dissentiebat . Respondet semper se in moderandis consiliis suis Reip. utilitatem , & salutem spectasse : in quo (similitudine a navigantibus sumpta) sita est laus , & libertas sapientissimorum virorum , n.92. *nam quod te .*

8. Objicit Laterensis Ciceronem verbis extulisse meritum Plancii. Respondet ea esse merita Plancii , ut nemo alius , præter illum solum , Ciceronem in exilio receperit : quod beneficium comparatione , & itineris narratione , & periculo insidiarum, & exclamatione amplificat, n.95. *nunc venio ad illud .*

A N N O T A T I O .

Tota Contentio partim confirmatione, partim confutatione eorum constat , quæ contra Plancium , & Ciceronem objecta sunt a Laterensi, & a Cassio : quibus Plancii accusatoribus ejusmodi insinuatione respondet Cicero , ut Laterensem sibi amicum, & eloquentem virum, & dignitate Consulare perquam honorifice, & molliter , & amice refellat : nam hunc cum equite Plancio non comparat , neque hujus dignitati detractum esse ait, quando Comitia præterierunt : verum lege Lacinia abusum esse ad edendos Judices , quos vellet contra Plancium, nec satis gratiose ædilitatem petiisse , nec probasse crimen Plancii ; multa etiam leviter objicere Ciceronis calli-

collide Orator redarguit. Adolescentem Cassum pariter rejicit, eluditque in iis præsertim, quæ affert contra Plancium: quæ vero contra Ciceronem affert Cassius, uti Laterensis, videntur arrepta, ut extra causam Plancii de se loquatur Cicero. Porro Plancium tuetur integritate vite, gratia apud populum Rom. meritis erga se.

P E R O R A T I O.

Pergit Orator rursus exclamando, & beneficium augendo, velle fidem præstare, quam pollicitus est Plancio. *n. 101. O excubias.*

Illum cum sua salute complectitur, *n. 102. quid enim passum. Lacrymans cum liberis, ac parente Plancii deprecatur Judices. Ibid. nam ego meis. Quæsitorem Flavium per salutem suam, & merita obtestatur; cujus, & Judicum benevolentiam lacrymæ expriment. n. 104. Teque C. Flavii.*

A N N O T A T I O.

Est pathetica hæc Peroratio, & mirifice permovet animos Judicum, tum fide Ciceronis in Plancium, tum complexo, tum deprecatione, & lacrymis.

A N A L Y S I S
R H E T O R I C A
O R A T I O N U M
M . T .
C I C E R O N I S .
V O L U M E N I I I .

PRO EN PLANCIO
Pro P. Sextio , Oratio XXXII.
In Vatinius , Orat. XXXIII.
Pro M. Cælio , Oratio XXXIV.
Pro L. Cornelio Balbo, Or. XXXV.
De Provinciis Consularibus , Or.
XXXVI.

In L. Pisonem , Oratio XXXVII.
Pro T. Annio Milone, Or. xxxviii.
Pro C. Rabirio Posthumo, Or. xxxix.
Pro M. Marcello , Oratio XL.
Pro Q. Ligario , Oratio XLI.
Pro Rege Dejotaro , Orat. XLII.
I. Philippica , Oratio XLIII.
II. Philippica , Oratio XLIV.
III. Philippica , Oratio XLV.
IV. Philippica , Oratio XLVI.
V. Philippica , Oratio XLVII.
VI. Philippica , Oratio XLVIII.
VII. Philippica , Oratio XLIX.
VIII. Philippica , Oratio L.
IX. Philippica , Oratio LI.
X. Philippica , Oratio LII.
XI. Philippica , Oratio LIII.
XII. Philippica , Oratio LIV.
XIII. Philippica , Oratio LV.
XIV. Philippica , Oratio LVI.

P R O P. S E X T I O.

Argumentum, Quæstio, Stylus.

Posteaquam ad Senatum est relatum, & a Tribunis plebis lex lata de reditu Ciceronis, Clodius operas, & gladiatores in forum immisit, qui vi, & armis, si legem non possent, reditum Ciceronis impedirent. Occisi sunt in foro multi, & vulnerati Tribuni plebis, & Q. Frater pene interemptus; P. autem Sextius Tribunus plebis, & Milo, comparatis gladiatorum familiis, furenti Clodio obstiterunt, & vim vi repulerunt. Atque de ista vi facta postulatus apud M. Æmilium Scaurum Prætozem P. Sextius, accusante M. Tullio Albino vano. Patroni fuerunt Hortensius, & Cicero.

Quæstio est in genere judiciali, an P. Sextius vim commiserit, quando armatorum multitudine contra legem in publico usus fuit.

Dicendi character est subtilis: vehemens quandoque insectandis adversariorum sceleribus, adhortationibus, & Peroratione.

S Y

A casus, quibus adductus Cicero P. Sextium defendit: pietate scilicet in Remp. in qua pauci audent esse fortes viri; & quæresca contra improbos civis qui nunc impune regnant; & dolore casus P. Sextii, qui, ut ceteri cives boni, affligitur a bonis probis.

EXORDIUM.

O P S I S.

P. Sextium vin non commisit, quando a maiorum multitudine contra legem in publico usus est.

N PROPOSITIO.

ARGUMENT.

1. Quia ex necessitate id feci, ut saluti Reip. & vitæ suæ consuleret.

2. Non minor jure ac laud: quam Milo, se contra furentem C. odium armavit.

Venerata Clodianis in summum discrimen salus Reip. & vitæ P. Sextii; nisi hic se armatum praesidio manivisset: ergo P. Sextius ex necessitate id fecit, ut saluti Reip. & vitæ suæ consuleret.

1. ARGUM.
ARGUMEN.

Milo jure laudatur, quod in periculo Reip. & vitæ suæ arma sumpserit: atqui pectius in eodem ipso, & Reip. & vitæ suæ periculo daret arma sumpserit: igitur non minor jure, ac laude, quam Milo se contra furentem Clodium armavit.

2. ARGUM.

P. Clodius superiore anno tribunatum nactus, & d. 20. Consule insignite irap. eos, suis legibus ita perturbavit, atque assivit Reip. ut Cicero cesserit, cui tamen exilio non tacite fugit, sed bis conservavit Remp. sine ca. de civiam. Deind. idem Clodius a lege injusta, Re. is Protona bona publicavit: hocque negavit M. Caton. & Sextius, qui, ut Remp. a. meliorem statum revocaret, de reditu Ciceronis grat. ad Senatum quare exorta Clodianam editione, tantum non cum multis aliis viris optimis occisus est P. Sextius. Quis est jam (nisi laborati adversarii) qui de vi ac culpa Sextium possit praesertim cum iustus innocentia, & iudicium, & adversarium resistit, nonie confirmata est: Maxime cum neque privatus P. Sextius, neque quilibet vim ullam unquam commiserit.

1. ARGUMENTATIONIS.
AMPLIFICATIO, & AFFECTUS

Q

EXOR.

omnibus, & Scavi Comitiis, ac virtus elucecit oppositis atrocibus seditionibus, que Clodii: nam utque cum e Rep. seces, ac iudicia sua avderet, ipso iure naturali hoc est, contra vim vi, & armis usus est. Quo fact. o Sextius, ix Milo sane optima es dicerdi sunt, qu. nunc, subla. is omnibus seditionum occasionibus, gratiores sunt populo Rom. qua olim populares: a. que hac populi ega optimatus voluntas tribus dignol: tut, concionibus, comitiis, spectaculis.

1. Adhortatur adulescentem: Cice o ad se- que adas op ima um partes.

2. Commovet iudices ad misericordiam, tum a persona P. Sextii optimatis viri: tum a iu, qua per hunc an cissimam virum i- stutus Cic. in par an.

2. ARGUMENTAT. PERORAT.

EXORDIUM.

Cicero affert causam cur nunc magis quam antea, tam pauci sunt fortes viri: quia scilicet boni affliguntur, improbi regnant. *N.1. si quis.* De qua indignatione queritur apud iudices, *Num.2. In quo cum multa.* Præsertim in causa P. Sextii, quem cogitur defendere. *Ib. ego autem.*

Hujus defensionis cum insinuatione tres causas subjungit, pietatem, querelam, dolorem. *N.3. & quamquam.*

ANNOTATIO.

Hoc exordium est maxime e visceribus causæ, cur nunc affectus cum bonis P. Sextius debeat a Cicerone contra improbos cives defendi. Itaq; se insinuans Orator statim ipso exordio indignatur, vocatque adversarios in odium, dolore autem, & querela, & pietate captat sibi, ac reo benevolentiam.

CONTENTIONIS

Propositio, & Distributio.

Contentionis propositio est: P. Sextius vim non commisit, quando armatorum multitudine contra leges in publico usus fuit.

Propositionis distributio, seu argumenta sunt, 1. Quia ex necessitate id fecit, ut saluti

luti Reip. & vitæ suæ consuleret . 2. Quia non minori jure , & laude , quam Milo , se contra furentem Clodium armavit .

C O N T E N T I O N I S

Argumentatio , Amplificatio , Affectus .

Propositionis primum argumentum , P. Sextius ex necessitate id fecit , ut salutem Reip. & vitæ suæ consuleret , hoc enthymemate explicatur : Venerat a Clodianis in summum discrimen salus Reip. & vita P. Sextii , nisi hic se armatorum præsidio munivisset : ergo P. Sextius ex necessitate id fecit , ut salutem Reip. & vitæ suæ consuleret .

Antecedens fuscè amplificatur oratoria narratione eorum quæ in tribunatu gessit P. Sextius . Verum Orator narrationem altius repetit ab iis , quæ privatus antea , & Quæstor gessit : quomodo auctore parente sancto , ac sapiente viro honestas nuptias contraxerit ; ac deinde utrique socero se probarit omni pietate atque officio . *n. 5. sed quoniam . Præterit Cicero reliquas ejus virtutes . n. 7. possum multa .*

Quæstor vero P. Sextius 1. multa retulit de Antonio , & hunc observantia (quem indulgentia Cicero) adduxit ad partes Reip. magna cum laude . *n. 8. Quæstor bis .*

2. Conjuratone detecta venit cum exercitu Capuam , qua urbe ejecit duos conjuratos M. Aulanium , & C. Marcellum . *nu. 9. Idem cum illa .* 3. Ciceroni Consuli obtem-

Q 2 perans ,

perans, Capua venit Romam. *nu. 11. Atque illis.*

4. Cum civitas non amplius egeret præsidio, P. Sextius se ad Antonium contulit, eique homini tardo, ac metuenti stimulos admovit, ut cum Catilina confingeret. *n. 12. Ac posteaquam.* Concludit moderatam fuisse quæsturam P. Sextii, & allegoria transit ad tribunatum. *num. 13. Hunc igitur animum.* Sed prius insinuatione se præmunnit contra inimicos. *num. 14. Sed tamen.* Tum narrare aggreditur, & fuscè profsequi a quibus superiore anno perturbata sit Resp. primum a Clodio Tribuno plebis factò: quem fœdere devinxerat Pompejus, ne quid contra Ciceronem faceret; at Cæsar bellum solvit. *num. 15. sed necesse est.* Altera causa perturbationis Reip. fuerunt duo Consules improbi, Gabinius, & Piso: quos depingit elegans ethiopiæja. *num. 17. sed fuit projecto.* Hi duo Consulatu, iste tribunatu, tamquam gladio abusi, fœdus ineunt rogationes promulgandi de expellendo Cicerone, & de provinciis, quas volebant, obtinendis, *num. 24. Sed ita est.* Senatum vero, populumque Rom. mutata veste pro Cicerone supplicantem superbe repudiavit Gabinius *num. 26. hic subito cum.* Evolansque e Senatu seditiosam advocat concionem: L. Lamiam pro Cicerone supplicantem relegat in exilium. *Num. 28. exanimatus.* Hoc Gabinii factum comparatione exaggeratur, *Num. 30. nihil acerbius.*

Digreditur Cicero in ea, quæ se, ac dis-

ces-

cessum suum propius attingunt, atque ad causam etiam P. Sextii pertinent. *num. 31. eisi me.*

Mox accusat comparatione, & apostropha indignitatem edicti Consulium: quo edicto jubebatur Senatus mutare vestem, quam pro Cicerone squalidam acceperat. *N. 32. erat igitur.*

Deinde repetitione insectatur leges Clodias his improbis Consulibus probatas. *nu. 33. Idem Consules.*

Ex quibus (adverte similiter desinentia) secutus est Ciceronis discessus ex oppressa urbe. *n. 35. quæ cum essent.* Porro antequam discessus sui rationem exponat, ostendit dissimilem fuisse sibi, & Q. Metello causam discedendi ex patria. *Num. 36. Exponam enim.*

Præmittit etiam alias tres sui discessus causas: nempe dubiam Cn. Pompeji voluntatem, M. Crassi conniventiam, taciturnitatem C. Cæsaris. *Numer. 39. sed me illa.*

His præmissis causis, atque aliis velut dubitatione, subiectione, conglobatis, dicit se cessisse, ne magna civium cæde semel cadendum fuisset, aut iterum pugnandum contra Pompejum, Crassum, Cæsarem, qui ultores futuri istorum Consulium dicebantur. *N. 42. Hæc ego cum.* Mox prolepsis affirmat, & obtestatione, & comparatione istam se dimicationem civium, non mortem fugisse. *n. 45. unum enim mihi.* Mortem vero probat sibi non fuisse fugiendam, quam multo an-

te optavit, præviditq; in tanta rerum acerbitate: huic adde brevitatem vitæ, æternitatem gloriæ, communem moriendi necessitatem, statum animæ post hanc vitam. *N.47. an mihi ipse.*

Nec sibi mortem fuisse fugiendam probat exemplis Virginum Atticarum, & fortium Rom. civium Q. Mutii, P. Decii, M. Crassii. *n.84. denique cum omnia.* Itaque mortem non declinavit exilio: sed Remp. conservare voluit. *n.49. hæc ego.* Nam vita Ciceronis, multo magis quam vita C. Marii, nititur salus, ac defensio Reipub. non jam contra externos Reges, sed contra improbos cives. *N.50. memineram iudices.*

Ad extremum hortatus adolescentes Romanos ad tuendam exemplo suo Remp. pollicens meliora tempora, & magis æqua ipsis, quam sibi acciderunt. *N.51. Quare moneo.*

Claudit digressionem, seu rationem discessus sui insigni per exclamationem, & anacephalæosim affectu indignationis contra Gabinium, & Pisonem. *Nu.53. sed, ut revertar.* Redit ad sceleratas leges, quas isto anno, istis Consulibus, tulit Tribunus plebis Clodius, fax, ac turbo Reipub. *Nu.55. sed ut a mea.*

Præsertim in eam Clodii legem invehitur, qua Regis Ptolomæi bona publicata sunt: cujus atrocitatem injuriæ varie amplificat Orator, 1. Ab Adjunctis personæ ipsius Regis. *n.57. Rex Ptolomeus.* 2. Dissimili Majorum exemplo erga Antiochum, & Tigranem. *N.58. multa acerba.* 3. A perso-

na M. Catonis (viri magna virtute præditi) cui invidiosum istud negotium fuit impostum . *N.60. At etiam eo .*

Amplificat Cicero laudem Catonis , & affert causas, quare prudens Cato sceleratissimæ rogationi Cypriæ , & legibus Clodii paruit , *n.61. cur igitur rogationi .* Deinde invehitur in illam Clodiam legem , qua expulsi sunt , tacente Senatu, nec queri audente . *n.64. His de tot .* Inventus est unus Pompejus (& hic fuit causa melioris status Reip.) qui virtute sua , & rebus gestis opponeret se Clodio , improbisque Consulibus : atque, illo auctore , decretum fieret in Senatu de reditu Ciceronis : de quo est narratiuncula , *N. 67. Hic aliquando .* Quo etiam tempore designatus Tribunus plebis P. Sextius (& hic altera fuit causa melioris status Reip.) mox ad Cæsarem profectus est pro salute Ciceronis . *N. 71. Hoc interim .* Deinde cæteri Tribuni plebis, & Consules magistratum ineuntes , se omnes de Cicerone (præter duos perfidos plebis Tribunos, Gracchum , & Serranum , quos facete irridet) promulgaturos confirmarunt . *Nu.72. ineunt magistratum .* Hoc loco commendat Orator honorificas de suo reditu sententias in Senatu , nominatim L. Cottæ . *Num.73. Tunc princeps .* Et Cn. Pompeji . *N.74. sed post eum .*

Uno reclamante Serrano , qui intercedere cum non auderet , noctem sibi ad deliberandum postulavit . *Ibid. Cum omnes .* Tum adversariis P. Sextii , ne lex ferretur de reditu Ciceronis, seditiones, & vim tota urbe con-

citarunt, Fabricio, & Cispio depulsis. Q. Fratrem pene interempto. n.75. *Quod illi quorum*.

Amplificat Orator eam vim, ac eadem adversariorum, non subito factam, sed diu ante, non ab alia causa, quam a Clodio, ejusque gladiatoribus subornatum, ut postea de vi accusaretur P. Sextius, Num.77. *Meministis tum*.

Magis eam vim, & tantum non mortem P. Sextio illatam describit hypotyposi. N.79. *Atqui ne ex eo*.

Quare consequens enthymematis (subjicit, indignaturque P. Sextium de vi accusari, qui nullo crimine, sed necessitate defendendæ vitæ suæ, ac salutis Reip. vim, & pene mortem passus est. n.80. *Et causam dicit*. Confirmat a posteriori innocentiam P. Sextii, quia ejus mortem iudices fuissent ulturi. N.81. *hic quero*.

Confirmat etiam ipsa adversariorum conscientia cædis invidiam restinguere morte Numerii cogitarunt. N.82. *At vero ipsi*.

Iterum confirmat ipso judicum testimonio, quia P. Sextii statuas pro Rostris possuissent, si pro Rep. occubuisset. n.82. *Ac si tunc*.

Prolepsim vero de emptis gladiatoribus eluit dissimili P. Sextii, & Clodianorum consilio, in quos regerit invidiam gladiatorum, & Sextium excusat, atque elevat, cum dicit hunc necessario muniisse vitam suam in tantis Clodii seditionibus. Nu.84. *Homines inquit*.

Denique in his seditionibus commemorat populi Rom. patientiam, ut inde elucescat Milonis virtus, qui seditioso Clodio obstitit. Ubi adverte hanc esse transitionem ad sequens argumentum . *num. 85. Captum erat forum .*

Propositionis secundum argumentum , *P. Sextius non minori jure , & laude, quam Milo, se contra furentem Clodium armavit* , hoc syllogismo contenditur : Milo jure laudatur , quod in periculo Reip. & vitæ suæ , arma sumpserit : atqui Sextius in ipso eodem Reipubl. & vitæ suæ periculo, pariter arma sumpsit : igitur P. Sextius non minori jure , & laude, quam Milo , se contra furentem Clodium armavit .

Major amplificatur ipso Albinovani testimonio , & proposito fine Milonis , & epiphonemate . *num. 86. In hoc loco .* Magis amplificatur finis Milonis , quia idcirco adiit ad Remp. ut publicum bonum ageret . *n. 87. Adiit ad Remp.*

Tum ejus moderatio , & virtus ostenditur opposita Clodii seditione . *num. 88. Huic gravitatis .* Ejus denique laus ex eo conficitur , quod cum judiciis , ac legibus acculare Clodium , & opprimere non posset , id vi , & armis fecerit . *n. 89. descendit ad accusandum .*

Minor seu assumptio apostropha ad Albinovanum , & repetitione , & pluribus verbis idem significantibus infertur . *n. 90. quomodo igitur .* Deinde quando leges , ac judicia sublata sunt , confirmatur ipso ju-

re naturali, cujus est elegans descriptio -
num. 91. Quis enim nostrum.

Complexio syllogismi patet, *nu. 92. Hæc vident omnes.* Præsertim amplificatur exclamatione, Sexii, & Milonis jus, & laus, in tanta Clodianorum impunitate, ut duo Consules maximis sceleribus, & latrociniis vexent Remp. *n. 93. O dii immortales?*

Pergit Orator indignari in hac malorum impunitate Milonem, & Sextium, bonos, & innocentes viros accusari, neque interim facinorosum Clodium judiciis comprimi. *num. 95. Hoc sic illudere.*

Hac occasione Cicero ne Senatum offendat, qui non permiserat Clodium accusari a Milone, digreditur callide ad objectionem Albinovani de optimatibus, & popularibus. *num. 96. nimirum hoc illud.* Primum eleganter definit per negationem, & affirmationem quinam optimates sunt habendi. *num. 97. Quis ergo optimus.* Difficile vero ostendit optimatem esse, hoc est dignitatem, ac otium tueri in tanto improborum civium numero, & Reip. oppugnatione. *n. 99. Harum rerum.*

Quod tamen fecerunt Scaurus, Metellus, Catulus. *N. 101. permanent illi.* Atque ad horum virorum seu optimatum sectam sequendam adolescentes hortatur. *N. 102. Hæc imitamini.* Præsertim cum hoc tempore, non sit tam difficile aut pertimescendum optimas Reip. partes tueri, quam olim fuit, quando populus a consilio principum dissidebat; ut patet ex lege Tabellaria L. Cassii,

fii, Agraria T. Gracchi, frumentaria C. Gracchi. *n. 103. Sed tamen hæc.* Amplius id confirmat exemplo Gracchi, Saturnini, & aliorum olim popularium, qui populi gratia florebant, non item optimates. *n. 105. Num vos existimatis.* Nunc vero sublatis omnibus dissensionis occasionibus, populi Rom. iudicium, ac voluntas tribus maxime cum optimatibus consentit; concionibus, comitiis, spectaculis. *n. 106. Nunc nisi me.* Nam conciones, quas P. Lentulus, & Cn. Pompejus aliique optimates de revocando Cicerone habuerunt, magno silentio, & approbatione auditæ sunt; concio vero turbulenti, ac popularis Clodii repudiata. *Ibid. Quæ concio fuit.* Sic legum Comitia quibus de re ditu Ciceronis ex Senatusconsulto latum est, toti populo jucunda, honesta fuerunt; lex vero de ejus exilio lata est a paucis istis popularibus, & seditiosis. *n. 109. Nunc venio.* Digreditur Orator in Gellium, qui legibus Clodianis præfuit, huncque Ethopæja describit. *N. 110. An, sicubi aderit.* Redit ad comitia, quibus ipse magna dignitate, & concordia revocatus est in patriam, ferentibus frustra leges suas Clodianis. *n. 112. illuc revertor.* Sic comitia magistratuum favent optimatibus, non popularibus; cum enim quatuor præturam peterent, Cn. Domitius, Q. Ancharius, P. Vatinius, & alter quidam; duo priores, quippe optimates, præturam adepti sunt, posteriores duo, quia populares, repulsam tulerunt. *n. 113. Videamus nunc.* Jam spectacula, ac primum theatra-

lia seu Scenica ostendunt certius, & gravius a populo applaudi optimatibus, quam popularibus. *n. 115. Veniamus ad ludos*. Probat illud Orator testimonio, aut potius conscientia Clodianorum, qui non ausi sunt ad M. Scauri Optimatis viri, ludos accedere. Ubi Clodium facete ludibrium facit. *N. 116. Ex te igitur*.

Confirmat exemplo P. Lentuli, & P. Clodii; hic namque sibilis, & maledictis spectantis vulgi exceptus est; ille plausu, & gratulatione, quod Ciceronem revocaret. *Ibid. Semel, inquam*.

Imo non populus tantum suis sibilis Clodium, sed histriones etiam suis canticis prosciderunt. *n. 118. Sed quid ego*. At iidem histriones (quamquam excusat hanc ad histriones digressionem) reditum Ciceronis celebrarunt. *Num. 119. Et queso*. Nominatim Æsopi, nobilis tragædi actionem, & gestum, & plausum populi sæpius hunc revocantis amplificat. *num. 112. prob Dii immortales*.

Speſtacula deinde gladiatoria, quæ præfertim Scipio inde mortui Q. Metelli honorem dedit, spectante innumera multitudine populi assidente P. Sextio Ciceronis amico, latente Clodio, declarat consensionem populi cum optimatibus contra invisos populares. *n. 124. Maximum vero*.

Delabitur hic etiam Orator ad alteram objectionem Albinovani, qui negabat per istam P. Sextii vim Ciceroni in patriam redendum fuisse, exemplo M. Attilii Reguli.

O R A T I O XXXII. 373

li . num. 127. *Tu mihi etiam* . Respondet se non vi , sed incredibili populi Rom. plausu , ac voluntate rediisse . *Ibid. Vim scilicet ego* . Quam sui reditus celebritatem multis prosequitur . 1. Commendatione Ciceronis apud exteras nationes , & hujus salutis custodia . num. 128. *Quem enim unquam* . 2. Duobus aliis Senatusconsultis ; altero in templo Jovis , ubi Pompejus magnifice sensit de Cicerone . n. 129. *Nam quid ego* .

Altero in curia , ubi Q. Metellus gravissima oratione P. Servilii reconciliatus est absenti Ciceroni . *Ibid. Vel quod est postridie* . 3. Ceteris adjunctis istius reditus , ut frequentia occurrentis populi , ut Natali Brundisinae Coloniae , & filiae , ut festo die qua transfret , ut missis obviam legatis , ut maxima hominum multitudine ad capitolium deducant . num. 131. *Reditus vero* . Concludit Cicero locum de optimatibus , & simul Vatinius insectatur , tum quod ad delendam optimatum nationem impulerit Cæsarem , tum quod eundem Cæsarem , & Pompejum a Cicerone alienarit , factus adjutor Clodii . num. 132. *Habes igitur* . Præterea Vatini temeritatem arguit , quod contra legem Tulliam apertissime fecerit . nu. 133. *Acta mea* .

Ejus vero defensionem irridet , præsertim cum alias etiam leges violarit . nu. 135. *Sed habet defensiones* .

A N N O T A T I O .

Quoniam Hortensius de singulis criminibus P. Sextii dixerat, Cicero hac contentione non solum dicit de rei Sextii criminibus, sed etiam de rebus ejus gestis in vita privata, in Quæstura, in Tribunatu: verum & dicit de suo discessu ex patria, ac deinde reditu: dicit de eversa, & afflicta a Clodianis Republica: dicit de amicorum studio erga se, ac Rempub. dicit de optimarum, & popularium secta. Quæ Contentionis materia est confusa videatur atque universa; tamen sapientissime ad unum scopum, seu defensionem P. Sextii collimat: nam sic totam eiu vitam, mores, quæsturam, tribunatum describit, ut non vim unquam in illo homine fuisse, sed necessitatem tuende vite, & studium conservandæ Reipub. demonstrat, sic suum ipse Orator ex urbe discessum sine vi, & armis, & postea summo Senatus populique Rom. consensu reditum laudibus exornat, ut in bonam harum laudum partem P. Sextium vocet: sic Clodium, Gabinium, Pisonem, Vatinium, aliosque seditiosos homines insectatur, ut merito P. Sextius horum nefariis legibus, ac improbis conatibus obsiterit: sic de Cn. Pompeji, Lentuli, Milonis, & aliorum bonorum virtute commemorat, ut P. Sextius non minori jure, ac laude, quam isti, Ciceronem, & Rempub. & vitam suam defenderit: sic optimates laudat, vituperat populares, ut inter illos facile principem existimet P. Sextium, his vero acerrimum semper fuisse adversarium contendat.

Jam

Jam Argumentatio permixta est frequenti digressionem, narrationem, confutationem, prolepsin cum cauta ubique insinuatione.

Affectus est misericordia erga P. Sextium ab innocentia morum, necessitate tuende vite, incredibili amore Reip. & bonorum civium. Contra, adversarii vocantur in odium ab improbitate vite, vexatione Reip. & optimatum per iniquas leges, per vim, per seditiones.

P E R O R A T I O .

Peroratio habet duas partes, cohortationem, & commiserationem.

Primum hortatur Cicero adolescentes ad imitanda optimatum exempla, propositis etiam difficultatibus defendendi Rempub. num. 136. *Sed ut extremum.* Quin exemplis ostendit plures semper fuisse difficultates, & pericula objecta istis popularibus, & seditiosis hominibus, quam optimatibus, & defensoribus Reip. nu. 140. *Ac ne quis.* Maxime exemplo Atheniensium virorum, & Carthaginensis Annibalis erigit adolescentes. Romanos ad resistendum fortiter seditionibus concitati populi, & ad optimates sectandos. num. 141. *Quod si apud.*

Denique domesticis exemplis optimatum virorum eisdem accedit ad similem immortalem gloriam. num. 143. *Quare imitemur.*

Ex hac cohortatione transit ad alteram perorationis partem, & Judices commovet ad misericordiam a persona P. Sextii, Milonis, & Lentuli, qui sunt optimates viri. nu.

144. *Sed me repente*. Tum a sua persona Cicerone, quasi esset causa calamitatis Sextii, & aliorum civium, a quibus ipse cum Reip. detensus est commiserationem auget. *u. 145. Atque hic, & tot*. Se fore comitem exilii, & fortunæ suorum amicorum pollicetur, si non absolvitur Sextius. *n. 146. Si hoc non*. Postremo comittit totam hanc causam iudicibus, ut ad Reip. bonum, ac salutem Ciceronis, & bonorum, conservent P. Sextium. *num. 147. Sed hæc Dii*.

A N N O T A T I O.

Absolvit Orator affectum, quem Exordio, & Contentione movit, de absolvendo Sextio optimate viro, propter merita in Rempub. tum etiam in Ciceronem. Ista autem juventutis adhortatio vehementer huc pertinet, quia Orator callida insinuatione ut diximus sic a. adolescentibus imitandum P. Sextium proponit, ut etiam quasi aliud agens, eundem Senatui, ac iudicibus commendet.

IN VATINIUM.

Argumentum , Quæstio , Stylus .

CUm in P. Sextium de vi reum P. Vatinius testimonium dixisset, Sextii patronus Cicero invecus est in eum acerbissime : & maxime quidem totum ejus tribunatum , in quo , Cesare Consule , leges Reipub. exitiosas contra auspiciâ tulerat , sed quæsturam quoque , & legationem exagitavit , non ut accusator , sed ut reprehensor . Qua de re sic in Ep. ad Lentulum : tota interrogatio mea nihil habuit aliud , nisi reprehensionem illius tribunatus , in quo omnia dicta sunt libertate , animoque maximo de vi , de auspiciis , de donatione agrorum . A veteribus etiam interrogationis nomine appellatur hæc oratio : interrogatione enim utitur ad singula , quæ reprehendit , & accusatorem quidem Vatiniis brevi se futurum minatur : interim autem rogare ait tantum velle . Manut.

Quæstio est in genere demonstrativo , an Vatinius testi sit credendum .

Stylus est amplus , & vehemens .

EXORDIUM.
 Acaus, cur Cæcio
 interroget Vatiniū :
 quem venenē erodit,
 & despicit.
 Y N O P S
 Testi Vati-
 nio non est
 credendum.
 1. propositio.
 S
 1. Cuius Vatiniū secum ipse
 pugnat in dicendo testimonio.
 2. Sciebat ut vir.

**1. ARGUMEN-
 ARGUMENT.**
 Vatiniū accusat defensionem Corne-
 lii, & discessum Ciceronis, & Milo-
 neri, & Sextium: eio Vatiniū secum
 ipse pugnat in dicendo testimonio.
 2. ARGUMENT.
 Vatiniū ante tribunatum, in
 adolescentiā, & quaestura, &
 legatione; in tribunatu, neg-
 ctis at spicis, & Iasi: civibus
 post tribunatum, disturbatis
 iudicis, contemptis legibus,
 est inani, ergo sceleratus est
 vir.

Tuipior est Vatinii adoleſcentia, quam ut dicitur orator: eum quæſtura, & legatio pari ſecuritate: in Tribunatu Vatinii, i. Auſſicia contempſit diſſimili Cæſar, & novem collegaſ, & omnium tribuorum exemplo; imo impuertiſſime auguſter voluit in Q. Metelli locum. i. M. Bibulum Conſulem rapit ad necem; priores civitatis, Scallum, Ciceronem, Dolabellum, Lætulium, Paulum, Curionem, Piſonem, Latronem, tollere ac delere: conatus eſt, præmiſco pro L. Vercor; crudelis fuit in C. Antonium, in epulo Q. Aſi atratu accubuit, contra urbem Martium. Peſtiferum, poſtquam legiſtulit sine legitimo promulgationis tempore, & legationem arreperat sine Senatus conſulto, auſu eſt non iſte legationis, ſed improbitudinem deliquit, Denique reus eſt legiſtulæ.

1. ARGUMENTAT.

Uſque adeo impudens eſt Vatinii, ut ipſe docens, & egens patrono, tam reprehendat patronum innocentis Corneii: uſque adeo eſt ſtultus, ut eum diſceſſum, per quem ipſe cum R. p. ſe vultuſe eſt, & maxime glorioſum, Ciceroni obicit: quique adeo levis, & inconſiſtens (quod ſerit Peroratori), ut modo Malonem laudet, quem vituperavit; modo Milonem, & Sextium diſtingat teſtimonio, quod ermine conungit, modo ſa legiſtulæ Sextium eſt: accuſandum neget, quæ teſtimoniæ dicit.

2. ARGUMENTAT. AMPLIFICATIO, & AFFECTUS.

Tam levi & ſecuritate,
teſti quis crederet?

EXOR-

E X O R D I U M .

IN sinuatione se excusat Cicero, quod malit oratione Vatinius vexare, quam hunc propter turpitudinem vitæ, sordesque domesticas ab omnibus contemptum dimittere. *n. 1. Situa*. Atque hujus orationis, seu interrogationis causa est, 1. Vatini convitium in Ciceronem, quod hic P. Sextim defenderit. *n. 2. Quare ne tibi*. 2. Ejusdem Vatini mendacium contra Sextim, seu inconstantia, levitate, & perjurio, implicata. *n. 3. sed bestino*.

Addit hypotyposim Vatini, quando exarsit in Ciceronem. *n. 4. Nimum es vehemens*.

A N N O T A T I O .

Principium hujus interrogationis a contemptu Vatini sumptum est, & excusatione Ciceronis: quod odio Vatini incitatus contineri minime potuerit, quin acerbius in eum inveberetur, quam tamen admodum contemneret. Fingit, & iudices communi odio ferri in Vatini, que omnia maxime faciunt ad Contentionem, & ad testimonium Vatini elevandum.

C O N T E N T I O N I S

Propositio & Distributio.

Contentionis propositio est hæc: Vatini testi non est credendum.

Distri-

Distributio seu argumenta sunt hæc . 1.
 Quia secum ipse pugnat in dicendo testimo-
 nio . 2. Quia sceleratus est vir ,

C O N T E N T I O N I S

Argumentatio , Amplificatio , Affectus .

Propositionis primum argumentum , *Va-
 tinus secum ipse pugnat in dicendo testi-
 monio* , hac argumentatione , seu inductione
 tractatur . Vatinus accusat defensionem
 Cornelii ; & discessum Ciceronis , & Milo-
 nem , & Sextium : ergo Vatinus secum ipse
 pugnat in dicendo testimonio .

1. Pars inductionis , *Vatinus defensionem
 Cornelii accusat* , demonstrat imprudentiam
 Vatinii , qui cum nocens sit omnium , quæ
 objicit innocenti Cornelio , ipseque egeat
 defensore , non Cornelius ; tamen patronum
 Cornelii Ciceronem accuset , ut ipse sibi spem
 defensoris eripiat : *n. 5. Sed quæro a te* . Dein-
 de adeo non bonis viris displicuit (uti argu-
 mentatur Vatinus) defensio Cornelii , ut
 etiam post illam defensionem Cicero a bonis
 omnibus magno studio factus sit Consul , *n.
 6. attamen hoc* .

2. Pars inductionis , *Vatinus accusat dis-
 ccessum Ciceronis* : arguit , & ridet stultitiam
 Vatinii , qui eum discessum accuset , per quem
 ipse cum Repub. servatus est : nam idcirco
 ait se discessisse Cicero , ut improbis cedendo
 Remp. servaret . *Ibid. Nam quid mihi* . Quod
 dixit deinde Vatinus Ciceronem non sua ,
 sed

sed Reip. causa rediisse, est pariter insulsum: obicit enim Ciceroni quod fuit longe gloriosissimum, Reip. causa, a suis civibus, magno desiderio revocari. *n. 7. At enim dixisti.*

Ad extremum objectionem facete regerit in Vatinium Cicero, se non tam sua causa, quam Reip. sic charum esse Senatui, populoque Romano; quemadmodum Vatinius, non tam suo quam Reip. nomine, est odio civitati, *n. 9. quod qui. tem ego.* Atqui hanc cum Vatino dissimilem comparationem in iudicio, ac opinione bonorum civium metiendam relinquit. *Ibid. Atque ut aliquando.*

Propositionis secundum argumentum, *Vatinius sceleratus est vir*, altera inductione tractatur: Vatinius ante tribunatum in adolescentia, & quaestura, & legatione; in tribunatu, neglectis auspiciis, & læsis civibus; post tribunatum, disturbatis iudiciis, contemptis legibus est infamis: ergo Vatinius sceleratus est vir.

1. Pars inductionis, *Vatinius ante tribunatum, in adolescentia est infamis*, stringitur præteritione, & invidiosa concessione. *n. 11. Atque illud.* 2. Pars inductionis, *Vatinius quaestura est infamis*, constat dissimili comparatione Vatini, & Pub. Sextii in obtenta quaestura, & provincia, & rebus in ea gestis. *Ib. Quaesturam petisti.* 3. Pars inductionis, *Vatinius legatione est infamis*, petitur a non servata navigandi certa ratione, a cursu, & evagatione per regna, sine Senatus consulto, a flagitiis, & furtis, *n. 12. post quaesturam.* 4.

Pars inductionis, *Vatinius in tribunatu neglectis*

Etis auspiciis, est infamis, amplificatur 1. (salva Cæsaris gratia, quod ubique cavet Cicero) improbitate Vatini, qui mentitus se Pythagoram imitari in crudelibus, & barbaris sacrificiis, & auspiciis, & augurum responsa contempsit. *n. 31. Quæro abs te.*

Affert vero Orator callide, ne Cæsarem offendat, triplicem dissimilitudinis causam inter Cæsarem, & Vatini, quare illi, (si videatur obnuntiationes, & auspicia contempsisse) sit ignoscendum, non huic. *nu. 15. Secundum ea.*

Amplificatur 2. Dissimili novem collegarum exemplo, quorum nullus contra auspicia legem ferre ausus est: unus audax Vatinius, cæterorum obnuntiationibus, & auspiciis pro nihilo habitis, leges tulit, quas voluit. *n. 16. Sic enim ex te.*

Amplificatur 3. Dissimili exemplo omnium tribunorum plebis, ex quibus nullus unquam, præter Vatini, est inventus, quantumvis seditiosus, qui legem Æliam aut Fulviam violavit, aut contra has consilium convocavit. *n. 18. Simul etiam.* Amplificatur 4. impudentia Vatini, qui cum improbissime omnia auspicia, leges, religionem neglexerit, irriserit, calcarit, tamen velit augur fieri in Q. Metelli locum. *n. 19. Quæro illud.* Amplificatur 5. a consequentibus, quod omnia auspicia fuerit dissoluturus, si augur factus esset, *num. 20. hoc loco.*

5. Pars inductionis, *Vatinius in triburatu læsis civibus est infamis*, facta transitione, 1. exaggerat ab adjunctis miserabilem Marci

Bibuli Consulis fortem, qui, homo moderatissimus, nihil in Rep. moliens, tantum ab actionibus Vatini diffentiens, raptus est indignissime, sublato auxilio, in carcerem, ad necem: & postea nefarius idem Vatinius misit Viatorem, qui Bibulum domo vi extraheret, prætexto Cæsar's nomine. *n. 21. Ac nec diutius.* 2. Exaggerat facinus Vatini, qui principes civitatis tollere, & delere conatus est, producto in concionem, & Rostra L. Vetti, præmiis corrupto, ut ibi ipse ad arbitrium Vatini, viros indicaret a quibus impulsus esset ad afferendam Cn. Pompejo necem. *n. 24. Cum L. Vettium.*

Dignitatem vero horum virorum (Bibuli, Luculli, Curionis Domitii, Lentuli, Pauli, Ciceronis, Pilonis generi, Laterensis) Orator vehementer commedit, augetque ut insignem invidiam pariat Vatini. *Ibid. M. Bibulum.*

3. Exaggerat Vatini crudelitatem in C. Antonium, quod cum Vatinius legem promulgasset, qua dabatur reo alterna rejectio iudicum, expectasset donec Antonius (quem recte accusavit C. Maximus) de conjuratione, & de pecuniis repetundis reus fieret: deinde in lege adjecisset, qui post legem suam reus factus esset: ut hac exceptione Antonium a beneficio legis excluderet. *n. 27. Et quoniam crebro.*

4. Exaggerat avaritiam Vatini, & divitias ex rapinis civium, & Reip. acquisite. *n. 29. Et quoniam pecunias.*

5. Exaggerat injuriam Q. Ario civi honesto

sto factam, quando in ejus epulo publico, & dignitatis pleno, ipse Vatinius cum toga pul-
la accubuit, contra morem Majorum, cum
stomacho totius civitatis, & læsa auctori-
tate O. Aarii . n. 30. *Atque illud etiam.*

6. Pars inductionis, *Vatinius post tribuna-
tum disturbatis judiciis est infamis*, amplifica-
tur ex eo, quod Vatinius, qui non servato
promulgationi legitimo tempore (id erat
trinundinum) suas leges tulerat, eo crimine
accusatus appellavit Tribunos, ipsum adeo
Clodium : & cum jure, more, potestate non
posset, Judicium vi sustulerit . n. 33. *Qua-
ro illud etiam.*

Crescit amplificatio, quod tum Vatinius,
cum accusaretur, legatus cum Cæsare in
Galliam ivisset, (quem propterea non lice-
bat in judicium vocare) ipse tamen impro-
be rediit in urbem, ne judicium jure legatio-
nis defugisse videretur . n. 34. *Atque illud etiam.*

Digreditur Cicero, & data occasione,
istam legationem Vatini non Senatuscon-
sulto, sed sua ipsius lege (quam tulit invito
senatu, ut legatos non senatus more Major-
um, sed populus deligeret) arreptum inse-
ctatur ab adjunctis . n. 34. *Et quoniam.*

7. Pars inductionis, *Vatinius legibus con-
temptis est infamis*. Perspicue Vatinium le-
gis Tullia reum ostendit, quod in ipsa pe-
titione præturæ gladiatores det : num 37.
Atque illud etiam. Quare minatur Cicero se
proxime accusaturum Vatinium ; neque illi
spem esse in gratia Cæsaris, qui nuper re-
spondit Vatinium omnia divitiis, non digni-
tate

tate fecisse. numer. 38. At si hæc omnia .
 Concludit Orator inductionem recapitu-
 latione in odium scelerati Vatini , Nu.39.
 Quod si ipse .

A N N O T A T I O .

Contentio duas habet partes , levitatem testis
 Vatini , & improbitatem , utrumque explicat
 inductio per enumerationem . Ac primum , seu
 levitatem demonstrat , Orator in reprehensa de-
 fensione Cornelii , & discessu Cironis , & postea
 (quod mox in peroratione videbimus) in dicto
 testimonio de Milone , & Sextio : ex quibus Vati-
 nii auctoritatem vehementer elevat , irridet , vo-
 cat in odium publicum . Alterum , seu improbita-
 tem exagitat ab ipsa Vatini adolescentia , que-
 stura , legatione , tribunatu , sceleribus : præser-
 tim in ejus tribunatu amplificata , neglecta au-
 spicia contra exemplum novem Collegiorum &
 omnium tribunorum , & Majorum . 2. leges la-
 tas Reip. exitiosas , ut legationem , ut donatio-
 nem agrorum , ut rapinas : ubi (& passim alibi)
 tam callide , & sapienter vitat orator Cesaris
 offensionem (quo Consule , & cujus auxilio , &
 commodo ista nefarie gessit Vatinius) ut hunc
 communionem sceleris sejungat , aut excuset , Va-
 tinium unum insectetur , & in odium apud om-
 nes adducat . 3. Amplificat lesos cives eosque
 principes civitatis , subornato L. Vestio , ac dein-
 de C. Antonium , & Q. Arium . 4. Denique post
 tribunatum discussum ab ipso iudicium impro-
 bissima appellatione , nec non contemptam legem
 Tulliam . Que crimina uti testimonia , modo con-
 globa-

O R A T I O XXXIII. 387

globoſim vel ab adiunctis mirifice auget Orator, modo conciſſim vibrat, vel acute retorquet in Vatiniũ, eumque ſua ipſius argumentatione iugulat, modo cavillans præterit, modo ſerio explicans redarguit, pungit, increpat, minatur, præter ſpem, & Cæſaris gratiam præcludit, commune iudicium bonorum intentat: nihil non perpetua interrogatione affert ad invidiã, & odiũ Vatiniĩ.

P E R O R A T I O.

IN peroratione reſumit Cicero (ut hic denique labefactet teſtimonium Vatiniĩ) quod i. inductione Contentionis explicuit, Vatiniũ ſecum pugnare, in dicendo teſtimonio; qui ſpe, qui vane, & leviter Milonem laudarit, in iudicio, quem paulo ante vituperaverat in concione. *n. 40. Sed ut aliquando.*

Imo levius Milonem, & Sextium teſtimonio diſjungit, quos crimine conjungit. *nu. 41. Sed cum T. Annium.*

Vaniffime, qua lege Sextium de vi accuſandum omnino fuiſſe negat, ea lege in eum de vi teſtimonium dicit. *n. 42. Extremum illud eſt.*

A N N O T A T I O.

Opportune diſtulit Orator in perorationem contraria, & pugnantia Vatiniĩ teſtimonia de Milone, & Sextio, ut quaſi novo argumento, aut fortiſſimo telo ad finem reſervato, (quod aliquando fieri diximus in Rbetorica) adverſarii fidem expugnet, & infringat.

PROM. CÆLIO.

Argumentum , Quæstio , Stylus .

M. Cælius equestri loco natus , ingenio , ac forma liberali , cum adolescentiam in domo , ac familiaritate Ciceronis egisset , postea vixit liberius : & illatus in familiaritatem Catiline , eidem jam iterum petenti Consulatum cum cæteris equalibus favit. Deinde aliquot annis interjectis venit in familiaritatem Clodie , uxoris Q. Metelli , quæ soror erat P. Clodii , & mulier parum pudica habebatur . Cumq; illa familiarius uteretur , & forte auri certum numerum ab ea mutuo accepisset , postea indicatum est Clodie , venenum sibi parari a Cælio , per Licinium quemdam familiarem illius , qui etiam pecunia servum ejus ad perficiendam rem aggressus esset . Itaque accusatur a Clodie amicis Cælius , ac potissimum a L. Atratino adolescente , cujus patrem Cælius de ambitu accusaverat. Freig .

Quæstio est in genere judiciali , an M. Cælius venenum Clodie paravit , ne aurum quod mutuo acceperat , reddere cogeretur .

Stylus est tenuis , & acutus : nisi voluptates excuset adolescentis Cælii , aut Clodium insectetur , aut in peroratione commiserationem excitet .

E Y N O P S I S.

Die festo (quod alicui-
 gum gnaro mirum videri
 tur) opitus sic etricia
 Clolix, ab Arratino ad-
 lescere, accusatur innu-
 cens Calius.

EXORDIUM.

ARGUM.

M. Cælius vene-
 num non paravit
 Clodia, ne aurum
 quod in uero acce-
 perat, redere co-
 gretur.

PROPOSIT.

1. Quia scilicet argumenta, pro-
 per quæ adversarii, affingunt Cælio
 crimen veneni, sunt falsa.
 2. Totum istud crimen veneni, &
 a. r. fictum est a) impudica muliere,
 cujus familiaritas interpretatur Cælius.

M. Cælius, ut objicitur a versarii, patrem non habet ob-
 scurum, nec unum parum pro tractavit: est in principibus suis
 proptus: tamen i fornicum, non est impudicus: non fuit fa-
 miliaris Clodiane, nec adeo eius in pulchritudine, & conjuratio-
 nis particeps: non sumptuose habitavit, aut curavit alieno,
 ut a) a) in viciniam Clodiane miraret: Senatore non non pul-
 savit: non a) a) est: vit marronas: non est seditionis: non de-
 nique luxuriosus. igitur scilicet argumenta propter que
 adversarii affingunt Cælio crimen veneni, sunt falsa.

1. ARGUMENT. ARGUMENTATIO.

Persona Clodia, & Calii
 & testium, cere aque ad-
 juncta. declarant com-
 mentitium esse crimen:
 igitur non illum illum crimen
 veneni, & auri fictum est
 a) impudica muliere, cu-
 jus familiaritas em spectat
 Cælius.

2. ARGUMENT.

1. Pater Cælii est æquestris dignitatis; quomodo obscurus? supplicat pro illo; quomodo male tractatus? 2. Pater Cælii a. a. no. honores detulerunt Cælio; num igitur hunc proximo? 3. Forma non continuo adulescentem irapud cum aruit; itaque obsecro Atratini non est accusatio, sed maledictam. 4. Constat de Cælio adulescentia sub patre, Crasso, Cicerone, pudice tradita; hunc postea (quod commune in multis, etiam scribis, & bonis viris) Catilina perit: qualem assin ille virtutis tenuit, hoc crimine non debet unius Cælii: unde qua ratione conjuravit aut ambitum commisit, qui conuatioms, & ambitus crimine alterum accusavit? 5. Pupillus Cælius tribulas non commode domum conduxit; ergo non sem gravit a patre. 6. Iste Senator solus est testis, nec per se, & sitrim instituta actio non in Cælium.

1. ARGUMENTAT.
AMPLIFICATIO, ET AF-

Fluta sunt obiecta Cælio maledicta, quam crimina; auctore quidem meretrici Clodia, cum us scelerata Cicero, & familiaritatem cum Cælio objurgat, & severi per Appium abavum, & urbane per minimum fratrem. Quam uenustum Cælium objurgat inductus ex comico patre; severus; sed mox se excusat Cælius, atque hunc alter patens lenis ipse quoque in ducis Cicero continentiam esse ratam in adulescentibus contendit exemplo Romanorum. & Græcorum, tum ex ipsa natura; idve oppugnare ait, ut studiis, ac labori ledidius Cælius sit libidinosus. Jam crimen adri non est probabile; et enim Clodia scivit causam, quare a se ueniret Cælius, vel non, scivit, eodem se crimine obstrinxit; si non scivit, cur tam familiaris Cælio fuit, ut autum commodaret; a se, Balbo teste, non

2. ARGUMENTAT.

fuit familiaris, certe aurum non dedit; Deinde mores Cælii, ingenium, prudentia, facultas, fervorum, ceteraque adjuncta loci, temporis, & signorum. Longe removunt crimine; huic accedit J. Laccæi gratia, & in hi viri testimonium. Alterum crimen venenat pariter ex causis fratribus, & coefficientibus. & ratione dati veneni, & loco innumerato, & subornatis levi fide testibus servis, refellitur.

Cicero misericordiam cepit a turba dolo Cælii, tum propter indignitatem causæ, & inauspicæ, virtutisque auctoritate in Re. objecta dissimili comparatione Sexti Clodii; tum propter senectutem, & lacrymarum parentis, & commune pietatis scelerum, & merita Cicronis.

PERORATIO.

7. nocturnis testibus levi, & corrupta fide, Cælii causa non est expendenda, sed argumentis ex causa, & ratione. 8. de leditione purgavit Cælium graviter, & ornat M. Crassus; Dionem qui occidit, tenetur, & absolutus est; multo magis absolvetur Cælius, si Herenni aspera, et si diserta oratio est, ex eo presertim non probandi, quod in senete vitia adolescentiæ, in spicie luxuriam M. Cælii accusavit.

PECTUS.

E X O R D I U M .

SUmmit Cicero exordium a tempore seu festo die, quo M. Cælii iudicium exercetur, quasi atrox crimen commiserit; verum hæc dicit fieri opibus Clodiæ, quæ Atratinum adolescentem pium impulit ad accusandum innocentem Cælium. *n.1. Si quis.*

Atque Atratinum excusat Cicero, vel pietate in patrem (quem accusarat Cælius) vel necessitate, vel ætate *n.2. Etenim si.*

A N N O T A T I O .

Captat Orator benevolentiam M. Cælio 1. a persona Iudicum, qui leges observant, 2. a persona ipsius Cælii innocentis, & ingeniosi adolescentis. 3. a persona Clodiæ quam vocat in invidiam. 6. a persona accusatoris Atratini, qui pietate adductus, vel voluntate Clodiæ, vel spe ætatis, hanc causam suscepit.

C O N T E N T I O N I S

Propositio, & Distributio.

COntentionis propositio est hæc: M. Cælius venenum Clodiæ non paravit, ne aurum, quod mutuo acceperat, reddere cogeretur.

Distributio seu argumenta sunt hæc duo: primum, quia scelera, & argumenta, propter quæ adversarii affingunt Cælio crimen veneni,

ORATIO XXXIV. 393

neni, sunt falsa. Secundum, quia totum istud crimen veneni, & auri fictum est ab impudica muliere, cujus familiaritatem sprevit Cælius.

CONTENTIONIS

Argumentatio, Amplificatio, Affectus.

Propositionis primum argumentum, *Scelera, & argumenta propter quæ adversarii affingunt Cælio crimen veneni, sunt falsa*, ample deducit inductio per enumerationem singulorum: nam M. Cælius, uti objiciunt adversarii, patrem non habet obscurum; nec eum tractavit parum pie: est municipibus suis probatus, tametsi formosus, non est impudicus: non fuit familiaris Catilinæ, nec adeo impudicitæ ejus, & conjurationis particeps: non sumptuose habitavit, aut cum ære alieno, ut a patre in viciniam Clodiæ migraret: Senatorem non pulsavit: non attrectavit matronas: non est seditiosus: non denique luxuriosus. Ergo scelera, & argumenta, propter quæ adversarii affingunt Cælio crimen veneni, sunt falsa.

Antecedentis 1. pars, *Cælius patrem habet non obscurum, nec eum tractavit parum pie*, brevi probatur a persona patris, qui equestrem dignitatem semper retinuit, & testimonio omnium, qui illum norunt: quam pie fuerit tractatus, declarat luctus, & lacrymæ, quibus supplicat pro filio. n. 3. *Obiectus est pater.*

Antecedentis 2. pars, *Cælius est municipibus suis probatus*, patet ex honoribus, quos Puteolani habuerunt absenti Cælio, & ex legatis, quos iidem ad hoc iudicium cum magna ejus laudatione miserunt. *n. 5. Nam quod est obiectum.* Cicero concludit hanc, & primam antecedentis partem epiphonemate, & exemplo. *Ibid. videor mihi.*

Antecedentis 3. pars, *Cælius tametsi formosus, non est impudicus*, elevat objectionem adversariorum, ut pervulgatam, & omnibus formosis adolescentibus communem: Adde, hæc obiectio pulchritudinis vel est accusatio, vel maledictum: si accusatio, ubi crimen, ubi probatio, ubi testes? si maledictum, contemnet Cælius. *n. 6. Nam quod obiectum est.*

Porro præclara insinuatione dolet Cicero Atratinum Adolescentem pudicum de impudicitia locutum esse, non sua, sed Clodiæ culpa, monetque amice, ne quid in posterum hujusmodi a se alienum proferat. *Num. 7. Quam quidem partem.* Cæterum pudicitiam Cælii confirmat disciplina patris, Crassi, Ciceronis, *n. 9. Verum ad istam.*

Antecedentis 4. pars, *Cælius non fuit familiaris Catilinæ, nec adeo impudicitie, & eius conjurationis particeps*, 1. constat ex prima Cælii adolescentia, quia numquam a Cicerone decesserit, aut pudicitiam violarit. *nu. 10. nam quod Catilinæ.* In virili ætate familiaris fuit quidem Catilinæ Cælius: verum & alii multi, non continuo impudici. Atque idcirco magis excusandus est Cælius, quod Catilinæ natura (quam describit Ora-

tor ethopæja) versatilis, & multiplex ipse affimulatæ virtutis multos tenuerit. n. 12. *Studuit Catilinæ*. Imo etiam fortes, & bonos viros, & ipsum pene Ciceronem decepit Catilina; non igitur ista familiaritas Catilinæ crimen esse debet Cælio, quod commune est multis. n. 14. *Hac ille tam varia.*

2. Constat ex persona, & moribus, & fortuna Cælii; nec enim is conjuravit, aut ambitu se commaculavit, qui conjurationis, & ambitus crimine alterum (Antonium) accusavit. n. 15. *Itaque a maledictis.*

Antecedentis 5. pars, *Cælius non sumptuose habitavit, aut cum ere alieno, ut a patre in viciniam Clodiæ migraret*, brevi dissolvit argumenta adversariorum: nec enim Cælius, adhuc pupillus, tabulas confecit, ex quibus expensi sumptus appareant: nec tanti emit ædiculam Clodii, quanti fingunt adversarii: nec semigravit a patre in viciniam Clodiæ, quo suadente apud forum & patronos commodè domum conduxit. n. 17. *Nam quod æs alienum.*

Antecedentis 6. pars, *Cælius Senatorem non pulsavit*, elevat fidem istius Senatoris, qui est solus a Clodia inventus testis; qui revera si pulsatus fuisset, statim, & per se actionem in Cælium instituisset. n. 19. *quamobrem illa.*

Antecedentis 7. pars, *Cælius non atrestavit matronas*, pariter elevat nocturnorum testium levium, a Clodia subornatorum fidem. nu. 20. *Nec tamen illud.* Quamquam prolepsi accusatores Cælii excusat; solum

istos testes rejicit, *n. 21. Neque id ego.* Neque vult iudices hujusmodi testium cupiditate, ac fide corrupta causam Cælii expendere, sed argumentis ex ipsa causa, & ratione perspicuis. *N. 22. Hoc ex genere.*

Antecedentis 8. pars, *Cælius non est seditiosus*, quia graviter & ornate a M. Crasso purgata est, de seditionibus Neapolitanis, de Alexandrinorum pulsatione Puteolana, & de bonis Pallæ; Cicero vellet dictum esse ab eodem etiam de Dione: verum de hujus Dionis nece non laborat, quam qui commisit (P. Ascitius) non negavit, & absolutus est; multo igitur magis Cælius absolvetur, qui istius necis non modo non suspicione, sed ne infamia quidem est aspersus. *n. 23. Itaque illam partem.* Respondit ad prolepsim, Ascitii causam, cujusmodi sit, a causa Cælii esse sejunctam, maxime ipso Coponiorum testimonio, qui ex omnibus intime Dionis mortem doluerunt. *n. 24. at prævaricatione.*

Antecedentis 9. pars. *Cælius non est luxuriosus*, primum infirmat tristem, & asperam L. Herennii orationem, subtiliter ad criminandum, & severe ad objurgandum inductam. *n. 25. Ergo hæc removeantur.*

Mox primam ejus accusationis partem, ut falsam; alteram, ut non criminofam; utramque ut extra causam, rejicit. *n. 26. Ac prima pars.*

Arripit Orator tertiam accusationis partem, quæ est objurgatio luxuriæ M. Cælii: atque apostropha deprecatur accusatorem Balbum, ut sibi fas sit eum adolescentem defendere.

ORATIO XXXIV. 397

dere, qui exemplo multorum postea ex voluptatibus emerget ad bonam frugem. *n.27. Sed hæc omittam.* Istum vero auditum attentè accusatorem eludit, propterea quod in genere vitia adolescentiæ, non in specie luxuriam M. Cælii accusarit. *n.29. Sed tu mihi.* Quamobrem admonet iudices, & iterum deprecatur, ut quæ sunt adolescentibus vitia communia, hæc in Cælium non conferantur. *Ibid. Sed vestræ sapientiæ.*

Propositionis 2. argumentum, *Totum istud crimen veneni & auri fictum est ab impudica muliere, cujus familiaritatem sprevit Cælius.* hoc Enthymema contexit: Persona Clodiæ, & Cælii, & testium, cæteraque adjuncta declarant commentitium esse crimen: ergo totum istud crimen veneni, & auri fictum est ab impudica muliere, cujus familiaritatem sprevit Cælius.

Verum Orator 1. præmittit argumentationi, ac proponit statum quæstionis, seu causam Cælii, quæq; ipsi ab adversariis objecta sint maledicta, & crimina. *n.30. Atque ego idem.* 2. præmittit hujus falsæ criminationis auctorem Clodiam, quam (apostropha ad prætorem Cn. Dornitium) cogitur perstringere, & insectari. *n.21. Horum duorum.*

3. Præmittit festivas, & acres duas oburgationes Clodiæ. 1. est, (inducto per prolopopœjam cæco Aspicio abavo Clodiæ) quæ in ejus vitia severe invehitur. *n.33. Sed tamen ex ipsa.* At correctione dilemma interfert Cicero, & ipsa postulat a Clodia rationem familiaritatis suæ cum Cælio: cujus ratio

tionem afferre debet, si vult ipsa audiri in iudicio; si vero affert, quoniam necesse est se meretricem fateatur, ejus testimonio non crederetur. *n.3. Sed quid ergo.* Altera proso-
popœja est urbane objurgantis P. Clodii (mi-
nimi fratris Clodiæ) qui eam removet ab a-
more Cælii. *nu.36. Sine autem urbanus.* 4.
Præmittit similes duas objurgationes Cælii:
una est severi patris Comici, qui Cælium
reprehendit; apud quem se excusat Cælius
ab adjunctis, & maledica civitate. *nu.37.*
Redeo nunc ad te. Secunda est lenis, & cle-
mentis patris, qui Cælium excusat. *num.38.*
Leni vero. 5. Præmittit prolepsim, qua ipse
non excuset aut defendat voluptates adole-
scentum; sed in ista ætate continentiam esse
virtutem divinam, ac raram demonstrat,
primum exemplo antiquorum Romanorum.
n.39. Dicet aliquis. Deinde auctoritate scri-
ptorum Græcorum, & Philosophorum, quo-
rum pauci fuerunt, qui non in voluptatibus
corporis dignitatem posuerint. *n.40. Verum*
hæc genera. Tum blandimentis ipsis naturæ,
& multis viis adolescentiæ lubricis. *n.41.*
Multa enim nobis. Postea exemplo multorum,
quibus, uti Cælio, licuit adolescentiam (mo-
do sine crimine in luxu, & voluptate tradu-
cere. *nu.42. quamobrem si quem.* Exemplo
item in specie non paucorum, qui post adole-
scentiam libidinose transactam, fortes atque
illustres viri fuerunt. *n.43. Ac multi.* At ve-
ro negat Orator adolescentem Cælium vo-
luptatibus fuisse occupatum. *n.44. At vero in*
M. Cælio. Quia studiis eloquentiæ, & labori

forensi deditus fuit. Ubi adverte syllogis-
 mum ex repugnantibus: studia enim eloquen-
 tiæ, & voluptates sibi repugnant. *n. 45. Au-*
distis cum pro se. Quod amplificat a causis,
 cur tam pauci sint studiosi, & eloquentes.
n. 46. An vos aliam. Concludit nullum libidi-
 nis crimen esse in Cælio, sed illud totum re-
 gerit in Clodiam, *num. 47. Nihil igitur illa.*
 Imo addit non reprehendendum esse adole-
 scentem Cælium, si meretricis amoribus im-
 plicatus fuisset. *nu. 48. Verum si quis est.* De-
 nique apostropha ad Clodiam, & hoc dilem-
 mate excusat Cælium: Clodia vel est mere-
 trix, vel non: si est, nihil pertimescet Cæ-
 lius; si non, quid objici potest Cælio. *n. 50.*
Obliviscor jam.

His præmissis, quæ partim ad præcedentem
 argumentationem confirmandam pertinent,
 partim ad sequentem præmuniendam (nam
 ex cupiditatibus Cælii cæterisque sceleribus,
 adversarii maxime crimen veneni, & auri
 inferebant) his, inquam, præmissis, facta
 per allegoriam transitione, & brevi distri-
 butione duorum criminum, quæ restant.

Prima pars Enthymematis, *de auro*, ex-
 ponitur 1. a persona Clodiæ, quam acri ite-
 rum apostropha Cicero, & hoc dilemmate
 stringit. Clodia vel scivit causam, quare a
 se aurum peteret Cælius, vel non scivit: si
 scivit, eodem se crimine obstrinxit; si non
 scivit, cur tam familiaris Cælio fuit, ut au-
 rum commodaret? *n. 51. Sed quoniam emerfis-*
se. Quod si, ut Balbus dicit, fuit cælata cau-
 sam mulier, rursus hoc altero dilemmate ca-
 ptat.

ptat: Si Clodia fuit familiaris Cælio, non fuit cæлата, & est ejusdem criminis conscia; si non fuit familiaris, sane aurum non dedit. *n. 53. Vitit hoc Balbus.*

Exponitur 2. Prima pars Enthymematis a persona Cælii, cujus mores, ingenium, prudentia, facultas fervorum, cæteraque adjuncta loci, temporis, signorum (quæ non elaborate Orator profert) longissime absunt ab hoc crimine. *Ib. Quid ergo nunc.*

Exponitur 3. a persona jurati testis L. Luceji, qui propter sanctitatem falso testari non vellet innocentem esse Cælium; nec committi homicidium ferret sua in domo, per suos servos, adversus hospitem Dionem, quem ipse diligebat. *n. 54. Habeo enim, judices.*

Amplificat Orator testimonium Luceji, gravis, sapientis moderati, viri, & ejus domum plenam integritatis, officii, religionis: opposito Clodiæ testimonio, temerariæ, procacis, iratæ mulieris; & ejus domo inimica, infami, crudeli, facinorosa, libidinosa. *n. 55. Sed cur diutius.*

Secunda pars Enthymematis, *de veneno*, exponitur 1. a causis finalibus, quæ afferri non possunt, cur Cælius venenum pararet Clodiæ. An ideo ne aurum redderet? nemo illud petit. Ne crimen hæreret? nemo etiam illud objecit. *n. 56. Reliquum est igitur.*

Exponitur 2. a causis efficientibus, seu adjutoribus servis Clodiæ, quibus temere, & amenter tantum facinus credidisset Cælius, quia hos noverat sibi alienos, & familiares suæ dominæ. *n. 57. Cum denique.*

Exponitur 3. a ratione dati veneni: quæ ratio ex facultate, loco, tempore non constat. *n. 58. Ipsius autem veneni.* Digreditur hic Cicero maximo commiserationis affectu in mortem Q. Metelli, quem veneno sublatum dicit ab ista uxore improba Clodia, quæ nunc de veneficio accusare audent Cælium. *n. 59. Pro Dii immortales.*

Exponitur 4. a persona Licinii, & loco Balnearum minus apto ad dandum venenum. *n. 61. Sed revertor ad crimen.*

Exponitur 5. a persona testium, quos Orator ab insidiis & levitate fidei, & familiaritate cum Clodia, & ficta narratione ridet. *n. 63. Atque equidem.* Deinde fabulæ artificem facit Clodiam, cui ostendit narrationem istorum, qui Licinium emiserint, servorum non cohærere, ac Licinium fugientem facile potuisse comprehendi, aut alio certiore modo deprehendi ex signis exterioribus. *n. 64. Ve, um hæc tota.* Demum istos testes facta allegoria, quasi fortes viros, & milites in conviviis, pro Clodia imperatrice pugnantes, uti olim Græcos ad Trojam pro Helena, deridet, expectat in iudicio, minatur, terret a dicendo testimonio. *n. 67. Quos quidem ego.*

Adjungit prolepsim adversariorum de munitione servorum, quam idcirco factam dicit Cicero, ut jam liberi servi vocari in quæstionem non possint, & detegere insidias aut impudicitias Clodiæ, de qua est fabula, & adagium pervagatum. *n. 68. At sunt servi.*

A N N O T A T I O .

Conjectura seu argumentum adversariorum est duplex : 1. Caelius patrem habet obscurum , & eum male tractavit : non est probatus suis municipibus : est formosulus , a leoque impudicus est familiaris Catilinæ : sumptuose habitavit , & cum ære alieno , ut a patre migraret in viciniam Clodiæ : Senatorem pulsavit : est seditiosus : luxuriosus . Ergo hic tot sceleribus affinis , non est alienus , ut mutuo aurum accipiat , ac , ne illud reddere debeat , venenum comparet . 2. Deprehensum est a multis testibus venenum in manibus Licinii , qui erat familiaris Cælio . Ergo &c. At singula Cicero refellit . partim . ut maledicta in Cælium , partim ut ficta crimina ab impudica muliere . Maledicta artificiose colligit , & explicat inductio : Enchymema perstringit falsum crimen auri , & veneni .

Præcipue luxuriam Cælii excusat Orator , vel ab adolescentia ; cui etiam debet aliquid voluptatis indulgeri , vel ab impudica & scelerata muliere , quæ adolescentem familiaritate sua pellexit ; vel a persona Catilinæ , qui multos non solum adolescente , sed etiam viros ficta virtute decepit ; vel a studiis eloquentiæ & labore forensi , quibus valde deditus fuit Cælius , vel subtili elusione accusatorum , Atratini , Herenii , Balbi . Jam vero crimen veneni quam callide removet a Cælio , quem jam luxuria purgavit ? ut argute excutit personas , & testes , ceteraque adjuncta facultatis loci , temporis , signorum , & causarum ? facete quidem , sed acriter Clodium

objur-

objurgat, quæ tam familiaris fuit, ut aurum commodaret adolescentulo, præsertim ad flagitium; quando proinde vel eodem cum Cælio crimine obstrictam redarguit, vel aurum non commodasse. Hujus præterea mulieris impudentiam exagitat, quæ accusare veneficii au. leat Cælium, quæ maritum ipsa suum veneno sustulit; meretricis autem fidem labefactat, quæ machinatrix, & architecta scelerum & fabulæ servos subornavit ut in iudicio adolescentem perderet a quo erat spreta.

L. Luccejum vehementer Orator laudat, & magnam hujus testimonio auctoritatem affert, ne sua in domo plena integritatis, officii, religionis permisisse occidi hospitem Dionem putetur. Pariter adolescentis Licinii mores crimine alienos probat. Testium vero servorum, & famularum Clodie fidem quam acute proscindit, ridendo, interrogando, terrendo. Denique apta ubique & conveniente oratione defendit Cælium, & totam hujus iudicii invidiam, sceleraque objecta retorquet in Clodiam.

P E R O R A T I O.

Peroratio constat apostropha, & deprecatione ad Judices, ut absolvant Cælium duabus ex causis: 1. Quia male accusatur ab adversariis gravissima lege Plautia, seu de vi; cum vim non commiserit. n. 70. *Dicta est a me causa.* Nec M. Camurti, & Cæserni damnatio (quæ fuit infamis Clodiæ) esse debet præjudicium Cælio, quia hi lege Plautia nec tenebantur, nec damnati sunt: sed omnino maleficium eorum erat hujusmodi, ut damnari eos necesse videretur, quacumque

cumque lege essent accusati. *n. 71. Atque hoc etiam.*

At Cælio nulla vis potest objici, nec aliud maleficium, quod puniri a iudicibus possit: nam pueritiam, (est quædam quasi anacephalæosis contentionis) & primam adolescentiam honeste coluit studiis eloquentiæ, disciplinis tummorum virorum, contubernio Q. Pompeji, illustri accusatione C. Antonii. *n. 72. M. vero Cælius.* Nisi in hoc flexu quasi ætatis paullum hæsit fama Cælii ex familiaritate Clodiæ. *n. 75. in hoc flexu.* Sed celeriter voluptatibus emerisit, ac innato mentis ardore ad gloriam, meliora sectatus est; itaque jam violentia, & ferocitate ingenii deposita, spem facit virtutis, ac industriæ futuræ, quam pro Repub. probavit duabus accusationibus. *n. 76. Atque ut iste.*

Quare adducta dissimili comparatione Sext. Clodii, & M. Cælii iudices obtestatur Orator, ut turpiter mulieris libidinosæ gratia hunc innocentem, & optimæ spei adolescentem condemnent, qui paucis his diebus istum nefarium hominem ejusdem Clodiæ opibus absolverunt. *n. 78. Quare oro. I. Quia fenectus, ac lacrymæ parentis, & communis omnium parentum, adeoque Judicum senius erga adolescentes liberos, & spes Reip. & merita Ciceronis postulant tribui misericordiam M. Cælio. num. 79. quod cum bujus.*

A N N O T A T I O.

In hac peroratione artificiose Orator colligit, quod tota oratione etiam exordio, attulit, ut Iudices

dices moveret ad commiserationem Cælii, & invidiam Clodie. Itaque hic absolutus est, & paulo post factus ædilis.

PRO L. CORNELIO

B A L B O.

Argumentum, Quæstio, Stylus.

B *Albus Gadibus in Hispania natus, propter operam, ac fidem in bello Sertoriano probatam, civitate Romana a Cn. Pompejo donatus fuit quo tempore L. Gellius, & Cn. Cornelius Consules legem ex Senatus sententia tulerunt, ut cives Romani essent ii, quos Cn. Pompejus Imperator magnis in Hispania rebus gestis de consilii sententia sigillatim civitate donarat. At cum postea Balbus amicitia Principum, & divitiis floureret, invidus Accusator negavit Balbum jure civitatis potuisse donari: quia ex fœderato populo nemo posset, nisi is populus fundus factus esset, in civitatem Romanam venire; Gaditanum autem populum, cum Balbus civitate donaretur, fundum factum non esse. Contra hunc Accusatorem Cicero Balbum tuetur, asseritque jure, & recte factum esse civem Romanum.*

Quæstio est in genere judiciali, an Balbus jure, & recte civitate Romana sit donatus.

Character est subtilis, præterquam in exordio, & Peroratione, & laudatione Cn. Pompeji, vel juris Rom.

In facile est Ciceroni
 posse M. Crassum, & Cn.
 Pompejum perorare; qui
 maxima auctoritate, &
 usu, & ingenio, & studio
 Balium defendunt:
 sed mos gerendus, & Cn.
 Pompejo, & C. Balio, cui
 Cicero multum debet.

EXORDIUM.

Balium ju-
 re, & recte
 civitate Ro-
 mana est do-
 natu.

PROPOSITIO.

S Y N O P S I S.

ARGUMENTA

1. Quia: lege Gallia, & Cornelia licuit Cn. Pompejo civitate Balium donare. 2. Eadem non in pe-
 diunt Balium potuisse fieri civem Rom. 3. Summi im-
 peratores non in habitantibus donarunt, etiam in is
 populus iuridus non esse factus. 4. est consuetudo (ivi-
 tatis, liberis, & libertatis asciscere, nulli ment one
 scederis aut fundi populi.

Etiamsi ex lege
 Gallia, & Corne-
 lia non licuisset
 Cn. Pompejo civi-
 tate Balium do-
 nari: tamen tanti
 viri auctoritas non
 esset reprehren-
 dens sed hoc ipsi
 licuit: quis igitur
 hunc accuset?

1. ARGUM.
 ARGUMENTATIO.
 AM.

Accusator Balium male
 inter pretatur federatos
 populos fieri fundos o-
 portere, ut quis ex iis
 civitate doneurum id
 non magis pro.rium sit
 federatorum, quam
 oparium illorum: igitur
 tur sed non in peccat
 unit Balium fieri civem
 R. P. 1.

3. ARGUMENT.

M. Marius, Cn. Pompejus
 pater, L. Crassus, L. Sylla,
 Q. Metellus, M. Crassus; hic
 Cn. Pompejum in suam du-
 biantem dederunt: civitate
 donari posse, & de facto
 multos donarunt, namque
 populi, si quis non esset fi-
 ctus: igitur summi Impera-
 tores, &c.

ARGUMENT.

Judices,
 populi, Se-
 natus non
 solum de fe-
 dere, a de
 fundo popu-
 lo quæres:
 igitur et co-
 suetudo, &c.

Auctoritas Metelli Numidici, & Xenocrati: Atheniensis tanta fuit, ut non quaereretur, quod ipis liceret. An minor erit auctoritas Cn. Pompei, summis viribus, ac gestis rebus eximii? Quid? ipse contra foedera fecerit? quare an sciens! nefas est id facere, an ne sciens? quis illo lamine scientior? nullus igitur sit obrectatori locus.

1. ARGUMENT.

AMPLIFICATIO, ET AFFECTUS.

EXOR-

Impeivus est accusator Balbi, qui contra Majorem exempla, & prodia jura, nega: foederatos civitate, iisque afflicto: permis qua hostilitate: servi deserunt. Inde idem magis impetive jus mutand: civitatis oppugnat, (obest) Galitanorum favore: commentio: nam ipsi Galitanum gloriantur Balbum suum, esse civem Romanum.

2. ARGUMENT.

An accusator Balbi est sapientior istis tot, & que Infratribus, quod se deritos Civitate donarunt sine fundo solo.

3. ARGUMUM.

Extant multum exempla facta iudicium, & populi, & Senatus; quoniam non potest reprehendere.

4. ARGUMENT.

1. Vocat in odium Orator invidiosus: c. u. s. Balbi.
2. Pro Balbo de reatu iudices, tum a seculo Caesaris, & Pompeii, tum in officio Imperatorum, iudicium, populi, Senatus.

PERORAT.

E X O R D I U M.

EIT si duo patroni (M. Crassus , & Cn. Pompejus) majori auctoritate, usu, ingenio, studio, quam Cicero , defenderint Balbum : tamen eum a se quoque defendendum putat Orator , quia ipsi plurimum debet. *n. 1. Si auctoritates.* Ac Pompejum laudans , quod ornate , graviter , & copiose Balbum defenderit , sibi difficilius esse ait post tantum Oratorem dicere ; nisi hoc a se officium non modo Balbus , sed ipse etiam Pompejus exigeret . *n. 2. quæ fuerit .*

A N N O T A T I O .

Cicero benevolentiam comparat grato suo animo in Balbum , & officio in Cn. Pompejum ; attentionem magnitudine causæ , quam præstantes vii suscepunt , docilitatem propositione ; qua subjungit (uis jam videbimus) quid non sit controversum , & constituit , quid versetur in questione .

C O N T E N T I O N I S

Propositio , & Distributio .

Contentionis propositio (post sejunctionem , quam explicat narrariuncula de rebus gestis Balbi , & donatione civitatis , quæ adversarius non negat) est hæc , Balbus jure , & recte Civitate Romana est donatus. *n. 5. Ac mihi quidem .*

Distri-

Distributio seu argumenta sunt hæc quatuor; primum, quia ex lege Gællia, & Cornelia licuit Cn. Pompejo civitate Balbum donare. Secundum, quia fœdera non impediunt Balbum potuisse fieri civem Romanum. Tertium, quia summi Imperatores Rom. numquam dubitarunt fœderatos civitate donari posse, & de facto multos donarunt, etiam si in eis populus fundus non esset factus. Quartum, quia est consuetudo civitatis, liberos, & fœderatos asciscere, nulla mentione fœderis, aut fundi populi.

C O N T E N T I O N I S

Argumentatio, Amplificatio, Affectus.

Propositionis primum argumentum, *Ex Lege Gællia, & Cornelia licuit Cn. Pompejo civitate Balbum donare*, hoc effertur syllogismo. Etiam si ex lege Gællia, & Cornelia non licuisset Cn. Pompejo civitate Balbum donare, tamen tanti viri auctoritas non esset reprehendenda: sed hoc ipsi licuit: quis igitur eum accuset?

Major amplificatur 1. summis virtutibus, & rebus gestis Cn. Pompeji, *n. 7. ubi igitur est crimen?* Amplificatur 2. Metelli Numidici, & Xenocratis Atheniensis exemplo. *nu. 11. Audivi hoc.* Minor illustratur hoc dilemmate. Si quid obstitit, quominus hoc Pompejo licuit, fuerunt fœdera, quæ vel scivit, vel nescivit; si scivit, nefas est dicere Cn. Pompejum contra fœdera civitate Balbum

S donasse;

410 PRO L. CORNELIO BALBO
donasse ; cujus rei testem Orator invocat totam rerum naturam per exclamationem , & prosopopœjam . n. 13. *Utrum enim in scientem .*

Si nescivit , ergo Cn. Pompejus tota rerum scientia , & bellorum usu clarus , est ignerantior homine mediocri , & librariolo , qui istud fœdus Gaditanum novit ? num. 14. *Gratificatur mihi .*

Concludit invideri virtuti præsentis sæpius , quam præteritæ ; at magni Pompeji auctoritatem nulla obtrektoris voce lædendam esse . n. 15. *Atque ut ego sentio .*

Post hæc inserta est propositionis distributio (sejuncto allata est supra) seu ordo earum rerum , de quibus post Pompejum , & Crassum dicturus est Cicero . n. 17. *omittam igitur .*

Etiam subjungitur quædam per deprecationem insinuatio , seu præmunitio pro sequentibus , ne lex tam gravis constituta videatur , ut viris bonis , & Balbo non liceat virtute , & industria emergere ex infimo genere . n. 18. *At priusquam .*

Propositionis secundum argumentum , *Fœdera non impediunt Balbum potuisse fieri civem Rom.* hoc Enthymemate (subtilius fortasse , aut malitiosius ad præsentem causam) contorquetur : Accusator Balbi male interpretatur fœderatos populos fieri fundos oportere , ut quis ex iis civitate donetur ; cum id non magis proprium sit fœderatorum , quam omnium liberorum : ergo fœdera non impediunt Balbū potuisse fieri civem Romanum.

Ante-

Antecedens exclamatione ironica arguit imperitiam Accusatoris, qui omnium præmiorum, beneficiorumque populi Romani expertes faciat fœderatos, contra exempla Majorum. *n. 20. Sed negat ex fœderato.*

Amplificat Orator a consequentibus, hoc fore gravissimum & injuriosissimum, non modo populo Rom. sed etiam fœderatis populis, si quis post defensum imperium non possit iis affici præmiis, quæ deferuntur stipendiariis, hostibus, servis. *n. 22. Atqui si Imperatoribus.*

Deinde hoc, quod asserit de fundis populi Accusator, est contra jus mutandæ civitatis: quæ mutatio debet esse liberrima, ut civi Romano (vel exilio, vel postliminio, vel rejectione) liceat donari civitate a Gaditanis, sicut & Gaditano liceat a Romanis donari civitate: quod patet exemplis. *n. 27. Sed cum est illud.* Quamquam est hoc discrimen inter Græcos & Romanos, quod his non liceat transire de civitate in civitatem, hoc est esse civitatis Romanæ, & cujusvis præterea, sed unius. *n. 29. Quoi si civi.*

Atque hæc divina a Majoribus prodita jura Orator prædicat, quibus licet cuilibet (id exempla confirmant) donari Civitate, nulli eam amittere, nisi ipse auctor factus sit. *III. 31. O jura præclara.* Objicit Accusator exstare quædam federa nonnullorum populorum, quorum in fœderibus exceptum est 'ne quis eorum recipiatur civis Romanus. Respondet Cicero nihil hujusmodi exceptum esse in fœdere Gaditano; &, si esset, sublatum lege

Gellia , & Cornelia: neque illud fœdus esse sacrosanctum, propterea quod populus plebsve illud non sanxit, aut obtestatione legis, aut pœna seu consecratione capitis. *n. 32. At enim quedam.*

Non tamen his infirmat Cicero fœdus Gaditanorum, sed illo nihil exceptum fuisse, nec civitatis factam esse mentionem; denique nihil aliud cautum consensu populi, quam pacem, & conservationem majestatis populi Rom. (hic obiter ridetur accusatoris interpretatio) narratione exponit a tempore, & formula, quibus hoc fœdus sancitum, & renovatum est. *nu. 34. Nec vero hæc ratio.* Concludit parva & elegante anacephalæosi Balbum esse civem Romanum, etiam si hoc jure fœderis negarent Gaditani, aut eum repeterent. *n. 38. Sed quid ego.* Verum id non negant Gaditani, aut jure fœderis repetunt Balbum, quem maxime volunt esse civem Romanum; quod constat ex ipsorum benevolentia in cives Romanos, & Balbum. *n. 39. Nunc vero quid ego.*

Benevolentia Gaditanorum in cives Romanos amplificata est conglobatis effectis amicitia, & probata multis imperatoribus. *n. 40. Testantur & mortuos.* Benevolentia in Balbum his argumentis patet, quod Gaditani hospitium cum Balbo faciant publice, quod legatos mittant, qui deprecentur ne Balbus jus civitatis amittat; quod Senatusconsulta faciant contra accusatorem Balbi. *n. 41. Atque hanc, iudices.* Confirmatur Gaditanorum benevolentia in Balbum

ex emolumento non mediocri commendationis , & gratiæ , & multorum beneficiorum . quæ quotidie accipiunt a Balbo cive Romano . Et in fine additur iterum anacephalæosis , *n. 43. etenim quis est .*

Propositionis tertium argumentum, *Summi Imperatores Romani numquam dubitarunt fœderatos civitate donari posse , & de facto multos donarunt , etiamsi is populus fundus non esset factus* , inductione ostenditur: C. Marius, Cn. Pompejus pater , P. Crassus , L. Sylla , Q. Metellus , M. Crassus , hic Cn. Pompejus numquam dubitarunt fœderatos civitate donari posse , & de facto multos donarunt , etiamsi is populus fundus non esset factus : ergo &c.

Antecedens illustratur exemplo C. Marii tot bellis , ac magistratibus clari , qui M. Annium Oppium , & alios plures fœderatos , & fortes viros , civitate donavit. *n. 45. Quos igitur prudentissimos .* Deinde Cn. Pompejus pater, P. Cæsius & cohortes duas Camertium: Heracliensium legionem, P. Crassus ; L. Sylla , Massiliensem Aristonem , & sexaginta Gaditanos; O. Metellus , Fabium Saguntinum , Aletrinentem ; M. Crassus , Afrubalem Gaditanum , Mamertinos Ovios , quosdam Uticenses , Saguntinos Fabios Cn. Pompejus civitate donavit . *n. 50. quid Cn. Pompejus .*

Propositionis quartum argumentum , *Est consuetudo civitatis liberos & fœderatos asciscere , nulla mentione fœderis , aut fundi populi , etiam inductione ostenditur: Judices , popu-*

lus, Senatus non solent de fœdere, aut de fundo populo quærere; ergo &c.

1. Pars antecedentis constat; nam apud Judices nemo unquam ex liberis, fœderatiffque populis est de civitate accusatus, aut condemnatus, quod aut populus fundus factus non esset; aut quod fœdere civitatis mutandæ jus impediretur. *num. 52. Habetis Imperatorem.*

2. Pars item constat: nam populus Romanus duos Oratores L. Cassium Tiburtem damnato Cælio (licet populus Tiburtinus fundus factus non esset, & Titum Coponium pariter Gaditanum) damnato C. Massone, donavit civitate: idem populus Rom. civitate Balbum, fortem virum, non donabit, quia fundus populus Gaditanus factus non sit? *num. 53. Cognoscite nunc populi.*

Denique Senatus e fœderatis fere civitatibus multos Sacerdotes Cereris delegit, & ascivit, nulla mentione fundi populi facta, aut violati fœderis. *num. 55. Cognoscite nunc judicium.*

A N N O T A T I O .

Tota causa, inquit, Manutius, pendet a fœdere, id est ab interpretatione eorum verborum, ut populus fundus fieret. Aliter enim accusator, aliter ea Cicero interpretabatur: accusator sic, fundum fieri populum, cum auctor esset ejus rei, quam alienaret: Cicero, cum acciperet unam, pluresve leges Romæ latas, ut iis legibus in posterum, æque, ac populus Rom. utere-

uteretur, & in populo fœderato, tamquam in aliquo fundo, leges eæ residerent. Verior est accusatoris interpretatio; Cicero serviens cause, sensum pervertit.

Itaque Orator contendit Cornelium Balbum jure, & recte civitate donatum esse. 1. ex lege lata a Gellio & Lentulo: ut Pompejus cui vellet, civitatem dare posset. 2. ex fœdere, quia si ex fœderatis populis negatur, aliquem fieri civem Romanum, idem negabitur ex omnibus populis liberis: quandoquidem illud de populis liberis fundis commune est liberorum populorum, non proprium fœderatorum: & tamen ex populis liberis multi donati civitate sunt; nec quæsitum est quod accusator nunc in Balbo quærit, utrum ii populi fundi facti essent, an non. Deinde si accusator dicit fœdera esse sacrosancta adeoque non violanda sine populi consensu: non consensisse autem populum Gaditanum, ut Balbus civitatem mutare posset. Respondet Cicero fœdus Gaditanum non esse sacrosanctum, quia de eo neque ad populum neque ad plebem latum sit: sacrosanctum autem esse nihil posse nisi quod populus plebsve sanxerit consecratione capitis & obtestatione legis. 3. Exemplo summorum Imperatorum, qui tam fœderatos quam liberos civitate donarunt, sine populi consensu. 4. Perpetua consuetudine civitatis Romanæ, in quam asciti sunt tam multi, sine mentione fœderis, aut populi fundi.

Artificium seu insinuatio Oratoris est, ut apte ad causam definiat fundum populum, suamque definitionem stabiliat lege, fœdere, auctoritate, consuetudine: quam etiam definitionem ut ra-

tam habeant iudices , deprecatur 1. a persona Cornelii Balbi , ejusque rebus integre & fortiter gestis . 2. A persona Cn. Pompeji , & C. Cæsaris quibus Balbus est admodum charus . 3. Ab invidia adversariorum , qui non tantum Balbum , sed hujus etiam amicos oppugnat in hac causa .

P E R O R A T I O .

IN causa jam aperta , & satis probata , 1. respondet Cicero invidis accusatoribus Cornelii Balbi : quorum maledicta quidem de pecuniis , de luxuria , de Tusculana villa , de Tribu Crustumina facile refellit. *nu. 56. Intellego iudices .* Magis Orator pertimescendos putat Balbo eos , qui inimici sunt , aut invident suis amicis: nam inimicitias removet a persona Balbi , qui semper omnes bonos coluit , omnium fortunæ , dignitati- que cessit , neminem in communibus discordiis læsit , Ciceronem sublevavit. *n. 58. Qui amicis L. Cornelii .*

Verum istiusmodi inimicos amicorum Balbi , jubet Orator cum ipsis Ducibus , id est , Pompejo , & Cæsare , non cum comitatu , affectatoribusque , id est Baldo confligere ; suadetque eas inimicitias aut deponere , aut eas non retinere , nisi quamdiu aut proficiunt , aut certe non obsunt civitati . *n. 59. Non igitur a suis .*

2. Deprecatur Cicero iudices a persona C. Cæsaris , qui familiarem habet Balbum ; cujus proinde damnatio isti gloriosissimo viro absenti erit gravissima. *n. 63. Quid enim est .*

Subje-

Subjecta anacephalæosi totius contentio-
nis hoc est , iudicio Imperatorum , iudicum ,
populi , Senatus de Balbo cive Romano .
*n.64. Miseremini ejus . Concludit iudices in
hac causa non de maleficio Cornelii Balbi ,
sed de beneficio Cn. Pompeji iudicatu-
ros . n.66. Postremo illud .*

A N N O T A T I O .

*Ista peroratio est perfecta recapitulatio insti-
tutionis, & argumentorum, propter quæ Bal-
bus censeretur debeat jure, & recte civis Romanus.*

DE PROVINCIIIS
CONSULARIBUS.

Argumentum , Quæstio , Stylus .

C Sempronius Gracchus in tribunatu
legem tulit , ut provincie Consulares
a Senatu quot annis decernerentur , & an-
nua tantum esset earum administratio . Ex
ea lege Cn. Cornelius Lentulus Marcellinus ,
L. Philippus Marcius Consules , retulerunt
ad Senatum de Provinciis Consularibus de-
cernendis . Ea tum quatuor erant , de qui-
bus variae sententiae dicte sunt ; Macedonia ,
cui L. Piso ; Syria , cui A. Gabinius ; Gallie
duæ , quibus uno imperio conjunctis præerat
C. Cæsar . Qui ante Ciceronem sententiam
dixere , id omnes , excepto P. Servilio specta-
bant .

bant, ut *Cæsari*, quem pessime oderant, vel omnino totum auferretur imperium, adempta utraque *Gallia*, vel certe ulteriore, aut citeriore detracta, minueretur. Contradixit *Cicero*, sententiam rogatus: de *Cæsare*, magnas res gerente, proposita Reip. utilitate, nihil mutandum censuit, *Pisonem* autem, & *Gabinium* quan. loquidem non modo laude dignum nihil gererent, sed etiam provincias avare, crudeliter, superbe administrarent esse revocandos. Itum est in ejus & *P. Servilii* sententiam: revocati *Piso*, & *Gabinus*, & *Cæsar* retentus. Manut.

Quæstio est in genere deliberativo, an *Piso*, & *Gabinus* sint revocandi e provinciis Consularibus, ille e *Macedonia*, hic e *Syria*; *Cæsar* autem retinendus in *Galliis*.

Stylus est mediocris seu temperatus.

S Y N O P S I S.

Cicero non affert vin-
dictæ, sed Reip. post P.
Servilium, dicit senten-
tiam contra Gabinum, &
Piscinem.

propositio.

Piso, & Gabinius sunt revo-
candi e provinciis Consulari-
bus, ille e Macedonia, hic e
Syna; Cæsar autem retinendus
in Gallis.

argument.

1. Quia Piso, & Gab-
nius male administrant
provincias.
2. Cæsar in Gallis ma-
gnas res gerit, utilitat:
soliis Reip.

1. ARGUM.

EXORDIUM. ARGUMENTAT.

Piso & Gabinius modo conjuncti in, modo separa-
tim in prole, avare, crudeliter provincias verant;
igitur Piso & Gabinius male administrant provin-
ciis.

2. ARGUM.

Cæsar utramque Galliam affec-
tam bello perdomuit: igitur Cæsar
in Gallis magnas res gerit.

Piso Macedonia permittit exercitibus
 Thracis vexarij : exercitum non animum pas-
 sus est fame & morbo consumi : expulavit
 Achajam, Dyrrhachium, Bizantium,
 Gabinus avajia afflixit Syriam, exci-
 tuoque Romanum : magnas Pulcanis in-
 jurias fecit ; supplicationem à Senatu non
 obtinuit magna in nomina . Pío autem de
 suis rebus certiores facere Senatum non
 est ausus .

3. ARGUMENTAT.
 AMPLIFICAT. & AFFECT.

420
 Cum prius ipse Cicero decreverit Ce-
 sari non debere propter honorem inane
 ta, cit non eidem nunc quoque Gal-
 lias decere : nam h'c vir non privato
 commodi, sed solius Reip. felicissim' su-
 jugat Gallia a nullo adhuc Imperatore
 Roma deditur. Quare sententia eorum,
 qui voluit Cesari imperium minuere, p-
 riciosa est Reip.

2. ARGUMENT.

Cicero decernit Gallias Cesari,
 spectata utilitate quæ
 Reipubl. ---
 peroratio.

EXOR.

E X O R D I U M.

ET si nemo dubitat, quid Ciceroni conveniat, & necesse sit de provinciis sentire: non tamen suam sententiam dicit aut primus, aut solus, aut ex affectu doloris, & vindictæ in Pisonem, & Gabinium, a quibus vehementer est læsus: sed dicit ex utilitate Reip. cum justo sensu omnium, post P. Servilium, qui istos Consules duos notavit, N. I. *Si quis vestrum.*

A N N O T A T I O.

Insinuatione Orator præmunit sententiam suam auctoritate P. Servilii, ac utilitate Reip. ne videatur ex affectu odii (qui pessimus est consultor) sentire.

C O N T E N T I O N I S

Propositio & Distributio.

Contentionis propositio est Piso: & Gabinus sunt revocandi e provinciis Consularibus; ille e Macedonia, hic e Syrius, Cæsar autem retinendum in Galliis.

Distributio seu argumenta sunt, 1. quia Piso, & Gabinus male administrant provincias, 2. quia Cæsar in Galliis magnas res gerit utilitate folius Reip.

C O N-

C O N T E N T I O N I S

Argumentatio, Amplificatio, Affectus.

Propositionis primum argumentum, *Piso & Gabinius male administrant provincias*, hoc enthymemate Orator dilatat: Piso & Gabinius modo conjunctim, modo separatim improbe, avaro, crudeliter provincias vexant: ergo Piso & Gabinius male administrant provincias.

Antecedens 1. amplificatur præteritione eorum, quæ ante obtentas provincias conjunctim isti Consules improbi fecerunt. *n. 3. Decernenda nobis.* 2. amplificatur triplici crimine, quod Piso separatim in Macedonia commisit: istam enim provinciam permisit excursionibus Thraciis vexari. *n. 4. Ad ipsas venio.*

Exercitum vero Romanum passus est injuria, fame, morbo, vastitate consumi. *nu. 5. Jam vero exercitus.*

Tum expilavit Achaiam, Dyrrachium, præcipue Bizantium avaritia, libidine, sacrilegiis, crudelitate afflixit, quod præteritione auget Orator, *Ib. quis ignorat Achaos.* 3. amplificatur itinere, & adventu Gabinii in Syriam, seu cæde exercitus Romani; item ejus avaritia, & latrociniis in administratione istius provinciæ, *nu. 9. an vero in Syria.* Maxime persequitur Cicero injurias Publicanis factas a Gabinio; namque hic istorum hominum honestorum, & parcorum vectigalia evertit, quibus, in his angustiis ærarii, subve-

subveniat Senatus necesse est. *Nu. 10. Jam vero Publicanos.*

Concludit utrumque de provinciis diripiendum esse tum judicio Senatus (qui superiore anno istos Consules revocasset, si liber fuisset) tum injusta Gabinio ignominia (quamquam hæc est cum Albucio communis, sed dissimili ratione) quando idem Senatus litteris Gabinii supplicationem denegavit : Piso autem de suis rebus certiores facere senatum non est ausus. *n. 13. Hos vero de provinciis.*

Propositionis secundum argumentum, *Cæsar in Galliis magnas res gerit utilitate solius Reip.* hoc enthymemate conficitur : Cæsar utramque Galliam affecto jam bello perdomuit : ergo Cæsar in Galliis magnas res gerit utilitate solius Reip.

Sed ante hanc argumentationem refellit Cicero aliquos, qui censent Pisoni, & Gabinio prorogandas esse provincias, *n. 17. atqui duas.* Refellit etiam quemdam Senatorem, qui negat Ciceronem inimicitiorem Gabinio debere esse, quam Cæsari; quia hic impulsor atque adjutor fuit tempestatis in Ciceronem excitæ. Cui respondet Cicero se exempla clarorum virorum sequi, Scauri, L. Crassi, Metellorum, qui Marium tametsi inimicum, non detraxerunt e provincia, *n. 18. qua de re dicam.* 2. Respondet item exemplo M. Lepidi, T. Gracchi, L. Philippi, Servilii, Luculli, Metelli; se cum Cæsare inimicitias deponere bono Reip. *n. 20. Ergo ego Senator.* 3. Respondet se Cæsari, propter eas
me

merita in Reip. non posse non amicum esse; inimicissimum vero hostibus Reip. *n. 22. an ego possum. 4.* Respondet exemplo tenatus redire in gratiam cum Cæsare, ipsique honores decernere. *n. 25. Cur igitur expectem.*

5. Respondet comparatione, se antea sine reprehensione Cæsari quindecim dierum supplicationem, & stipendium exercitus, & decem legatos decrevisse: cur jam eidem non possit magna Reip. utilitate utramque Galliam decernere? *n. 16. Sed quid est.*

His præmissis.

Antecedens Enthymematis amplificatur 1. subiectione, & distributione, quod nulla causa alia, velit Cæsar commorari in Galliis, nisi ut bellum perficiat, magno Reip. bono, non suo privato affectu. *n. 29. Nam ipse Cæsar.*

Amplificatur 2. proposita difficultate Galliam domandi, cæteris etiam domitis. *n. 30. Ego vero sic intelligo.* At Cæsar (felicior C. Mario) totam fere Galliam subjugat, ut Germanos, Helvetios, cæteras nationes, Romano imperio timendas una aut altera æstate subjugare solus potest. *n. 33. Itaque cum acerrimis.*

Concludit Cicero retinendum esse Cæsarem in Galliis, magna Reip. utilitate, non privato commodo, *n. 35. quare sit in ejus.*

Absoluta argumentatione, confutat eorum sententiam, qui Cæsari volunt imperium minui, si non adempta utraque Gallia, certe altera, vel ulteriore, vel citeriore. Nam iis, qui Cæsari ulteriorem tantum Galliam cum Syria decernit, imprudenter perturbat spem belli

belli Gallici; approbat legem Vatiniam, quā senatus esse legem negat; decernit Cæsari provinciam, cui possit intercedi, adeoque beneficium senatus violat. *n. 36. nam illæ sententiæ.*

Alter sapientius quidem Cæsari citeriorem Galliam decernit: at si ante calendas Martias (ut ipse est auctor) revocetur Cæsar e citeriore Gallia, offendetur populus, qui ad tempus eam provinciam Cæsari concessit; si post calendas, designatus Consul carebit provincia, *n. 37. alter belli.* Accedit hoc incommodi ad has sententias, quod Piso remanebit in provincia, ac Cæsar ægre feret contumeliam, seu diminutionem provinciae: quare provideri debet, ne hunc forem, ac summum virum offendat, & a se alienet senatus, quem eximiis honoribus affecit, & optimatibus reconciliavit: quod est absurdum, & Reip. periculosum. *n. 38. attamen his sententiis.*

Atque eodem argumento Cicero, aut potius Cæsaris virtute fretus, respondet Marcellino Consuli, timenti ne si Cæsari citerior Gallia non aufertur, postea populus uti rogatione Vatinia fecit, alteri quem volet, & quem senatus non volet, eam provinciam tradat. *n. 39. Monemur a fortissimo.*

Digreditur Cicero, seu iterum dilabitur ad eos qui dicebant ipsum cum Cæsare non Reip. causa, sed illius felicitate commotum, sibi que privatim consulentem, rediisse in gratiam. Quibus ostendit prætermissione sibi amicitiam constituisse cum Cæsare ab adolescentia. *n. 40. Sed non alienum.* Deinde in

Consulatu Ciceroni Cæsar amico animo quinqueviratum, & legationem obtulit: quamquam hæc illæ fortiter pro Rep. repudiavit. *n. 41. Posteaquam sum.* Clodio quidem; ut is tribunus fieret, Cæsar favit: at hunc fecisse Cicero excusat, præsertim oblata legatione, qua Cicero Clodii immetum vitare potuit; aliisque beneficiis a Cæsare acceptis pro suo reditu, quæ omnem penitus injuriam delere possunt. *n. 42. traduxit ad plebem.*

Quare concludit se per adversarios posse, si non gloriari de amicitia Cæsaris, at grato, animo ejus acta defendere. *n. 44. Ego vero.*

Aut si inimici Cæsaris alta impugnant, certe ipsi tribunatum Clodii, omnesque hujus leges ratas habere non debent. *nu. 45. Nam Summi Civitatis.*

A N N O T A T I O.

Quia Ciceroni detrahendi sunt e provincia Piso & Gabinius, retinendus Cæsar, sapienter cavet, ne odio adversus illos, aut erga hunc gratia adductus, sententiam suam proferre videatur. Quamobrem longe a sua & Cæsaris persona omnem privatum affectum removet, proposito unico Reip. bono: proficitur enim summorum virorum exemplo, se cum Cæsare inimicitias, Reip. causa deponeret sed cum inimicitie numquam fuerint, opinionem injuriæ beneficio esse extinctam: ad hæc spectare, sed dignitatem Cæsaris, Senatus concordiam, auctoritatem, constantiam, & perpetuam Gallici belli rationem. Cæsari ve-

ro, contra inimicos, sic censet prorogandam esse utramque Galliam, ut multa commoda Reip. ex hac prorogatione, ex diminutione autem imperii, ignominiam, & alienatio Cæsaris a Senatu sequi possit. Denique rebus gestis, ac virtute Cæsaris amplificata, ostendit nihil aliud tam a Cæsare, quam a se, expeti, nisi publicam utilitatem imperii Romani. De Pisone & Gabinius non laborat, quos conglobatis effectis in invidiam, quod non modo laude dignum nihil gerant, sed etiam Provincias improbe, avare, crudeliter vexent.

P E R O R A T I O .

Repetit Cicero summam, quod in contentione dixit, scilicet Cæsarem (quidquid inimici reclamant, aut reprehendant) in Galliis retinendum non privato Ciceronis, aut ipsius Cæsaris bono; sed unius Reip. & senatus utilitate. n. 87. *Extremum illud.*

A N N O T A T I O .

Sola anacephalæosi argumentorum utitur Orator, quia forte superfluum esse apud Senatores putat pluribus moveri affectibus voluntatem, quando rationum pondere convicta est intelligentia.

IN L. PISONEM.

Argumentum, Quæstio, Stylus.

CUm revocati essent (ut loquitur Pedianus) ex provinciis Piso & Gabinius sententia Ciceronis quam dixerat de provinciis Consularibus, Lentulo & Philippo Coss. reversus in civitatem Piso de insectatione Ciceronis conquestus est, & in eum invehit. Pisoni Cicero respondit hac oratione quæ vehementem continet vituperationem Pisonis, tum ab ejus publicis flagitiis in Consulatu & Provincia Consulari, tum privatis luxuriæ, nequitie, crudelitatis, avaritiæ.

Quæstio est in genere demonstrativo, an L. Piso sit homo sceleratus.

Genus dicendi est vebemens, & amplum.

S Y N O P S I S

Ex abrupto per indignationem, quod Piso nulla virtute factus est Consul.

EXORDIUM.

Piso Consul secribus Remp. & civis vexavit; igitur Piso impie Constitutu

1. ARGUMENT.

Piso est honoris sceleratus.

PROPOS.

1. ARGUM.

1. Quia impie Consulatum gessit.
2. Turpiter ac neperie provinciam Consularem administravit. 3. Privatim multa egit nequiter, luxuriose, crudeliter, avare.

Profectio Pisonis in provinciam Consularem, & in ea gesta & edita in patriam, sunt cum deo, & scelere conjuncta igitur Piso turpiter, ac peccati provinciam Constituit.

2. ARGUM.

Piso omnibus est odio propter vitam sceleratam & fortidas libidines, & crudelitatem, & avaritiam. Igitur Piso privatim multa egit nequiter luxuriose, crudeliter, avare.

3. ARGUM.

Piso egregius Epicuri discipulus, sordidissimis con-
 honestos ludos proponit; d-
 ni que imperit: grammaticus
 verum Ciceronis repræse-
 dit, ac illo versu pæpote
 Cæarem & Pompejum Cic-
 roni offensos dicit. Crudelitas
 vero Pisonis ex nece Platoris,
 & Robocenti, & direptione
 fani Jovis constat. Denique a-
 varitia variis latrocinis, vi-
 latis legibus, provincis vexa-
 tatis, non solum militibus, sed
 pendio, invisa est nationibus.

Cicero terret Pisonem, non
 tam severitate imminenti: u-
 dicii, quam conscientia sceler-
 rum, atque hanc ipsi assidua
 sic furiam gaudet.

3. ARGUM.

PEROR.

Descendentem Ciceronem amicos sunt
 honore, & peccatibus prosecuti,
 nulli Pisonem. Jam in exilio, frequen-
 tissimis Senatus, plenissimis lecretis
 Ciceronem evocavit, Piso in provincia,
 amisso exercitu exierit: latrocinis, nun-
 quam avulsis rebus gestis. Senatum
 nonne, non triumphavit. Atque infi-
 gni est hæc Pisonis, & Gabini infamia,
 pæna que scelestum (nam exilium Cice-
 ronis, aut mori, aut aliis casus non est
 supplicium bono, fortique viro) turpis-
 time provincia: Conalates administrare,
 sum relictus Ciceronis maxime gloriosus
 fuit; In consensuris, & sine triumpho,
 nisi forte honore, Epicureus Piso, dissimi-
 li sum motu, videri in eximio, trium-
 phum non cupit; epulari, & prædari,
 navavit, quæque in re quæ abjectius?

2. ARGUMENT.

Cicero propria
 virtute, Piso nulla
 corporis, & animi
 dignitate magistra-
 turæ est ascensus:
 imo sceleratus li-
 beris ludos con-
 pitatio; renova-
 vit; Æliam, & Ru-
 fianam legem, & cen-
 suram erexit; Ci-
 ceronem prodidit,
 & crudeliter in
 exilium eiecit.
 Quare non est Piso
 Consul, aut dignus
 consulis nomine,
 qui tam imple pa-
 triam & cives ve-
 xavit.

1. ARGUMENTAT.
 AMPLIFICATIO, & AFFECTUS.

Indignatur Cicero Pisonem nulla virtute factum esse Consulem, sed sola commendatione nobilitatis; & simulata fronte, qua vitia sua texit. *n. I. Jam ne vides.*

ANNOTATIO.

Deest procul dubio principium huic orationi: conjici tamen potest Oratorem dolore, & iracundia abreptum dicere incepisse contra Pisonem, quem vitiiis corporis, & animi servilem atque abjectum Consulem notat, multis synonymis, & enumeratione partium.

CONTENTIONIS

Propositio, & Distributio.

Contentionis Propositio est: Piso est homo sceleratus. Distributio seu argumenta sunt. 1. Quia impie Consulatum gessit. 2. Quia turpiter, ac nefarie provinciam Consulare administravit. 3. Quia privatum multa egit nequiter, luxuriose, crudeliter, avare.

CONTENTIONIS

Argumentatio, Amplificatio, Affectus.

Propositionis primum argumentum, *Piso impie Consulatum gessit*, hoc Enthymema-

memate Orator explicat : L. Pilo Consul sceleribus Remp. & cives vexavit : ergo L. Pilo impie Consulatum gessit .

Antecedens 1. assurgit dissimili gloriatio-
ne Pisonis, & Tullii, quod ille non sua, sed
majorum virtute, hic sola propria omnes
magistratus sine repulsa sit assecutus. *n.2. Is
mibi etiam.* 2. Assurgit dissimili utriusque
parto, & gesto Consulatu; nam de parto
Consulatu, a tempore, & modo indignatur
Tullius dicere. *N.3. Nam quid ego.*

De gesto primum fusa repetitione recenset
sua præclare gesta, & acceptos honores. *n.*
4. Ego Calendis. Deinde scelera Pisonis Con-
sulis in Remp. & Ciceronem civem enume-
rat : 1. Quod ludos compitalitios renovari
per Sex. Clodium passus sit, contra Senatus
consultum. *n.8. Aude nunc, o furia.* 2. Quod
leges Æliam, & Fusiam everti, severitatem
Censoriam tolli sinuerit : quod exaggerat
præsertim ab istarum legum, & Censuræ an-
tiquitate. *n.9. Ergo his fundamentis.* 3. Quod
fervorum delectus haberi, arma in templo
Castoris a Clodio constituit, Ciceronem ab
eodem opprimi perfidus Pilo consul tulerit.
n.11. Pro Aurelio. Atque istius proditoris fi-
ctam excusationem rejicit; quippe temulen-
tus postea, improbissime respondendo, &
turpissime ructando, Ciceronem domo eje-
cit. *n.12. Mibi vero ipsi.* 4. Quod in concio-
ne non tam Ciceronem, quam ipsum Sena-
tum crudelitatis crimine condemnavit. *N.*
15. Item illo fere. Ex hoc Orator digreditur,
& Pisonem. & collegam Gabinium, & Clo-
dium,

dium, Catilinæ simillimos ostendit ab effe-
ctis, aut ipso crudeliores; quia insuper Cice-
 ronem domo sua expulerunt, & Cn. Pom-
 pejum domum suam evertere compulerunt.
n.15. Quid enim interfui? 5. Quod in eadem
 concione Senatum dolere vetuit, & mutare
 vestem: quod crudele factum acri primum
 ironia, dein comparatione barbarorum am-
 plificat Tullius. *n.17. Sed jam redeo.*

Occasione istius concionis delabitur ad id
 quod oratione sua Piso dixerat. Ciceronem
 suum auxilium non flagitasse contra Clo-
 dium, atque ita discessisse. Cui respondet se
 Consulis, non stolidi Pisonis auxilio, eguis-
 se. *n.18. At quærebat etiam.* Discessisse au-
 tem, non quod (longe alia est causa Metel-
 li, cui confligendum fuit cum fortissimo vi-
 ro, & Consule Mario) sibi certamen esset
 cum ignavis hominibus, & Epicureis, quos
 non pertimescebat. *n.19. Attamen si consilium.*

Sed quod sibi alia pericula, seu certamina
 (nota allegoriam) impenderent, a Cæsare
 Pompejo, Crasso, quibus cessit cum luctu o-
 mnium, at gratulantibus, & epulantibus i-
 stis Consulibus. *num.21. Alio ego vidi.* Post
 hæc ulterius assurgens, ac progrediens Ora-
 tor negat L. Pisonem propter sua scelera
 Consulem fuisse, aut dignum Consulis nomi-
 ne: quod in signi amplificatione, & Consu-
 lis definitione per negationem, & affirma-
 tionem demonstrat. Neque enim Piso est
 Consul, qui lictores, & togam habet, qui
 tollit Senatum, qui Kemp. vexat, cives pro-
 dit. *n.23. Tum etiam mentionem.* Neque Pi-

so est Consul, qui ne ad magistratum quidem ullam habet animi, aut corporis dignitatem ipsa teste Seplasia sive Capua. *num.25. Magnum nomen est.*

Hic subjicitur brevis, ac lepida excursio in comptum Gabinium, unguentarios Capuanos, quos ridet Cicero, salva tamen ex his aliquorum gratia, quos sibi amicos habet. *n.25. Gabirium denique.* Neque Piso est consul, qui incendit domos civium, cui nemo paret, nemo assurgit, nemo respondet. *n.26. An tu eras.* Qui improbior Gabinio, se colligere gratia Pompeji, & Clodium suum numquam deserere voluit. *n.27. At ne tum.* Qui referre iussus ad senatum de revocando Cicerone, ea se lege Clodia impediri dicebat, quam noverat esse injustam. *N.29. An tum erat is.*

Propositionis secundum argumentum, *L. Piso turpiter, ac nefarie provinciam Consularem administravit*, Cicero Enthymemate prosequitur. Profectio L. Pisonis in provinciam Consularem, & res in ea gestæ, & reditus in patriam sunt cum dedecore & scelere conjuncta: ergo *L. Piso turpiter, ac nefarie provinciam consularem administravit.*

Antecedentis 1. pars, *de profectioe*, amplificatur opposito Ciceronis discessu in exilium, quem honore & precationibus omnes sunt prosecuti. *n.31. An cum profiscebamini.*

Antecedentis 2. pars, *de rebus gestis* amplificatur dissimili populi Romani affectu erga absentem Ciceronem & Pisonem: nam Ciceronem, tametsi exulem, frequentissimus

mus senatus, una voce, summo honore, splendidissimis decretis, comitiisque revocavit. *n. 34. Me calendis Jan.*

Piso tamen imperio, exercitu, provincia nihil gessit, quod populi studium allexit: sed contra, provinciam afflixit exercitu, & rapinis, nihil ausus de suis rebus gestis ad senatum scribere, ex provincia consulari non triumphavit. *n. 37. Confer nunc.* Atque refellit Cicero, & acute irridet Pisonis responsum, qui se aiebat de victoriis suis ad senatum scripsisse: cum interim provinciam vexasset, & oppida, & exercitum amisisset, ejus impudentiam amici litteris suppressis condemnassent, denique ut in urbe nequior, sic in provincia paulo demissior fuisset, quam Gabinius, qui a senatu supplicationem per litteras postularat. *N. 39. Ne tum quidem.*

Quare exclamatione concludit Cicero, & indignatur suam exulis fortunam deprimi, istorum vero proconsulum res gestas, ac scelera extolli. *Nu. 41. O Dii immortales.* Mox fusissime excurrens, negat auctoritate ipsorum Epicureorum, exilium, aut mortem, aut naufragium, aut aliquod esse supplicium putandum, quo affici casu ex aliquo, etiam boni viri, fortesque possunt. *num. 42. An ego, si te.*

Confirmat exemplis M. Reguli, C. Marri, M. Marcelli. *n. 43. Nec mihi ille.* At supplicium esse ait nocenti, & conscio scelerum & fraudum Pisoni quidem, qui famam & dignitatem amisit, qui scribere ad senatum non est ausus, qui ex provincia

non triumphavit, uti imperatores alii. *n. 44. Quæ est igitur pœna.*

Et Gabinio, cujus litteris senatus non credidit, cujus Consulatus est odio omnibus, cujus furor, & insania, uti Pisonis, est sempiterna. *nu. 45. Dii immortales.* Atque hæc supplicia, & pœnas scelerum infligi a Diis ostendit fabulis, ut primum crescat Pisonis insania, qui exercitum Romanum non modo non amisit, sed etiam dimisit contra leges, jura, exempla, famam. *n. 46. Hæc ego semper.* Deinde crescat Gabinii furor, qui direpta Syria, seipsum & exercitum Rom. contra leges, regi Ægyptio vendidit. *N. 48. Ecce tibi alter.*

Antecedentis 3. pars, *de reditu Pisonis in Patriam*, amplificatur comparatione reditus Ciceronis, quem ipse describit ex concursu, & festa gratulatione totius Italiæ (per enumerationem,) & sua domo reædificata. *n. 15. Sed quoniam fortunarum.* Piso redit amisso exercitu, obcurus, a nullo invitatus. *n. 53. Habes reditum meum.* Cui ne legati quidem ipsius, aut Candidati obviam iverunt. *Ib. o familia.*

Præcipue Cicero Pisonem vituperat, quod ex provincia Consulari sine triumpho redierit: ac primum jocatur qua porta urbem intrarit nobilis imperator. *n. 55. Sic iste a tanto.* Deinde acuto dilemmate perstringit Pisonem, qui dixerat in senatu se nunquam triumphum cupidum fuisse: vel enim huc per tot scelera triumphum cupiditas, vel prædæ ad expetendam provinciam rapuit: non trium-

phi,

phi, ut profitetur homo abjectus; ergo prædæ. *n.56. at Audistis.*

At facetus Orator philosopho Pisoni opponit summos viros, qui ex provinciis Consularibus cupidissime triumpharunt. *N.58. Non est integrum.*

Facetissime prosopeja inducit Pisonem, qui præceptis Epicuri doceat, ac hortetur generum Cæsarem, avidissimum gloriæ, supplicationes non petere, aut triumphos, sed, exemplo suo, provincias expilare. *n.59. Sed quoniam præterita.*

Post has facetias serio exclamat in sordidum Pisonem, qui triumphum contemnit, dissimili exemplo L. Crassi, L. Cottæ, M. Pisonis: ac brevi anacephalæosi tres entymematis partes concludit. *N.62. O tenebræ.*

Propositionis tertium argumentum, *Piso privatim multa egit nequiter, luxuriose, crudeliter, avare*, hoc entymemate infectatur Orator: L. Piso est odio omnibus propter sua scelera, & sordidas libidines, & crudelitatem, & avaritiam; ergo L. Piso privatim multa egit nequiter, luxuriose, crudeliter, avare.

Antecedens distributione ornatur, *n.64. nunc etiam in hac.* Urgetur etiam ironice conscientia Epicurei Pisonis, qui vel non audebit ad ludos Cn. Pompeji accedere vel spectacula conviviiis postponet. *N.56. fac bujus odii.*

Ista porro luxuriosi Pisonis sordidissima convivia lepide Orator describit hypotiposi. *N.67. Luxuriam autem.* Confirmatque testi-

monio Menedemi, qui versibus libidines Pisonis scripsit: quamquam ab hoc erudito poeta; & honesto Epicureo omnem Cicero impuditiæ invidiam removet, quam in Pisonem, nequam discipulum confert. *n. 68. Dicit aliquis*. Occasione versuum Menedemi prolixè digreditur Cicero in hunc versum a se scriptum, *Cedant arma togæ, concedat laurea lingue*: quo versu dixerat Piso offensos esse Pompejum & Cæsarem. Primum jocosè dialogico Orator explicat Pisoni sensum hujus versus. *n. 72. Sed idem casus*. Deinde tantum abest, ut propter hunc versum iratus fuerit Ciceroni Pompejus, a quo hic fuerat tot voluminibus laudatus; quin potius Ciceronem Pompejus semper dilexit, & ipsi opem ferre voluit, crudeliter obstantibus improbis, & nefarie hunc a Cicerone alienantibus. *N. 73. Omitto nihil*.

Tum Cæsar, licet aliquando sententia, tamen voluntate numquam fuit alienus a Cicerone; quem toto tempore Consulatus participem fecit consiliorum, quemque simul cum Pompejo revocavit ab exilio. *nu. 79. Ego C. Cæsarem*.

Imo fac, id quod non fuit, Ciceroni iratum fuisse Cæsarem; certe ipsa virtus, quæ communiter Cæsarem, & Ciceronem conjungit Reipub. hos inter se copularet, & contentionem omnem, vel dissensionem componeret. *N. 81. Deinde hoc ita*.

Concludit Cicero, & comminatur se propter hanc Cæsaris amicitiam non parciturum esse Pisoni, qui id sperat, & requirit.

rit . *Numer. 82. Quod quidem tu .*

Cruelitas Pisonis conglobatis effectis , & adjunctis exaggeratur . 1. Nece Platoris . *n. 83. An vero tu parum .* 2. Nece Robocenti , & cæterorum legatorum , & bello Densetis illato , ex quo multa mala provinciæ contigerunt . *n. 84. Idemque tu .* 3. Direptione fani Jovis Velluri , qui hoc scelus in milites Romanos expiavit . *n. 85. A te Jovis .*

Avaritia Pisonis similiter coacervatis criminibus , & frequenti repetitione , vel præteritione exagitur : 1. grandi pecunia Romæ in quæstu relicta , prætextu vasarii : Fufidio item , equite Rom. ad instar servi , debitoribus Pisonis addicto : tum exhaustis provinciæ civitatibus per triennium exacto omni frumento . *n. 86. quid avaritia .* 2. judiciis ad turpe lucrum conversis , & armorum officina ad quæstum . *n. 87. quid egorerum .* 3. impositis vectigalibus , venditis officiis , aliisque militiæ criminibus , ac merore Pisonis ad destinatum successorem provinciæ , quam nondum penitus exhauserat . *n. 88. quid vectigalem .*

4. Violata lege Julia . *n. 90. mitto aurum .*

5. Vastatione Ætoliæ , atque urbibus captis , dimissoque exercitu . *nu. 91. Ætoliæ , quæ .*

6. Præpostero Pisonis (exemplo Albutii) trophæo : cujus summum decus fuit , (odio suorum militum , quibus non persolverat stipendium) quæri ad necem , ni fugisset nocte , comminuta interim ejus statua . *n. 82. Atque ut duorum .*

A N N O T A T I O .

Cicero Pisonem insectatur acerrime, tum a publicis ejus criminibus in Consulatu, & provincia Consulari, tum privatis nequitiae, libidinum, crudelitatis, avaritiae. Itaque vexatam impie Rempub. & afflictos cives ab isto Consule perfido, ac solido indignatur: 1. amplificatis ejus nefariis consiliis, ac conatibus cum Gabinio, & Clodio; 2. comparatione ejus Consulatus cum rebus gestis Ciceronis; 3. coacervatis ejus sceleribus, propter quæ Consulis nomen nunquam meruit. Turpitudinem autem Pisonis, & dedecus ex provincia Consulari, perpetuo joco, ac mordacibus facetiis Orator prosequitur: modo ejus discessum e patria, vel absentiam, vel reditum carpit ut obscurum sine laude & populi studi:, sine triumpho, hisque splendide opponit suos honores, quando abiit in exilium, quando absens fuit, quando in urbem rediit: modo false ridet Pisonis responsa, & litteras ad Senatum de suis victoriis: modo pungit acute cupiditatem provinciae, non triumpho causa, sed præda; istiusque Epicurei stultam philosophandi rationem lepida proserpina condit: modo serio ejus insaniam, ac furorem, auctoribus Diis exponit: Jam privata scelera partim joco, partim serio redarguit. Primum nequitiam Pisonis ex odio omnium probat, & sordidas libidines festiva bypotiposi, ac testimonio Menedemi Epicurei, tum hoc loco interserit digressionem de suo versu calide, ut non modo Pompejum placare, sed etiam Casarem conciliare sibi possit, adversus Pisonem:

O R A T I O XXXVII. 441

nem: Pijo enim invecus erat in Ciceronem fiducia Cæsaris generi, qui tum Gallias obtinebat: Deinde crudelitatem Pisonis triplici ex capite strisim complectitur. Postremo avaritiam conglobatis undique argumentis, acerrima interrogatione, repetitione, præteritione uget, excutit, amplificat, indignatur, increpat. In fine ut acerbitatem reprehensionis mitiget, aut iædium auditorum allevet, jucundum apparet triumphum Pijoni imperatori ex provincia Consulari redeunti.

P E R O R A T I O .

Cicero Pisonem terret metu severioris legis, ac iudicii, quod ipsi imminet ob provinciam male tractatam. *Num. 94. Quæcum ita sint. Quamquam non adeo Pisonem terrere vult Cicero ista iudiciorum damnatione, quæ potest, ut exemplis patet, accidere etiam innocenti. num. 95. equidem, ut paulo.*

Sed maxime terret odio omnium mortali-um, & conscientia scelerum, quæ præclara anacephalæosi objicit in os miseri & damnati Pisonis, *n. 96. an ego expectem.* Confirmat Cicero non eventis iudiciorum, sed factis, Pisonis fortunam ponderari, ac damnari. *N. 98. an tu mihi.*

Denique amarus Orator non tam optat, & evenisse gaudet inimico suo Pisoni hanc iudiciorum pœnam (quod potest esse improbis, & probis commune supplicium) quam illam carnificem, & assiduam furiam, viri

442 IN L. PISONEM
scelerati, & omnia pertimescentis conscien-
tiam. n.99. Numquam ego sanguinem.

A N N O T A T I O.

Conficitur hæc Peroratio insigni enumeratione, seu recapitulatione omnium, quæ per totam orationem sunt sparsa, tum affectu odii in Pisonem, non tantum publici, sed & privati Ciceronis, qui letatur evenisse isti sceleratissimo viro, & sibi inimicissimo, longe gravius supplicium, quam esse possit ista iudiciorum, ac severe legis damnatio, & pœna quæ ipsi imminet.

PRO T. ANNIO M I L O N E.

Argumentum, Quæstio, Stylus.

T Annius Milo, & P. Plautius Hypsæus, & Q. Metellus Scipio Consulatum petierunt, non solum largitione palam profusa, sed etiam factionibus armatorum succincti. Miloni, & Clodio summæ erant inimicitie: quod & Milo Ciceronis erat amicissimus, in reducendoq; eo enixe operam Reip. dederat: & P. Clodius restituto Ciceroni erat infestissimus, ideoque summo studebat Hypsæo, & Scipioni contra Milonem: ac sepe inter se Milo, & Clodius cum suis factionibus Romæ depugnaverant. Præterea in eundem annum Consulatum Milo, Clodius Præturam

turam petebat, quam debilem futuram Consule
 Milone intelligebat. Deinde cum diu tracta essent
 comitia Consularia, perficique ob ipsas candida-
 torum contentionem non possent, Milo Lanu-
 vium, ex quo erat Municipio, & ibi tum Di-
 ctator, profectus est ad flaminem prodendum.
 Postero die occurrit ei circa horam nonam Clo-
 dius paulo ultra Bovillas, rediens ab Aricia,
 prope eum locum, in quo bonæ Deæ sacellum
 est. Vehebatur Clodius equo, Milorheda: Clodio
 erant servi XXX. fere expediti, Miloni multo
 plures, inter quos gladiatores quoque erant, qui
 cum in ultimo agmine tardius irent, cum servis
 P. Clodii rixam commiserunt: ad quem tumultum
 cum respexisset Clodius minitabundus, hu-
 merum ejus gladiator romphea trajecit, inde
 cum orta esset pugna plures Miloniani accurre-
 runt, Clodius vulneratus in tabernam proximam
 Bovillano delatus est. Milo ut cognovit vulne-
 ratum Clodium, cum sibi periculosius illud etiam
 vivo eo futurum intelligeret, occiso autem ma-
 gnum solatium esset habiturus, etiamsi subeur-
 da esset pœna, exturbari tabernam jussit: atque
 ita Clodius latens extractus est, multisque vulne-
 ribus confectus. Cadaver ejus in via relictum,
 postea ante primam noctis horam lecto Romam
 perlatum deinde ab uxore Fulvia, & Sexto Clo-
 dio cum concione, in rostris, denudatis vulneri-
 bus toti populo expositum ad commiserationem,
 & ad Curiam concrematum fuit. Quo igne,
 & ipsa quoque curia flagravit. Incendium Cu-
 riæ majorem aliquanto indignationem civitatis
 moverat, quam interfectio Clodii. Itaque Milo,
 quem opinio fuerat ivisse in voluntarium exi-
 lium,

lium, invidia adversariorum recreatus, nocte ea redierat Romam, qua incensa erat curia: petebatque nibilo deterius Consulatum. Aperte quoque tributim in singulos millia assum dederat, ad defendendos de se rumores. Interea Romæ, quoniam propter eos tumultus comitia consularia fieri non poterant, alii ex aliis inter reges fiebant, Senatus consultum factum est, ut Cn. Pompejus delectus tota Italia haberet, videretque ne quid detrimenti Resp. caperet. Postea quando factus est Consul. accusatus est Milo, nova Pompeji lege, de vi, ab Appto majore, M. Antonio & P. Valerio nepote. Respondit eis unus Cicero non ea qua solitus erat, constantia, Clodianorum clamore deterritus. Excepta est ejus oratio, quæ hodie non exstat: scripsit vero hanc ita diligenter, ut Peditanus jure primam putet, Quintilianus pulcherrimam, & nobilissimam appellet. Imo scribit Hermelaus, cum quidam Miloni Massiliæ hanc Ciceronis orationem recitasset, tum eum dixisse. O. M. Tulli, si sic dixisses, non ederet Massiliæ barbatos pisces Milo. Cæterum causam damnationi ipsi Milo præbuit, qui huic de se judicio magno animo affuit, & nec comam, nec vestem reorum more mutavit, quam ob causam iudices in se non parum commovit.

Quæstio huius orationis est in genere judiciali, an jure Milo occiderit Clodium.

Stylus est gravis, & copiosus.

Ab adjunctis u-
cili, quæ Ciceroni ac
Miloni, plus affertunt
fiduciæ, quam e mo-
ris.

EXORD.

NON OPSIS.
iure, & cum laude
Milo occidit Clodium.

PROPOS.

1. Quia Clodius
fuit inuidiosior Mi-
lonis.
2. Clodius scele-
ratus; vir, & perni-
ciosus Reip. fuit.

ARGUM.

Pæjudicia, quæ jactant adversarii, non sunt
contra Milonem. Nam plures qui scisum e-
se hominem timebantur, ab oluti sunt vel a
populo Romano, vel a Senatu, vel a Diis ip-
sibus, non a venantificium, sed invidia ore in
jure interfici. Deinde Senatus quid indicavit:
vim esse factam; sed non contra factam Milone.
Tum Pompejus ipse non eorum quam libone
tulit, non propter contrarios in facti aut di-
gnitatem mortui, aut propter locum in quo
causatus est Clodius; sed propter disceptationem
juris, temeroseque rationem: non enim integra causa
judicibus, seletus tradetur.

CONFUTATIO.

NARRATIO.

Luce clariore sunt infi-
dæ Clodii, a proposito
eius sine, & suscepto iti-
nere, & loco pugnat, & c.
terisque adjunctis.

Laus est sceleratum vi-
rum, & perniciis in Reipub.
vivem occideret: euf-
modi fuit Clodius: igitur
cum laud: Milo occidit.
Clodium.

ARGUM.

Clodius multas habuit causas
invidiandi Miloni; Milo nal-
lam habuit causam invidiandi
Clodio: igitur Clodius fuit in-
fidia o. Milon.

1. ARGUM.
ARGUMEN.

Utilitas, odium, violentia, impunitas, migræ sunt invidiandi causæ: quæ non in
Milone, sed in Clodio fuerunt. Nam Clodius sperabat, Milone interfecto, se Præto-
rem esse futurum, & legibus in probris Reip. extitutum: Milo, vivo Clodio, Con-
sul fuisset, & istius furor in Iratois fastidiosa letignacuna laide. Clodius oderat Mi-
lonem defensores Cæroni, & pressorem scelerum, accusatorem suum: odium Mi-
lonis in Clodium, omnane fuit omnibus viris bonis Clodius, saxe vim fecit in Cicero-
nem, in Hortensium, Vibientiam, Pompeiam, Papium: Milo nemini violentus fuit,
neque adco ipsi Clodio; quin in multis occasibus, oportuno tempore & loco, &
cinnium honorum voco perit occideret. Clodius ex impunitate, saxe uicia, pœnal-
que contempsit, & palam dixit, triduo, ad futurum quæ iduo perit in un Milonem;
& vero profusus ex arb: est tentio ipso die, nulla causa alia expediri, in equo, lecto
servorum manus; & cognito Milonis reditu, hunc vespere, ante funtanti, iocurru pu-
gnaptum, subito a tortuseff; Milo nunc reus facti, ex necessitate ixit Lanuvium.

1. ARGUMENTAT.
AMPLIFICATIO, ET

multis impedimentis, rheda, uxore, & cum nihil conijcere posset de itinere Clodii, debuit iniquo loco, & veni perire, & comitari pugnae. Quod si imparatu; Miloni esset Clodium: ita evenit felicitet. Si Milio servos manu misit: nihil quaestione usus, ubi facti confesso. Si Apollonius quaestiones habuit; at non legitime. Huc adde contentiam vim, ac fiduciam, qua impetentius rediit Milo. & fortitudinem, qua sparsos de se ruinare contempnit.

AFFECTUS.

Iterum, iterumque ploratur Milose, clarorum virorum exemplo occidisse perniciosum, ac sceleratum Clodium; cuius quidem cordis mercedem expectat in grata civitate. Nam si ita in lignis populis Romae scitis, ut Clodius, qui sequenti anno Praetor evectere Reipublicae statueret, a fortiviro Milone necaretur. Quamquam non tunc singulari Milonis virtute, quam Deo aut providentia, & quate necatus est Clodius, eam ante sacras aras quas polluit, & sine honore sepulturae.

2. ARGUMENTAT.

Cicero misericordiam iudicium exprobat, tum a persona Milonis, qui viret foris, & amans Reipublicam a sua; qui per Milonem re-ocatus est patriam. Ipse vero Miloni Cicero animum suum testatur omnidolore, & officio, a quo etiam casu proposito.

PEROR.

EXOR-

E X O R D I U M .

Dicere incipit Cicero ab adjunctis hujus
 judicii , quæ sibi , & Miloni plus af-
 ferunt fiducia , quam timoris . Timoris qui-
 dem causæ sunt duæ : 1. est ille timor , quem
 ipsi natura attribuit initio dicendi , quique
 objecta Milonis fortitudine videri possit tur-
 pior . 2. est nova judicii forma , ac præsidium
 militum : utramque timoris causam proleptis
 elevat . *n. 1. Etsi vereor .* At fiducia quinque
 sunt causæ , quas distributione subjicit : 1. est ,
 Cn. Pompeji sapientia , ac justitia . *n. 2. Sed
 me recreat .* 2. Est multitudo , & accursus ci-
 vium ad hoc judicium . *n. 3. Reliqua vero .*

3. Adversariorum clamor , & furor , &
 incendium curiæ . *Ib. Unum genus est .* 4. Est
 (quæ apostropha , & cohortatione effertur)
 studium judicum erga fortes , & bonos ci-
 ves . *n. 4. Quamobrem .* 5. Est (quam alle-
 goria ornat) Milonis fortitudo contra im-
 probos . *n. 5. Quid enim nobis .*

A N N O T A T I O .

*Hoc exordio nihil callidius , nihil elaboratius .
 Arripit undique fiduciam Orator in ea causa , in
 qua ipse timorem suum tegere non potest , ac mo-
 do se insinuans in benevolentiam Cn. Pompeji
 (quem isto fortasse præsidio Miloni adversum vi-
 debat) modo frequentem populum concilians , ac
 judices , vel a sua , vel Milonis , vel adversariorum
 persona , certam expectati judicii spem concipit .*

CON-

C O N T E N T I O N I S

Propositio & Distributio .

Contentionis propositio est hæc : Jure Milo occidit Clodium .

Distributio , seu argumenta sunt hæc duo : Primum , quia Clodius fuit insidiator Milonis . Secundum , quia Clodius sceleratus vir , & perniciosus Reipub. civis fuit . *n. 6. Quamquam in hac causa .*

C O N T E N T I O N I S

Argumentatio , Amplificatio , Affectus .

Propositionis primum argumentum, *Clodius fuit insidiator Milonis* , deducitur hoc enthymemate : Clodius multas habuit causas insidiandi Miloni ; nullam habuit causam Milo : igitur Clodius fuit insidiator Milonis .

Verum Orator ante argumentationem præmittit , confutatque tria hæc præjudicia : primum , nefas esse eam vivere , qui hominem a se occisum esse fateatur . Secundum , Milonem jam esse damnatum judicio senatus . Tertium , eundem Milonem esse damnatum etiam sententia Cn. Pompeji .

Primum præjudicium refellitur inductione , seu exemplis plurium , qui jure homines occiderunt : nam populus Rom. absolvit Horatium , qui interfectam a se sororem fatebatur ,

tur. *num. 7. sed antequam*; P. Africanus non condemnavit interfectorem T. Gracchi, neque senatus Ahalam, Nasicam, Opimium, Marium. *n. 8. nisi vero existimatis*. Poetarum fabulæ Orestem, qui patris ulciscendi causa matrem necavit, a Dea absolutum ferunt. *Ibid. Itaque hoc*.

Leges etiam seu 12. tabulæ furem, eumve, qui nobis vim affert noctu vel diu, occidi non vetant: ut patet exemplo Clusii, qui ab adolescente milite, cui vim afferebat, jure interfectus est. *n. 9. Quod si duodecim*.

Imo lex est ista naturæ vim vi repellere: & lex est Cornelia, sicarium, seu insidiatorem jure interfici posse. Antitheton compar, repetitio hunc locum exornant. *n. 10. insidiatori vero*.

Secundum præjudicium convellitur contradictione, quia senatus testimonio etiam Munatii, qui invidiose auctoritatem Ciceronis criminatur non sententiis suis solum, sed etiam studiis comprobavit causam Milonis; id est, Senatus judicavit quidem hanc cædem quia vis facta est, esse contra Remp. sed vim a Milone factam, aut Clodio (quem e Repub. esse sublatum approbat) contra fas necem esse illatam non judicavit. *n. 12. Sequitur illud*. Quod si senatus quæstionem novam haberi voluit de hac cæde, id propter vim factam necessario (uti alias in causa Opimii, Nasicæ, Marii) contigit, & propter intercessionem tribuni Munatii. *n. 13. Hanc vero quæstionem*.

Tertium præjudicium ruit contra adversarios

farios ipſo Pompeji conſilio, qui quæſtionem hanc novam tulit non propter controverſiam facti, ſed propter diſceptationem juris, id eſt, quæſtionem inſtituit non de cæde quam fatetur Milo; ſed de jure, quo Milo defendi poſſit recte occidiſſe Clodium. *nu. 15. At enim Cn. Pompejus.* Neq; porro quæſtionem hanc inſtituit Pompejus ſua ſponte propter dignitatem occiſi Clodii: quia (comparatio eſt majorum) nulla fuit nova quæſtio inſtituta de cæde clariffimorum virorum, P. Africani, & M. Druſi. *n. 16. Nam illud dicit.* Neque quæſtionem inſtituit propter locum, ubi cæſus eſt Clodius: quia hic in eadem iſta Appia via ornatiffimum equitem Rom. M. Papirium interfecit. *n. 17. Niſi forte magis.* Quin idem Clodius (qui Ciceroni, tam ſæpe & ubique locorum inſidiatus eſt) in veſtibu- lo ipſo ſenatus ſervum collocavit ad interficiendum Pompejum: nulla interim nova quæſtione de eis factis decreta. *rum. 18. Sed qui. ego.* Concludit parva anacephalæoſi, & ironica inductione Pompejum hanc quæſtionem non tuliffe propter necem Clodii, quam nemo luget. *n. 20. Sed ſulti ſumus.* Sed ſapienter tuliffe (nota inſinuationem) temporis ratione, & pluribus ex cauſis: maxime proſpecta fortitudine, & æquitate ſelectorum judicum in hac cauſa, in primis L. Domitii, quem præeſſe voluit huic quæſtioni contra populares furores. *n. 21. Non fuit ea cauſa.*

Conſutatſis præjudiciis tranſit Orator anacephalæoſi, & præponit argumentationi etiam narrationem, quæ ſit ſedes, ac funda-
 men-

mentum constituendæ fidei. *nu. 23. Quamobrem iudices.*

Atque insignis narratio probabiles exponit insidias Clodii ab proposito ejus fine, & itinere, & loco pugnæ. Clodius enim cum statuisset omni scelere in prætura vexare Remp. nec posset pleno anno atque integro propter tracta comitia, nec vellet cum L. Paulo collega viro singulari virtute, aut cum Consule Milone præturam gerere, hanc in annum proximum transtulit. *n. 24. P. Clodius cum statuisset.* At cum isto anno Milonem certissimum Consulem intelligeret, neq; id magno conatu impedire potuisset, statuit Milonem occidere; illudque consilium non semel professus est palam, *n. 25. Occurrebat mancam.*

Interim cum Miloni iter solemne, legitimum, necessarium esset Lanuvium ad prodeundum flaminem, se ad illud iter tarde apparavit cum uxore, & pueris, in rheda multis impedimentis: Clodius subito, pridie, relicta concione, in equo, & expedito comitatu profectus est insidias loco, & tempore collocandas. *n. 27. Interim cum sciret.* Fit pugna & cædes in loco Clodianis aptiore: se acriter defendit Milo, quem cum servi interfectum putarent, idque ex ipso Clodio audirent, hunc nec imperante, nec sciente, nec præsentem domino occiderunt. *n. 29. Fit obviam Clodio.*

Narratio concluditur epiphonemate, & recapitulatione superius dictorum, cum disjunctione eorum, quæ ad quæstionem, & statum causæ minus pertinent, subjecto etiam ad iudices levi motu. *n. 30. Hæc sicut exposui.*

His

His præmissis, quæ miro artificio ser-
viunt argumentationi.

Antecedens enthymematis, *Clodius mul-
tas habuit causas insidiandi Miloni, nullam ha-
buit causam Milo*, amplificatur aperta enu-
meratione ipsarum causarum, & dissimili
collatione utriusque personæ.

Prima causa, quam habuit Clodius, in-
sidiandi Miloni fuit utilitas; quia Clodius
Milone interfecto prætor fuisset, & legibus,
quas tota jam urbe sparserat, nihil non au-
dacter, scelerate, impune, convenientibus
aut adjuvantibus Consulibus, contra Remp.
n. 32. Quoniam igitur pacto. Interferitur falsa
excursio in Sext. Clodium, qui liberarium
istarum legum domo Clodii extulit, & in-
cendii curiæ auctor fuit, & cruentum cada-
ver P. Clodii noctu crudeliter expositum re-
liquit. *n. 33. Exhibe queso.* Contra; ab insi-
diis nulla utilitas Milonis fuit, quia vivo Clo-
dio Consul fuisset, & istius Prætoris furores
summa cum gloria fregisset: que quidem glo-
ria, quoniam jam istius morte sublata est, non
modo nihil prodest, sed obest etiam P. Clo-
dii mors Miloni, *n. 35. P. Clodii Præturam.*

Secunda causa, quam habuit Clodius, in-
sidiandi Miloni, fuit maximum odium P. Clo-
dii in Milonem; nullum Milonis in P. Clo-
dium umquam odium fuit, nisi commune:
quid enim odisset Clodium Milo, segetem
(ut jam dictum est,) ac materiam suæ glo-
riæ? Milonem oderat Clodius, defensorem
Ciceronis, repressorem scelerum, accusato-
rem suum. *n. 36. Ac si valuit odium.*

Tertia causa, quam habuit Clodius, insidiandi Miloni, fuit consueta violentia: nam Clodius sæpe vim fecit, numquam Milo. Clodius vim fecit, quando Ciceronem vi, non iusta causa, eiecit; quando pene Hortensium, ipsum vero Vibienum, qui Cicero- ni aderant, interfecit: quando socius Cati- linae fuit: quando insidiatus Pompejo, & Cicero- ni est; quando Papirium necavit, & nuper rursus pene Ciceronem. Atque inci- sim hæc Orator congerit, ut majorem argu- mento vim addat. *n. 37. Reliquum est.*

Milo adeo vim numquam fecit; ut multas occasiones (quas repetitio enumerat) occi- dendi Clodii prætermiserit. Nam Milo po- tuit impune occidere Clodium, quando re- vocanti Ciceronem toti Italiae, & clarissi- mis viris, Lentulo, Pompejo, de reditu Ci- ceronis legem ferentibus, restitit Clodius, crudelissima in foro cæde facta. *nu. 36. Quid simile Milonis.*

Potuit occidere opportuno tempore & lo- co, & omnium honorum voto; quando Clo- dius impetum fecit in Pompejum, & a M. Antonio pene confectus est, aut in comitiis ab ipso Milone fugatus ad Tiberim: *nu. 41. quid? privato Milone.*

Concludit Cicero pulcherrime a majori ad minus, Milonem non attulisse vim aut ne- cem Clodio, *n. 42. quem igitur.* Confirmatur Conclusio ab imminente comitorum die, quo quidem tempore Milo, & omnes qui sa- pienter Consulatum petunt, offendere fra- gilem populum metuunt, aliqua vi aut
cæde

cæde relata , *Ibidem . præsertim iudices .*

4. Causa, quam habuit Clodius, insidian-
di Miloni, fuit impunitas, quam Clodius
sperabat, quippe qui sæpe judicia pœnasque
contemplerat: Milo hanc non sperabat, qui
etiam nunc reus est facti, aut præclari, si
perniciosum civem sustulit, aut certe ne-
cessarii, si vitam suam defendit, *num. 44.*
quid? quod caput .

Hæc impunitatis spes confirmatur verbis,
ac confessione ipsius Clodii, per præteritio-
nem, & apostropham ad iudices, *n. 45. sed*
quid ego. Ipsa vero confessio convicta est duo-
bus adjunctis, temporis, & loci. Ac tempo-
ris quidem: quia tertio ipso die, quo dixerat
Clodius periturum Milonem, ipse ex urbe
profectus est, sine causa, cum causa etiam
remanendi, nempe ut concitatum concio-
nem suam sedaret. At Miloni proficiscendi
isto die Lanuvium non solum causa, sed et-
iam necessitas fuit, ob statuta sacrificia. *Ib.*
quemadmodum igitur. Deinde scivit Clodius
facillime ex Patina, aliisque permultis, Mi-
lonem fore eo die in via: cum de reditu Clo-
dii nihil suspicari potuit Milo; quantumvis
quæsierit, *n. 47. quid si ut ille .*

Nam quod Arrius, & Cassinius dicunt
corruptos a Milone, ut id sciret, servos Clo-
dii; id quidem licentia concedit Cicero: ve-
rum istorum hominum testimonio, qui comi-
tes sunt Clodii, & antea etiam fallum dixe-
runt, elevat. *Ibid. Milo de Clodii .*

Quin horum testimonia pro se Cicero, ac
pro Milone interpretatur: quia si Clodius in
Alba-

Albano fuit isto die mansurus propter Cyri mortem; igitur Miloni, & Ciceroni (quem auctorem cædis faciunt advertarii, estque parva digressio) reditus Clodii fuit ignotus. *n. 48. Videte iudices.* Igitur Clodius, quando quidem non mansit in Albano, revera rediit Romam non propter mortem Cyri, quem pridie morientem reliquerat; sed ad insidiandum Miloni, quem appropinquare audiebat, *n. 49. nunc persequar.* Confirmatur, & patet ipsa res (etiam concessione) ex festinatione Clodii, *n. 50. sit ita factum.* Contra absolvitur Milo omni suspitione insidiarum a loco, & tempore, quia hic si de insidiis cogitasset, noctu substitisset ad monumentum Basilii (invidioso scilicet loco, & tempore suspicioso ad cædem Clodii) neque illi ante fundum occurisset, *n. 51. noctu invidioso.* Itaque perspicua repetitione argumentorum superius allatorum concludit Otor probabiles esse insidias Clodii, non Milonis. *n. 52. Video adhuc constare.* Jam vero superior confessio Clodii convicta est altero adjuncto loci, seu pugnae, qui aptior fuit Clodio, quam Miloni, mirifice exprimit hunc locum Cicero per hypotyposim, & comparisonem ab adjunctis, comitatu, facultate, & tempore. *n. 54. Videamus nunc.*

Digreditur Cicero, & respondet ad tres prolepses: ad primam, victus est Clodius; quia effeminatus, & inscitus dux: vicit Milo, quia vir providus, nec imparatus ab insidiis. Adde incertos exitus pugnarum. *n. 57. Cur igitur victus est.* Ad secundum, Milo servos manu-

manumisit; quia ab his defensus: quamquam libertas, quod fortiter dixit Cato, non est præmium his servis satis magnum. Porro non metuit Milo, ne hi servi in quæstionem darentur, quia tormentis, & quæstione non est opus, ubi facti confessio est. *n. 58. Cur igitur eos.* Ad tertiam, quæstiones habitæ ab Appio de servis Clodii nihil urget Milonem: quia non licet contra dominum quæri de servo (in quo verum inveniri non potest) multo minus licet quæri de servo contra domini inimicum: deinde quæstiones has faceta ironia, complexione, prosopopœja Cicero refellit a persona Appii, & ejus modo quærendi non legitimo, *n. 60. Sed quæstiones.*

Redit ex digressionem: postquam scita arte opposuit insidiatorem Miloni Clodium ab adjunctis temporis, & loci; nunc amplius a consequentibus, & signis exterioribus (quæ sunt quædam facti vestigia) purgat Milonem. In primis ejus fiduciam prædicat, quæ se in urbem reddidit, & conscientię vim calide Orator auctoritate Senatus munit. *n. 62. Quod si nondum.*

Deinde effert Milonis fortitudinem, quæ sparsos de se rumores inimicorum, & imperitorum sustinuit, contempsitque. *n. 64. An vero oblii.* Atque ex his rumoribus opportune iterum digreditur in suspiciones Gn. Pompeji (hunc virum operose emollit, & conciliare studet Miloni) quas suspiciones elevat. 1. a persona Licinii, & furiosorum servorum. *n. 66. Laudabam equi. lem. 2.* A falsitate plurium ejusmodi rumorum de Milone.

n.67. Oppugnata domus 3. A consilio, ac testimonio ipsius Pompeji, qui arma non contra Milonis insidias, sed contra adversariorum vim paravit, ad conservandam Remp.*n.68.*

Qui. si tamen. 4. A probata toties, & postea etiam profutura fortasse in civili metu, fortis Milonis fide, atque animo erga Pompejum, *n.69. quod si Miloni. 5.* A præjudicio Pompeji, qui quandoquidem potuit ante iudicium, aut etiam sine iudicio in Milonem animadvertere, sane non censendus est nunc contra eum collocasse præsidium in foro; sed contra concionem Clodianorum, ut iudices libere iudicare possint in hac causa, quid sentiant. *n.71.*

Quamquam quis hoc.

Propositionis secundum argumentum, *Miloni est gloriosum occidisse sceleratum virum, & perniciosum civem Reip.* hoc syllogismo exponitur: Gloriosum est virum sceleratum occidere: sed Clodius fuit vir sceleratus & perniciosus civis Reip. igitur Miloni est gloriosum, occidisse sceleratum virum, & perniciosum civem Reip.

Syllogismi Major amplificatur insigni profopopæja Milonis, qui gloriatur se exemplo clarorum virorum occidisse perniciosiorem civem, quam fuerit Sp. Melius, aut T. Gracchus. *n.73. Nec vero me.*

Minor multa scelera Clodii, supra, ac violationes legum, injuriasque civium Romanorum, coacervatim, & frequenti repetitione recenset. *Ibid. Sed cum auderet.* Præfertim amplificatione per incrementum, & hypotyposim ostendit patientiam populi

Roma-

O R A T I O XXXVIII. 459

Romani, ex iis, qui nefarie facturus fuerit Clodius, si prætor fuisset. *n. 77. Quamquam hæc quidem*. Complexio constat iterata profopœja Milonis, qui præfert mortem Clodii non modo sibi gloriosam, sed etiam toti Reip. salutarem & jucundam. *num. 78. Quamobrem si*. Auget, & accumulatur Orator Milonis laudem comparatione futuri Consulatus Milonis, quem jam omnes optant; & Præturæ Clodii, quam metuebat civitas, & boni oderant. *n. 79. Mandate hæc*. Istum vero metum atque odium civitatis exprimit profopœja: nam si ab inferis revocari posset Clodius, ut esset prætor, nullus omnino, nec ipse Pompejus id faceret. *n. 80. Quin hoc attendite*. Hinc ad iudices se convertit Cicero, ac bene sperare Milonem jubet ab iis, quos conservavit, vel qui Clodium sublatum gaudent, præmia etiam, exemplo Græcorum, expectare jubet in grata civitate. *n. 81. Eius ergo mortis*. Sin ista merces accidet, ipsum jubet numquam pœnitere facti: quia fortis viri est, proposita invidia, morte, pœna, nihil segnius Remp. defendere. *n. 82. Quamquam hoc animo*. Verum altius effert Orator gloriam Milonis, & magno artificio divinum efficit hujus facinus, perinde quasi non singulari Milonis virtute, ac manu, sed Deorum numine, ac vi interfectus sit Clodius ad summam populi Rom. felicitatem. *n. 84. Sed hujus beneficii*. Cælestem enim esse vim demonstrat Cicero, quæ Romano imperio provideat, ac in scelera animadvertat. *n. 85. Hæc est profecto*.

Testes appellat hujus rei tumulos, & sacras aras Deorum, quia Clodius in conspectu montis Albani, ubi lucos exciderat, ante oculos Jovis Latialis, aut sacrarium bonæ Deæ, quam violarat, occisus est. *num.86. Non est humano.*

Confirmat illam vim divinam a consequentibus: quod negatus sit Clodio post mortem honor sepulturæ. *n.78. Nec vero non.*

Confirmat etiam ex misera populi Rom. fortuna isto anno futura, quam exaggerat enumeratione seu anacephalæosi scelerum Clodii (nisi hoc consilium Deorum fuisset, ut Milo Clodium necaret. *n.88. Dura mihi.* Augetur ista divina providentia, seu populi Rom. felicitas, quod nullus, præter Milonem, satis fortis Consul fuisset, qui Prætorum istum coereret. *n.90. An Consules.* Sed maxime augetur hac comparatione Minorum: si mortuus Clodius incendit curiam (de qua est definitio, & affectus doloris,) & omnia permiscet; quanto magis si vivus esset Prætor. *N.91. An illæ prætor.*

A N N O T A T I O .

Contentio vult non tantum jure occisum esse Clodium a Milone, sed magna etiam hujus gloria. Quod ut persuadeat Orator, argumenta subtilius excogitat, eaque miro artificio disponit: solícite primum emolians præjudicia, & rem narrans, callide, tum quæ sunt adversa Miloni, vel caute supprimen, vel emolians sapienter (præsertim suspiciones Cn. Pompeji) vel etiam

iam silenter pro sua causa interpretans, ad irridiam adversariorum. Sic vero sua confirmat, ut sententiarum pondere, & amplificationum vi, sensim se insinuet in benevolentiam iudicum, & Consulis Pompeji, vel opportuna digressione prolepses eleuet, vel a persona Milonis abstrahens orationem, excurret in thesim, quæ faveat: denique ingeniosa est hujus contentions machina, quam juvat fortasse enucleatius expendere. Hujus igitur causæ status cum sit conjecturalis, an Miloni insidiatus sit Clodius, recte Orator veritatem indagat ex proposito fine Clodii, seu concepta utilitatis spe ex Milonis cæde: contra, ostendit nullum fuisse Miloni propositum finem occidendi Clodii, ut ex negatione causæ finalis, negatio effectus colligatur. Deinde ad causam finalem addit odium Clodii in Milonem, violationem, impunitatis spem, convictum ipso tempore & loco testimonium: quæ longe a Milone removet Cicero: nam Milo Clodium non odit matrem, ac segetem suæ gloriæ, a vi semper abhorruit: prætermisissis tot occasionibus occidendi Clodii: impunitatem numquam speravit jam reus iudicii: tempore, & loco iniquiore pugnavit. His accedit Milonis securitas, ac imperterrita revertendi in urbem fiducia, ex fortitudine, & magna vi conscientie suæ concepta: quibus maxime conjectura cædis tollitur. Itaque tota hæc de insidiis quæstio (quæ propria est hujus causæ) ex triplici capite ducta, & tractata est; 1. ex causis finalibus utriusque personæ, Clodii, & Milonis. 2. Ex facultate insidiarum, atque adjunctis, præsertim loci, temporis. 3. Ex consequentibus, seu certa Milonis conscientia. Ve-

rum major artifex Orator non est contentus probasse jus Milonis in occidendo infidiatore Clodio, sed forti Miloni insuper vertit gloriæ, quod sceleratum virum & perniciosum Reip. civem sustulerit. Cujus gloriæ, ac fortitudinis prima semina jecit passim in priore argumentatione, nunc ample, & aperte Milonem inducit profopopæja gloriantem hoc facinus, & coniectis in cumulum sceleribus Clodii, hanc cædem ostendit approbari communi sensu civium, & senatus & Cn. Pompeji, & ipsorum Deorum, qui Romano imperio, ac felicitati Reip. provident.

P E R O R A T I O .

Peroratio est insigniter ad commiserationem Milonis composita, 1. Apostropha ad iudices, seu deprecatione, ut forti viro misericordiam tribuant: subiecta comparatione gladiatorum, quorum timidos, & supplices odiisse solemus, fortes, & generosos fervare cupimus. *n. 93. Sed jam satis.* 2. Profopopæja Milonis, qui commemorat non ingrata Reipub. & Ciceroni, sua merita, & susceptos labores, nulla spe, aut mercede alia sibi proposita, præter hanc laudis atque gloriæ, sublato Clodio. *n. 94. Me quidem iudices.* 3. Altera profopopæja Ciceronis, qui testatur Miloni amorem suum, in primis dolore, si per eos iudices, quos semper habuit amicissimos, & quibus non poterit irasci, fortis vir Milo a se divelletur. *n. 100. Hac tu mecum.* Quamquam se solabitur Cicero recordatione nullius officii, vel periculi, vel

O R A T I O XXXVIII. 453

mortis Milonis causa prætermiffæ; aut jam prætermittendæ, quando sibi mori fatius est quam Milonem perire. *n. 101. nunc me uia.* Iterum commendata Milonis fortitudine, qui nec lacrymis Ciceronis movetur, iudices obtestatur, atq; adstantes in foro milites appellat, ut tam fortem virum servant in patria. *n. 102. His lacrymis.* Deinde exclamat, dolet, queritur, dubitat quid responsurus sit liberis, & Q. Fratri, si Milonem, a quo per iudices revocatus est in patriam, retinere in patria per eosdem iudices sibi amicissimos non possit. *n. 103. O me miserum.* Exaggerat dolorem suum Orator a suo reditu, extincta conjuratione Catilinæ; instans apud iudices, ne suus ille in patriam reditus acerbior sit ipso discessu, aut etiam voto, ut vivat P. Clodius, Prætor, Consul, Dictator. *n. 104.*

Redit ad Milonis fortitudinem, quam iterum, iterumque admiratur, ac feliciter in grata patria conservandam exclamat. *n. 105. O Dii immortales.* Denique dolorem lacrymis abruptit, & postremo iudices orat a persona Cn. Pompeji. *N. 106. Sed finis sit.*

A N N O T A T I O.

Maxime artificiosus est hujus orationis exitus. Videbat Orator contumaciam Milonis qui huic de se iudicio non reorum more affuit mutata veste, & coma, sed infracto vultu, unde iudices erant offensi, igitur callide Cicero hanc Milonis contumaciam virtute fortitudinis prætexit, & aperta insinuatione commendavit apud Iudices,

& milites, qui presidebant. Atque Milo ista animi magnitudine misericordiam non implorat, ut multo magis dignus illa videri possit: sed res suas pro patria fortiter gestas, meritaque recenset, pro quibus nullum desiderat præmium, nisi gloriam toto jam orbe sibi partam ex cæde Clodii: quæ quidem merces virorum est fortium, quidquid adversi contigerit. Cicero istum animum Milonis satis laudare non potest, & a quo est ista magis divina virtus, eo majore dolore ab ipso divellitur: gaudet nullum a se amoris, aut studii officium forti viro defuisse; paratus suo capite quamcumque fortunam Milonis levare. Jam vero Judices quos habet amicissimos, & milites etiam atque etiam obsecrat, ne magnanimum virum, & patriæ natum expellant e patria. Sed hoc etiam fortasse artis fuit, ut Orator teneriores doloris sensus exprimat lacrymis, exclamationibus, prosopopœiis, deprecationibus, ut magis ex opposito constet Milonis fortitudo, qui his mollibus amicitie affectibus non moveatur. Et quia præcipue hæc gloriæ Milonis passim tota oratione, etiam exordio, proposita est Ciceroni; Ita illam in peroratione prosequi maxime voluit, ut demum fortissimus vir, qui toties Ciceronem, qui patriam, qui se contra insidiatorem, ac sceleratum virum defendisset, & perniciosissimo cive Remp. liberasset, judicio absolveretur.

PRO C. RABIRIO POSTHUMO.

Argumentum , Quæstio , Stylus .

P Tolomæus Auletes Alexandriae Rex ob crudelitatem, & avaritiam regno pulsus a civibus Romam venit, & auxilium petit a Senatu. Ictum cum eo fœdus, reductioque Lentulo Ciliciæ Proconsuli Senatus auctoritate mandata est. Verum consultis Sibyllæ oraculis invenerunt Decemviri Regem Ægypti dolosis artibus aliquando Romam esse venturum: si auxilium peteret, fœdus cum eo facerent, ne tamen eum reducerent cum exercitu. Quare Lentulus Regis reducendi provinciam, quam & auctoritate Senatus, & sorte habebat, interposita religione sine ulla dubitatione deposuit. Nihilominus Rex instabat, multique senatores, incertum an ejus pecunia corrupti, eo propendebant, ut sine armis per legatos reduceretur; sed obsistentibus partim Alexandriae legatis, partim principibus civitatis Pompejo, Crasso, Lentulo eam legationem per amicos magna ambitione captantibus, cum nihil impetraret, a C. Rabirio Posthumo equite Romano pecunias mutuas accepit, sive ut quod jactabatur corrumpere Senatam, sive ut subornaret sicarios qui legatos Alexandrinorum, & Dionem principem legationis occiderent, sive ut, quod postea docuit eventus, Gabinium Syriae Proconsulem magnis præmiis

ad opem sibi ferendam alliceret. Gabinius tribuit se mercenarium comitem Regi, signa contulit cum Alexandrinis, cepit Alexandriam, Ptolomeum restituit in regnum Ægypti, rejecto Archelao, quem sibi Regem acciverant. Revocatus e provincia Gabinius, accusante C. Memmio, defendente Cicerone, qui sequestre Pompejo paucis ante diebus in gratiam redierat lege Julia repetundarum damnatus est. Eaque lis decem talentum millibus (quam summam a Rege accepisse dicebatur) est æstimata. Sed cum is nec prædes dedisset, nec tantum ex ejus bonis, quanta summa litis fuerat, redigi potuisset, diem dixit Memmius accusator C. Rabirio Posthumo eo nomine, quod quodam legis Juliae capite cautum esset ut si nec prædes dedisset is, cui lis fuisset æstimata, nec summa litis ex ejus bonis publicatis colligi potuisset, tum demum inquireretur in eum, ad quem ea pecunia pervenerat. C. Rabirius autem promissæ pecuniæ, qua Gabinius Regem Ptolomeum in regnum restituit, particeps credebatur, eaque causa non erat separata a priore, sed quasi quædam appendicula causa judicata atque damnata. Abrah.

Quæstio est in genere judiciali an C. Rabirius Posthumus teneatur eo capite legis Juliae, quo ea pecunia pervenerit. Stylus tenuis, subinde amplior.

S Y N O P S I S.

Exponitur plures quam in exordio, error Posthumi, in credenda Regi pecunia.

NARRATIO.

Lapsus est imprudentia Posthumus, at misericordia exrigendus a iudicibus: quia istius erroris causa sit partim fortuna, seu incerta Regis perfidia, partim studium imitandi patrem suum.

EXORDIUM.

1. ARGUMENTUM.

Posthumus non tenetur eo capite legi Juliae, pro ea pecunia pervenerit.

2. ARGUMENTUM.

Est se juncta a Gabinio, qui condemnatus est.

ARGUMENTUM.

PROPOSITIO.

NARRATIO.

EXORDIUM.

1. ARGUMENTUM.

V 6

AM-

Est hoc novum se praeter iudiciorum morem, accusari equitem Romanum eo capite legis Juliae, quod ea pecunia pervenerit; quando in estimandis litibus praetatus non est, neque a r. ste, neque ab accusatore, neque ullo de iure modo: ergo Posthumus iusta est se juncta a Gabinio, qui condemnatus est.

2. ARGUMENTUM.

Fuerit ei pecunia corruptus Senatus, quod ad Posthumum nec enim hic Senatoribus dedit pecuniam, sed Rex ipse, qui hos corrumpit; ergo Posthumi causa est se juncta a Senatu, quia corruptus ea pecunia dicitur.

Infrima ratione nititur accusator Memmii, cum Posthumi, Senatusque causam eandem facit, quæ diversa maxime est. Nam ponamus, quod et duobus) Senatum fuisse corruptum; non tamen ipse Posthumi nus corrupit; sed solummodo pecuniam Regi amico dedit, nesciens, an ista pecunia sic corrumpere Senatam: si cui quilibet pecuniam dat, non querit, in qua ratione, qui accipit, rogaturus illam pecuniam sit.

1. ARGUMENTAT.
AMPLIFIC. ET AFFECT.

O inoffensam, ac novam accusationem Memmij? neque enim quemquam vidit in qua in Cicerone veritas in usu iudiciorum accusat sine appellatione, sine teste, sine accusatore. Adde, Posthumi et eques Romanus, ista de re profundis lege liber: pro quod iure, se libertatē vendi se imperatores Romani scire furit, & iam esse debent. In hac causa Posthumi, ne quid iure de jure dicitur. Praeterea quæ obicit accusator Memmii, ut de pecunia, quæ a Gabinio ad Posthumi pervenit, ut de procuratore, ut de pallio, ut de pecunia ex Decurionibus, ut de testibus Alexandrinis, levia sint argumenta: ille dicit maxime iniquum accusari Posthumi proprio iudicio, non communem Gabinio.

ARGUMENTAT.

Inops est Posthumi, nisi maxima Cæsaris liberalitate conservetur: quis igitur iudicium, neglecto Cæsare, cui Posthumi est charus, ab eo esse vivo pecunia neciam adventitia sperat, cui sua non redditur? propterea Cicerone commovere nescit a forte Posthumi, unde sic, ac de Cæsare opinari meriti; eumque iudicibus commendat.

PEROR.

EXOR.

E X O R D I U M .

E Rrorem fatetur Cicero cum Posthumus, excusat tamen ab eventu, seu incerta Regis perfidia, cui ille pecunias commisit: *n. 1. si quis est.* Excusat etiam communi filiorum studio, ut patres suos imitentur in qua arte illi præstiterunt, adjuncta deprecatione ad iudices, ne gravius affligant errore lapsum hominem, *N. 2. sed etiamsi.*

A N N O T A T I O .

In præmio operam dat Cicero, ut Posthumus, suam in credenda Regis pecunia temeritatem consentienti, iudices accusatoris acerba criminatione alienos reconciliet. Ejus quoque temeritatis excusationem aliquam elicit ex imitatione communi: patrum enim, certis præsertim in studiis, omnes filii fere vestigia sequuntur. Itaque in hoc exordio lenes sunt etiam motus, seu primum insectantur iudices ad commiserationem Posthumi.

N A R R A T I O .

E Xponit 1. quopacto, natura duce, Posthumus non solum in re mercaturis augenda, sed in amicis quoque locupletandis, cum magnitudine animi, tum liberalitate, vitam patris, & consuetudinem expresserit, *N. 3. fuit enī pueris:* Exponit 2. quibus causis pecunias suas Regi expulso crediderit: nempe nihil

470 PRO C. RABIRIO POSTHUMO
hil bandius Rege Posthumo nihil benignius
fuit; & jam hic longius processerat dare,
quam ut desisteret, N. 4. *pulsus in eversum regno.*

A N N O T A T I O .

*Narratio confirmati in similitudinem E. E. et alii:
nam ut supra Orator excusavit Posthumum a
fortuna, cum dixit ut splendorque effacere, ut
consilia eventis ponderemus sic hoc loco eandem
excusat ab imitatione patrum, in quam nos deli-
cit ipsa natura. Adde quod etiam adijuntur,
propter quae Posthumus non potuit in opem
credere.*

C O N T E N T I I O N N I S

Propositio ; & Distributio.

Contentionis propositio est: C. Rabirius
non tenetur eo capite legis Juliae, quo
ea pecunia pervenerit .

Distributio , i. Quia Rabirii causa est fe-
juncta a Senatu; qui corruptus ea pecunia
dicitur . 2. quia est sejuncta a Gabimio qui
condemnatus est .

C O N T E N T I I O N N I S

Argumentatio , Amplificatio , Affectus.

Propositionis primum argumentum, *Ra-
birii causa est sejuncta a Senatu, qui corrup-
tus ea pecunia dicitur, hoc brevi Enthyme-
mate*

mate vibrat Orator : Fuerit ea pecunia corruptus senatus, quid ad Posthumum ? Nec enim hic senatoribus dedit pecuniam, sed Rex ipse, qui hos corruptit : ergo Rabirii causa est sejuncta a senatu, qui corruptus ea pecunia dicitur.

Antecedens Cicero ita probat primum, ut senatum vacare culpa significet, in quo benevolentiam captat a senatoribus iudicibus; deinde, ut si commissum id sit, expertem atque inscium ejus criminis Rabirium ostendat similitudine: quia cum hic pecuniam Regi dabat, qua ille eam in re consumeret, nec scire potuit, nec debuit quærere. *n. 6. Hinc primum exoritur*. Consequens subjicitur reprehenso C. Memmio. *n. 7. Quamobrem neque*.

Propositionis secundum argumentum, Rabirii causa est sejuncta a Gabinio, qui condemnatus est, pari Entymemate torquet Orator : Est hoc novum, & præter judiciorum morem, accusari Equitem Romanum eo capite legis Juliæ, quo ea pecunia pervenerit, quando in æstimandis litibus appellatus non est, neque a teste, neque ab accusatore, neque ullo denique modo : ergo Rabirii causa est sejuncta a Gabinio, qui condemnatus est.

Antecedens amplificatur 1. per exclamationem, & subjectionem ex diuturno usu Ciceronis in judiciis. *N. 8. Quod si item*.

Amplificatur 2. per dialogismum ex ipso iudicum officio, qui non judicare debent Posthumum ea lege, qua non modo ipse, sed totus etiam Equester ordo solutus, ac liber est. *N. 11. Hic jam, iudices*. Amplificatur 3.

apostropha, seu cohortatione ad senatores, magna fide, & constantia jus Equitum servant: ipsi enim senatores, Pompejo iterum Consule, cum essent in senatu, qui Equestrem ordinem lege Julia, de repetundis teneri vellent, æquitate adducti, quo minus quidquam novaretur, obstiterunt. N. 13. *Hic ego nunc.*

Amplificatur 4. simili apostropha, seu cohortatione ad equites Romanos ut tueri velint jus suum, id est, ne quis illos lege de repetundis accusare possit: hoc enim jam jus tentatur, uno Equite Romano, in iudicium vocato; qui, si damnatur, erit cur eandem sibi quisque calamitatem pertimescat. Addit pro sua in hunc ordinem charitate. Cicero testimonium Glauciæ, & Majorum Equitum exemplum, qui M. Druso, Equestrem ordinem nova lege, de acceptis ob rem judicatam pecuniis, alligare conanti, summa constantia resistere. N. 14. *Quid vos Equites.*

Digreditur Orator ad confutandum extra causam accusatorem Memmium. 1. Hic objicit pecuniam ad Posthumum a Gabinio pervenisse, quia Gabinium, ut Regem reduceret, Posthumus impulit. Refellit Cicero: quid opus fuit impullore, aut suasore ullo, cum avaro homini Gabinio (ut dixit, & iudicibus persuasit Memmius) decem millia talentorum, ut regem reduceret, promissa sint? Adde Gabinii confessionem, qui se reduxisse Ptolomæum dicebat utilitate Reipub. & legis permissione & cupiditate gloriæ. n. 19. *Tu, inquit Gabinium.* 2. Objicit Mem-

Memmius Diæcetem fuisse Posthumum, id est, procuratorem, & dispensatorem regium: quo in munere, cum ex decumis pecuniam Gabinio colligeret, sibi quoque ipse collegit. Contra, ostendit Cicero (& pluribus infra) Posthumum in hac procuratione, carcerem, molestias, egestatem pertulisse; tantum abest ut sibi lucrum collegerit. Nunc fatetur, atque arguit Cicero stultitiam Posthumi, qui cum Eques esset Romanus, se, ac libertatem tradidit Regi Ægyptio; verumtamen hanc stultitiam, tum exemplo doctorum virorum, Platonis, Callisthenis, Demetrii, tum alia majore imprudentia, qua pecunias Ptolomæo credidit, eluendam putat. *N. 22. At Diæcetes.* 3. Memmius pallium objicit Posthumo, non alia ratione quam lucri, & pecuniæ. Est eadem semper, inquit Cicero, temeritas Posthumi; imo jam necessitas mutandi vestitus, tum ut isto munere suscepto Diæcetes fungeretur Alexandria, tum ut imperanti Regi pareret. Cæterum quotidiano exemplo multorum, (quod etiam in statuis videtur) & P. Rutilii potuit Rabirius pallium sumere pro tempore, & spe aliquando ad fortunas suas perveniendi. *Num. 26. Itaque objiciat.*

4. Objicit Memmius, dum Gabinio pecuniam Posthumus cogeret, ex decumis imperatorum pecuniam sibi coegisse. Refellit Cicero hoc dilemmate: Si, ut vult Memmius, pecuniam sibi collegit Posthumus; utrum eam sumpsit ex decem millibus talentis Gabinio promissis, an præter illa decem millia,
 novam

474 PRO C. RABIRIO POSTHUMO
novam sibi pecuniam collegit? Si ex Gabi-
nii pecunia, id est ex decumis eam sumpsit;
at homo, ut ipse ait Memmius, avarissimus
non tulisset. Sin præter decumas, centensimam
exegit; ut, quæ decem millia esse debebant,
fierent, addita centensima, undecim millia
talentorum: quis credat, tam gravi onore
tributorum, tantum præterea oneris imponi
suis, Regem esse passum? *n. 30. At ex hoc ipso.*
5. Pecuniam ad Posthumum pervenisse, te-
stibus Alexandrinis legatis probavit Mem-
mius. At hi non dixerunt in Gabinium, cu-
jus ea nomine redacta pecunia est; cur iis
dicere liceat in Posthumum, qui redegit?
Non patitur id judiciorum consuetudo. Te-
stium autem istorum fidem dialogismo reji-
cit Cicero; tum quia Græci sunt, tum quia se-
mel jam mentiti sunt. Ubi parva digressio-
ne causam interfecit, cur in gratiam redierit
cum Gabinio. *n. 31. Adeunt testes legati.*

Confutato Memmio redit Cicero ad ante-
cedens propositi Enthymematis, scilicet non
posse accusari aut damnari Posthumum, eo
capite legis Juliæ, quo pecunia pervenerit.
Atque amplificatur *5.* idem antecedens ex
perverso hoc judicio: nec enim Posthumus
aliorum more, rei Gabinii (qui pecuniam
a Rege accepit, & iuste damnatus est) judi-
cio accusatur; sed proprio judicio accusatur,
quod crediderit pecuniam Regi, nec eam
recepit. *n. 37. Lites quo.*

Quo dicit Memmius, recepisse Posthu-
mum pecuniam, sed abscondisse, deinde ex pe-
cunia dominatum esse Alexandriae; tum per-
mutaf-

mutasse illam pecuniam cum aliis mercibus. Cicero refellit primū a causa, quæ Posthumus fuit nulla dissimulandi pecuniam; secundum refellit ex carcere, molestiis, egestate, quam pertulit Alexandriæ; tertium refellit ex levitate rumorum, sermonibusq; malevolorum, cum revera Posthumus egens sit, ut mox dicetur in peroratione. n. 39. *At habet, & celat.*

A N N O T A T I O.

Memmius (uti tradit Manutius) duo crimina Rabirio objiciebat: unum, quod Senatum corrupisset; alterum, quod ejus pecuniæ pars quam Gabinius ob restitutionem Ptolomei regis acceperat ad ipsum pervenisset, quo nomine in iudicium ex lege Julia de repetundis vocabatur. Quod ad senatum attinet, objectionem illam Cicero refellit, causam Rabirii a Senatu sejunctam ostendens. Et hoc maxime utitur argumento, quod quamquam Senatus corruptus esset (id quod non concedit) tamen eo nomine in crimen vocari Rabirius non debuit: quia pecuniam illam Regi dederit, non Senatoribus, ut eos corrumpere. Jam contra alterum crimen sic Cicero disputat. Sic hæc lex Julia, ut (quandoquidem damnatus Gabinius nec prædes dederit, nec ex ejus bonis quanta summa litium fuerit, populus receperit,) inquirere oporteat in eum ad quem ea pecunia pervenerit; non tamen illico potest Memmius accusare Posthumum, quasi ad neminem magis ea suspicio pecuniæ pervenerit: nemo enim unquam propter ea legis verba, quo pecunia pervenisset, causam dixit, qui in æstimandis

476 PRO C. RABIRIO POSTHUMO
*mandis litibus appellatus non esset ; Posthumus
autem appellatus non est , neque a teste , neque
ab accusatore , neque ullo denique modo . An igitur
novo iudicandi more primus accusabitur
Eques Romanus . Quanto equitum Romano-
rum istud est ius , ne quis eos , lege de repetundis ,
accusare possit . Quare gemina apostropha O a-
tor , tum iudices , ac Senatores , tum Equites
Romanos accendit contra accusatorem Mem-
mium , atque hac occasione alia illius argumenta
levissima diluit . Denique Cicero queritur ac-
cusari Posthumum non communibus factis , & ju-
diciis cum reo Gabinio (ut sit quasi quedam ap-
pendicula causæ iudicatæ atque damnatæ) sed
proprio iudicio accusari levissime & ex conjectu-
ris . Ex his patet hanc contentionem magis niti
confutatione adversarii , quam confirmatione ar-
gumentorum : cum enim accusator levissimis pro-
baret argumentis , magnam a Gabinio pecuniam
pervenisse ad Posthumum ; Cicero totus est in iis
refellendis . Pergit interim jacere semina duo-
rum affectuum (quos in proœmio inchoavit , ab-
solvet in peroratione) invidiæ in Memmium ac-
cusatorem iniquum , & misericordiæ in cala-
mitosum Posthumum Equitem Rom.*

P E R O R A T I O .

Cicero primum inopiam Posthumi sum-
mam Iudicibus commendat a persona
Cæsaris , qui maxima liberalitate Eque-
strem Posthumo dignitatem conservat . Nu-
41. *Verum autem , Iudices .*

Amplificat Orator , ac eximie prædicat
hanc

hanc C. Cæsaris liberalitatem præ cæteris virtutibus: ut Cæsaris laus, & salus Posthumi Judicibus carior sit, quod hic a tanto viro foveatur. *n. 42. Multa equidem.* Prosequitur Orator contra adversarios majori affectu inopiam Posthumi, quæ tanta est, ut nemo ejus bona nummo Sestertio sibi addici velit. *n. 45. Satis multa.* Deinde a persona, seu probitate, ac fide Posthumi vehementer Judices obsecrat, ne adventitia pecunia petatur ab eo, cui sua non redditur, *u. 46. o miserum me.*

Tertio a persona sua Cicero Judices ad misericordiam adducit, exhibendo non solum lacrymas suas, ac dolorem ex calamitate, & miseria optimi viri, sed commemorando etiam merita Posthumi erga se. *nu. 47. Sed jam quoniam.*

A N N O T A T I O.

Quod a principio expetiit Orator, majore vehementia evincit, & obtinet in hoc artificioso orationis exitu, nam suspicionem magna pecunia, quam a Gabinio pervenisse ad Posthumum dicebat iniquus accusator Memmius, maxime removet, proposita egestate Posthumi, quæ etiam egestas magis ostenditur opposita, ac descripta C. Cæsaris liberalitate. Affectum vero misericordiæ in Posthumum apte conficit a persona Cæsaris, & Posthumi, & sua; gratiam Cæsaris; probitatem Posthumi, dolorem suum Judicibus probando.

P R O M. M A R C E L L O .

Argumentum , Quæstio , Stylus .

Marcellus gesto Consulatu, & virtute clarus, civili bello Pompejum secutus est: victusque Pharsalica pugna, neque cum suis, qui bellum in Africa renovandum putarunt sua consilia conjunxit, neque ad Cæsarem victorem impetrandæ veniæ causa, suppliciter ire voluit. Mitylenas, urbem a bello, & a belli suspitione remotam, se contulit: ibi satis diu, nullo revertendi in patriam studio, commoratus, cum in publica calamitate conscientia se mentis optimæ consolaretur, & in literis viveret, reditum ei Senatus a Cæsare impetravit, hac ratione: cum in Senatu a L. Pisone mentio facta esset de Marcello, & cum C. Marcellus ejus frater se ad Cæsaris pedes abjecisset, cunctus Senatus consurrexit, & ad Cæsarem suppliciter accessit. Tum Cæsar repente præter spem dixit, se Senatui roganti de Marcello non esse negaturum, tametsi dolores, & acerbitates tulisset ab isto viro, & jam parta pace, aliquorum insidias timeret. Cæterum adiecit se sibi & gloriæ satis vixisse. Cicero, qui statuerat in perpetuum tacere, non potuit non gratias agere Cæsari pro tanta magnitudine animi, & clementia: & quamquam propter Marcellum habita oratio sit, ad conciliandam tamen, & colligendam Cæsaris benevolentiam digreditur in eam partem ut de querela Cæsa-

479

Cæsaris, & suspitione insidiarum, dictisque
acurate disputet. Manut. Frig.

Questio hujus orationis est in genere demon-
strativo, an maxime Cæsaris clementia lau-
danda sit ob restitutum Marcellum.

Stylus elegans, concinnus, temperatus au-
reo, quod mire delectet Cæsarem, orationis
flumine.

S Y N O P S I S.

A Clementia Caesaris, quicum Cicero-
nem dicitur sic non patitur, tum, M.
Marcellum summam gloria restituit, si nul-
lum ac Senatim in xima omnium la-
titia restituit.

EXORDIUM.

Laudanda est maxi-
me Caesaris clementia,
ob restitutum hodie
Marcellum, simulque
Senatum.

PROPOSITIO.

Quia maxi-
me gloriosum
est Caesari re-
stituisse eum
hominem, si-
mulque Sena-
tum, a quibus
offensus fuit.

ARGUMENT.

Caesar maiorem ex restituto Marcio, si-
mulque Senatu, quam ex omnibus victo-
riis, laudem est consecutus: igitur maxi-
me gloriosum est Caesari, restituisse eum ho-
minem, simulque Senatum, a quibus offen-
sus fuit.

ARGUMENT.

1. Magnæ sunt victoriæ, ac bellicæ laudēs
 Cæsaris, at hæ sunt communicandæ natis
 a javanitus causis, præsertim fortunæ sola
 laus, ac virtus hodiernæ clementiæ, pro pria
 cæsarij Cæsaris. 2. Non sinit difficile Cæsari
 rii numeras gentes vincere, hosti vero par-
 care, & itaculam cohibere; ac laus, ac
 virtus, hæ merito, & res gestæ Cæsaris.
 Cæsar hæstentus victores vicit, at hodie quod
 est incredibile seipsum, seu ipsam victoriam.
 4. sapiens sinit: Cæsar, hodie seipsum, seu v-
 ctoriam vicit, pacis studio, & moderati one
 victoriæ: quando pacis auctore, & bonos
 viros, errore magis quam culpa lapsos, vi-
 ctorem non ferros, conservavit.

AMPLIFICAT. & AFFECTUS.

Quis, aut a quibus Cæsar timeat infidias?
 a suis, quibus dux edidit magna fuit? an a Ponti-
 piaris, quos conserva vit: sed sane Cæsar ti-
 mea infidias, it rano magis cavet vitæ suæ,
 quam vitæ omnium. salusque affectæ
 Reipmo Cæsar timeat casus humanos, quem
 omnis dolent non esse innumeralem.
 Vivit satis Cæsar? ita credo, sibi & naturæ
 prorebus gestis. Veru r hic vit cum sibi uni
 natavit, nec est natus; nondam vivere ce-
 pit. Non nondum gloriæ, nondum sibi. Nec
 eam a huc fundavit Kemp, nec eius gloria
 brevitate vitæ, sed immortalitate metien-
 dit, nec: ipse pacis auctora hu; pace fructus
 et.

CONF. QUERELÆ, AC DICT.
 CÆSARIS.

Cicero igitur gratias Cæsari pro clementia; as-
 fertque causas, quar: hoc ipse manere fugi-
 tur.

peroratio.

EXORDIUM.

Cicero reddit causam Senatui, cur ad hunc diem siluerit; nunc restituto Marcello, non possit non dicere. *N. 1. diuturni silentii.*

Ac perceptum dolorem suum auget ex absentia Marcelli, ut maiorem ex proximo ejus reditu lætitiā exprimat, apostropha ad Cæsarem. *nu. 2. M. enim Marcello.* Deinde auctoritatem Reip. redditam, & speciem pristini Senatus, ac maxime gloriam M. Marcelli optimi viri, prædicat ex tam insigni Cæsaris beneficio. *N. 3. intellectum est enim.*

ANNOTATIO.

Hoc exordium est ingeniose paratum a benevolentiam Cæsaris, cujus clementia Oratori vocem, Senatui spem, & M. Marcello salutem cum summa gloria, & omnium lætitiā conjunctam restituit.

CONTENTIONIS

Propositio, & Distributio.

Contentionis propositio est: Laudanda est maxime Cæsaris clementia, ob restitutum hodie Marcellum, simulq; Senatum.

Distributio, seu argumentum: quia maxime gloriosum est Cæsari restituisse eum hominem, simulq; Senatum, a quibus offensus fuit.

C O N-

C O N T E N T I O N I S

Argumentatio, Amplificatio, Affectus.

Propositionis argumentum: maxime gloriosum est Cæsari, restituisse eum hominem, simulque Senatum, a quibus offensus fuit, patet fuisse hoc Enthymemate: Cæsar majorem ex restituto Marcello, simulque senatu, quam ex omnibus victoriis laudem est consecutus: ergo maxime gloriosum est Cæsari, restituisse eum hominem, simulque senatum, a quibus offensus fuit. *nu. 4. nullius est tantum.*

Antecedens quatuor habet partes, ac dissimilem comparisonem victoriarum, & clementiæ; hac synopsis: 1. victoriæ non sunt propriæ Cæsari; at est propria clementia. 2. non fuit difficile Cæsari gentes vincere; at iracundiam. 3. Cæsar hætenus victores vicit, at hodie seipsum, seu ipsam victoriam. 4. sapientissime Cæsar hodie seipsum seu victoriam vicit, pacis studio, & moderatione victoriæ.

Prima pars Antecedentis: *Victoriæ non sunt propriæ Cæsari, ac est propria clementia*, subtili insinuatione effertur, & amplificatione per incrementum: nam primum Cicero bellicas laudes Cæsaris, victoriasque esse magnas ostendit, quibus ille omnes imperatores superat. *N. 6. scleo sæpe.*

Sed tamen paulo post, prudente quadam extenuatione, minores esse, audet fateri;

quod pluribus aliis coadjutoribus causis, etiam fortunæ, communicari soleant. N.16. *quæ quidem ego.*

Postea laudem clementiæ longe Orator maximam attollit, quæ cum aliis non est communis, sed propria uni Cæsari. N.7. *at vero hujus.*

Secunda pars Antecedentis, *Non fuit difficile Cæsari gentes vincere at iracundiam*, efferitur altera amplificatione per incrementum; nam artifex Orator pergit magnas Cæsaris victorias contra tot gentes elevare, ut augetur hæc maxima victoria, qua Marcello hosti pepercit. N.8. *domuisti gentes.*

Rursus extenuatione comparat bellicas laudes cum virtute clementiæ: atq; ob hanc virtutem blandius gratulatur Cæsari; singulari benevolentia, ac laude præsentem virum complectitur. N.9. *itaque C. Cæsar.* Auget a personis Marcellorum, & nobilissima familia, Cæsaris laudem, quam tertia imminutione (quasi quadam anacephalæosi) rerum gestarum, numquam esse interituram pronuntiat. N.11. *equidem cum C. Marcelli.*

Tertia pars antecedentis, *Cæsar hætenus victores vicit, at bodie seipsum, seu ipsam victoriam*, præmunitio ad insinuationem, & ex conjuratis breviter expressa est. n.12. *& cæteros quidem.*

Quarta pars antecedentis, *Sapientissime Cæsar seipsum, seu victoriam vicit pacis studio, & moderatione victoriæ*, apostropha ad senatum (quem callide Orator excusat, ipsoque Cæsaris iudicio absolvit) confirmatur ex effectis:

ctis: quia Cæsar duos maxime pacis auctores, Ciceronem, & Marcellum, conservavit. *N. 13. atque hoc C. Cæsaris.*

Moderatio autem Cæsaris in victoria, & post victoriam, pariter ex effectis cernitur: quia conservavit, & conservat ex acie quos potest. *N. 18. quo gratior.* Amplificat Cicerone ipsam victoris Cæsaris moderationem, ac divinæ prudentiæ adscribit, opposita Pompejanorum iracundia, & ferocitate, si hi victores fuissent. *N. 18. alterius vero.* Concludit iterum gratulando Cæsari tantam laudem, ac virtutem, quæ ipsi est propria, non felicitatis, ac fortunæ. *N. 19. quare gaude.* Hortando etiam, ut conservare bonos viros non desistat, quorum Orator culpam (si culpa est officium, aut humanus error, aut factum) uti ante, excusat. *n. 20. noli igitur.*

Animadvertite consequens Enthymematis passim esse implexum cum antecedente. Sequitur digressio, seu confutatio querelæ, ac dictorum Cæsaris; habetque duas partes: 1. est, Cæsar metuere non debet insidias. 2. Cæsar naturæ non vixit, vel gloriæ satis diu.

1. Pars Confutationis, *Cæsar metuere non debet insidias*, miro insinuationis artificio constat; nam contendit Orator, non esse timendum Cæsari, cum nemo tam ingratus, tamque injustus esse possit, qui, cujus in anima Resp. consistit, & a cujus vita omnium vita pendet, eum extinctum velit. Quibus id industriis conficit: primum extenuare non videtur suspicionem Cæsaris, sed hanc ait esse cautionem, non minus prudentem Cæsari,

quam timendam omnibus, qui ab ipso conservati sunt. *n.21. Nunc vero venio.* Deinde rem disceptat hoc dilemmate: vel Cæsariani, vel Pompejani insidiantur Cæsari; non hi, qui accepta præter spem salute omnes sunt amicissimi: at nec illi, quo duce summa sunt adepti: ergo nulli. *N.22. Sed quisnam est.* Tum revertitur, & iterum non immittit suspicionem insidiarum, propositis hominum sensibus occultis; ut tanto diligentius Cæsar caveat vitæ suæ, qua nititur salus omnium, & vita Reip. *n.23. Sed tamen cum.* Mox idem artifex latentes elevat, & alio abducit suspensiones Cæsaris, ex communi non jam insidiarum metu, sed valetudinis, aut casus humani: quasi certus esset neminem Cæsaris vitæ insidiari, quem omnes dolent non esse immortalem. *n.24. Equidem de te.* Simulque amplificat Cicero vulnera profligatæ Reip. ex civili bello, ut tanto accuratius ipse, & omnes studeant vitæ Cæsaris, ad medelam tam utilis, tamque necessariæ. *Ibid. Omnia sunt excitanda.*

2. Pars confutationis, *Cæsar vel naturæ non vixit, vel gloriæ satis diu*, pari, atque prima pars, insinuationis arte certat. Primum laudat Cicero sapientissimam vocem Cæsaris, & concedit pro rebus a se gestis satis vixisse; verum cum vulneribus Reip. de quibus superius mederi solus possit, negat Cæsarem satis vixisse patriæ. *n.26. Itaque illam tuam.*

Deinde liberius confutat, & evertit vocem Cæsaris, quasi Cæsar, qui sibi soli nec vivit, nec est natus, nondum vivere cœperit

rit vel patriæ, vel gloriæ, vel sibi. *Ibid.*
Credo, sed cum.

Confirmat illud Orator primo ipsa definitione gloriæ. *n. 27. Quod si verum.* Confirmat 2. ipsa vitæ brevitatem, & æternitatem, cui inservire debet Cæsar. *N. 28. Quid enim omnino.* Confirmat 3. ipso iudicio posteriorum, qui dicent virtutem Cæsaris, resque gestas, nisi ille denique Remp. fundarit, plus admirationis habere, quam soliditatis, & gloriæ. *n. 30. Obstupescant posteri.* Confirmat 4. ipsa jam inter cives (quos excusat, & hortatur ad concordiam) parta pace: qua diu, pacis auctor Cæsar frui debet, non de insidiis cogitare. *n. 31. Diversæ voluntates.* Postremum suo, & Reip. nomine hortatur atque obsecrat Cæsarem, ut vitæ suæ consultat, non excubias modo, custodiasque bonorum civium pro salute illius, verum etiam laterum & corporum oppositus contra vim pollicendo. *N. 33. Quare omnes.*

A N N O T A T I O.

Contentio duas habet partes: confirmationem, & confutationem. In prima Orator laudat Cæsaris clementiam, ob restitutum Marcellum; in altera, querelam, & dicta Cæsaris diluit. Utraque pars insigni prudentis insinuationis artificio est contexta. Fuit enim ingeniosum Oratori ita clementiam extollere, ut non deprimeret militarem gloriam, cuius maxime avidum Cæsarem sciebat: quare etsi virtutem bellicam Cæsaris cum ista clementia compareret, atque etiam

extenuet: ita tamen ubique orationem attemperat, ita se prœmunit, ita labenter sese in gratiam insnuat, ut ubique Cæsarem delectet, offendat nusquam. Extenuatio autem bellicæ virtutis præcipue sumitur ex eo capite, quod non sit propria imperatoris sed tum a milite, tum ab ipsa fortuna dependeat: at virtus clementiæ solius sit imperatoris tanto gloriosior Cæsari, quo ille fortius iracundiam & seipsum, & victoriam ipsam vicit sapientissima moderatione victoriæ, que alias solet esse ferox, & insolens. Jam vero pari prudentia confutat querelam, dictaque Cæsaris, ac suscipiones insidiarum non non statim extenuat, ut cavendi curam augeat; cavere enim Orator Cæsarem vult maxime, quia sibi dum Cæsar cavet, Ciceroni, & omnibus cavet, qui ab ipso conservati suam salutem in ipsius salute positam existimant: tum ubi Orator suum timorem aut cautionem probavit, in eam partem disputat, Cæsari nihil esse timendum; prospiciendum esse non solum huic vitæ, sed etiam æternitati, non solum sibi, sed & Reip. cui vivere incipit, & mederi solus potest: adjicit vota omnium, & preces, singularemque benevolentiam civium in custodienda Cæsaris vita. Quibus omnibus Orator latenter, & quasi per cuniculos, suspiciones insidiarum elevat, & Cæsari maxime blanditur.

P E R O R A T I O.

CÆsar's querela, dictisq; confutatis, revertitur Cicero ad propositam Cæsar's clementiam, qua Marcellum patriæ reddidit, ac pro tanto beneficio agit gratias; cur autem id præsertim ipse faciat, duas affert causas. Prima est, quod rogatus fuit a Senatu, ut omnium nomine gratias ageret Cæsari; altera est, quod sit Marcelli aman- tissimus, cujus restitutio majorem ipsi, quam cæteris omnibus lætitiâ affert, & dicendi officium. N. 34. *Sed ut unde.*

A N N O T A T I O.

Terminat affectum Cicero, quem o'sus est ab initio nempe incredibilis lætitiæ singularisq; benevolentie in C. Cæsarem, propter restitutum Marcellum. Et quia longe gratissimus Cæsari voluit Cicero esse, sic perpetuo, ac generatim Cæsaris clementiam extrulit, ut illam non ad se modo, aut ad Marcellum totamque nobilem ejus familiam pertinere contenderit, sed etiam maxime ad Senatum, populumque Romanum, apud quem tanti beneficii nulla unquam erit oblivio.

Q. LIGARIO.

Argumentum, Quæstio, Stylus.

T Ametsi argumentum infra est perspicuum ex ipsa narratione Ciceronis, juvat tamen apponere quæ Frigijs & Manutius suppeditant. Q. Ligarius cum C. Considio legatus in Africam profectus fuerat: decedens inde Considius illum præfecit. Ortum est mox bellum inter Pompejum, & Cæsarem; de P. Aelius Varus missus cum imperio, ut Ligario succederet, non statim decessit ex provincia Ligarius, sed cum aliquamdiu post adventum Aelii ibidem moratus esset, Q. Tuberonem forte cum patre illuc advenientem ut eam provinciam traderet Cæsari, ab ingressu prohibuit: quæ de re accusatus post finitum bellum apud Cæsarem, eauratione defensus est. Ita Freigijs.

Manutius vero. Ante Vari adventum sortitus ex S. C. Africam provinciam initio belli civilis, L. Aelius Tubero, Tuberonis accusatoris pater, serius in Africam venit a Varo jam occupatam. Varo devicto cum reliquis Pompejanarum partium ducibus, qui bellum renovarant, aliquamdiu Ligarius procul a patria vixit: quo tempore Q. Tubero Cæsaris clementia simul cum patre restitutus accusavit eum de vi, cum tamen nihil aliud objicere posset, quam
eum

eum in Africa Cæsarianis partibus inimicum fuisse: quamquam odii Tiberonis in Ligarium causam esse constaret quod receptus in Africam non esset, vel a Ligario jussu Vari imperatoris, vel ab ipso Varo; Defendit Ligarium Cicero tanta vi, & animi, & ingenii, ut iratus Ligario Cæsar ei tamen eloquentia victus ignoverit.

Questio hujus orationis est in genere judiciali, an criminosum sit Q. Ligario fuisse in Africa in partibus Pompeji.

Stylus est subtilis.

Ion' a, & confensum
ne Cicero elevat cul-
pam Ligarii; & har-
tansfert ad misericor-
diam Caesaris.

EXORDIUM.

Non est criminofum
Q. Ligario, fuisse in
Africa, in partibus Cn.
Pompeii.

PROPOSITIO.

ARGUMENTA.

Quia Q. Ligarius neque veniens in
Africam, neque ibi resistens, ante &
post Vari adventum, ullam culpam
contra Caesarem admisit.

Cicero patronus Ligarii, & ipse
accusato Tubero majus signum de-
derunt, quam reus Ligarius, ille-
nat. Celsae voluntatis: igitur Q.
Ligarius neque veniens in Africam,
neque ibi resistens, ante & post Va-
ri adventum, ullam culpam contra
Caesarem admisit.

ARGUMENTAT.

AMPLICAT. ET

Contra Caesarem Cicero arma sumpsit; & Q. Tubero in
acie Pharsalica congressus est. Quia istud his est gravius,
quam Ligario in Africa, in partibus Cn. Pompeii fuisse; &
tamen Caesarem in credibili clementia peperit Cicero, &
Tibero, & aliis qui Pompeium sumptu fecerunt; quid igitur
in unum, aut crudelem Tubero, cum ipse in partem, aut ma-
jore culpa fuerit, non modo accusat Ligarium, sed etiam
propter exilium, ejus necesse est postea ad mitissimum Ce-
sarem; quis tam levis Gracus, aut tam inhumanus barba-

ius esto, Pompeianus fuerit Ligarius; non fuit hic scelus, uti appellat Tulleo; verum, testimonio etiam Cæsaris, divina necessitas. Ad se, minor est culpa, Ligarium, eorum in bello, in Africa resistisse, quam Tabernae; contra Cæsarem in Africam venisse; nam hi (sua Ligario seu a Varo exclusi ab Africa) non erant provinciam tradituri Cæsari, sed contra Cæsarem inde bellum gesturi: cuius rei argumento est, quod non ad Cæsarem, sed ad Pompeum de injuria coequestum venerint; huicque imperatori patientissime ad iust-

Orator vel hunc animum, vel clementiam, vel misericordiam Cæsaris implorat pro culpa Ligarii; pro quo ipse non supplicat, (cum sit in eadem culpa) sed Sabinus, Bruchis fratres Ligarii: commemorat breviter quaeritur C. Ligarii, et pari causa Marcelli, & divina Cæsaris clementia.

PEROR.

AFFECTUS.

EXOR.

E X O R D I U M .

Cicero ironice fingit se apud Cæsarem laborare de culpa Q. Ligarii, quam detulit Tubero, & factus est C. Panfa. Itaque, cum ignoratione Cæsaris abuti putaret ad se salutem Ligarii, nunc ad misericordiam se transferre, & timens etiam fateri cogitur. *n.1. Novum crimen.* Mox ad Tuberonem accusatorem conversus fatetur Q. Ligarium in eadem esse culpa, qua est ipse Tubero simul cum patre. *n.2. Habes igitur.*

A N N O T A T I O .

Mira est insinuatio hujus exordii, quam Orator reo Ligario non timet apud Cæsarem: presertim cum culpa Ligarii (quam ironia, & confessione elevat) aut nulla est aut communis cum multis, qui Pompejum secuti veniam meruerunt, aut maxime eadem cum Tuberone accusatore, & ejus patre. Hoc exordium est ipsa facies reliquæ orationis, in qua leniter signa quædam, seu semina argumentorum & amplificationum, & affectuum occultantur; nam id unum ubique Cicero enititur, ut maximam hujus causæ fiduciam ostendet, tum a clementia Cæsaris, qui multis in Pharsalia & in Africa contra se dimicantibus perpercit, tum ab imprudentia accusatoris, in quem regeritur ipsum crimen cujus alterum accusat, tum ab ipso Ligarii facto, quod culpa non est sed erratum; aut, si culpa est, commiseratione dignum est.

N A R.

N A R R A T I O .

Primo Ligarius, cum esset adhuc nulla belli suspicio, legatus in Africam cum Cajo Considio profectus est. *nu. 2. Q. igitur Ligarius.* 2. Sic provinciæ præfuit, ut illi pacem esse expediret. *Ib. Itaque Q. Ligarius.*

3. Exorto bello, Ligarius nullo se implicari negotio passus est. *num. 3. Bellum subito exarsit.* 4. Post adventum Vari domum spectavit, & ad suos redire cupiit. *n. 4. interim P. Añius.* Concludit Cicero anacephalæosi, & apostropha ad Cæsarem nullam esse culpam Ligarii. *n. 6. Adhuc Cæsar.*

A N N O T A T I O .

Brevis, perspicua, probabilis est hæc narratio: habet enim, ut docet Fabius, probationis vim, & affectus: siquidem Orator singulis adjunctis demonstrat culpa vacare Ligarium, quia non modo ullum ad bellum contra Cæsarem, sed ne ad minimam quidem suspicionem belli fuit in Africa: ib. habuit honesta necessitatem resistendi, maluisse, Romæ esse cum fratribus quam Uticæ cum Varo

C O N T E N T I O N I S

Propositio & Distributio ..

Contentionis propositio est hæc: non est criminofum Q. Ligario fuisse in Africa in partibus Pompeji.

Distributio seu argumenta repeti debent supra ex narratione , quia Ligarius neq; veniens in Africam , neque ibi resistens , ante & post Vari adventum ullam culpam contra Cæsarem admisit .

C O N T E N T I O N I S

Argumentatio , Amplificatio , Affectus .

PROPOSITIONIS argumenta, *Ligarius neque veniens in Africam , neque ibi resistens ante , & post Vari adventum ullam culpam contra Cæsarem admisit* , hoc Enthymemate tractantur : Patronus Cicero , & ipse accusator Tubero (quos tamen culpa Cæsar liberavit) majus signum dederunt , quam Ligarius alienæ a Cæsare voluntatis : ergo Ligarius neq; veniens in Africam , neque ibi resistens , ante & post Vari adventum ullam culpam contra Cæsarem admisit . 1. Pars antecedentis, *de Cicerone* , amplificatur insigni licentia , & exclamatione . n.6. *Nullum igitur* . 2. Pars antecedentis, *de Tuberone* , contorquetur vehementi reprehensione in accusatorem , qui Ligario impudenter objicit crimen , quod ipse admisit ; gravius contra Cæsarem congressus in acie Pharsalica , quam Ligarius in Africa ; quamquam mitigat reprehensionem Orator , ab ætate , ingenio , & propinquitate , & paulo post asperius adolescentem urget congestis verbis , ac sententiis idem significantibus . n.8. *vide queso Tubero* . Verum non tantum Tuberonis , & senioris ejus patris

tris imprudentiam Cicero redarguit, sed inhumanitatem etiam, & crudelitatem; qui cum ipsi Cæsaris clementia conservati, & cives sint Romani; tamen aut levium Græcorum more, aut immanium barbarorum, qui solent odio aliquo suscepto ad sanguinem petendum incitari, ad crudelitatem Cæsarem acuunt, id est Ligarium civem Romanum, non jam patria, qua caret, sed vita privandum. *n. 10. Quorum impunitas.*

Augēt crudelitatem Tuberonis exemplo contrario ex majori: nemo enim impulit crudelissimum Syllam, ut inimicos suos necaret: Tubero id a mitissimo Cæsare postulat. *n. 12. At istud ne.* Atque inserta quadam prolepsi Cicero admittit humanitatem Tuberonum, sed horum maxime prudentiam desiderat: dum enim isto modo accusant Ligarium, quid petunt, nisi ut præter exilium, quod morte gravius est, miser ille necetur? *Ib. Hac vero.* Huc addit, vibratque asper Orator triplex argumentum a majori: primum, si Tubero domi supplicantibus obstaret, ne Cæsar Ligario ignosceret, dure faceret; quanto jam durius, in foro supplicantium preces prohibere a clementia Cæsaris, seu misericordiæ perfugio; *nu. 4. Hoc vero multo.* Secundum, si victus Tubero Cæsarem crudelem esse vult; quam multi id velent de victoribus, nisi Cæsar sua indole esset clemens? *n. 15. Dicam plane.* Tertium, si patronus Cicero mentiretur, & diceret Ligarium in Africa non fuisse, crudele esset Tuberoni pro salute Ligarii nolle Cæsarem errare; quan-

quanto crudelius est nolle Cæsa rem misere-
ri, cum ipse Tubero in eadem causa, & for-
tuna fuerit. *N. 16. Quod si probare.*

Tertia pars antecedentis, *de Ligario*, am-
plificatur 1. per thesim ex communi Pompe-
janorum causa, quam nemo præter Tube-
ronem scelus appellat: Ciceroni divina ne-
cessitas visa est, qua illi, qui armati occide-
rint; miseri: qui supersunt, a victore Cæ-
sare miseria liderati sint. *n. 27. At primus edi-
tus.* Confirmatur ipso Cæsar's testimonio,
qui necessitate arma sumpsit, non ut cum
sceleratis civibus pace conveniret, sed ut bo-
nos conservaret, fato quodam, & errore in-
ter se dissidentes. *n. 18. Quando hoc quisquam.*

Amplificatur 2. per hypothese[m] ex causa
Ligarii: cui difficilius fuit exorto bello ex
Africa exire, quam Tuberoni in Africam
non venire: nam si Tubero paruit Senatui,
& paruit Ligarius; cur ergo Tubero Sena-
tui se paruisse gloriatur; Ligarium, quia pa-
ruerit, reprehendat? *n. 20. Sed ut omittam.*

Deinde si crimen est Ligatio prohibere
Africa Tuberonem voluisse, non minus ma-
gnum est Tuberones Africam contra Cæ-
sarem obtinere voluisse, quam aliquem se
imperatorem esse maluisse: is tamen Liga-
rius non fuit, id est, non Ligarius exclusit
Africa Tuberones, sed Varus, penes quem
jam erat imperium. *n. 22. Itaque in Africam.*
Sed sive Varus, sive Ligarius, exclusit,
aut imperium tenuerit, quid interest? Quan-
do Tuberones provinciam non tradituri fue-
riunt Cæsari, sed inde bellum gesturi contra
Cæsa-

Cæsarem : quod Cicero licentia indicat , N. 23. *Sed quoque m. lo.* Id probat a consequentibus , quia Tiberones Africa exclusi non ad Cæsarem , sed ad Pompejam injuriæ suæ querelam detulerunt. n. 24. *Veniebatis igitur.* Non ergo Tiberones Cæsaris causa venerunt in Africam ; & jam apud Cæsarem male queri audent de Ligario , qui ipsos contra Cæsarem bellum gerere prohibuit , cum in Africam non recepit . n. 25. *Quæ est ergo.* Postremum amplificat Cicero , & laudat Tiberonis constantiam in tuendis Pompeji partibus , quo callidius Tiberonem in eodem adducat , probetque male injurias persequi apud Cæsarem , cum ipse tam constanter adhæserit Pompejo , a quo tamen exceptus non fuerit . n. 16. *Se. l. vide quæso .*

A N N O T A T I O .

Tota contentionis vis eo spectat , ut Cæsar pro sua singulari clementia sicut ignovit inimicis , & hostibus , ita Ligario innocenti ignoscat : aut enim crimen nullum est , in Africa fuisse , aut ejusmodi , ut exilii pœna satis sit : quod autem præter exilium Tubero querit , & iudicio , & sententia Cæsaris consequi vult , id privati odii , summe injustitiæ , summeque crudelitatis argumentum esse videtur ; nam clementissimus Cæsar multis , qui , & in Pharsalia , & in Africa in partibus Pompeji fuerunt , vitam tamen , & patriam reddidit , aut eis præter exilium penam imposuit , imo ipse vehemens accusator Tubero in Pharsalica acie dimicavit contra Cæsarem , quod non fecit

Lig-

Ligarius, qui tantum in Africa fuit: ergo si hunc (locus est ab exemplo, & vim iudicati obtinet) Cæsar culpa liberavit, cur accusator exilio Ligarii contentus non est? Cur crudelem Ligarius innocenti esse eum vult, quem in proprio crimine habuit clementem? Atque illud est argumentum, quod perpetuo Orator invidiose torquet in accusatorem, qui cum in pari, & maiori fuerit culpa, quam Ligarius, tamen adductus odio expetit a Cæsare, ut ille necetur. Mitigat tamen Cicero Tiberonis propinqui sui invidiam, quando illum imprudentia magis peccasse ait, quam inhumanitate. Interim inde captat opportunus Orator clementiam Cæsaris, & animum ita apte commovet, ut libellos, quos manu tenebat, eiecit, quasi se victum fateretur.

P E R O R A T I O.

TOtam Cicero Ligarii causam refert (cui tota oratione faciendum putavit) ad misericordiam Cæsaris; nec illius quidem iudicis, sed parentis, quem affectum etiam auget prosopopœja. *num. 29. Itaque num tibi.*

Deinde Orator mirifice se insinuans a sua persona fingit se pro Ligario deprecari Cæsarem non audentem, quia Pompejanus fuerit; verum quia videt apud Cæsarem causas rogantium valere plusquam preces, ipse in iustissima causa rogandi pro Ligario spem ponit, non in deprecatione suæ orationis. *n. 31. An sperandi.* Adjungit, & parem deprecandi causam plurimum, præsertim Sabinorum

norum , Brochorum , Ligariorum fratrum , qui omnes suis erga Cæsarem meritis , ac pietate supplicant , & lugent pro uno Ligario , tempestate belli abrepto in Africam . n. 34. *Vileſne igitur* . Denique conſeſſione contendit Orator ignoſcendum Ligario , quia , cum eſſet quæſtor , ſtudiuit maxime Cæsari . nu. n. 36. *Sed ierit ad bellum* .

Tum pari cauſa Marcelli , & diuina miſericordia Cæsaris , quam populus Romanus mirifice amat , hortatur Cælarem , ut ſalutem conferat Ligario , quam longe plurimis , & contulit , & ſimul conferet . n. 37. *Fac igitur* .

A N N O T A T I O .

Quia nihil ita excitat commiſerationis affectum , ut culpæ conſeſſio , & ſupplex deprecatio . Cicero , qui totam hanc controuerſiam Ligarii ab initio ad miſericordiam Cæsaris tranſtulit , faſſus eſt ſæpius ingenue ſuam , & Ligarii culpam , ut leniret Cæsarem : jam ut ipſe ſubmiſſus ſe inſinuet , deprecari pro Ligario non audet , quia ipſe pariter offendit , ſed deprecatores adhibet cum luclu , & equitate cauſæ , quibus rebus maxime affici Cæsarem ſciebat .

PRO REGE DEJOTARO.

Argumentum, Quæstio, Stylus.

DEjotarus Rex Gallo-græcia, bello civili Pompeji partes secutus fuerat: sed victo Pompejo cum discessisset ab armis iuuit pecunia, & equitatu Cæsarem, bellum gerentem Alexandriæ, & Pontico etiam bello contra Pharnacem Mithridatis filium, & in exercitu ipse adfuit. Quamobrem confecto bello Cæsar, cum ei regni partem ademisset, quia Pompejum secutus fuerat, tamen Regem eum appellavit: & cum in partes illas venisset usus est hospitio ejus & donis etiam hospitalibus ab eodem regio more donatus est. Cæterum nepos erat Dejotaro ex filia Castor nomine, qui sive fraude aliqua adductus, sive motus vero crimine avum detulit insidiarum apud Cæsarem, quod is eum, cum domi ejus versaretur occidere voluisset. Addebat etiam quod semper alieno animo fuisset a Cæsare, & quod tempus oppugnandi ejus captasset, exercitu in id contra eum comparato. Quibus criminibus delatis per servum Dejotari Medicum Phidippum, qui cum legatis Romam missus fuerat, cum illi Cæsar vehementer offensus esset; delata est defensio ad Ciceronem, qui presentibus legatis regiis, cum & ipse Castor adesset hanc orationem privatim apud Cæsarem habuit.

Quæstio est in genere judiciali, an Rex Dejotarus Cæsarem voluerit interficere.

Dicendi character est subtilis.

EXORDIUM.

Exorditur Cicero à timore suo, cuius causa fuit hæc natura, iudicii novitas de capite Regis, accusatorum indignitas, iudex Cæsar in suo periculo, socii insolentia.

S Y N O P S I S.

Rex Dejotarus non voluit Cæsarem interficere.

PROPOS.

ARGUM.

1. Quia Rex Dejotarus non fuit in datus Cæsari.
2. Non fuit alieno animo a Cæsare.

1. ARGUM. ARGUMENT.

Non modo non credibiliter, sed ne suspicio equidem affingitur Regi Dejotaro cum in insidiarum: igitur Rex Dejotarus non fuit insidiarius Cæsari.

2. ARGUM.

Neque eicitum Dejotarus contra Cæsarem commisit, neque in bello ipse defuit, neque si in insidiis de ipsorum oribus gessit: igitur Rex Dejotarus non fuit alieno animo a Cæsare.

1. ARGUM. AMPLIFICAT.

Non fuit tam demens, aut impius Rex Dejotarus (qui se in conspectu illius quis restitit; ut armis paratis, non veneno occidit, Cæsarem interficere et opera Phidippi Medici. Deinde certum insidiarum focus nihil inersit, quando Dejotarus per insidiatores ubique, & quolibet tempore perit Cæsarem tollere. Tunc ipse Rex toto illo die cum me bicis moderato vultu, & quic o hinc. Denique Phidippum Romanum se dimisit, cum, si sceleris conscius fuisset, namquam abire passus esset, neque ejus fratres in carcerem addidisset.

ET

Si Rex Dejotarus exercitum habuit, illi usus est ad fines reposituros, non contra Caesarem, cui pluribus in bellis, perunus, & exultans semper laevi. Ne ille absurde verum ro-
tillr, aut ebrius saltavit: vir frugalis, & modestus, gravitatis. Quare contumeliosus est O-
adulescens Caesar, & insolens, qui corrupto refectio sero, audent in disforme ca-
pitis adducere avum, cujus opinio non imitari, ac senectutem ruzi debet. Reliqua Ca-
stois criminatio de tyrannide, & istua Caesaris inter res prospera, infirma est.

ARGUM.
ET AFFECT.

PERORATIO.

Quemquam Caesar partem regni ademerit Dejotaro, non tamen hic illi succedere; tu in qui beneficii Caesaris; regnum non retinet, utroque populi Romanus ac Senatus honores, tum quia litteris Caesaris erectus, ac sic uti, parta iam laude, & propria virtute contentus est, ut reliquum senectutis tranquille, placideque exijat. Quare misericordia maxime dignus est Dejotarus, non solum ob clementiam Caesaris singulari in omnibus eam privato; verum etiam propter regiam Dejotari dignitatem: de cuius regis fide testantur legati, contra accusatores.

EXOR-

E X O R D I U M .

D *Ilucide Manutius*: Exorditur Cicero a timore suo, non temere, sed eo consilio ut laboranti, vel iustitia Cæsaris, vel clementia subveniat. Timoris autem causas quinque ponit, unam naturæ, cum, initio dicendi in omnibus gravioribus causis commoveri soleat. *num. 1. Cum in omnibus.* Alteram a iudicii novitate ortam, cum pro Rege dicat, quod antea numquam contigerit. *Ibid. Primum dico.*

Tertiam ab accusatorum crudelitate, & indignitate; quorum alter nepos avum in iudicium adduxerit, alter servus in dominum testimonium dicat. *num. 2. Accedit ut.* Quartam ab ipso Cæsare, qui de suo periculo iudex audiat. *nu. 4. Perturbat me.* Quintam a loci ipsius insolentia, quod causam omnium gravissimam intra domesticos parietes dicat, non ubi antea solebat in foro, quo loco magnam dicendi alacritatem populi Romani concursus afferret. *n. 5. Moveor etiam.*

A N N O T A T I O .

Cicero mirifice colligit gratiam Cæsaris suo isto timore: quem 1. aperit ingenue, ne fidentius vel longo usu, vel etate videatur graviores Dejotari causam aggredi. 2. Auget a persona Regis, quem, etsi amicum Reip. tamen iniustato iudicio, & cum periculo Cæsaris, cogitur defendere. 3. Amplicat, tum affectu doloris

in reum, tum indignatione in adversarios. 4. Ita interdum sui periculi judicem Cæsarem timet, ut tamen ipsius equitate, ac sapientia penitus metum minuat. 5. Destitutus foro Orator (quod præsidium adjunctis amplificat) timorem omnem callide in fiduciam vertit, dum denique ad Cæsarem dicit.

Ex his facile est animadvertere in hoc exordio prima esse semina non solum argumentorum, sed etiam invidiæ in falsos accusatores, & commiserationis in innocentem Dejotarum.

NARRATIO.

Primum Cicero accusatorum fidem oppugnat, qui suspitione, & spe inimicitiarum inter Cæsarem & Dejotarum adducti, fictum crimen detulerunt. *n. 7. Sed antiquam.*

Quare Cæsarem obsecrat, ne ullam similitatis, & iracundiæ partem adversus Dejotarum residere in se quis suspicari aut sperare possit. *n. 8. Quamobrem hoc.* Quamquam (advertite correctionem & artificium oratoris) non fuit unquam Cæsar inimicus Dejotaro, sed de ipso solum in questus est, quod amici officio parum functus esset. *n. 9. Quamquam cui.* Deinde excusat culpam Dejotari, quia non odio Cæsaris, sed errore communi, & falsis rumoribus in Pompejum fuit propensior. *n. 10. Neque enim.* Iterum errati veniam petit, objecta laude Pompeji, cui Rex Dejoratus cessit. *n. 12. Ignosce queso.* Aliis etiam adjunctis ante prælium Pharsalicum,

licum, præsertim auctoritate Senatus; & post prælium, officio Dejotari erga Cæsarem, Cæsaris itidem animo erga Dejotarum Regem, culpam elevat. n. 13. *Ad eum igitur.*

A N N O T A T I O.

Hæc narratio non est causæ narratio, seu expositio rei, de qua est status; nam quod recte advertit Freigius, ubi reus factum negat, nulla fere narratio est. Est igitur hæc narratio (uti præcedens pro Ligario) rerum, quæ ad causam pertinent; sitque oratorie, propositis argumentis, & affectibus, tum ut accusatoris existimatio debilitetur, innocentiaque Dejotari præmuniatur, tum ut Cæsar ad ignoscendum sensim adduci melius possit.

C O N T E N T I O N I S

Propositio, & Distributio.

Contentionis propositio est: Rex Dejotarus non vult Cæsarem interficere.

Distributio seu argumenta. 1. Quia Rex Dejotarus non fuit insidiatus Cæsari. 2. Quia non fuit alieno animo a Cæsare.

C O N T E N T I O N I S

Argumentatio, Amplificatio, Affectus.

Propositionis primum argumentum, *Rex Dejotarus non fuit insidiatus Cæsari*, hoc

Enthymemate complexus est: non probabiliter affingitur Regi Dejotaro tantum crimen insidiarum: ergo Rex Dejotarus non fuit insidiatus Cæsari.

Antecedens 1. Amplificatur repetitione, subiectione, & distributione, a persona Regis Dejotari, & prudentis, & probi. *n. 15. Is igitur.* 2. Amplificatur a persona accusatoris Phidippi Medici, per quem non veneno (quod esset probabile) occulte Dejotarus Cæsarem interficere voluit; sed armis palam, quod ne suspiciosum est quidem. *n. 17. At quam non modo.* 3. Amplificatur ab ipso loco insidiarum, in quo diutius insidiatores retinere, aut hos alio transferre Rex Dejotarus poterat, dum Cæsar interficeretur, nec enim evasisset. *n. 19. At quam festive.*

4. Amplificatur a signis: fuit enim Dejotarus toto illo die cum domesticis moderato vultu, & quieto, quare Cicero accusatori nequam & fatuo imprecatur. *n. 20. obsecro Cæsar.* 5. Amplificatur dialogismo a consequentibus, quia Rex Dejotarus non ita demens fuisset, ut Phidippum a se Romam dimitteret, quem tanti sceleris conscium habuisset, atque ejus fratres in carcerem coniecisset. *n. 21. Habes crimina.*

Propositionis secundum argumentum, *Rex Dejotarus non fuit alieno animo a Cæsare*, hoc pariter Enthymema complexum est: neq; exercitum Dejotarus contra Cæsarem comparavit, neq; ullo bello ipsi defuit; neq; sinistris de ipso rumoribus gestiit, ergo Rex Dejotarus non fuit alieno animo a Cæsare.

Antecedens patet ex facultate, ac nne Deiotari, qui suis copiis inferre bellum populo Rom. non potuit, sed fines suos tueri voluit; deinde cur ad Cælium, Pompeji amicum, suas copias misisset, quem non nosset, vel si nosset, ducem contemneret? *N.22. Reliqua pars.*

Jam Regem Dejotarum nullo bello defuisse Cæsari ostenditur parva inductione: nam bello Alexandrino, & Pontico, & Africano, equitatum, & pecuniam subministravit; & ubique Cæsari ad periculum præsto fuit. *n.24. Alieno autem.* Non gestisse vero ex sinistris de Cæsare rumoribus, seu versum protulisse, seu ebrium saltavisse, probatur, tum a repugnantibus in isto veru, tum a frugalitate (quam virtutem Orator in Rege præ cæteris laudat,) & modestis moribus, & gravi ætate Deiotari. *Ibid. At eo, inquit tempore.*

Digreditur Cicero gravissime insectans adolescentem Castorem, 1. quia fugitivi ore contumeliosus est avo suo, optimo, & clarissimo viro, cujus mores imitari debet. *n.28. Imitari potius.* 2. Quia cum insolenter equitans contra Cæsarem vix arma pertinax deposuerit auctoritate Ciceronis; nunc apud Cæsarem accusare Dejotarum audeat, impunitate, ac fortuna sua non contentus. *n.29. Itaque Dejotarum.* 3. Quia cum patre est impius in eum, qui suam familiam nobilitavit, & ingratus in propinquum, cum quo non solum inimicitias gerit, sed quem nec vero crimine, nec verosimili, per corruptum

510 PRO REGE DEJOTARO

fervum, capitis accersit. n. 20. *Vos Vestra.*
 Atque istam servi corruptelam amplificat
 Orator primum a communi periculo. *Ibid.*
Nam ista corruptela.

Deinde dissimili exemplo Domitii per antitheses. n. 31. *Domitius ille.* Reliquam Castoris criminationem acute Cicero evertit ironia, tum perspecta omnibus civibus Cæsaris clementia (quare accusatorem vocat in invidiam, quasi videatur Cæsarem tyrannidis insimulare) tum ejus statua claro loco, inter Reges, non ad populi invidiam, posita. N. 33. *At quam acute.*

A N N O T A T I O.

Omnis industria contentionis contexta est adjunctis presertim personarum, ut accusatio Regis Dejotari nec vera, nec verissimis possit videri. Nam crudelis, & impius adolescens Castor, Phidippum Dejotari medicum, qui cum Regis legatis accesserat, mercede corrupit, & subornavit ad accusandum Dejotarum: atque ambo accusatores detulerunt crimen insidiarum; nec probabile a persona Regis Dejotari, prudentis, & probi, nec suspiciosum ab adjunctis loci, & consequentibus: alterum vero crimen, alieni a Cæsare animi, pariter fictum est, ac sine argumentis, aut comparati exercitus contra Cæsarem, aut ullius belli, aut sinistrae opinionis. Quare ejusmodi accusatores Cicero in odium adduxit, & expurgato Dejotaro, acerrime infestatus est ab crudelitate atque amentia.

P E R O R A T I O .

DUæ sunt partes hujus perorationis: prima parte Cicero adducit Cæsarem ne Dejotarum sibi succensere putet, quod ipsi partem regni ademerit: 1. quia Dejotarus multis beneficiis devinctus a Cæsare, præsertim regio nomine retento, facilius se consolatur, exemplo Antiochi. *n.35. Nihil a me arbitror.*

2. Quia simul cum isto Regis nomine retinet omnia beneficia populi Romani, ac decreta Senatus, quæ sibi propria virtute, atque externa laude comparavit: virtute autem ista sola contentus est ad tranquillitatem, & quietem senectutis. *nu. 39. Omnia tu Dejotaro.*

3. Quia litteris suis Cæsar Dejotarum erexit, ac securo animo esse jussit: quibus autem semel Cæsar parcit, omni impofterum hos metu liberat: amens igitur Rex Dejotarus, qui sine causa succenseat Cæsari. *n. 38. Quo quidem animo.* Altera parte Orator postulat misericordiam pro Dejotaro: primum, quia si propense Cæsar est clemens in privatos, erit multo magis in Reges, quos semel conservavit in regno. *n.40. non debeo Cæsar.*

Deinde quia Legati, de fide Dejotari testantur adversus Phidippum servum, & Castorem ejus nepotem: imo sua corpora pro salute suorum Regum tradunt, idest, parati sunt mori pro Dejotaro, & ejus filio. *N.41. corpora vero sua.*

A N N O T A T I O .

Duo reservavit Orator ad extremam cause partem, novum argumentum, & affectum; illo ut Cæsaris intelligentiam de animo Dejotari erga se confirmet, hoc ut alliciat voluntatem ad ignoscendum. Erat enim proclive Cæsari suspicari propter partem regni ablatam sibi Dejotarum succensere: idcirco Orator in hoc maxime laborat, ut fidem faciat, Dejotarum magnitudine beneficiorum, & propria virtute, & tranquillitate jam exactæ ætatis consolari sese, & contentum esse, neque ultra sine causa irasci Cæsari. Affectum vero misericordiæ captat a clementia Cæsaris, & Dejotari Regis persona, quod etiam tota oratione fecit.

I. P H I L I P P I C A .

Argumentum, Quæstio, Stylus.

INterfecto idibus Mart. C. Cæsare, M. Antonius, collega ejus in consulatu sibi metuens, non solum eo die latuit, verum etiam tenuit aliquamdiu consilia sua, simulatione ad tempus accommodata. Postridie idus actum est cum eo de communi concordia per consulares viros. Post diem tertium, qui fuit XVI. Kal. April. in eodem Telluris convocato Senatu, Cicero, quantum in ipso fuit jecit fundamenta pacis, discordiarumque memoriam omnem, verere Atheniensium exemplo, oblivione sempiterna delendam

censuit . Quo die præclare de Rep. locutus Anto-
 nius , consequentibus etiam diebus non dubia jure
 voluntatis argumenta dare visus est . Misso par-
 vulo filio pacis obside in Capitolium , C. Cassium
 ipse M. Brutum Lepidus Pontifex Max. alii alios
 ex tyrannotonis , qui post Cesaris necem po-
 puli , & Antonii maxime Consulibus metu , in Ca-
 pitolium se contulerant , cæne adhibuerunt . Sed
 fictam personam sustinere diu nemo potest . Cum
 Cesarem , quamquam in libera civitate singula-
 ri potestate usum funere tamen efferri placuisset ,
 qui fons malorum omnium fuit (sic enim tyran-
 num fuisse judicabatur ; nam tyrannorum
 corpora projiciuntur inbumata) laudavit eum de
 more in foro Antonius ; commemoratisque rebus
 ab eo gestis , maximisque erga Rempub. meritis ,
 explicata demum cruenta veste , in qua cesus
 fuerat , multis pugionum ictibus perfossa , con-
 vertit orationem ad miserationem commoven-
 dam , populumque jam dolore incensum , in eam-
 dem iracundiam doloremque impulit , ut statim
 a funere ad domum Bruti , & Cassi cum facibus
 accurrerit : unde egre repulsus est . Brutus &
 Cassus vitato presenti periculo concitate multi-
 tudinis vim timentes , Antoniique perfidiam jam
 satis experti , Antium , & Lanuvium aufugerunt ,
 eo consilio , ut inde in provincias a Senatu
 decretas proficiscerentur . Deceverat autem
 Senatus postridie quam e Capitolio Cesaris in-
 terfectores descenderunt , Bruto Cretam , Cassio
 Africam , Trebonio Asiam , Cimbro Bithyniam ,
 D. Bruto Galliam citeriorem , datam a Cesare
 antea confirmavit . Idem tamen , quasi ad sani-
 tatem revocatus , reliquis diebus in Capitolio præ-

*clara S. C. fecit, primum illud e Ser. Sulpitii
 sententia; ne qua post idus Mart. immunitatis
 tabula, neve cuius beneficii figeretur, deinde, ut
 dicitur & nomen in perpetuum e Repub. tollere-
 tur. Lux quædam oblata videbatur; erecti erant
 spe libertatis, & otii bonorum animi: constitu-
 ta Respub. putabatur. Sed cito ille simulationem
 sustulit, suiq; similis visus est. Habito enim
 Kalendis Jun. Senatu, non eum, quem antea,
 de Repub. sensum nec superiorum dierum actis
 consentientem voluntatem ostendit. Nihil deinde
 ad Senatum referebat; per populum, idest per
 infimam, corruptamque plebem contempta am-
 plissimi ordinis auctoritate, agebat omnia, con-
 tra S. C. quod ipse fieri voluerat, tabulas figebat:
 civitatem, immunitatesque dabat: exules indu-
 cebat: eaque se facere omnia dicebat ex legibus
 Cæsaris, aut ex eius commentariis. Tum videns
 Cicero oppressam armis Antonii Kempub. despe-
 rata salute statuerat in Græciam proficisci, ea
 mente, ut rediret ad Kal. Ianuarias, quibus
 Hirtius, & Pansa designati Consules Magistra-
 tum inirent. Verum Leucopertę adversa tempe-
 state detentus, cum a multis audiisset res con-
 venturas, & Antonium, repudiatis malis sua-
 soribus ad auctoritatem esse rediturum, mutata
 profectiois voluntate, vellis, remisque in pa-
 triam omni festinationem properavit. Ad urbem
 accessit pridie Kal. Septemb. magnoque concur-
 su totius civitatis, tamquam amantiissimus Reip.
 civis, & publicę libertatis assertor, exceptus
 est. Calendis Senatum convocavit Antonius, &
 nominatim iussit adesse Ciceronem. Ille, sive
 quod revera langueret de via, sive quod Antonii
 me-*

metueret insidias, non adfuit, absentięque iue
 causam morbi pretextuit. Enim verosic Antonius
 exarsit, ut elatus ira, minatus fuerit se fabros,
 qui solo domum Ciceronis equarent, esse missu-
 rum. Postridie venit Tullius, Antonius non ve-
 nit, Dolabella, qui Consul a Cesare destinatus,
 nost ejus necem consulares fasces invaserat, Se-
 natui presedit. Orator in summa reliquorum ser-
 vitute liber unus fuit, & primum quidem ex-
 posuit consilium profectiois, & reversionis sue:
 deinde de besterna Antonii injuria co-questus, &
 ad ejus in Remp. scelera delapsus, sic est in eum
 invectus, ut ipse non ferret, sed omnem vino-
 lentum suum furorem in Ciceronem effunderet.
 Hanc porro, ceterasque deinceps in Antonium
 orationes Philippicas inscripsit, ad imitationem
 Demosthenis, qui suas in Philippum Macedo-
 nem conciones Philippicas nominavit. Manut.
 Abram.

Quaestio in genere deliberativo; an acta Cesa-
 ris, quae chyrographis, & legibus continentur,
 servanda sint; & an leges promulgatae ab Anto-
 nio, quae actis Caesaris adversantur, sint abro-
 gandae.

Stylus est tenuis.

Cicero exponit, quo consilio
 furia profectus in Græciam, &
 paulo post reversus Romam.
 Queritur utrum arte propositio-
 nis de inuria M. Antonii de Se-
 natus consulto, se quo unquam
 consularum metum.

Lex Julia de obtinendis ad-
 tibus provinciis, & alia leges
 judiciares, seu de legendis iudi-
 cibus, sunt utiles Reip. quæ ta-
 men Antonius contrarias, aut
 novis legibus perniciose everit.
 igitur alia Cæsaribus sunt utilia
 Reip. promulgata a tem ab An-
 tonio leges sunt perniciose.

PROPOSIT.

Acta Cæsaribus (quæ ex emplo nul-
 torum in legibus potius, quam in
 Chyrogaphis consistere debeat
 censeri) sunt servanda; promulga-
 tæ autem ab Antonio lege; non
 iunt ferendæ.

Amplific. & affect.

Antonius, qui se dicit acta Cæsaribus deinde, optimam legem
 Tallam arrogat, deteriori Julia, ut prætoriam provinciam per bien-
 nium, Consulares per sexennium possidendi. Deinde contra
 acta Cæsaribus, indignissime etiam iudicum decuriam aicit esse ma-
 nipulari in lite legis Alaudiarum; quo quid turpius; aut diolu-
 tius? Quare pacis, & concordæ causa in servanda Cæsaribus acta;
 leges Antonianæ: per vim latæ, & pro arbitratu, auspiciis Interce-
 sionibusque tribunorum negatis, non sunt ferendæ.

S Y N O P S I S .

Quia alia Cæsaribus sunt
 utilia Reip. promulgata
 autem ab Antonio leges
 sunt perniciose.

ARGUM.

Cicero utrumque Consulem absente Antonium, præsentem Do abellam
 hortatur, ut recitatione rerum gestarum, & maiorum, exemplo vram so-
 lidam que glorian sequatur, diligens a suis civibus malint. quam metu; Remp,
 omnitanone conplectatur, divitiarum, ac potentia cap ditate rejecta.

Peroratio .

Cicero exponit consilium profectiois, & reversionis suæ, eo fere ordine, quo expressum est supra in argumento: quare ibi rem totam expende a numero 1. usque ad 11. frustra esset hic asserere de integro.

A N N O T A T I O .

Magno artificio Orator sumit exordium, a sua profectioe in Græciam, paulo post reversionem in patriam, cujus utriusque rei causa fuit salus Reip. cujus est amantiſſimus. Nam interfecto Cæsare quamdiu per Antonium, & Dolabellam spes fuit concordie, Cicero Romæ sibi manendum statuit, tanquam in vigila, & cura Reip. at postquam Antonius pravis consiliis mutatus Remp. mutare cepit, & leges iniquas ferre, urbem reliquit in Græciam iturus ea mente, ut Kalendis Januariis, quo die Pansa, & Hirtus Magistratum inituri erant, adesset. Audiens autem in ipso itinere a multis rediturum esse Antonium ad auctoritatem Senatus, & ipse reversus est celerrime in urbem; ubi accepta injuria ab Antonio, ejus leges contra Rempub. iniquas reprehendit, ac liberrime circum perstrinxit. Ex quibus id prestare videtur Orator hoc præmio, 1. ut suam incredibilem cõaritatẽ erga Rempub. ostendat. 2. ut insignem adversario Antonio constet invidiam, nisi mentem immutet, qui etiam duplex est cardo totius reliquæ orationis. Quod vero Orator exorditur quadam narrationis specie, id fieri potest, quando in re clara comparari nõ debent auditorũ animi.

CONTENTIONIS

Propositio, & Distributio.

Priusquam Orator contentionis propositionem afferat, queritur 1. de M. Antonii injuria. Enimvero Cicero cum e via langueret, nec frequens isto die Senatus esset, nec de re magni momenti ageretur, cogi non debuit tam acerbe in Senatum venire. *n. 11. Quoniam utriusque.* Queritur 2. de Senatus consulto ab Antonio facto, ut Cæsari cum parentalibus supplicationes fierent; quæ miscere est nefas inexpiabile. *n. 13. An ne censeatis.*

Queritur 3. de Consularium quorundam metu (cujus rei totam fere invidiam transfert in Antonium, oppressorem Senatus) qui liberrimam atque optimam L. Pisonis sententiam non sunt secuti. *nu. 14. Quid de reliquis.*

Sequitur hæc contentionis propositio; Acta Cæsaris (quæ exemplo multorum in legibus potius, quam in chyrographis consistere censeari debent) sunt servanda; promulgatæ autem ab Antonio leges, non ferendæ. *n. 16. Primum igitur.*

Distributio seu argumenta: qui acta Cæsaris sunt utilia Reip. promulgatæ autem ab Antonio leges, perniciosæ.

C O N T E N T I O N I S

Argumentatio, Amplificatio, Affectus.

Propositionis argumenta, *Acta Cæsaris sunt utilia Reip. promulgatæ autem ab Antonio leges, perniciosæ*, inductione hac demonstrantur. Lex Julia de obtinendis ad tempus provinciis, & aliæ leges judiciariæ, seu de legendis Judicibus sunt utiles Reip. quas Antonius contrariis, aut novis legibus perniciosè evertit: ergo acta Cæsaris sunt utilia Reip. promulgatæ autem ab Antonio leges, perniciosæ.

1. Pars Antecedentis, *de lege Julia*, patet 1. quia hæc cavebat, ne Prætorix provincix plusquam annum, neve plusquam biennium consulares obtinerentur. Antonius hac optima lege abrogata per tribunos plebis aliam tulit, ut Prætorix provincix per biennium, Consulares per sexennium possent obtineri. *n. 19. Quæ lex melior.*

2. Pars Antecedentis, *de legibus judiciariis*, conficitur dialogismo, acri indignatione, & exclamatione; quod, cum antea soli Senatores, & equites judicarent, illi in prima, hi in secunda decuria; Antonius, contra acta Cæsaris, tertiam Judicum decuriam adjecerit, non ex Centurionibus solum, sed etiam ex manipularibus militibus legionis Alaudarum collectam. *n. 20. At quæ est.* Idem Antonius alteram legem promulgavit, ut & de vi, & de majestate damnati, ad populum
pro-

provocent, si velint. Qua lege quid dissolutius ad seditiones perniciosorum civium? aut quis audeat deinceps quemquam vel accusare, vel judicare? *nu. 21. altera promulgata.* Adde hac Antoniana lege rescindi acta Cæsaris, quæ damnatis de vi, & Majestate non provocationem dant ad populum, sed exilium irrogant. *n. 23. quid quo. l. abrogatur.*

Concludit Cicero quæcumque acta Cæsaris, etiam illa post mortem, servanda esse concordiae causa: verum leges, quas Antonius per vim, & pro arbitrato promulgavit, neglectis auspiciis (adverte hoc loco dialogismum,) & intercessionibus Tribunorum non esse ferendas. *Ibid. Qua quidem ego.*

A N N O T A T I O.

In hac contentione Orator queritur Antonii injuriam, & eius acta, non modo ut injusta, sed etiam ut Cæsaris actis contraria, reprehendit, imo sæpe Antonium cum se ipso pugnare ostendit, quando in beneficiis dandis, vel minima acta Cæsaris rata esse, vult, in legibus ferendis eadem ipse evertit. Quamobrem Cicero acta Cæsaris, sive illa chyrographis, & commentariis, sive legibus complexa sint, defendenda esse censet, habendamque esse rationem pacis atque otii non ferendas autem promulgatas ab Antonio leges, quæ Cæsaris actis adversantur, & nocent Reip. Ex his iterum Cicero charitatem Reip. præsert.

P E R O R A T I O.

Primum Cicero postulat a Dolabella, & ab Antonio, ne sibi irascantur, si quid liberius pro Rep. dixerit, modo absque contumelia Antonii. *n. 27. Irasci te quidem mihi.*

Deinde amicissime commonet presentem Dolabellam, ne per avaritiam, aut vim civium, ab honestate gloriæ, & rerum gestarum dignitate aberret. *n. 29. Sed per Deos.*

Absentem vero Antonium pariter hortatur, proposita insigni gloria rerum gestarum, post necem Cæsaris, ut pergat diligi velle a civibus suis, non metui, & in odio esse, propter avaritiam aut potentiam. *n. 31. Te autem M. Antoni.* Vehementius stimulat Orator Antonium, exemplo avi sui, & C. Cæsaris; quorum ille amavit unice diligi a civibus, hic metui; quare utriusque diversus exitus fuit. *n. 34. Uinam Antoni.* Rursus Antonium simul, & Dolabellam hortatur, ut eorum civium partes sequantur, qui patriæ libertatem amant, suntque populo Rom. charissimi, uti Brutus, & Hirtius: quod ex ludis, & versibus, aliisque indiciis patuit, *n. 36. Et populi quidem.*

Postremo charitatem Reipub. (reversionis suæ fructum præsefert, non periculo, aut morte, aut vita, aut re alia commovendam. *n. 38. Cæpi P. C.*

ANNOTATIO.

Cicero ita Antonium mitigat, hortatur, laudat, ut tamen liberrime tueatur Rempub. contra iniquas ejus leges; officiumq; civis acerrimi prestiturus sit. si banc ille pergit opprimere. Itaq; lenitatem, charitatem civium, gloriam Antonius eligat, vel contumeliam, odium, dedecus. Qui Otoris affectus fuit a principio.

II. PHILIPPICA.

Argumentum, Quæstio, Stylus.

Habita a Cicerone oratione prima in Antonium, ille se in villam Tiburtinam contulit, ibique dies septendecim, quod Ciceroni responderet, commoratus est: postea in urbem reversus, Senatam vocavit, & in absentem Ciceronem (prohibitus ab amicis non aderat, propter arma Antonii quæ manifestam vim spectabant) quæ cogitaverat, evomuit. Ei Cicero hac oratione divina respondit; ac purgat se primum adversus Antonii calumniam, & ita purgat, ut omnium loco non leviter pungat; deinde singulas ejus vitæ partes, a puerili prætexta exorsus, & singulos Magistratus vehementer exagitat. Manut.

Quæstio est in genere demonstrativo, an M. Antonius sit homo vitiosus, & hostis Reip.

Stylus est vehemens, & copiosus.

Post Exordium, Cicero diluit crimina contra se obiecta ab Antonio, de amicitia violata, de Consulatu crudeliter gesto, de nece Clodii de bello civili, de nece Caesaris, de alienatione Pompeii, & reliquorum amicorum, quorum haereditates non adivit. Crimen violatae amicitiae negat ab adiunctis, & cauis; at enim Cicero in Senatu de Antonio questus est, ut id causa Reipostularet: sic quendam familiarem coqueram Antonio defendit, ut jus, & amicitia illi exigerent. Impudens vero Antonius, & inhumanus, & amens est, qui beneficia et probra, quae vel Cicero negare, vel concedere potest. Crimen consulatus crudeliter gesti primum univertim diluit testimonio consularum virorum, seu eorum nuniapprobatione Consulatus bene gesti: deinde speciatim opposito Consulatu Antonii contra Rempublicam armati, suum probat Cicero a Republica ruiisse quando togatus in templo Concordiae extinxit conjurationem Castilianiam: quare convaria, & pugnantia de ab Antonio redarguit: hunc iterum atque iterum impudentem, nec ulla appellat, qui cum Consulatum vituperet apud illos, quem nunc ipse approbavit; quinque salutat in Reip. Senatus consultumprehendit, quoniam ipse armis opprimnit. Crimen necis Clodii refert in Antonio in. Crimen belli civilis confutat contrariis effectis consilii ac providentiae. Crimen necis Caesaris primum dissimulando elavat, & a persona, & numero conjuratorum infirmari videtur: mox aperte crimen (si est crime a occidisse Tyrannum) praefert, gloriatur.

C O N F U T A.

Quandam fatoreno est hostis Reip. qui non sit Cicero inimicus; verum Antonius, coest ultior Catilina, & Clodio, & aliis, quo magis volunae laesit Cicero nem, cui omnis hostis pgnas dedit.

EXORDIUM.

re nium tuus redarguit, qui Caesaris interfectores laudat, Ciceronem nec in se-
 sum viuperat: postquam amplius irridens, ipsam ceterum peroravit in adver-
 sarium. Crimen a Iena Ionis Pompeii, & reliquorum amantior, in negat; a suis de-
 mum confutat onem concludit novis factis, quibus hanc oratoram undat.

TIO.

M. Anto-
 nius est ho-
 mo vitiosus,
 & hostis
 Rep.

PROPOS.

1. Quia privatus
 vitiosus, & hostis au-
 datus, & vitiosus
 ditiosus vit.
 2. In magistratibus
 opprestit
 Remp.

ARGUMENTA.

M. Antonius in privi-
 tia deceptor, & a-
 dax, in adolescentia
 in privi, in reliqua ex-
 ta e seditionis vit: er-
 go M. Antonius, privi-
 vate vitae deceptor au-
 dax, impurus, seditionis
 vit.

1. ARGUM.
ARGUMENT.

2. ARGUMENT.

M. Antonius in
 questura, & tribu-
 natu & magistratio
 Equitum, & Con-
 sularu, opprestit
 Remp. ergo M. An-
 tonius in magistratibus
 opprestit
 Remp.

Antonius coactus cerebere
 nis patris, amenatus est
 sedere in qua uorde in ordi-
 nibus, & corruptor ad lescer-
 ruli Ciceronis, multa cupia,
 ac flagitia commisit postea de-
 ditus tribuno.

1. ARGUM.
AMPLIFICAT.

ET

ARGUMENT.

Antonius deceptor factus, sine Iena us consulto, ac forte ivit
 ad Caesarem, postea tribunus in quibus inat recessit ex qua inte-
 cedione bellum civile, & clades Italica, quam ipsa etiam Iurra-
 nibus suis vexavit, & cut vit. Magister vero Equitum quor de-
 creatis, & hereditatem in privi, quam robusta violentia quam
 turpempriorum Cn Pompeii, quam in belli, a libidin-
 sa defectone a Caesari in pe se uendi civili belli reliquis tam
 in Africa, quam in Hispania, in Iena Antonius fuit; Consul de-

fuit; Consul denique Corculatum gessit: iuste partum, id est iusu Tyranni Caesaris, non populi voluntate: Consulatum gessit: infestum Consuli Eolabellæ, quando imperite, & mendaciter oppositi comitibus audivit. Consulatum gessit in usu in populo Rom. qui Lupercus suat, & utique Casari diadematum, hoc est, tyrannidem: Consulatum gessit maxime perniciosum, ac derestitilem Reip. propter quod diffamulata tantum ex timore audacia, & improbitate, non Casari legibus, astrictis, suis pro vulgatis, & ementitis Cay. ographis, immunit: res dedit, in gente pecuniam rapuit, exales d'nnatosque restituit, ac tribus pariter eregrinetionnes suscepit, corrupto etiam magna vi, & cupiditate M. Varonis fund).

TATIONIS.

Codio plura contra Senatum, & Religionem, & amicos egit. Quæ omnia brevier, ac invidiosè pertrahit Cicero, quia festinat ad maiora.

TATIONIS.
ET AFFECTUS.

Majoris securitas. Majoraque Antonio, ex civium suo in charitate, re usque honeste pro Reip. quam ex isto ar non presidio, quo Senatum obsidet: nam non dicit populo Rom. presidium, & inimus. Reges tollendi, quod patet ex Casaris necesse, & aliorum. Quæ Antonius se, ac majores suos respicit; & cum Reip. recta in gratiam. Ciceroni iam merito teni nihil interest, an iniicitias Antonii, an gloria non accidat, dummodo salva re set patria.

PERORAT.

EXOR-

E X O R D I U M .

Cicero affert causam, cur Antonium in inimicum habeat, nimirum quia ille hostis est Reip. fato enim dicit Orator fieri, ut nemo a viginti annis Reip. hostis fuerit, quin Ciceroni quoque inimicus fuerit, ipsique penas persolverit. *n. 1. Quoniam meo fato.* Quare Apostropha, comparatione, subiectione stultitiam Antonii arguit; qui hostis esse velit, & Ciceroni, & Reip. *Ibid. Te miror Antoni.*

A N N O T A T I O .

Cicero (quasi ex abrupto) terret imprudentem Antonium, suum, & Reip. hostem, simili exitu Catilinae, & Clo.iii, & aliorum.

C O N T E N T I O N I S

Propositio, & Distributio.

Purgat se Cicero, & objecta crimina confutat prius, quam veniat ad contentio- nis propositionem, & distributionem: quod sæpius fieri ab Oratore vidimus.

In primis crimen violatæ amicitiae, & ingrati animi objecit Antonius, quod Cicero quendam contra rem suam defenderit; deinde quod, etsi Antonius se in disciplinam Ciceronis tradiderit, ipsi auguratum, & vitam cesserit, litteris Cicero beneficium agnovit, tamen de Antonio graviter questus sit

præ.

præcedenti oratione. Ad 1. respondet Cicerone, se familiarem suum defendisse contra alienum Bambalionem, præsertim cum ille opprimeretur injuste gratia Antonii, & iniqua intercessione Tribuni plebis. *nu. 3. cui priusquam*. Ad 2. respondet Antonium nec se tradidisse in disciplinam Ciceronis, nec potuisse tradere: ubi obiter impudicum Antonium pungit. *Ibid. at eximite*.

Ad 3. exclamat impudentem esse Antonium, qui cum propter æs alienum, & absentiam Ciceronis, augur fieri non potuerit, dicere audeat se a petitione auguratus destituisse in Ciceronis gratiam, cum hic a toto collegio expeteretur, *n. 4. auguratus petitionem*.

Ad 4. negat Cicero se quem Cæsar saluum esse voluit, vitam accepisse ab Antonio; aut si Antonii beneficium sit vitam Ciceroni non ademisse Brundusii, cum id non posset sine nefario scelere, Orator fatetur, ac ironice concedit latroni, *n. 5. at beneficio*. Ad 5. respondet sibi consulari viro, in interitu Reip. de iniquis actis Antonii fuisse necessario querendum; quamquam questus est amice, moderate, sine contumelia, *nu. 6. an de interitu*.

Ad 6. Antonium dicit esse inhumanum, & stultum; nam inhumanitatis est, propter ostensionem, litteras, & colloquia absentium amicorum proferre, palamque recitare; amentia vero, id obicere adversario, quod ille si verbo negarit, longius progredi non possit quæ objecerit: quamquam nullum verbum in istis litteris est non plerum humanitatis,

tatis, officii, benevolentiaë, *nu. 7. ac etiam litteras.*

Deinde Consulatum crudeliter gestum Ciceroni objecit Antonius, cui Cicero parva attentionis petitione, & modestiaë insinuatione respondet. *n. 10. Sed mihi.* Mox stultum ridet Antonium, qui Consulatum apud eos, quorum consilio, auctoritate, sententia gestus fuerit, ausus est vituperare. *num. 11. Ut igitur.* Nemo enim, præter Antonium, non maxime probavit consulatum Ciceronis: quod repetitione & inductione Orator amplificat. *n. 12. Non placet M. Antonio.* Duos præterea consulares viros adhuc superstites enumerat, L. Cottam, & L. Cælaem, quibus vehementer etiam placuit suus consulatus. *n. 13. Sed quoniam.* Digreditur occasione L. Cæsaris, dialogismo, & exclamatione indignatus M. Antonium de libidine parasitos, & lenones consultare; de Rep. ad avunculum suum nihil referre. *n. 14. Hunc tu cum auctorem.* Speciatim objecta consulatus sui crimina diluit. 1. Impudens est Antonius, qui objicere audeat in templo Concordiaë armatos Consule Cicerone fuisse servos, cum hi essent Equites Rom. ac nobilissimus quisque adolescens, ac ipse Senatus, duce, vel consulente Cicerone, ad extinguendam conjurationem Catilinariam, & ad Remp. conservandam: at nunc contra, dissimili exemplo, & consulatu Antonius, eodem in loco armatos homines collocat, nefaria Senatus consulta facit, libertatem Reip. opprimit. *nu. 15. Tuus videlicet. 2.* Nequiter educa-

educatus est Antonius aut excors, aut secum argumentis adversus: nam, quod ne fecit quidem Clodius, ob comprehensionem conjuratorum laudat Ciceronem, quem vituperare vult, ob sepulturam vitrico suo Lentulo negatam reprehendit Senatum, apud quem dicit, *n. 17. Sed sepulturam.* 3. Iterum redit ad 1. objectionem) stultus est, & secum pugnans Antonius, qui, cum in sella Concordiæ Reip. perniciosa arma ceperit, objicit Ciceroni salutaria; nec Ciceroni solum, sed Senatui, sed equestri ordini, sed omnibus civibus. *num. 19. Jam illud cuius:* 4. Facetus esse vult Antonius, quando versum Ciceronis (scriptum horis successivis ad libertatem populi Rom. toga tuendam) iners ipse, & armatus oppressor libertatis ridet insulse. *n. 20. at etiam quodam.*

Tertio Cicero non dedit Miloni consilium interficiendi Clodium, quia nec Antonio dedit, etiam cum ipsi faveret, nec ipse Milo suatore egebat, ut prodesset Reip. (quamquam damnatus est, nova questione non prudenter instituta) nec aliquis jam tot annis id objecit Ciceroni. *n. 21. P. Clodius.*

Quarto, Cicero non fuit causa belli civilis immo, ne nasceretur, omni providentia obstitit, tum avocando Pompejam a Cæsare, ne hujus opes crescerent ad tyrannidem; tum, ubi Cæsar potens fuit pacem, & concordiam suadendo. *n. 23. quod vero dicere.*

Quinto, Cicero non fuit auctor necis Cæsaris: quia nemo in illa conjuratione (quamquam gloriola, nomen ejus audivit: deinde

percuttores Cæsaris, vel hortatore non egebant, cum alii domesticis exemplis incitarentur ad liberandam Remp. ut Bruti ambo, ut Cassius; alii privatas odii causas haberent in Cæsarem, ut Domitius: vel ita familiares essent Cæsari, ut nemo auderet eos ad necandum Cæsarem sollicitare, ut Trebonius, Tullius Cimber. *n. 25. sed hæc vetera.*

Quod si M. Brutus statim cruentum alte extollens pugionem, Ciceronem nominatim exclamavit, aut si Cicero lætatus est morte Cæsaris: vanissime inde Antonius Ciceronem auctorem necis coarguit: quia Brutus alia causa potuit appellare Ciceronem: quia ista ratione omnes boni, qui Cæsarem esse interfectum gaudent, essent in pari culpa, & crimine. *n. 28. at quemadmodum.* Sed stupidior Antonius Brutum laudat, quod Cæsarem occiderit, Ciceronem vituperat, quod necis conscius fuerit. *n. 30. Sed stuporem.* Tum stupidissimus Antonius ex alia rerum pugnancia, non ipse Cæsaris interfectores, non parricidas, sed patriæ liberatores, non scelere, sed honore, & provinciis dignos existimavit, Ciceronem arguit qui illorum familiaris, & socius fuit. *Ibid. esto sit in verbis.* Postea irridens Antonium Cicero retexit orationem, id est, non recusat fateri, & gloriari, quod ante negabat, se auctorem necis Cæsaris fuisse. *n. 32. itaque jam retexo.* Imo magis irridens, ipsum crimen sibi objectum detorquet in Antonium, tum propter societatem consilii cum Trebonio, tum propter grande æs alienum, quod

quod morte Cæsar̄is dissolvit . *nu. 34. quamquam si .*

Sexto , Cicero in castris Pompeji non alia causa mœstus fuit , quam perspecta ruina Reip. *n. 37. castra mihi .* Nec enim Pompejum abalienarat , quo cum familiaritate , & amicitia jungebatur ; sed opinione dissidebat . *n. 38. an vero Cn. Pompeji .*

Nec vero dicteris , facetiisque Pompej̄i consilia reprehendit ; at moderate animos mœrore , ac curis distentos relaxavit . *n. 39. ne locis quidem* Pariter negat se hæreditatibus plurium amicorum esse privatum ; quippe qui amplius , H. S. ducenties , acceptum hæreditatibus referat . At quod est improbum , objicit Antonio , qui fraude hæreditates multorum , etiam ignotorum , invasit . *n. 40. hereditates mihi .* Concludit ridens Antonium declamatorem ineptum , qui longe secessit in villam , adhibito etiam magistro magna mercede , nihil non amens , & vanum objecit . *n. 42. hæc ut colligeres .*

Absoluta confutatione ingreditur insectationem Antonii : hæcque est contentionis propositio : M. Antonius est homo vitiosus , & hostis Reip.

Distributio , seu argumenta sunt hæc ; 1. quia in privata decoctor , audax , impurus , seditiosus fuit . 2. Quia in Magistratibus oppressit Remp. *n. 44. Jam enim quoniam .*

CONTENTIONIS

Argumentatio , Amplificatio , Affectus.

Propositionis primum argumentum , *M. Antonius in privata vita decoctor , audax impurus , seditiosus fuit* , explicat hæc inductio : *M. Antonius in pueritia decoctor , & audax , in adolescentia impurus , in reliqua ætate seditiosus fuit , igitur M. Antonius in vita privata decoctor , audax , impurus , seditiosus fuit .*

1. Pars antecedentis , *In pueritia decoctor & audax fuit* , perstringitur interrogatione , & communicatione , quod coactus cedere bonis paternis (non tam Antonii , quam patris perliberalis vitio) contra legem Rosciam sedere ausus sit in quatuordecim ordinibus . *Ibid. Visne igitur .*

2. Pars antecedentis , *In adolescentia impurus fuit* , arguitur præcipue ex consuetudine Curionis , qui tam ardentem amorem cepit Antonium , ut contracto etiam ære , ab ejus congressione abduci , ne patris quidem afflictæ imperio potuisset , nisi Cicero remedium tulisset , *n. 45. Sumpsisti virilem .* Stupra vero , & flagitia præterit Orator quadam insinuatione . *N. 47. Sed jam supra .*

3. Pars antecedentis , *In reliqua ætate seditiosus fuit* , celeriter etiam perstringitur : quod Tribuno Clodio intimus fuerit , quod Alexandriam iverit contra Senatus auctoritatem , & contra religiones ; quod ex Ægypto

re-

rediens, non in urbem, ubi male audiebat, non domum, quam habebat nullam, sed ad Cæsarem in Galliam iverit; quod postea Romæ, litteris Cæsaris reconciliatus Cicceroni, prius ad hunc venerit quam ad patrem suum; quod Glodium interficere voluerit, ut satisfaceret suis in Ciceronem injuriis. *n.48. Intimus erat.*

Propositionis secundum argumentum, *M. Antonius in magistratibus oppressit Remp.* altera explicat inductio: *M. Antonius in Quæstura, & Tribunatu, & Magisterio equitum, & Consulatu oppressit Remp. igitur M. Antonius in magistratibus oppressit Remp.*

1. Pars antecedentis, *In quæstura oppressit Remp.* paucis ostenditur ex eo, quod Antonius quæstor factus, continuo sine Senatus consulto, sine sorte, sine lege, ad Cæsarem cucurrerit: ubi cum se illius largitionibus, & suis rapinis explevisset, advolavit egens ad Tribunatum. *n.50. Quæstor es factus.*

2. Pars antecedentis, *In Tribunatu oppressit Remp.* amplificatur 1. quod cum Senatus fulcire vellet Remp. seu factionibus Cæsaris occurrere; factumque esset Senatus consultum, uti ante certam diem Cæsar exercitum dimitteret, Antonius, audax adolescens, Senatus consulto se opposuerit, & hostis Reip. judicatus fuit. *Ibid. Accipite nunc.*

Atque hæc intercessio Tribunitia mox causam dedit belli civilis, cujus belli clades Orator exaggerat exclamatione, enumeratione, duplici comparatione, conversione. *N.53. Tu tu, inquam.*

Amplificatur 2. quod Antonius, neglecto patruo suo, iniq̄ue, ac sine causa restituerit multos exules, præcipue Licinium Lenticulam de alea condemnatum. *n. 56. Restituebat multos.* Amplificatur 3. quod idem Antonius Italiam sibi a Cæsare traditam conculcarit: cujus itinera, & lustrationes invidiosa hypotyposi describit Cicero. *n. 57. in eodem vero.*

Reliqua vero Antonii facta in isto itinere, & in bello civili caute reprehendit, (propter veteranos, quos non vult offendere Cicero) tum beneficio accepto Brundusii opponit contumelias Antonii, Cytheridis autem, Mimulæ Antonii, occursum, & gratulationem indignatur. *n. r 59. Reliquorum factorum.*

3. Pars Antecedentis, *In Magisterio equitum oppressit Remp.* profertur ex decretis, rapinis, hæreditatum possessionibus datis, & ereptis, tum ut libidinose viveret, tum ut bona Cn. Pompeji emeret. Primum violentiam Antonii insectatur amplificato per incrementum ejus vomitu, *n. 63. sed hæc quæ.* Deinde maximo indignationis affectu bona Cn. Pompeji vendita, & empta ab uno Antonio exaggerat. *num. 64. Cæsar Alexandria.* Hæc autem tanti viri bona statim ab insolentj, & luxurioso helluone vorata, & consumpta Orator hyperbola, comparatione, hypotyposi mirifice amplificat. *n. 65. at quam insolenter.*

Præterea domum Pompeji ab Antonio occupatam esse, quam gravi verborum amplificatione, & exclamatione in audaciam, & furorem Antonii, quanto novæ indignatio-

O R A T I O XLIV. 525

tionis affectu in disparem Antonii, & Cn. Pompeji habitationem Orator invenitur. *Num. 68. at ejusdem edes.* Sed omissa Antonii vinolentia, & emptione bonorum Cn. Pompeji; omissa etiam superbia, qua se, & consulem, & Antonium dicit; tum omissis aliis peccatis, quibus Remp. vexavit, Cicero redit ad civile bellum, cujus cum sit causa Antonius, non tamen reliquias conficere voluit. *num. 70. at quam crebro.*

Nam in Africam Cæsarem non secutus est, propter timiditatem, & libidines: quamobrem appellatus ab offenso Cæsare de pecunia, quam debebat pro sectione bonorum Cn. Pompeji, quidquid accusarit, alteram bonorum suorum auctorem facere coactus est, ut æs dissolveret; Cicero autem prosopopœja, & commemoratis Cæsaris beneficiis excusationem Antonii irridet, uti ejus auctorem ad majorem invidiam; *N. 71. cui bello cum.*

Neque in Hispaniam Cæsarem secutus est nisi sero admodum, propter easdem causas: hunc Cicero 1. irridet atque arguit dissimili exemplo constantis Dolabellæ, quem tam oportuit interesse bello Hispalensi, quam Antonium; quia hic sector fuerat bonorum Cn. Pompeji, quæ liberi ejusdem Pompeji repetebant. *N. 74. proficiscitur in Hispaniam.*

2. Ridet illum, ficto prætextu, Narbone consistentem in poculis, & inde nequiter Romam redeuntem, facta per digressionem

diffimili comparatione suæ reversionis, & petitionis Consulatus. *num. 76. an tu Narbone.*

3. Ridet facete, & dialogismo levitatem Antonii, qui ut se nec opinato reducem ostenderet conjugii, Urbem nocte tenuit: sed & aliæ, præter revisendam uxorem, turpiores causæ redeundi fuerunt Antonio. *nu. 77. at videte.*

4. Pars Antecedentis, *Consulatu oppressit Remp.* amplificata est, & distincta in sex tempora: 1. ante Kalendas Jan. Antonius e-gens, & perditus ære alieno, rursus in gratiam Cæsaris receptus, hujus jussu, & voluntate, non populi suffragio renunciatus est Consul, eluso perfide Dolabella. *nu. 78. sed nimis multa.*

v. Kalendis Jan. cum Antonius iniret inagistratum, audiretque Cæsari ad Parthos ituro Dolabellam Consullem subrogandum, impudenter restitit, & imperite (quippe qui Consul sit, stulte ad sacerdotium suum recurrit) se auspicia oppositurum esse denuntiat. *num. 80. veniunt Kalendæ Jan. 3. A Kalendis Jan. usque ad idus Martias, Antonius pari inscitia, & impudentia obnuntiavit comitiis, cum revera in iis nihil cerne-ret vitii; sed auspicia, religionesque fingeret. num. 82. atque ex illo die.* Digreditur Cicero ad Lupercalia, quibus Antonius magna lascivia, & audacia, Cæsari diadema supplex obtulit; idque fastis inscribi jussit: quod flagitium orator maximo populi Rom. odio, & cruenta morte dignum amplificat,
exem-

O R A T I O XLIV. 537

exemplis multorum . *num. 84. sed ne forte. 4.*
 Ipsas idus Martias , redit Cicero ad id quod
 omentis auspiciis facturum erat Antonius ,
 nisi eo ipso die Cæsar occisus fuisset : istius
 autem præclari auguris fugam , ac timorem
 adscribit Cicero conscientia præteritorum
 scelerum , & futura scelera Antonii verissi-
 me prospexit . *num. 88. sed ad auspicia .*

5. Post idus Martias quidquid recte e Rep.
 fecisse visus est Antonius , id ex timore , &
 simulatione fecisse ; postea verò redeunte au-
 dacia nihil non esse facturum (uti fecit) im-
 probe , Cicero constanter prævidit . *num. 90.*
post tertium diem . Opinionem suam confir-
 mat Orator primum ex immunitatibus , quas
 palam vendidit , & ex septies millies sester-
 tium , quod rapuit . *num. 92. insperantibus*
vobis .

Deinde ex restituta , & vendita Regi De-
 jotaro parte Gallo græciæ , & Armeniæ ,
 quas Cæsar eripuerit . *num. 93. quid ego de .*
 Tum ex Creta vectigalibus liberata , fictis
 pro libidine commentariis , & chyrographis
 Cæsaris . *nu. 97. quid ego de .* Ex lege etiam
 ficta , & nomine Cæsaris fixa , de restitu-
 endis exulibus , derelicto impie patruo . *num.*
98. & de exulibus .

Parva fit digressio ad injurias , quibus An-
 tonius affecit patrum suum ; nam , præter
 alia , destituit in petitione Septemviratus , &
 ejus filiam adulterii falso accusans in Sena-
 tu , repudiavit : quod per incrementum am-
 plicat Orator . *bid. quem etiam ad censuram.*
 Redit ad Chyrographa Cæsari , quæ adul-

teravit Antonius, post, contraque edictum Senatus. Et 6. mense Majo percurfationem Antonii ironice arguit, quod ipse Capuam Coloniam deducere conatus sit. *nu. 100. sed ad Chyrographa*. Digreditur in alteram Antonii peregrinationem susceptam, ut agrorum Campani, & Leontini largitio militibus veteranis fieret, *Ibid. at quam nobilis*. Sed ad iter Italiæ reversus reprehendit Antonium, quod, auspiciorum jure turbato, Casilinum Coloniam deduxerit. *num. 102. Sed ad iter*. Deinde quod M. Varronis fundum sine jure, sine pudore, sine auctoris mentione, magna vi, & cupiditate occupavit, *num. 103. ab hac religionum*.

In isto autem fundo Cicero infectatur exclamatione, & hypotyposi, temulentiam Antonii, opposita Varronis sapientia, ac studiorum ratione. *nu. 104. at quam multos*. Exaggerat etiam in eodem fundo, & in reliquo itinere fastum Antonii, qui Aquinates, & Anagninos non resultavit, Sidecinos vero, & Puteolanos vexavit. *num. 206. Cassino salutatum*. Post hæc Orator Antonii reditum in urbem amplificat tum dissimili exemplo Collegæ sui Dolabellæ, qui de Rep. bene merebatur, tum comparatione tyrannorum Cynnæ, Syllæ, Cæsaris. *num. 107. interea dum tu*. Nam acta Cæsaris rescidit, & testamentum irritum fecit. *num. 109. an iste*.

Imo quos honores summos vivo Cæsari diligenter accurare visus est, nunc eos illo mortuo persolvere negligit, vel ex instantia,

stantia, vel ex proprio quætu. *num. 110.*
Et tu in Cæsaris.

Concludit longam insectationem comparando, & (quod passim fecit) cavillando: sed jam quasi victor insultat adversario. *nu. 111. Quid ad hæc.*

A N N O T A T I O.

Contentio divisa est in duas partes; confutationem & insectationem: in confutatione Cicero perspicue diluit crimina contra se obiecta. In insectatione ostendit Antonium, tum privata vita fuisse vitiosum, tum publica, seu magistratibus hostem, & oppressorem Reip. quod utrumque ut clarius, & ordine demonstret, inductione recenset singulas ætates Antonii, pueritiam, adolescentiam, reliquamque vitam; & singulos magistratus, quæsturam, tribunatum, magisterium equitum, consulatum.

Insectatur autem acriter, & copiose: quamquam enim quis putarit fortasse aculeos oratoris excussos esse, aut eloquentiæ fontes exaruisse, tot tantisque insectationibus in Verrem, in Sassium, in Clodium, in Pisonem, Gabinium, aliosque profecto in isto genere invehendi ingeniosa semper natura facundiam auget, & Senex graviore urget, & acutiore pungit stylo: sicut in aliis orationibus par sibi Orator Cicero, in hac se ipso major, ac divinus, testis Juvenale, videri possit.

P E R O R A T I O .

Cicero avocatur Antonium a consilio armorum, quibus Senatum obsidet: ipsique brevi tempore interitum minatur exemplo Clodii, & Curionis, si magis uxori Fulviæ pergat obsequi, quam populo Rom. cujus charitate, & benevolentia erit tutior, quam isto armorum præsidio. *num. 112. Præterita omittamus.* Opponit præsidium Reip. armis Antonii, & animum populi Rom. qui pacem amat, odit servitutem, regnantes sustulit; idque exemplis demonstrat. *num. 113. Habet populus Rom.* Deinde proponit Antonio, quàm sit jucundum, ac honestum, recte, pro Rep. facere; quamque metuendum, ac turpe, libidinosè, avare, facinorosè se gerere. *num. 115. Recordare igitur.* Confirmat exemplo Cæsaris, & comparatione majorum. *num. 116. Nisi verò.* Postremo adducto majorum exemplo, obtestatur Antonium, ut cum Rep. redeat in gratiam: sibi Cicero quidquid acciderit, inimicitia Antonii, aut vita, aut mors, modo populum Rom. liberum faciat, alterum liberatorem relinquat, nihil amplius optat.

A N N O T A T I O .

Adductus Cicero nulla alia causa insectandi Antonii, quam amore patriæ, postremo (quamquam diffidens) hunc deterret a consilio armorum,

ORATIO XLIV. 541

rum, proposita vel honestate virtutis, vel turpitudine vitii: de se autem Tullius, insignem, qua adolescens, & senex excelluit, Reip. cbaritatem præstat & officium boni civis posteritati tradit. Qui affectus magnam Ciceronis affert benevolentiam: Antonio invidiam, nisi respiciat.

III. PHILIPPICA.

Argumentum, Quæstio, Stylus.

CUm Cicero gravissime in Antonium in-
 veclus esset, commotus ille, tum fa-
 ctorum conscientia, tum opibus Octavii ado-
 lescentis, cui veteranorum studia adhibebant,
 percursavit Italiam, ut veteranis militibus
 sollicitatis cum exercitu ad urbem veniret;
 sed conatum ejus repressit Octavius, qui, &
 ipse veteranorum præsidium privato consilio
 comparaverat: quam ob causam territus An-
 tonius, abierat in Galliam, ut eam occupa-
 ret; sed cum prohiberetur a D. Bruto qui
 eam provinciam Consul designatus obtinebat,
 illum Mutinæ obsedit. Quibus rebus cogni-
 tis, cum Senatus ad decimum tertium Ca-
 lend. Januarii per tribunos plebis haberetur,
 dixit sententiam de Rep. Cicero, quam hac
 oratione complexus est: ut quæ egisset Octa-
 vius Cesar, ea rata essent auctoritate publi-
 ca: & ut præmia decernerentur legionibus,
 quæ illum secutæ fuerant; & Cesar impe-
 ra. orio.

ratoria dignitate ornaretur . Item , ut provinciam Galliam retineret Brutus in Senatus populique Rom. potestate , & ut Antonius hostis judicaretur .

Questio est in genere deliberativo , an res illæ , quas Octavius Cæsar cum veteranis militibus , & D. Brutus cum Gallia adversus Antonium gesserunt , sint publica Senatus auctoritate confirmandæ , & laudibus ornandæ ; & Antonius contra judicandus hostis .

Stylus est temperatus .

serius omnino ex-
pectant: Cicroni ad-
venerunt. Ita end.]]
nua. &c jam festina-
tione et opus, ut
propulsetur Antoni-
us, qui Reip. bellum
gerit.

EXORDIUM.

S Y N O P S I S.

Res illæ, quæ Octavius
Cæsar cum veteranis mili-
tibus, & D. Bruto cum
Gallia adversus Antonium
gesserunt, sunt publica Sena-
tus auctoritate confirmata,
laudibusque ornanda: con-
tra Antonium et judicandas
hostis Reip.

PROPOS.

ARGUMENTA.

Qui Octavius Cæsar cum ve-
teranis militibus, & D. Bruto
fuit cum Gallia, sunt optime
de Reip. meriti: jamque ipsi Ar-
tium non Conulem, sed
Reip. hostem judicantur.

Octavius cum vete-
ranis, Antonium ur-
be Roma profubuit;
Brutus cum suis,
Antonium provincia
Gallia exclusit; igitur
Octavius Cæsar

ARGUMENTA.

Sapientissimo consilio adolecens Cæsar, pro Reip. effusio pa-rimo-
nio, ut crudelissimum hostem Antonium urbi imminentem avertat,
fortissimas, & Reip. amicissimas veteranorum in illorum legiones, com-
paravit: De cetero, autem Brutus præstantior L. Bruto, Antonium Tri-
quinio Reip. pernicioso em Reip. e Gallia, quæ est flos Italiae, ir-
mamentum imperii, ornamentum dignitatis, republicæ, que hostem
judicavit. Quæ res ab utroque, & suis gestæ, sunt auctoritate Sena-
tus comprobandæ, ac immortalis laude ornandæ. At quam centu-
neliosus in edictis Antonius: quam amens Cæsar iugiter situm.

AMPLIFICAT. ET

TIO.

Obijit ex genere materno, quo ipse gloriatur: nepotem Ciceronis
carpit socium Octavii, & patrii in summa: Senatium convocat,
in quo vel ipse abest, vel nullum de Cesare verbum facit: gratiora
in optimo viros edita, & Senatus-consultum non selgolum facit
de provincialium fortitudine.

Cicero horatur Senatium, ut conjunctis armis cum Octavio, &
Bruto, oblata divinitus occasione, & facilitate perstringant tyranni,
libertatem populo Rom. innatam a teponat vel gloriosę morti,
vel turpissimę servituti.

AFFECTUS. Peroratio.

cum veteranis militibus, & D. Brutus suavitatem Gallia, sunt optime de Rep. meriti; jamque ipsi non tantum, non Consularem, sed Reip. hec sem judicaverunt.

TIO.

EXOR.

E X O R D I U M.

Cicero gaudet calendas Jan. advenisse, ut communi Senatus consensu, & designatorum Consulum opera, ocius occurratur armis Antonii, qui se ad urbem venturum esse minitatur, *n. 1. Serius omnino.*

A N N O T A T I O.

Cicero orditur a periculo Reip. vultque celeriter resisti Antonio ne majus sit in mora periculum. Ipse interim victoriae fiduciam captat, & benevolentiam a sua Reip. cura, a Senatus, novorum Consulum concordia, ab armis profligati, & perdit Antonii. Docilitatem etiam, & attentionem comparat, explicato periculo, & magnitudine communis causæ.

C O N T E N T I O N I S

Propositio, & Distributio.

Contentionis propositio est hæc: res illæ, quas Octavius Cæsar, cum veteranis militibus, & D. Brutus simul cum Gallia, adversus Antonium gesserunt, sunt publica Senatus auctoritate confirmandæ, laudibusque ornandæ; contra, Antonius est judicandus hostis Reip.

Distributio seu argumenta sunt hæc; quia Octavius Cæsar cum veteranis militibus, & D. Brutus cum Gallia sunt optime meriti de
Rep.

Rep. jamque ipsi Antonium non Consulem, sed Reip. hostem judicarunt.

C O N T E N T I O N I S

Argumentatio , Amplificatio , Affectus .

Propositionis argumenta , *Octavius Caesar cum veteranis militibus , & D. Brutus cum Gallia sunt optime meriti de Repub. jamq; ipsi Antonium non consulem , sed Reip. hostem judicant* , hoc Enthymemate sunt complexa . Octavius cum veteranis Antonium urbe Roma prohibuit; Brutus cum suis Antonium provincia Gallia exclusit: igitur , &c.

Antecedentis 1. pars , *de Octavio, & veteranis* , amplificatur , a persona Octavii adolescentis sapientissimi , & amantissimi Reip. n. 3. *C. Caesar adolescens*. 2. a persona Antonii hostis crudelissimi , n. 4. *quis enim est* .

3. A legionibus veteranorum militum fortissimis , & amicissimis Reip. n. 6. *nec vero de legionibus*. Concludit Cicero quod proposuit, res illas , quas Octavius gessit , esse publica auctoritate confirmandas , & laude ornandas , militibus autem veteranis præmia esse decernenda , n. 7. *Faciendum est igitur* .

Antecedentis 2. Pars , *de Bruto , & Gallia* , amplificatur exclamatione , & duplici comparatione ; una D. Bruti cum L. Bruto altera Tarquinii Regis cum Antonio tyranno , n. 8. *Hoc vero recens*. Concludit Cicero res, quas Brutus gessit , esse publica auctoritate confirmandas, n. 11. *Majus igitur beneficium* .

Orator

Orator interserit quare D. Brutus Antonium non Consulem, sed hostem vere iudicavit; quia nimirum ille insigne regni obtulit Cæsari, *n. 12. nec vero M. Antonium.*

Laudat etiam Galliam, quod operam præstiterit Bruto pro Rep. *n. 13. nec vero de.*

Concludit antecedens, & profert sententiam Cicero, ut iudicetur hostis Antonius, non Consul, *n. 14. quamobrem tribuni.*

Confirmat sententiam suam iudicio non solum Bruti, sed etiam veteranorum militum, & Cæsaris. Argumentum est a contrario, *n. 15. nam si ille Consul.*

Digreditur deinceps in contumeliosum, & amentem suis edictis Antonium, qui Cæsari ignobilitatem objicit ex genere materno, cum ipse eodem materno genere soleat gloriari: quin Antonius ea parte inferior Cæsare, primam habuit uxorem Fadiam, Bambilionis filiam, qui homo libertinus, lingua impeditus, corde stupidus fuit; alteram vero avarissimam, cujus avus maternus, Sempronius Tuditanus, dementer cum palla, & cothurnis nummos populo de rostris spargere solebat, *n. 16. at quam contumeliosus.* Deinde pari contumelia carpere, ac vituperare voluit edicto nepotem Ciceronis, quod Octavio contra Antonium exercitum ducenti comes fuerit; & de parricidio cogitarit, *n. 17. idem etiam Q. Ciceronem.* Edicta autem amentia, & modum convocandi senatum, in quo postea vel ipse non affuit, poculis impeditus; vel in quo nullum de Cæsare verbum Consul facere ausus est, iridet Orato, *n. 19. sed ipse quid.*

Tum

Tum sententias perobscuras, & magistro dignas cavillatur, *n. 21. atque in rebus.*

Sed graviora in Cassium, Carsulenum, Canutium edicta, senatus consultum celeritate, & per discessionem factum de supplicatione M. Lepidi perstringit, *n. 23. sed hæc leviora.*

Denique in eodem senatus consulto non religiosam (quippe quæ propere, & vesperi facta esset) provinciarum sortitionem ridendo arguit; quod provincias ii, quibus obtigerant, recusarunt, *num. 24. præclara tum fuit.*

Non recusarunt tamen suas Antoniani (quia tyrannidem optabant) atque his sortes divinitus obtigisse joco exclamat Cicero, *nu. 26. qui sunt igitur.* Concludit digressionem apostropha ad Octavium, qui ferocem Antonium ab urbe repulit, *n. 27. O C. Cesar.*

A N N O T A T I O .

Orator merita Cesaris & Bruti amplificat, ut gratus Senatus huic provinciam Galliam confirmet, illi dignitatem imperatoriam; legiones etiam veteranorum militum laudat, hisque discernenda præmia esse censet; tum concordiam Senatus & designatorum Consulium, & fidem Gallie prædicat, ut omnium arma convertat in Antonium; quam præjudicio Cesaris, & Bruti & militum & Gallie vult Cicero judicari hostem, & bello urgeri quam primum.

P E R O R A T I O.

VEhementer Cicero hortatur senatum ad libertatem Reipub. tuendam . 1. comparatione : nam si Cæsaris dominatum fatalis quædam necessitas ferre coegit, hodie libera Resp. mori potiusquam servire debet impuro latroni Antonio. *n. 28. Hodierno die .*

2. A consequentibus , quæ facturus sit ille victor, qui sine victoria tam multa crimina commiserit . Hæc enumeratio subjicit . *n. 30. Quid hic faciat .*

3. Hypotiposi, a persona L. Fratris Antonii , qui scelerata arma conjunxit in Gallia , *nu. 51. atque is ab hoc .*

4. Oblata occasione, & facultate vincendi Antonii, *n. 32. His vos teterrimis.* Quam ut occasionem arripiat senatus iterum Cicero hortatur, proposita servitutis ignominia, quæ gravior sit honesta morte . *nu. 34. Hanc igitur occasionem .*

Postremo loco sententias suas concludit atque confirmat de Bruto , de Octavio Cæsare, de legionibus veteranorum: censetque provincias ab iisdem, qui eas obtinent, obtinendas esse lege Julia , quod ex senatusconsulto cuique eorum successum sit ; iisdem de rebus ad senatum a novis Consulibus, primo quoq; tēpore esse referendū , *n. 37. quas ob res.*

A N N O T A T I O .

In peroratione est idem , ac vehementer affectus , qui in exordio , & in contentione .

IV. PHILIPPICA.

Argumentum, Quæstio, Stylus.

HÆc Oratio est eodem argumento, quo prior: *in eodem die ad populum habita, quo prior in Senatu; docet enim populum quid actum sit in Senatu, cum laudatione eorum, qui Rempub. defendendam susceperint, & cum insectatione in Antonium qui hostis iudicatus sit; hortaturque populum ad libertatem recuperandam.*

Quæstio est in genere deliberativo, an M. Antonius sit a populo iudicandus hostis.

Stylus est medius.

Frequens concio, & auctoritas
Ciceroni affert Reip. defendendæ,
& spem recuperandæ libertatis.

EXORDIUM. ARGUMENT.

M. Antonius iudicio
Senatus, & Octavii Cr.
saris, & veterani
militum, & D. Brutii,
& Gallie, & ipsorum
Deorum, & hostis: igitur
omni in præiudicio
est hostis.

AMPLIFIC. & AFFECT.

Senatus maxima gratias atque honores dedit Octavio Cafari,
ejusque militibus, quod crucem Antonium reliquerunt, & pro-
pulerunt: de re, item D. Bruto, & Galli; qui Antonio r. s. ite-
runt. Quo facto quis non percipit Antonium esse iudicatum?
quem enim appellare possumus eum, contra quem qui exortus du-
cunt, his Senatus abitur singulares quondam honores? aut igitur
hostis Octavii, hostis Brutii, qui contra Senatus auctoritatem
resistunt Antonio; aut non Contra Antonium, sed hostis. Ad hunc
Senatus, impetato unque consensum accedit iudicium Deorum, qui
parentis hosti patri Antonio poenas denunciat.

2. ARGUM.

M. Antonius est a
populo iudicandus ho-
stis.

PROPOSIT.

Quis omnium præiudicio
est hostis.

Adhuc ratio ad populum, ut libertatem defendat contra Ant.
nium crudelē Tyrannum; præsertim cum facilius hic hostis
potest obrui.

perorat.

EXORDIUM.

Sumit Cicero exordium a frequenti concione, quæ alacritatem ipsi affert Reip. defendendæ, & spem recuperandæ libertatis. n. 1. *Frequentia vestrum.*

ANNOTATIO.

Brevi exordio Orator benevolentiam captat a suo, & frequentis populi studio, in defendenda Rep.

CONTENTIONIS

Propositio & Distributio.

Contentionis propositio: M. Antonius est a populo judicandus hostis.

Distributio seu argumentum: quia omnium præjudicio est hostis.

CONTENTIONIS

Argumentatio, Amplificatio, Affectus.

Propositionis argumentum, M. Antonius omnium præjudicio est hostis, patet hac inductione: M. Antonius iudicio Senatus, & Octavii Cæsaris, & veteranorum militum, & D. Bruti, & Galliæ, & ipsorum Deorum, est hostis: ergo M. Antonius omnium præjudicio est hostis.

1. Pars antecedentis: *De iudicio Senatus, & Octavii Cæsaris & veteranorum militum*, amplificatur, tum decreto senatus, tum laudatione Octavii Cæsaris, & veteranorum militum, qui Antonium Consulem reliquerunt, ut Remp. defenderent. *Ibid. Hodierno enim die*. Cicero concludit, apostropha ad Antonium, primam partem antecedentis. *n.6. que expectas*.

2. Pars antecedentis, *de iudicio Bruti, & Gallie*, pariter amplificatur rebus gestis Brutorum, & auctoritate senatus, & studio Gallie. *N.7. Quid? D. Brut.* Cicero concludit etiam hanc partem adversus quosdam, qui ipse latrocinii Antonium Consulem sequuntur, *n.9. Negat hoc*.

3. Pars antecedentis, *de iudicio ipsorum Deorum*, conjicitur, tum ex prodigiis, tum ex communi hminum consensu, divinitus dato, contra Antonium, *n.10. quod ita futurum*.

A N N O T A T I O .

Agit Orator inductione, seu præiudicio Senatus, Cæsaris, Bruti, militum, Gallie, ut his populus consentiens hostem Antonium iudicet, armaque corripit.

P E R O R A T I O .

Cicero similitudine hortatur populum ad libertatem tuendam. 1. A persona Antonii, crudelis tyranni, qui potest obrui,
 A a n.11.

554 IV. PHILIPPICA

n. 11. Faciam igitur. 2. A propria virtute populi Rom. & exempli Majorum, qui quoscumque hostes vicerunt, N. 12. incumbite in causam. Amplius, accendit Orator populum comparatione Antonii, & aliorum hostium, atque etiam Catilinæ, n. 14. ac majoribus quidem. Postremo suam operam addicit populo, & inquit gratiam, n. 16. Equidem quantum.

A N N O T A T I O.

Postquam Cicero in Contentione convicit populi intelligentiam præjudicio Senatus, & aliorum; in Peroratione impellit voluntatem, ut ille virtutis gloria, & Majorum exemplo, tyrannum prosequi bello non desistat.

V. PHILIPPICA.

Argumentum, Quæstio, Stylus.

Obsidente Mutinam Antonio, non modo sine Senatus auctoritate, sed invito etiam Senatu, qui Galliam citeriorem D. Bruto jam antea a Cesare datam post eius necem confirmaverat: novi Consules, Pansa & Hirrius Kal. Jan. primo Consulatus die convocato de more Senatu, non solum de Mutinæ obsidione, sed omnino de tota Repub. deque honoribus, & præmiis bene de Rep. meritorum, ac merentium, de quibus 13. Kal. Senatus consultum factum erat, retulerunt. Quod ad Mutinam
atti-

attinuit, censuit is, qui sententiam primus rogatus est, mittendos ad Antonium legatos, qui agerent cum eo, ut ab eius urbis obsidione desisteret. Cicero autem, suo loco rogatus, turpe, & indignum dicit esse senatus, ac populi Rom. majestate, ad eum legatos de pace mittere, de quo ante paucos dies, tamquam de hoste, gravissima, & severissima judicia idem senatus fecerit. Decreverat enim 13. Kal. Jan. ut de honoribus Cæsaris, & Bruti, qui Rempub. privato consilio defendendam susceperant, deque præmiis Martiæ, & Quartæ legionum quæ Antonio relicto, ad Cæsarem se contulerant, primo quoque tempore novi Consules referrent. Deinde vehementer incubuit Cicero ut hostis judicaretur Antonius, & ea decernerentur de honoribus, & præmiis, quæ senatus ex novorum Consulium relatione decerni sibi placere ostenderat. Manut.

Questio est in genere deliberativo, an senatus debeat ad Antonium legatos mittere, qui de pace, & concordia agant.

Stylus dicendi est mediocris.

EXORD.

Quo serius tandem fuit convocatus Senatus, eo majorem nunc Cicero habet spem opprimendi Antonii, ex oratione, & concordia novorum Consulium.

S Y N O P S I S.

Senatus mittere non debet ad Antonium Legatos, qui de pace, & concordia agant.

PROPOS.

Hujusmodi legatio repugnat gravissimis, ac severissimis judiciis, quae de Antonio fecit Senatus; & cum illo hoste bellum retardat: igitur hujusmodi ad Antonium Legatio est turpis Senatus, & periculosa Reip.

ARGUMENTATIO.

AMPLIFICAT. & AFFECTUS.

Non patitur Cicero pacem regni Antonium, quae id contra majestatem populi Romani; & dignum esse timidi, & que inconstans se natus videtur, post tot decreta, tamque verba contra Antonium. Cui enim nuperim hostem iudicavit Senatus, & qui non esse Consulem scelerata facta dicitur testatur, adhuc e ulro mittenti legati; quid, quomodo Antonius officiiis decretis Senatus, & insare arrogans, patient non volunt, neque pareret legatis populi Romani; & ejor enim hominis quam Annibal, nihil aliud quam venire Romanis spectat; & scelerare, & tyrannire, ut Consulatum gessi; Lempe vexare. Quare Cicero ista urp legatione, retardari praetera be sum indignatur: omni studio adhortatur Senatum, ut communi consensu sum arma: Caesar, Brutus, & Lepido, Egnatio veterani; quilibet his honores decernat: ut hi simul omnia una ore animo, & confestim decernant contra Antonium.

Bellum est sine mora gerendum. peror.

EXOR.

ARGUM.

1. Quae hujusmodi ad Antonium legatio turpis est Senatus.
2. Hujusmodi legatio est periculosa.

E X O R D I U M.

C Erius esse prolatum ad Kal. Jan. Senat-
 tum queritur Cicero: verum moram
 esse compensatam gaudet oratione, & con-
 cordia novorum Consulum. *n. i. nihil um-*
quam.

A N N O T A T I O.

Tempus convocandi Senatus contra Anto-
nium longius est visum Ciceroni amanti Remp.
sed nunc gaudium, ac fiducia præfertur ex
communi concordia Senatus. Quare colligit
benevolentiam, & expedit arma contra ad-
versarium. Qui est affectus Orationis.

C O N T E N T I O N I S

Propositio & Distributio.

C Ontentionis propositio est hæc: Se-
 natus mittere non debet ad Antonium
 legatos, qui de pace, & concordia agant.

Distributio seu argumenta sunt hæc: 1.
 quia hujusmodi legatio ad Antonium est
 turpis senatui: 2. quia est periculosa Reip.
 Verum hoc posterius argumentum passim est
 implexum priori: quare licet utrumque si-
 mul conjungere.

C O N T E N T I O N I S

Argumentatio , Amplificatio , Affectus .

Propositionis utrumque argumentum , *Hujusmodi legatio ad Antonium est turpis Senatui , & periculosa Reip.* hoc Enthymemate explicatur : Hujusmodi legatio repugnat gravissimis , ac severissimis judiciis , quæ de Antonio fecit senatus , & cum illo hoste bellum retardat : ergo hujusmodi legatio ad Antonium est turpis senatui , & periculosa Reip.

Antecedens demonstrat Cicero (indignans istius sententiam , qui primus dixit) ex nuperrimo senatus judicio , quo & Antonius hostis judicatus , & res gestæ Cæsaris , & veteranorum militum laudatæ sunt . *N.2. atque ut oratio .*

Indignatur etiam sententiam Cotelæ , & aliorum Antonii amicorum , qui Transalpina ipsi Galliam decerni volunt : cujus pernicies sententiæ ostenditur ex consequentibus malis ; & prolepsis adversariorum refellitur dialogismo . *N.5, hoc dies duodecim .*

Digreditur Cicero , negatque Antonium esse consulem , ejusque acta rescindenda esse censet ; quia contra auspicia , & per vim lata fuerunt . *n.6. an non cadunt hæc .* Exaggerat alia scelera Antonii consulis (de quibus etiam in Philipp. superioribus) 1. rapinas , & quæstus , fictis venalibus chyrographis Cæsaris . *n.11. illa vero dissipatio . 2. Latam legem*

legem judicariam, cui tertiam ille decuriam ex indignis hominibus, scilicet Alaudis, Aleatoribus, Exulibus, Græcis (quos iudices irridet) collectam adjecit, reclamante cælo & populo Romano. *n. 12. is etiam legem.*
 3. Collocatos in æde Concordiæ homines armatos: quod crimen adjunctis loci, & comparatione trium tyrannorum augetur. *n. 17. an illa non.*

4. Acerbe Ciceronem convocatum in senatum, paratasque necis insidias. *n. 19. Hunc etiam nisi.* 5. Iniquam divisionem agrorum, cum L. Fratre, *N. 20. Etenim aderat.*

6. Dicta, factaque tyrannica Brundusii, & Mutinæ, & paulo post Romę exercenda: nisi Cæsar cum veteranis militibus, & Brutus obstitissent. *n. 21. M. vero Antonium.*

Concludit digressionem, confirmatq; Antonium non esse consulem comparatione hostis Annibalis, *n. 25. Ergo Annibal.*

Redit ad antecedens, confirmatq; nomine ipso legationis ultro missæ; quod non tantum contra majestatem senatus; sed etiam timoris esse signum videbitur: proinde animos franget, & moram afferet bello, *ib. ad hunc Dii boni.* Indignitatem auget Cicero a consequentibus, si non paruerit Antonius legatis populi Rom. opponitq; dissimile exemplum Majorum, qui non ad civem suum, sed ad Annibalem, aut si is non paruisset, Carthaginem legatos miserunt. *n. 27. Recedat a Mutina.* Quod si paruerit Antonius, non tamen poterit, aut volet senatus illo cive uti, quem superioribus actis hostem judicavit; Cæsa-

rem, & Brutum, & veteranos laudavit, *n.28. Age si paruerit*. Non pariturum autem Antonium Cicero conjicit ab arrogantia, & infania, & perditis amicorum consiliis, *n.29. sed hoc minus*. Interim ista legatione retardabitur bellum, quod sine ulla mora, & confestim est gerendum, ut nascenti malo occurratur, *n.50. Tenetur interea*. Concludit Antonium frustra sperasse dissensionem senatus, aut novorum consulum; quibus nunc tota Resp. & hoc bellum committi debet, *n.32. nam nunc quidam*.

Sequitur extra causam altera Ciceronis sententia, de testimonio senatus, & honoribus tribuendis iis, qui adversati sunt Antonio. In primis D. Bruto (cujus virtutem, ac merita erga Remp. magna verborum amplificatione attollit) gratias immortales habendas, & confirmandam esse Galliam censet. *n.35. altera res est*. Atque etiam M. Lepido (cujus libertatem in non ferendo dominatu regio; cujus sapientiam in bello civili restinguendo affert) decernendos honores, quam amplissimos, & statuam equestrem inauratam in rostris statuendam censet. *n.38. atque etiam M. Lepido*. Octavio autem (cujus consilium in comparandis militibus divinum facit, ab adjunctis; cujus virtutem magno Pompejo non inferiorem prædicat) dignitatem censet imperatoriam esse conferendam. *n.43. Venio ad C. Cesarem*. Neque in hoc adulescente eximio leges annales fervari vult, tum Majorum exemplo, tum concepta fiducia de futura ejus indole, ac prudentia, qua

ORATIO XLVII. 561

longissime patrem superat. n. 97. *Quid est enim. Audet etiam Cicero obligare fidem suam, & optima quæque polliceri de Cæsare. n. 51. Audebo etiam.*

Ad extremum suadet Egnatulejo Magistratum ante legitimam tempus tribui; veteranis militibus vacationem esse militiæ, & commodam assignationem agri campani per novos consules fieri, N. 52. *Nec vero de.*

A N N O T A T I O.

Hec est insinuatio Oratoris: primum arguto enthymemate concludit Senatui suscipiendum esse bellum, vel turpem levitatis notam. Deinde apta digressionem Antonium insectatur, non ut consulem, sed ut hostem, ac tyrannum, ut susceptum jam bellum acceleret in nefarium hominem. Tum altera parte orationis annexa, Cæsarem, veteranos milites, Brutum summe prædicat, eorumque virtutem præmiis decorandam censet, ut uno omnes celeriter bello Antonium hostem, ac tyrannum opprimant: quod unice Cicero optat pro Rep

P E R O R A T I O.

URget quod sæpe dixit, bellum necessario, ac sine mora, oblato tempore, communi concordia, esse gerendum cum Antonio, n. 54. *Dixi ad ea.*

A N N O T A T I O.

Concludit Cicero brevi Anacephaleosi.

VI. PHILIPPICA.

Argumentum , Quæstio , Stylus .

Cicero V. Philippica vehementer dissuaserat Senatui , ne ad Antonium legati mitterentur . Senatus eo die nihil decrevit , sed triduo post mittendos omnino censuit , qui Antonio nuntiarent , ne consulem designatum oppugneret , ne Mutinam obsideret , ne provinciam depopularetur , ne delectus haberet , esset in Senatus populique Rom. potestate . De quibus Cicero hac oratione docet populum, & Senatus voluntatem de mittendis legatis exponit , & quid ipse de legatione sentiat , & quid augeretur , ostendit , Manut.

Quæstio est in genere deliberativo , an Senatus sententia de mittendis ad Antonium legatis sit a populo Rom. repudianda .

Dicendi character est mediocris .

S Y N C P S I S.

Cicero exponit populo suam in Senatu sententiam iudicagratam; nunc demum recedam, missis ad Antonium legatis.

EXORDIUM.

Senatus sententia de mittendis ad Antonium legatis, a populo Rom. repudianda.

PROPOS.

1. Quia nulla potest esse populo Rom. legationis conunitas cum M. Antonio.
2. Ista legatione non caussa belli tollitur; sed mora bello affectu.

ARGUM.

1. Argumentum. Antonius est laus, & iustus; igitur nulla potest esse populo Rom. legationis conunitas cum M. Antonio.
2. Argumentum. Antonius non parebit legatis populi Rom. igitur ista legatione non caussa belli tollitur; sed mora bello affectu.

ARGUMENTATIO.

1. Argumentat. Populo Rom. & scelera. tollit, a latroni exit conunitas legationis;
2. Quid; ut Antonius, qui sibi non preter, a populo Rom. paret, ipse legatis populi Rom. paret; non nunquam faciet; lac igitur legatio, certa est denuntiatio belli, aut potest recaratio. Quin populus arma corripit, & arduo civi optimo, Coniul. - que cefignato succurrat?

Populus expectet quidem reditum legatorum interin acriter, ducit Cicerone, praeparat arma certo futura contra Antonium, ac libertate sua taceatur.

PROPOSITIO.

amplificatio, & affectus.

E X O R D I U M .

Cicero productus in concionem ab Apulejo , exponit , quomodo sua sententia per triduum agitata , demum non valuerit : at remissior Senatus legatos ad Antonium miserit . *n. 1. Audita vobis .*

A N N O T A T I O .

Cicero populi gratiam conciliat , in hanc concionem veniendo ; docilitatem , exponendo quid sit actum in Senatu ; attentionem , rem triduo agitatum proponendo . Narrationem autem præsertim in re jam nota posse adhiberi orationis principio , etiam alibi vidimus .

C O N T E N T I O N I S

Propositio & Distributio .

Contentionis propositio est hæc : Senatus sententia de mittendis ad Antonium legatis est a populo Rom. repudianda.

Distributio seu argumenta sunt hæc : 1. quia nulla potest esse populo Rom. legationis communitas cum M. Antonio .

2. Quia ista legatione non causa belli tollitur , sed bello mora affertur .

Argumentum , Quæstio , Stylus .

Propositionis primum argumentum, *Nulla potest esse populo Rom. legationis communitas cum M. Antonio*, hoc Enthymemate perstringitur : Antonius est latro & hostis ; igitur nulla potest esse populo Rom. legationis communitas cum M. Antonio .

Antecedens simul , & consequens per indignationem vibratur conglobatis effectis scelerum Antonii . *num. 3. Intellego a vobis Quirites .*

Propositionis secundum argumentum, *Ista legatione non causa belli tollitur , sed mora bello affertur*, simili Enthymemate paulo latius excurrit : Antonius non parebit legatis populi Rom. igitur ista legatione non causa belli tollitur , sed mora bello affertur .

Antecedens amplificatur a persona Antonii , qui sævior hostis quam Annibal , & vitiis deditus , nulla in re , quam per legatos mandat Senatus , obsequi unquam volet . *n. 4. Quamquam quirites .*

Consequens augetur adhortatione ad populum , ut se ad arma accingat , & Bruto (civi optimo) succurrat . *num. 8. Quæ cum ita sint .*

Digreditur Cicero ad insectandos ironia tres Antonii affeclas : in primis indignatur legatos populi Rom. sistendos L. Antonio , quo auctore M. Antonius certissime his non parebit . *n. 10. Quid ? ipse si velit .*

Dein

Dein ex occasione cavillatur T. Plan-
cium, & L. Trebellium familiares Anto-
nii: illum de vi ob incensam in funere P.
Clodii curiam, lege Pompeja damnatum re-
stituerat Cæsar decoctor. Hic Dolabellæ de
tabulis novis legem ferenti adversatus fue-
rat. *Ibid. pluris habetur.*

Redit ad L. Antonium, & rursus indi-
gnatur illi, quasi patrono populi equestrem
statuam inauratam esse erectam. n. 12. *Red-
eo ad amores.*

A N N O T A T I O.

*Cicero hae insinuatione, & cautione utitur
in reprehendendo Senatu quod minus severe e-
gerit cum Antonio, ut ejus excuset legationem,
non omnino dissolutam, quia non sit illa legatio,
sed denuntiatio belli, nisi Antonius paruerit.
Hinc Orator subtilius avocans orationem a Se-
natu, ne offendat illum, totam futuri belli in-
vidiam tra. lucit in Antonium Reip. obstinatum
hostem, ac latronem, qui implicatus vitiis, &
consilio perditorum amicorum, nulla unquam
in re parebit legatis populi Rom. Præterea Cice-
ro sententiam Senatus repudiari quidem a po-
pulo intelligit, suadetque; verum tantisper
quando remissior Senatus ita sensit (est eadem
insinuatio, quæ prior) populi ardorem attempe-
rat, ut postea eo celerius arma expediat, quo
diuturnior viginti dierum fuit mera. Insecta-
tur etiam digressione, & contemnit partes Anto-
nii, ut nullus postea metus, aut mora bello esse
possit.*

P E R O R A T I O .

Hortatur populum , 1. ut tantisper expectet reditum legatorum (quando ita senatus sensit) interim fumat arma , quæ contra civem improbum certo esse futura prævidet . *nu. 15. Sed nimis multa .* 2. Suum ipse consilium , & laborem , & omne studium in tuenda Rep. pollicetur (adverte subjectionem , & affectum .) *num. 17. an ego no. 3.* Frequentem populum , & consentientem inflammat ad servitutem Antonii repellendam , libertatemque (epiphonemate) populo Rom. propriam retinendam , *num. 18. Multas , magnasque .*

A N N O T A T I O .

Hoc denique evincit Orator , ut populus nolit pacem , sed arma expediat , quod quia adhuc per Senatum non licet , a libertate qua novit intime affici populum Rom. etiam , atque etiam stimulat : suam ipse (quod sæpe in clausulis solet) industriam promittit , pro ardenti caritate in Remp.

VII. PHILIPPICA.

Argumentum, Quæstio, Stylus.

A Micos Antonii, pacem bello in sermonibus anteponebant, eo consilio, ut in reditum legatorum Antonii responsa mitius acciperentur, & Senatorum animis sententia Ciceronis irritatis, ad clementiam ac mansuetudinem traducerentur, accusat ut Antonii amantiore, quam Reip. De pace autem non esse cogitandum censet, vel quia turpis, vel quia cum periculo, vel quia liberis civibus cum hoste libertatis Antonio nulla prorsus esse possit. Senatum extremo loco, Pansamque Consulem hortatur, ut ad studium tuende Reip. nihil ab Antonio sincerum expectantes, quemadmodum cœperint, incumbant. Manut.

Quæstio hujus orationis est in genere deliberativo, an Senatus debeat pacem velle cum Antonio.

Stylus est temperatus.

S Y N O P S I S.

Cicero adulescens Consulario officio preloquitur periculo Populi, contra quem, qui fingunt Antonii responsa, aique defendunt: idcirco non sunt hypocritares, aut Consulares: at C. Pansa, & Cicero sunt Consulares, qui Pansa in patet oratio est volens.

EXORDIUM.

Senatus non debet pacem velle cum Antonio.

PROPOSITIO.

1. Quia ista pax est turpis.
2. Est periculosa,
3. Esse non potest.

ARGUMENT.

AMPLIF. ET.

1. Arguitur omnis inconstantia est turpis Senatus: sed est inconstantia Senatus: cum Antonio subito pacem velle conjungi, quem modo hostem non verbo, sed re iudicavit: igitur pax cum Antonio est turpis.

ARGUM.

A. Argument. Multa ex tenent: ea que gravissima Senatus decreta contra hominem Antonium. Quam et modo turpe, & inconstans, ad eum legatos misisse; turpissimum vero & inconstantissimum est, cum ad pacem, a que adeo in Senatum admittere. Mori fatius est; quam huic scelerato latroni seruire.

2. Argum. Ex pace, quæ cum Antonio fiet, levius fore orietur bellum longe gravius: igitur pax cum Antonio est periculosa.

3. Argum. Non potest esse pax cum Antonio, si Senatus, & equitibus, & universo populo Romano, & municipiis privatim, Naudio, Cæsari, Fruto: igitur cum Antonio esse non potest.

TATIO.

2. Argum. Poterit Senatus explorata non habere pacem, cum in civitate Antonium viderit, aut prius Antonios, qui intulerunt eorum scelera; quæ potentia; quantus id eos ex concilio ausu perditonum; aut igitur nunc (scilicet pacem habere) Senatus bellum gerat, si pacem vult: aut pacem iniquam fruetur, si bellum omittit.

3. Argum. Quis Senatus, ex equitibus, ex municipiis, ex privatis, qui non alio modo vel decreto, vel dicto, vel facto Antonium oderit; quem vero hominem vicissim Antonius non odit: quæ igitur pax cum Antonio, & illis, uti oportet.

AFFECTUS.

Cicero monet Senatum, ne falli se sinat, si Antonio pacem simulante, honoraturque Consulem Paniam, ut periculo remp. liberet.

Perorat.

EXOR.

E X O R D I U M .

Cicero aliis sepositis curis, est intentus maximo periculo Reip. quod concitant amici Antonii, quando ejus fingunt responsa, dicuntque irritari Antonium non oportuisse Ciceronis oratione ..*num. 1. paruit de rebus.*

Hos (maxime L. Pisonem) refellit officio consularis, cujus est, ulciscendo, & pertimescendo nefarios cives, cavere, & prospicere salutem Reip. isti vero non constantes cives, nec consulari nomine digni sunt, qui in re improba, id est, favendo Antonio, populares putant esse, iidem in re una, quæ salutaris sit populo, & Reip. id est ulciscendo, & pertimescendo Antonium, sunt nequam, & improbi, *num. 4. Utrum igitur.*

Confirmat consulare officium, exemplo C. Pausæ. *num. 5. accipiet in optimam.*

Confirmat, & suo exemplo, qui semper Remp. in pace, atque otio esse voluit. *nu. 7. itaque ego ille.*

A N N O T A T I O .

Curat unice Remp. Cicero, & strenue Consularis viri officio fungitur, cavendo ab Antonio, ejusque fautoribus, a quibus reprehenditur, quia bellum urgeat contra irritatum Antonium, qui pacem mavult, quam bellum. Hos quidem Cicero negat esse populares, aut consulares, aut denique cives, quia inconstanter, &
impro-

improbe defendant virum improbum, & benigniora ejus responsa frigrant, contra salutem patriæ.

Itaque hoc exordio conciliat sibi populum, & Antonianos adducit in iridiam. Dissuasurus etiam pacem cum Antonio, premunit se, & alias pacis commodum, studiumque præsefert.

C O N T E N T I O N I S

Propositio, & Distributio.

Contentionis propositio est hæc: Senatus non debet pacem velle cum Antonio.

Distributio seu argumenta sunt hæc dilacide expressa, petita attentione: 1. quia ista pax turpis est. 2. periculosa; 3. quia esse non potest, *num. 9. Cur igitur pacem?*

C O N T E N T I O N I S

Argumentatio, Amplificatio, Affectus.

Propositionis primum argumentum, *Pax cum Antonio est turpis*, deducitur hoc syllogismo: inconstantia est turpis senatui; sed est inconstantia, senatum cum Antonio subito pace velle conjungi, quem modo hostem non verbo, sed re judicavit; igitur pax cum Antonio est turpis. Major probari non eget, *ibid. quid est inconstantia.*

Minor per interrogationem amplificatur enumeratione decretorum senatus, *num. 10.*

Quasi

Quasi vero cum. Deinde pulcherrima insinuatione Cicero auget inconstantiam, ac turpitudinem senatus ex decreta nuper legatione ad Antonium, *nu. 13. ac legatos*. Tum maxime dedecus, accumulatur a consequentibus, si fiet pax, & in senatum suscipietur Antonius; quare monet, adhortaturque senatum, uti constantiam retineat, uti mortem anteponat servituti Antonii, cujus scelera replicat. *n. 14. Retinenda est igitur*.

Propositionis secundum argumentum, *Pax cum Antonio est periculosa*, exponitur hoc Enthymemate: Ex pace, quæ cum Antonio fiet brevi tempore orietur bellum longe gravius; ergo pax cum Antonio est periculosa.

Antecedens amplificatur futura (cavillando præsertim, Lucii scelera subjicit) Antoniorum potentia, ac multitudine perditorum civium, qui se illis jungent, *num. 16. satis multa*.

Consequens Enthymematis constat insuper adhortatione, ut senatus bellum gerat, si pacem vult: ejus officium, & facultates, suam quoque Cicero fidem, & curam proponit in tanto periculo, *n. 19. nec ego pacem*.

Propositionis tertium argumentum, *Pax cum Antonio esse non potest*, demonstratur hac inductione; non potest esse pax Antonio, & senatui, & Equitibus, & universo populo Rom. & municipiis, & aliis privatis, Nasidio, Cæsari, Bruto: Igitur pax cum Antonio esse non potest: antecedens clare est deductum, *n. 21. & seq. Dixi de periculo*.

Conse-

Consequens breviter subjicitur, & Orator monet periculum, n. 25. *omnia videbitis.*

A N N O T A T I O.

Nihil non monet Cicero, ut dissuadeat pacem: monet Senatum pro consulari vigilantia, hortatur pro gloria populi Rom. urget pro potentia, ac sceleribus Antoniorum: ubique pacis periculum & turpitudinem, & maxime difficultatem opponit.

Clara est autem hujus contentionis distributio, & ordo argumentationum: amplificationes breviter assurgunt, ne reprehendere asperius senatum, aut ad pacem nolendam videatur impulisse: transitiones sunt apertæ: affectus precipue constant hortatione senatus: & charitate Reip. & insectatione Antoniorum.

P E R O R A T I O.

Pergit Orator monere periculum simulandæ pacis ab Antonio, nisi paruerit, n. 26. *quorsum hæc.*

Pergit adhortari senatum, ut periculum caveat, n. 27. *sed vos moneo.*

Pansam etiam Consulem parva insinuatione hortatur, ut omni periculo populum liberet, n. 28. *Teipsum moneo.*

A N N O T A T I O.

Absolvitur idem affectus, qui ante in contentione, & in exordio.

VIII. PHILIPPICA.

Argumentum , Quæstio , Stylus.

Mortuo in legatione Sex. Sulpitio L. Piso, & L. Philippus intolerabilia ab Antonio ad Senatum postulata retulerunt. Tum Senatus bellum indixit Antonio, sed in senatusconsulto, nonnullorum suafu tumultum appellare maluit, quam bellum. Id Cicero reprehendit quasi leniore senatu, quam in eum oporteret esse, qui ei non pareret; Mutinamque nihilo segnius post auditam legationem, quam antea oppugnaret. Deinde cum Caleno adhuc de pace agente, pacisque commoda commemorante, & Nassiliensium commoda oppugnante, acerbe queritur: & simul eos accusat, qui mittendos etiam ad Antonium legatos censuerant. Pisonem, & Philippum increpat, qui mandata Antonii, tamquam ejus legati, non tamquam a Senatu missi retulissent. Manut.

Quæstio hujus orationis est in genere demonstrativo (nam Antonii fautores reprehenduntur) cum multi turpiter faveant Antonio.

Stylus est temperatus, nisi subinde assurgit affectibus.

1 Quia in conspectu Senatus istum bellum potius, quam bellum contra Antonium decernit.

2 Inconstanter, a timide aique Senatores agunt: denique iterum ad Antonium legatis.

ARGUM.

Multi in Senatu turpiter favent Antonio.

PROPOS.

Lenior subiectionis suam C. Pansa Consiliis, qui in sententiam L. Caspianis, & aliorum discessit.

EXORDIUM. ARGUMENTA.

AMPLIFICAT. ET

1. Argum. Si tumultus decernatur; bellum, aut quid gravius decernatur; etiam ipsa est bellum: cum Antonio: ergo inconsiderate Senatus tumultum potius, quam bellum contra Antonium decernit.

1. Argum. Quid a surdus est istum tumultus vel bo? etenim potest esse bellum sine tumultu: tumultus esse sine bello non potest. Deinde istum Senatus & Consiliis Hirtii prejudicio, re ipsa nunc est bellum: & crudelissimum quidem oblatorem in Antonium. Quid igitur volunt isti Senatores? praesertim Calenus, qui pauperis in levitate vult, atque improbos cives salvo, dissimili exempli clarissimo viro. Nec de pace solum, sed etiam de interitu Clodii, de Bruto, de Massiliensibus, cum Cicerone dissentit Calenus.

2. Argum. superbe Antonio jus tria a-
 vic legatos, quos Senatus misit, con-
 tinuo denuntiandi belli causa, nisi il-
 le mandatis paruisset: ergo inconsistan-
 ter, ac timide aliqui Senatores agunt
 de mittendis iterum ad Antonium le-
 gatis.

TATIO.

2. Argument. Iterum mittere legatos postquam
 Antonius hos resevit, his superbia manlata ledi-
 quispudor? sed quam proficte legati funguntur
 officio, non sic sua ores oim & C. P. Julius: ve-
 rum & Senatus languidior factu, cunctatur Anto-
 nium ulcisci & Cornele honores exhibere; quando
 Scavoniz, & Ciceronis fertitudo in emimari debet.

AFFECTUS.

Iis, qui cum Antonio fue-
 runt, ut impunitas detur,
 suadet Cicero.

priora

E X O R D I U M .

A Postropha Cicero reprehendit C. Pansa Consulem , cujus lenitatem plures secuti sunt , præcipue L. Cæsar , sed nunc excusat , *N. J. Confusus* .

A N N O T A T I O .

Indignatus Cicero (quia victa sit sua sententia) incipit ex abrupto : non tamen sine aliqua insinuatione , seu laude virtutis , quam Consul Pansa ad eam diem ostendit .

C O N T E N T I O N I S

Propositio , & Distributio .

Contentionis propositio est hæc : multi turpiter favent Antonio .

Distributio seu argumenta sunt hæc : Primo , quia inconsiderate senatus tumultum potius , quam bellum , contra Antonium discernit . Secundo , quia inconstanter , ac timide aliqui senatores agunt de mittendis iterum ad Antonium legatis .

C O N T E N T I O N I S

Argumentatio , Amplificatio , Affectus .

Propositionis primum argumentum , *Inconsiderate Senatus tumultum potius quam bel-*

bellum contra Antonium decernit, hoc Enrhythymate tractat orator: si tumultus decernitur, bellum, aut quid gravius decernitur; & jam reipsa est bellum cum Antonio: ergo inconsiderate senatus tumultum potius quam bellum, contra Antonium decernit.

Antecedens patet ex definitione tumultus, *Nu. 3. at in quo*. Deinde reipsa bellum esse Antonio probat Cicero per interrogationem, tum ex præjudiciis senatus, *N. 4. sed nimis multa*. Tum ex præjudicio Hircii Consulis, *n. 6. non est hostis*. Amplificat hoc bellum longe maximum, comparatione cæterorum civilium bellorum, *N. 7. Utrum hoc bellum*. Causam præsertim hujus belli amplificat longe crudelissimam ex atrociniis Antonii, *N. 8. quæ est igitur*.

Hinc digreditur in Calenum, qui absurde pacem velit, ut latroni Antonio populus Rom. serviat. Aut, ut ipse privato commodo dominetur cum Antonio, *N. 11. hic mihi etiam*.

Aut etiam, ut omnes cives salvi sint, dissimili sententia patris sui, & dissimili exemplo plurium clarissimorum virorum, qui improbos cives sustulerunt, *n. 13. atqui is es*.

Nam similitudine ait Cicero melius esse unum civem sceleratum mulctari, quam innocentes multos, & totam Remp. interire, *N. 14. hoc interest*. Verum non de pace tantum, aut de improbis civibus tollendis, sed etiam de aliis, non iracunde (vide insinuationem) sed vehementer & Reipub. causa, cum Caleno dissentit Cicero: ac primum de

interitu P. Clodii, quem ille civem fuisse optimum arbitratur, *N. 16. uno in homine.*

Deinde dissentit de D. Bruto, quem obsessum infirmat Calenus, favendo Antonio, & adhuc de pace agendo, *n. 17. imo vero ego.*

Tum dissentit de Massiliensibus, quibus, interfecto Cæsare, ne bona restituerentur, in senatu obstitit Calenus: de hoc queritur atque inflat Orator, amplificata calamitate istius civitatis fidelissimæ, *n. 18. ego te cum.*

Propositionis secundum argumentum, *Inconstanter ac timide aliqui Senatores agunt de mittendis iterum ad Antonium legatis*, hoc Enthymemate exponitur: Superbe Antonius tractavit legatos, quos senatus misit, continuo denuntiandi belli causa, nisi ille mandatis paruisset: igitur inconstanter, ac timide aliqui senatores, agunt de mittendis iterum ad Antonium legatis.

Antecedens (facta transitione, & præmunitione) effertur indignatione, tum contra insolentem Antonium, qui legatos populi Rom. ad Mutinam contempsit, rejecit, mandata dedit; tum & contra languidiorem, timidiorumque senatum, *N. 20. venio nunc.*

Queritur etiam Cicero de Philippo, & Pisone legatis, qui cum essent missi, ut Antonio ex senatus sententia certas res nuntiarent; cum ille earum rerum nulli paruisset, ultro, ab illo ad senatum intolerabilia postulata retulerunt, dissimili exemplo Majorum, seu C. Pompilii, *N. 23. pro Dii immortales.* Mandata vero Antonii, & responsa sigillatim ironia recenset, *N. 23. pro Dii im-*

mortales. Mandata vero Antonii, & reipon-
sa sigillatim ironia recenset, N.25. *at quam
modesta mandata fert?* Honorem præterea
in senatu exhibitum Cotylæ Antonii lega-
to, indignatur, opposito contemptu lega-
torum populi Rom. quos obiter quoque re-
prehendit ab inconstantia, & timore, n.28.
Hec tu mandata.

Denique suum Cicero in Rep. tuenda stu-
dium, & fortitudinem, & vigilantiam, ex-
emplo Q. Scævola imitandam proponit,
N.29. *O Dii immortales*. Suo etiam exemplo
docet senatum esse signatum, & ad bellum
contra Antonium accinctum remisso Coty-
la, N.30. *Equidem P. C.*

A N N O T A T I O.

*Liberius Cicero reprehendit Senatus iudicia,
non constantia, quia prius bellum cum Anto-
nio hoste decreverit, & nunc sit reipsa maxi-
mum, jam confusus abhorrens ab asperiori
verbo, decernit tumultum, qui bello longe est
gravior. Acerbe etiam invehitur in Q. Fusum
Calenum, quia studiosior Antonii, & proprii
commodi, quam Reip. adhuc prætexta tur-
pi pace, & lenitate in omnes cives, servi-
re velit populum Romanum improbo latroni.
Itaque Orator tota contentione in tres affectus
procurrit. 1. Indignationis, exaggerans la-
trocina, & insolentiam Antonii. 2. Doloris,
& querimonie, videns inconstantiam ac ti-
miditatem Senatus. 3. Amoris in Remp. ni-
hil non agere, & pati certus pro illius de-*

ensione, suoque, & Majorum exemplo omnes excitans ad sagum.

P E R O R A T I O .

Cicero decernendum censet, ut iis, qui cum Antonio sint, potestas detur ad sanitatem redeundi ante idus Mart. primas: bene merentibus gratiæ referantur, proficiscendi ad Antonium: excepto Cotyla, nemini facultas concedatur, n. 33. *Quas ob res.*

A N N O T A T I O .

Quod reliquum est suæ sententiæ exponit Cicero, ut denique subveniatur Reip. ita curam patriæ geris ad extremum, & priores affectus concludis.

IX. PHILIPPICA.

Argumentum, Quæstio, Stylus.

R Eferente Pansa Consule de honore Ser. Sulpitii, qui legatus ad Antonium cum Pisone, & Philippo missus prope cast. a quidem pervenerat, sed ante quam Senatus mandata exponeret obierat, P. Servilius sententiam rogatus, decernendum ei publice sepulchrum censuit, statuam non censuit: quod statuæ decerni solerent iis, qui in ipsa legatione essent interfecti, non quibus mortem casus attulisset. Post eum Cicero rogatus, honorem sepulchri Sulpicio non ademit, sed eum omnino statua ornandum esse censuit, ea potissimum ratione usus, quod cum ad Antonium gravi affectus morbo sit profectus, non ei casus, verum ipsa legatio mortem attulisse videtur. Manutius.

Quæstio hujus orationis est in genere deliberativo, an Ser. Sulpitio in legatione mortuo honor statuæ sit tribuendus.

Stylus est temperatus.

Cicero nallet vivo Sulpitio gratias agere, quān mortuo honores querere. Etenim nullas legatus plus ipso Resp. studuit.

EXORDIUM.

Servio Sulpitio in legatione mortuo, honoratus est tribuendū.

PROPOSIT.

2. ARGUM.

Qua ipsa legatio mortem attulit Sulpitio.

Cui ipsa legatio mortem attulit, ei honoratus est tribuendus; sed ipsa legatio mortem attulit Sulpitio: igitur honoratus est tribuendus.

ARGUMENT.

AMPLIFIC. & AFFECT.

Insignis fuit haec viri Sulpitii, haec constantis studium patriae: tenaui, ut vel ipso legationis murere vitam amiserit. Igitur nec grati est Senatus, maximos honores, non statum: modo, vel etiam sepulchri, mortuo Sulpitio conferre. Nam in eodem maiorem consilio non tam generas mortis, quam causa qua ridebatur: cuius iam iobor statum decernatur; certe legatio non minuit. S. S. Sulpitio mortem attulit, quā ad Verentium Rejentis, et C. Octavio, quibus a senatu statuta est posita.

Decernitur pompa, & apparatu sepulchri, ac sepulchri S. S. Sulpitii.

EXOR.

E X O R D I U M .

ORator Ser. Sulpitio justos honores quærit, quia magna constantia, & magno studio Reip. in legatione mortem obierit, *N. i. Vellem Dii.*

A N N O T A T I O .

Cicero dolore, & officio, a sua & Sulpitii persona (quam laudat, & meritum ejus mortis amplificat) auditores conciliat.

C O N T E N T I O N I S

Propositio, & Distributio.

Contentionis propositio est hæc: Ser. Sulpitio in legatione mortuo honor statuæ est tribuendus.

Distributio, seu argumentum est hoc: quia ipsi legatio mortem attulit.

C O N T E N T I O N I S

Argumentatio, Amplificatio, Affectus.

Propositionis argumentum, *Ser. Sulpitio legatio mortem attulit*, hoc syllogismo deducitur: Cui legatio mortem attulit, ei honor statuæ est tribuendus; atqui Sulpitio legatio mortem attulit: ei igitur honor statuæ est tribuendus.

Majorem interpretatur Cicero consilio Majorum, qui non genus mortis, sed causam quærendam censuerunt: hi enim idcirco quatuor legatis ad Vejentium Regem, & Cn. Octavio statuam posuerunt, quod ipsis legatio mortem attulisset, *n. 3. Ego autem P. C.*

Assumptio amplificatur a vigilantia Sulpitii, & constante studio parendi senatui: propter quæ ille mortem obiit, *n. itaque P. C.*

Concludit Cicero (præsertim licentia) decernendam a senatu esse statuam Ser. Sulpicio, qui auctoritatem senatus vitæ suæ antetulit, *n. 7. Quocirca ad posteritatis . Item in fine hortatur senatum, n. 19. reddit igitur .*

Digreditur in laudem Sulpitii, qui non magis jurisconsultus, quam justitiæ fuit, *N. II. nam reliqua .* Redit ad statuam ipsi decernendam, qua tametsi non eget propter virtutes, & gloriosam vitam, tamen hæc erit monumentum mortis honestæ, vel grati senatus, & solatium afflicti filii, *N. II. ergo hæc statua .* Atque hanc statuam censet Cicero, ex defuncti sententia debere esse pedestrem æneam, *n. 13. mihi autem .*

Probabitur etiam hæc statua P. Servilio, cui majores honores, id est, sepulchri decernendos censuit, *n. 14. atque hanc meam .*

Hortatur senatum ad utrosque honores Sulpitio mortuo conferendos, *n. 15. augeatur igitur .*

A N N O T A T I O.

Hæc oratio est quoddam quasi elogium mortui, & quamquam sit in genere deliberativo, versatur tamen magna ex parte circa laudes Sulpitii, qui maxima constantia parendi senatui, & maximo studio Reip. conservandæ, in legatione vitam sanctissime honestissimeque actam amisit.

P E R O R A T I O.

Cicero magnifice concludit, causas suæ sententiæ, seu decreti faciendi a Senatu circa pompam & apparatus sepulture, & sepulchri Ser. Sulpitii, *Ib. Quas ob res.*

A N N O T A T I O.

Accurate, diligenterque omnia præscribit Cicero de sepultura, & sepulchro Ser. Sulpitii; quippe officiosus, & non suo magis, quam Reip. amico gratus Orator. Quare Senatorum provocat studium, ut Sulpitium æmulati, ita contra Antonium Remp. conservent, ut justos quoque ex honesta vita, & morte honores reportent.

X. P H I L I P P I C A .

Argumentum , Quæstio , Stylus .

M Brutus interfecto Cæsare , primo urbem , deinde Italiam reliquerat , metu Antonii, & in Græciam fuerat profectus . Ibi cum se nihilominus ad bellum compararet , collectis aliis copiis a C. quoque Antonio proconsule, qui a fratre in eam provinciam mittebatur , exercitum averterat : quam rem Pansa Consul cum ex litteris Bruti ad Senatum referret , ut astra Bruti confirmarentur , Q. Fustus primus rogatus sententiam , negaverat Bruto tantam potentiam concedendam esse : quod ea periculo esset Reip. quod veteranos offenderet . Itaque Cicero eam sententiam acriter reprehendens , primo invehitur in Fustum . Deinde laudat Brutum , & commodum ab illo occupatæ Macedoniae ostendit , & removet omnem periculi suspicionem : postremo collecta summa sententiæ , suo more concludit . Freigius .

Quæstio hujus orationis est in genere deliberativo , an omnia quæ gessit M. Brutus in Græcia , maxime quando abduxit exercitum ab Antonio , sint publica Senatus auctoritate confirmanda .

Stylus est magis vebemens , quam temperatus .

S Y N O P S I S.

Cicero agit gratias Ian-
sa ob convolatatum Sena-
tum, & laudatum Mar-
cum Brutum.

Omniaque legit A. Brutus in
Græcia, maxime quia id abdu-
xit exertima C. Antonio sunt
publica se natus auctoritate con-
firmanda.

1. Quia Na. N. Bruti non sunt
periculosa Reip.
2. Acta M. Iulii non offen-
dunt veteranos.

ARGUM.

1. Argum. Quidquid e-
git M. Brutus, Reip. ser-
vandæ causa egit: igitur
acta M. Bruti non sunt pe-
riculosa Reip.

2. Argum. Veteranorum
causa, & Bruti, & qua-
tuor exercituum populi
Rom. eadem; ut his si-
mul iustitiam contra Anto-
nium impub. servent:
igitur acta M. Bruti non
offendunt Veteranos.

1. Argum. Int. Famest. Brutos oppugnet Calpurnius &
faveat Antonius per petu. u. u. a. Cicerone ce erisqu.
Senatoribus, dissentientibus: Bruti tamen virtus extat,
cum in relinquenda patria, & Apollinariibus idis
tum abducente C. Antonii exercitu occupantibus; ce-
teriter Græciæque nisi faucibus rationis et ceptis
multum hodie detinentum Reip. patretur. D di-
vum igitur Brutum, & Reipublicæ natum!

2. Argum. Sunt in Senatu, qui in iustitia ne uult, &
sunt per optimis causis. Veteranorum non in oppo-
nunt; quasi vero Veterani, & quatuor exercitus po-
puli Romani, id simul certes cum M. Bruto non in-
tendant, ut Debrutus ob id one liberetur. Adde, C.
Pansa exercitum Bruti si ipse quam non habet. Quian-
igitur Senatus sine metu hunc alius a iungit.

Concludit
Cicero ea,
quæ dicit M.
Brutus, aliis-
que tenet.

PERORATIO.

PROPOSIT.

AMPLIFICAT. & AFFECTUS.

EXORDIUM.

ARGUMENTATIO.

EXOR.

E X O R D I U M .

Cicero agit gratias Pansæ, quia litteris M.Bruti acceptis Senatum statim vocavit, atque idem sua oratione M. Brutum laudavit, *n.1. Maximas tibi.*

A N N O T A T I O .

Captat benevolentiam Cicero, tum a persona Bruti, & Pansæ, qui non sine laude M. Brutum laudavit; tum ab officio in familiarum virum.

C O N T E N T I O N I S

Propositio, & Distributio.

Contentionis propositio est hæc: Omnia quæ gessit M.Brutus in Græcia, maxime quando abduxit exercitum ab Antonio, sunt publica senatus auctoritate confirmanda.

Distributio seu argumenta sunt hæc: 1. quia acta M.Bruti non sunt periculosa Reipub. 2. quia acta M.Bruti veteranos non offendunt.

C O N T E N T I O N I S

Argumentatio, Amplificatio, Affectus.

Propositionis primum argumentum, *Acta M. Bruti non sunt periculosa Reip.* hoc
En-

Enthymemate latius tuetur Orator : Quid-
 quid egit M. Brutus , egit Reip. servandæ
 causa ; ergo acta M. Bruti non sunt pericu-
 losa Reip.

Antecedenti præmittitur acris reprehensio Caleni , qui perpetuo a Cicerone , & cæ-
 teris senatoribus dissentit , ut Brutos non pro-
 bet , qui Remp. defendunt ; Antonium au-
 tem , qui oppugnat , probet vel maxime , *N. 2. sed mihi P. C. Urget Cicero Calenum , &*
inflat a persona filii , num. 4. amplissime tibi .
 Litteras Bruti maligne ab ipso laudatas que-
 ritur , *n. 5. hoc vero Q. Fusi .*

Communicatione virum admonet sapien-
 tioris sententiæ ; & Senatum , ut Brutum or-
 net , Antonium deserat , *n. 6. quamobrem col-
 lige te .* Præmissa reprehensione Caleni ante-
 cedens amplificatur . 2. Insigni patientia , &
 consilio M. Bruti , patriam & Apollinares
 ludos relinquentis , Reipub. servandæ cau-
 sa . Quare sæpius exclamans Orator miratur ,
 commiserationem absenti Bruto commovet ,
 Antoniis invidiam , sibi pudorem , *n. 7. ac de
 hac quidem .* Amplificatur 2. Ex iis , quæ fa-
 cturus fuerit C. Antonius , nisi ab eo M. Bru-
 tus exercitum abduxisset , & spem occupandæ
 Græciæ præclusisset , *n. 9. Expectatum igitur .*

Digreditur breviter Cicero in M. Anto-
 nium , cui erepta est Græcia , & jam præter
 tria oppida (Bononiam , Regium Lepidi ,
 Parmam) nihil tenet , *n. 10. Equidem cupio .*

Bruti etiam divina virtus , ac celeritas in
 occupanda Græcia commendatur , & cum ce-
 leritate C. Antonii confertur , *ib. erat ei spes .*

Deinde occupans Orator quod posset obijci, ostendit Bruto potius qui Remp. defenderet, quam Antonio, qui everteret, exercitum cedere debuisse, *n. 11. At quid ei.*

Id iudicium non Seantus modo, sed militum etiam fuisse approbat, *n. 13. nec vero no.* Consequens Enthymematis anacephalæosi ornatur, *n. 14. Tenet igitur populus Rom.*

Propositionis secundum Argumentum, *Acta M. Bruti veteranos non offendunt*, prosequitur Cicero hoc Enthymemate: Veteranorum causa, & Bruti, & quator exercituum populi Rom. est eadem, ut hi simul juncti contra Antonium Remp. servant: ergo acta M. Bruti veteranos non offendunt.

Antecedens probatur ex communi omnium studio D. Brutum obsidione liberandi, & acta Cæsaristuendi, *n. 15. Sed jam video.*

Confirmatur auctoritate C. Panæ, qui Bruti exercitum suspectum non habet, *n. 17. Quid est igitur.* Quare Cicero objurgat eos, qui omnia metuunt, & semper optimis causis veteranorum nomen opponunt, his quidem Veteranis, si arrogantes sint, negat esse servendum. *Ib. Desinant igitur.* Hac occasione delabitur (licentia) ad turpitudinem servitutis ostendendam, & populi Rom. libertatem ipsa morte potioem. *n. 19. Omnis est enim.*

Facultatem etiam ostendit opprimendi Antonii, viribus ejus contemptis. *n. 21. concurritur undique.* Denique suadet Senatui, ut cæteris exercitibus populi Rom. præsidium M. Bruti, sine metu, aut periculi suspitione adjungat. *n. 23. Ad has pestes.*

A N N O T A T I O.

Orator eo artificio auget virtutem M. Bruti in relinquenda Italia, & consilium in occupanda Grecia, abducendoque exercitu ab Antonio, ut simul augeat hujus viri charitatem in Rempub. cui dexteram tendit, suumque ei presidium pollicetur: Quare acta Bruti censet esse Senatus auctoritate confirmanda ejusque exercitum ceteris populi Rom. copiis adiungendum. Nam quod Calenus, aliique fautores Antonii verentur, ne potentior sit Brutus cum periculo Reip. & Veteranorum offensione, acriter refellit Cicero, tum auctoritate Consulis Pansa, tum communi Bruti, & Veteranorum studio conservandae Reip. Excitat igitur tutus Orator Senatum ad desiderium M. Bruti, qui Remp. defendat; & ad fugam Antonii, qui eam oppugnet.

P E R O R A T I O.

EXplicat Cicero, quid censeat de actis M. Bruti, & Q. Hortensii; suamque sententiam persuadet Senatui. n. 25. *Quae cum ita sint.*

A N N O T A T I O.

Cicero etiam alias conclusit orationem expositione suae sententiae, ut peroratio sit quasi corollarium omnium, quae magno studio prius dixit, contenditque.

XI. P H I L I P P I C A .

Argumentum, Quæstio, Stylus.

Obtinente Asiam provinciam C. Trebonio decretam a Senatu post Cæsaris interitum, Dolabella in Syriam, Antonii sibi lege traditam proficiscens, cum Tribonio familiarissime collocutus, eumque summe benevolentie simulatione complexus, incautum Smyrne oppressit, atque interfecit, & Asiam universam occupavit. Hoc nuntio Romam perlato, Senatus hostem Dolabellam iudicavit; belloque persequendum censuit: sed cum ejus belli cura non satis constaret, cui mandanda videretur, cum alii aliter sentirent, Cicero deplorata prius Trebonii morte, imperatorem omnino L. Cassium, qui Dolabellam terra marique persequeretur, esse deligendum censuit.

Quæstio hujus orationis est in genere deliberativo, an bellum contra Dolabellam Cassio, & Bruto mandandum sit.

Stylus est mixtus.

S Y N O P

Cicero in acerbissima morte Trebonii, hoc Reip. propturum perat, quod Dolabellam, & Antonii inimicissimam perperata: fier enim (nullo hortator) ut Senatus eo majore studio libertatem defendat, quo crucelius opum unum civem a Germano hoste contumaciatum videret.

1. Cuius Cassius & Brutus in iis Asiæ partibus sunt cum exproditis, & paratis copiis.
2. Cassius & Brutus frunt ar studio liberandæ Reipublicæ.

EXORDIUM. ARGUM.

P NARRAT.

Dolabellam premissio Mario, invadens in Asiæ, C. Trebonium Asiæ profectum noctu Snyne circumvenit & crudeliter occidit.

ARGUM.

Contra Dolabellam Imperatore is de iugendis, qui exercitum habeat & per se amantem in liberanda Rep.: tales sunt Cassius, & Brutus: bellum igitur contra Dolabellam est Cassio, & Bruto mandandam.

PROPOS.

Belum contra Dolabellam est Cassio, & Bruto mandandum.

PERORATIO.

In primis rejiciatur ea sententia, quæ contra exempla Majorum, & cum periculo Reip. privato homini P. Servilio hoc bellum mandandum cenet: nam omnino de Cn. Pompeio, & nuper de Octavio, dissimilis est ratio. Nec deinde Consulenti Pansam convenit D Brutum deserere, & provinciam Asiæ expetere, unde suæ paciones hominum auget. Nunc igitur restant Cassius & Brutus: Imperatoris id hoc bellum deigen si: qui enim & otioses? copias habent optimas, & animam liberandæ Reip. præfixa sibi lege certissima, Dolabellam persequendi. Ad hoc hos esse perito militiæ, quibus se jurant piosque Astitici.

Cicero nis sententia de supra dictis.

AMPLIF. ET AFF. EXOR.

EXORDIUM.

Cicero in miserabili morte Trebonii, inhumanitatem Dolabellæ amplificat, comparatione Antonii, Cinnæ, Marii, & Syllæ. *n. 1. Magno in dolore.*

Mox istorum duorum, Dolabellæ, & Antonii crudelia in cives Romanos consilia explicat, hortaturque populum ad libertatem contra hos hostes recuperandam, *n. 2. Ecce tibi geminum.*

ANNOTATIO.

Hoc exordio magnam Trebonio commiserationem movet, adversariis odium, sibi benevolentiam, Senatui animum libertatis.

NARRATIO.

Exponitur 1. quomodo Antonius invasit in Galliam, repressis a Bruto; & Dolabella in Asiam, præmissis latrone. *n. 4. In Galliam.* 2. Dolabella C. Trebonium Asiæ præfectum noctu Smyrnæ circumvenit, & crudelem in modum interemit. *n. 5. Consecutus est.* Fit statim digressio in affectum odii contra Dolabellam, imaginem crudelitatis M. Antonii, *n. 6. cum hoste hoc.*

Subjicitur hypotyposi cædes Trebonii, & hujus per biduum cruciatus amplificatur ad commiserationem, *n. 7. Ponite vobis.*

Quamquam magis cruciatur animo Dolabella,

bella, quia a Senatu hostis est iudicatus, quam corpore Trebonius (exempla Reguli) cujus mortem ulciscetur Senatus, *nu. 8.* *O multo miserior.*

Tum, ad majus odium, confertur vita Trebonii cum crudelitate, & libidine Dolabellæ, a quo tamen amico non cavit Cicero, *num. 9. Nam ceteris quidem.* Quare monetur Senatus, ut diligentius caveat ab Antonio, cujus socii pari scelere, & crudelitate certant. Atque est insignis ironia singulorum, quos recenset Cicero ad invidiam, & odium, *num. 10. A quo admoniti.* In fine approbata Fusii sententia, fit transitio ad propositionem contentionis, *num. 15. Quapropter ut.*

A N N O T A T I O.

Non est ista causæ narratio; verum oratorie fit ad commiserationem Trebonii, & ad odium Dolabellæ cum Antonianis. Hi enim duo affectus in animis Senatorum excitati, minime profunt causæ, ut imperator idoneus deligatur ad crudelem Dolabellam, & Antonium bello persequendum.

C O N T E N T I O N I S

Propositio, & Distributio.

Contentionis propositio est hæc: Bellum contra Dolabellam Cassio, & Bruto mandandum est.

Distri-

Distributionem præcedit confutatio duarum sententiarum, quarum altera sit periculosa, altera his temporibus aliena. Inprimis improbat Cicero periculosam aliquorum sententiam, qui contra Majorum exempla, censent, privatum Imperatorem extra ordinem mittendum esse, *nu. 26. Duæ dictæ sunt sententiæ*. Quod si alias privato homini, Cn. Pompejo Imperium sit datum, id a turbulentis (Gabinio, & Mummio Tribunis pleb. contigit: nunc dissimili ratione L. Cæsar bellum contra Dolabellam extra ordinem P. Servilio, lege ad populum lata, mandandum esse censuit. Adde, ista suffragatio in Senatu (quam Cicero comitia, & ambitionem vocat) est libertati obnoxia, & periculosa, ne aut alii consulares viri idem petant, & prætereantur, aut Servilius repulsam ferat, *n. 18. de Cn. Pompeji*. Nuperrime autem Octavio Cæsari, privato, etiam sententia Ciceronis, imperium dari necessitas coegit, *n. 20. at enim C. nam*. Deinde improbat alteram sententiam turpem, & inutilem Reipub. ut consules Asiam, & Syriam sortiantur: nam turpe est, C. Pansam consulem deserta Mutina, in Asiam ire; & inutile intentum liberando Bruto animum distrahere ad persequendum Dolabellam, *n. 21. illa vero P. C.*

Adde sermones hominum, suspiciones, invidiam: quæ ut vitet Pansa, tum exemplo suo Cicero obtestatur, tum a persona collegæ Hirtii, & animo exercitus Rom. *num. 23. adde istuc*. Postea liberato Bruto, dignif-

dignissime ipsis consulibus provinciæ deligentur , *nu. 24. quod si provinciæ* . Tertio ista sententia affert tarditatem ad Dolabellam persequendum ; dum consul veniat , dum P. Servilius , qui recusat ire , aut alius mittatur , *n. 25. quid si etiam* .

Post confutationem hæc est contentionis distributio , seu propositionis argumenta : Bellum contra Dolabellam Cassio , & Bruto mandandum est , 1. quia hi in iis Asiæ partibus sunt cum expeditis , & paratis copiis . 2. Quia hi feruntur studio liberandæ Reip.

C O N T E N T I O N I S

Argumentatio , Amplificatio , Affectus .

Propositionis utrumque argumentum commiscetur ab Oratore , & explicatur hoc syllogismo : Contra Dolabellam imperator est is deligendus , qui exercitum habeat , & perspectum animum in liberanda Repub. tales sunt Cassius , & Brutus : igitur bellum contra Dolabellam Cassio , & Bruto mandandum est .

Major est paucis expressa , *num. 26. expedito nobis* .

Minor constat de Bruto , nisi tantisper adhuc est necessarius Italiæ , aut etiam Græciæ , *ibid. quis igitur* . Quamquam hic vir Brutus ita sit affectus , ut si intelligat e Rep. esse persequi Dolabellam , lege sanctissima , & more optimo id faciat , non expectato senatus decreto , *ibid. quod si confecerit* .

Eandem

Eandem legem rectissimam sibi præfixit Cassius, ut prohiberet Syria Dolabellam, *n. 28. quid C. Cassius*. Proinde ut acta Cassii auctoritate senatus firmentur, ipseque proconsul provinciam Syriam obtineat, & cum imperio Dolabellam hostem persequatur, censet Cicero, *n. 29, sed ut ex vestra*.

Deinceps amplificat Orator copias, & animum, & militarem peritiam Cassii: cui optimo imperatori se adjungent plures, præsertim Deiotarus Pater, cujus obiter laudes recenset, *n. 32. hoc senatusconsulto*.

Digreditur, & occupat adversarios, quare tantopere Cassium, & Brutum laudet, oderit Antonios, *n. 36. animadverti P. C.*

n. Nec veretur primum genus Veteranorum offendere, qui comites sunt Antonii, & Brutum obsident, *n. 37. Vide, inquit*. Alterum genus Veteranorum ne offendat, veretur, qui Brutum obsidione cupiunt liberare, *n. 38. quorum igitur*. Tertium genus, id est hostium & arrogantium & importunissimorum adeo non timet, ut etiam libere illis tyrones præferendos putet, *n. 39. ego autem*.

A N N O T A T I O .

Confusior paulo videtur contentio, facta narratione extra causam, & inserta confutatione duarum sententiarum, atque etiam permixtione duorum argumentorum, in qua divisa est propositio. Verum eo spectat Orator distinctie, ut bellum contra Dolabellam Cassio, & Bruto mandetur. Primum pathetica narratione, in visos, & odio-

odiosos hostes facit Dolabellam & Antonium, ex pari crudelitate in cives Romanos : quod maximum Senatum instammat ad bellum contra has furias gerendum . Itaque decreto belio , cum expedito , & parato imperatore sit opus , nemo autem iudicio Ciceronis , paratior esse possit , quam aut Brutus , aut Cassius , aut uterque propter optimas copias , & perspectum animum in liberanda Rep. callide in horum imperatorum laudes assurgit , & eorum acta prædicat ; censetque auctoritate Senatus confirmanda . Jam ipsa confutatione removet , Majorum exemplo , imperium huius belli a P. Servilio privato , & a Consule Pansa , cuius dignitate alienum sit deserto D. Bruto , provinciam Asiam velle expetere , & suspiciones hominum augeri . In utraque refutatione est sapiens insinuatio Oratoris , ne sibi amicos offendat L. Cæsarem & Pansam Consulem .

P E R O R A T I O .

B Revissime concludit Cicero affectum suæ sententiæ , n. 40. quæ cum ita sint .

A N N O T A T I O .

Si arbitrari licet , brevitate ipsa videtur Orator velle pondus addere suæ sententiæ comprobandæ , & quasi quadam anacephaleosi complecti omnia quæ prius dixit , ut & sententia comprobetur .

XII. PHILIPPICA.

Argumentum , Quæstio , Stylus.

Retulerat Pansa Consul de legatis iterum ad Antonium de pace mittendis: legati , decreti erant P. Servilius & ipse Cicero. Legationem non modo supervacaneam esse , cum ab Antonio pacem sperare non liceat , sed inutilem etiam , ac turpem , multis argumentis Cicero docet ; quod si rursus agendum de pace cum Antonio sit , minime tamen omnium se legatum deligi oportere ; nec tamen in ea re vite sue majorem , quam Reipub. quam semper defenderit , rationem habere velle .

Quæstio est in genere deliberativo , an novi legati de pace ad Antonium sint mittendi , immo ipse Cicero

Stylus est temperatus .

S Y N O P S I S.

Senecum cum Senatu, & Panfa de eo uis est Cicero a perfidis quide legatis nunc secundo decipi, & errere, uos ad Antonium legatos mittere, non est homini, sed insipientis.

EXORDIUM.

Non legari de pace ad Antonium sunt mittendi, ne dum Cicero.

PROPOSITIO.

- 1. Quia agitur libertas populi Romani.
- 2. Agitur dignitas populi Romani.
- 3. Agitur fama Ciceronis.
- 4. Agitur uita Ciceronis.

ARGUMENT.

1. Argum. Acer ipsa illa, & fortissima populi Romani libertatis recuperanda cupiditas immutatur, a debilitate, noua legatione pacis audita: ergo agitur libertas, o uili Romani.

2. Argum. Non potest uita esse facta cum Antonio, ergo agitur dignitas populi Romani.

ARGUMENTA.

- 1. Argum. Quia in fracto animo nouam legationem adiecit Municipia, Coloniae, Italia Capua legio Martia, Histria, Caeter, Gallia: qui omnes liberae in Antonium homines uidentur.
- 2. Argum. Post repulsiuas omnes conditiones pacis, post Senatus consulta, a decreta contra Antonium, quae potest esse pax: certum est futurum bellum, ac feruere uisus periculum, quod propulsa e debet Consul Pansa, & omnis uis operum.
- 3. Argum. Quod si habenda est pacis ratio cum latrone Antonio, minime timenda hanc pacem coaciliandam de-

AMPLIFICATIO, ET

Antonio, minime timenda hanc pacem coaciliandam de-

3. Argum. Cicero semper legationem distulit, & pacem cum Antonio repulavit; ergo agitur sine Ciceronis.

4. Argum. Ciceroni in itinere, in congressu, in recituerunt parata ab Antonionis insidiaz: ergo agitur sine Ciceronis.

[Ligendus est Cicero, qui semper capitalis ipse hostis Antonii, & legationem, & pacem repulavit. Non ipsi tunc pacem, & dolorem inura: sena: is, ut suum, ac O
+

[4. Argum. Si vix labundus est Cicero, a si qua ratio, tibi non periclitabitur: vix in urbe tuus et ab invidiis Antonionum, erit in obsequio: si licet inere: erit in congressu, & castris videntur Antonii; erit in reditu ab hostibus & invidis?

AFFECTUS.

[Confidit Cicero vel a Antonium proficisci, si Republice perorat.]
[interest.]

E X O R D I U M .

Cicero excusat suum, ac Senatus errorem (quod Pisoni & Caleno legatis, spem pacis afferentibus crediderit) 1. a persona ipsorum legatorum, qui consulares erant, & familiares Antonii: & a persona Pansa, qui est consul prudens, & fortis, *num.* 1. *Esti minimè*. 2. Excusat a signis pacis, & ab occulta fraude Pisonis, & Caleni, *num.* 3. *auxerat autem*.

Nunc perseverare in errore, id est, de pace iterum agere, & novam legationem P. Servilio, ac Ciceroni decernere, nullius est nisi insipientis, qui cum dignitate libertatem amisit, *num.* 4. *valde bercule*.

A N N O T A T I O .

Orator subtili insinuatione fatetur quidem se errasse cum Senatu, & Pansa Consule, quando cujusvis hominis est semel errare: at hujus erroris causam, atque invidiam confert in Pisonem, & Calenum, quorum simulatione deceptus sit: Ut nunc libertus secundam Senatus imprudentiam accuset, quia de pace iterum agi ceptum sit, & constituta legatio: quæ omnino aliena a dignitate populi Rom. & libertate esse censet. In his advertite prima semina affectuum, & argumentationum, quæ sequentur.

C O N T E N T I O N I S

Propositio & Distributio .

Contentionis propositio est hæc : Novi legati de pace ad Antonium non sunt mittendi, nedum ipse Cicero .

Distributio seu argumenta sunt hæc : 1. quia agitur libertas populi Rom. 2. quia agitur dignitas populi Romani. 3. quia agitur fama Ciceronis . 4. quia agitur vita Ciceronis .

C O N T E N T I O N I S

Argumentatio , Amplificatio , Affectus .

Propositionis primum argumentum, *Agitur libertas populi Romani*, hoc Enthymemate constat: Acerrima illa & fortissima populi Rom. libertatis recuperandæ cupiditas imminuetur , ac debilitabitur , nova legatione pacis audita ; ergo agitur libertas populi Rom.

Antecedens amplificatur distributione. 1. Municipiorum , Coloniæ , Italiae , Capuæ , legionis Martiæ , *num. 7. quid enim per Deos .*

2. Consulibus Hirtii , C. Cæsaris , Gallia: quibus non solum inscientibus , sed etiam invitis de pace decernitur , *num. 9. quid autem hoc .*

Brevi concluditur, *n. 11. bis igitur omnibus.*
Pro-

Propositionis secundum argumentum, *Agitur dignitas populi Rom.* altero Enthymemate constat: Non potest ulla esse pax cum Antonio; ergo agitur dignitas populi Rom.

Antecedens amplificatur, oblati omnibus conditionibus pacis, tamen ab Antonio repudiatis, *ibid. quod sine.*

Amplificatur 2. pluribus senatusconsultis, ac decretis contra Antonium factis, *num. 12. Senatusconsulta.*

Amplificatur 3. a consequentibus, seu futuro belli, ac servitutis periculo, si Antonius cum suis in urbem venerit, *num. 13. huic igitur.*

Quapropter apostropha hartatur Panfam, ut istud belli, ac servitutis periculum avertat, *n. 15. L. Pisonis amplissimi.*

Propositionis tertium argumentum, *Agitur fama Ciceronis*, tertio Enthymemate constat: Cicero semper legationem dissuasit, & pacem cum Antonio repudiavit; ergo hac legatione constituta, de pace cum Antonio, agitur fama Ciceronis.

Antecedens indignatione amplificatur. 1. Ex prioribus actis Ciceronis, quia vehementissime, & cum invidia Antoniorum, legationem dissuasit, *n. 17. in hac legatione.*

Amplificatur 2. ex pudore, & dolore, quem deprecatur aspiciendi Antonianos, hostes Reip. & suos, *num. 19. p. officiantur legati.*

Propositionis quartum argumentum, *Agitur vita Ciceronis*, quarto Enthymemate constat, Ciceroni in itinere, in congressu,

in reditu erunt paratæ insidiæ : ergo ista legatione agitur vita Ciceronis .

Antecedens amplificatur 1. comparatione a minori ad majus , quia Cicero in urbe , quam servavit , vix est tutus propter odium improborum civium ; quanto magis timere debet insidias in itinere , quod tribus partibus obsident Antoniani ? *num. 21. quid vitæ.* Neque id timori adscribi vult , sed cautioni , & providentiæ : uti suo jam usu , & exemplo Trebonii didicit , *num. 25. neque vero recurso.*

Amplificatur 2. ab ipso Antonii congressu , & colloquio , vel extra castra (uti olim Cn. Pompejus , & Sylla) atque hoc modo periculum vitæ suæ ostendit ab Antonii violentia , & odio , *num. 26. sed effugi.* Vel intra castra , ac per litteras ; quomodo nihil conficiet , ac offensionem , & periculum militum incurret , *num. 29. quod si non.*

Amplificatur 3. breviter a reditu Ciceronis in urbem ; ubi rursus vita periclitabitur ab his , qui illum oderunt , vel invident , *n. 30. hæc quoque pericula.*

A N N O T A T I O .

Jam ipse Cicero usus est his argumentis ad pacem cum Antonio & legationem omnem infringendam ; quod id alienum sit a libertate , ac dignitate Senatus , cum hoste , ac latrone non pacem , sed bellum , ac servitutem pacisci . Ægre fert autem suæ personæ legationem decerni propter periculum
non

non solum fame, sed etiam vite. Ceterum (quod etiam solitus est cauta insinuatione facere) ea ratione ubique reprehendit Senatū, qua Remp. servare vult, pro qua se devovet.

P E R O R A T I O.

Cicero diutius vivere, & mori cum laude, & ad Antonium proficisci non refugit, si Reip. intererit, *ibid. custodiatur igitur.*

A N N O T A T I O.

Grata est, ac jucunda populo Rom. hec peroratio Ciceronis a suo amore Reip. habetque magnum pondus ad inflectendos Senatorum animos, eo quo vult.

XIII. PHILIPPICA.

Argumentum, Quæstio, Stylus.

M Lepidus imperator in Transalpina Gallia, missis ad Senatum legatis, suadebat pacem faciendam esse cum Antonio, & belli civilis incommoda vitanda. Quam sententiam cum in Senatu approbarent amici Antonii, allegantes auctoritatem, & potentiam Lepidi, & quod antea Cn. Pompejum Magni filium restituisset: Cicero dissentiens banc dixit sententiam, in qua negat ullam firmam, & salutarem pacem fieri posse cum Antonio, & frangit interim Lepidi auctoritatem, voluntate ejusdem, ac meritis in Rempub. comprobatis; & confert cum Antonio Pompejum, quantum intersit ostendens; eodemque in loco adjungit insectationem scelerum Antonii & postremo recitat litteras ejusdem ad Hirtium Consulem, interpositis brevibus disputationibus, quibus ostendit inimicissimum Antonii animum in Senatum, & Remp. quantumque periculum immineat omnibus bonis, si ille evaserit. Freigius.

Quæstio est in genere deliberativo, an ulla pax possit esse cum Antonio.

Stylus est mediocris.

S Y N O T I S

Cicero detestatur bellum civile, timuit, ne populus effretur, iucundissimam pacem commedo.

EXORDIUM.

PROPOS.

Nulla pax potest esse cum Antonio.

ARGUM.

1. Quia nulla pax cum Antonio erit stabilis.
 2. Pax cum Antonio erit servitus.

1. Argum. Nec civibus, nec Senatoribus licebit, cum Antonio conjungi: igitur nulla pax cum Antonio erit stabilis.

2. Argum. Tyrannidem, tota vita afflavit Antonius, etiam litteris suis affluat: igitur, pax cum Antonio erit servitus.

AMPLIFIC. ET AFFECTUS.

1. Argum. Maxime profui, ac superbi sunt omnes Antoniani, potissime enim esse pax cum Antonio; Recordetur Senatus de curis suis contra Antonium: ut sit incertus bellus exitus, tamen est fortis, fortuna culpam non extimescere: et sapientis, libertati viam, aut precem proponere. M. vero Lepidus; quamquam amicum; Reip. & magna auctoritate v. Cn. Pompejum restituit, non crebat velle aut litteris, aut armis Antonium restituere: est et in dilectissima Pompeji, & Antonii: quare videtur, ne quid contra Rem. C. scipiat, qui magna laude nuper in Lepidibus factus Antonii non tulit.

2. Argum. Quae vita Antonii? quae scelera: quae Tyrannidis? pistola autem quam arguans, quoniam improbi; quam tyrannicam; cum hoc viro iacem suadebit M. Lepidus.

Quid censet Cicero de M. Lepidi litteris, ac citatione Cn. Pompeji.

ARGUMENT.
 Cc 6

EXOR--

E X O R D I U M .

Cicero pacem laudat ; detestatur Duces bellorum civilium , n. 1. in principio.

A N N O T A T I O .

Ex visceribus causæ incipit Orator , dum sapienter se pacis studiosum præbet , ut mox , benevolo Senatu facto , pacem cum Antonio neget ullam esse posse : auctores vero bellorum civilium statim in principio adducit in odium , ut mox ad insectandos Antonianos commode etiam delapsus videri possit .

C O N T E N T I O N I S

Propositio , & Distributio .

Contentionis propositio est hæc : Nulla pax potest esse cum Antonio .

Distributio seu argumenta sunt hæc \times 1. Quia nulla pax cum Antonio erit stabilis. 2. Quia pax cum Antonio erit servitus .

C O N T E N T I O N I S

Argumentatio , Amplificatio , Affectus .

Propositionis primum argumentum, *Nulla pax cum Antonio erit stabilis* , hoc Enthymemate deducitur : Nec civibus , nec senatoribus licebit diu conjungi cum Antonio ; igitur nulla pax cum Antonio erit stabilis .

Ante-

Antecedens amplificatur 1. comparatione Syllæ, Cinnæ, Cæfaris cum Antonio, ejusque sociis, quos Orator exclamatione perfidos, & Ethopæja superbos facit. *nu. 2. Sed hoc primum.* Amplificatur 2. judiciis Senatorum contra Antonium factis. *n. 5. Nisi forte.*

Digreditur Cicero in tres prolepses: 1. Adversariis incertum exitum belli opponentibus occurrit, negans fortem Senatam debere fortunam extimescere, & sapientem (adverte prosopopœjam sapientiæ) propugnandæ libertati vitam aut pacem anteponere. *Ibid. At incertus.*

M. autem Lepido, mandatis, litterisque Senatam ad pacem cohortanti respondet, laudatione ejus præmissa, & auctoritate, & voluntate in Remp. *n. 7. at enim nos.*

Approbata etiam Cn. Pompeji restitutione, ex qua Lepidus statuum, ac triumphum absens retulit. *num. 9. Pace vult M. Lepidus.* Verum Orator negat parem esse restituendi Antonii, & Pompeji rationem, propter dissimilitudinem vitæ, ac morum utriusque. *num. 10. existimas ne.* Atque (est quasi digressio) fortuna sic prospiciente, Cicero ostendit commoditatem restituendi Pompeji in possessiones, quas Antonius occupat, dignitatesque patrias. *Ibid. Deinde obsecro vos.* Ad hæc testimonio legatorum laudat Pompeji animum in Remp. ut tanto studiosius illum restituat Senatus, populusque Rom. *nu. 13. ac ne illud.*

Occasione exercitus, & consilii Cn. Pompeji Cicero redit ad M. Lepidum, quem
officiâ

officii admonet, ne cum Antonio se conjungat, aut ad illum restituendum suam armis auctoritatem interponat. *n. 14. Atque etiam hoc.*

Quod si sine armis se in istam pacificationem interpoluerit, sapientius quidem, quod non est necesse, fecerit; quia Senatus copiis valens, & ad libertatem recuperandam constans, & erectus, nullius auctoritate potest moveri ad periculosa pacificationem. *n. 15. Quod si auctoritatem.*

Propositionis secundum argumentum, *Pax cum Antonio erit servitus*, hoc Enthymemate conficitur. Tyrannidem tota vita affectavit Antonius, & in litteris suis affectat: igitur pax cum Antonio erit servitus.

Antecedens ingreditur Cicero cum laudatione M. Lepidi qui Lupercalibus facinus Antonii non tulit. *n. 6. At periculum est.*

Mox ejus vitam, & scelera, tyrannidem exaggerat. *n. 18. Quæ enim in Barbaria.*

Epistolam vero Antonii recitat, & in singulis partibus, vel arrogantium, vel improbitatem, vel tyrannicum animum explicat. *n. 23. Quod si quis adhuc.*

Concludit in fine Epistolæ nullam posse fieri pacem cum Antonio. *N. 48. Hanc ego epistolam.*

A N N O T A T I O .

Latenter Cicero tota contentione M. Lepidii auctoritatem oppugnat : nam hic cum potens esset , & proxime Cn. Pompejum restituisset , & adversarii dicerent , timendum esse , ne se cum Antonio conjungeret ; caute Cicero ejus mandata litterasque ad Senatum missas de pace , rejicit . Primum voluntatem illius erga Rempublicam laudat & amplificat merita ex restitutione Pompeji , cujus ille auctor fuerat : at restitutionem Antonii ullo posse pacto fieri negat quia nulla pax cum Antonio sit stabilis , sed misera servitus . Quare Lepido respondet , sapientius facturum si se in istam pacificationem non interposuerit , que neque civitati , neque Senatui probatur . Ad extremum Luper calibus ostensam laudat libertatem M. Lepidi , & tyrannidem Antonii praesertim ex Epistola , exaggerat ; ut tandem Lepidus desistat Senatum ad pacem cum Antonio cohortari .

P E R O R A T I O .

PRo more Cicero colligit sententiam suam . n. 50. *Quae cum ita sint .*

A N N O T A T I O .

Vide superiores Philippicas , in quibus similiter Cicero orationem concludit .

XIV. PHILIPPICA.

Argumentum , Quæstio , Stylus .

Allatis de prælio ad Mutinam commisso, Antonioque victo litteris Consulibus, & Cæsaris, M. Cornutus prætor Urbanus, qui consulare munus absentibus Consulibus more Majorum sustinebat, cum Senatam vocasset, easque litteras recitasset, sententias rogavit. Quid censuerint alii, qui ante Ciceronem rogati sunt, obscurum est; unus tamen ex iis, redeundum, sagis depositis, ad togas, idemque fortasse decernendam Consulibus, & Cæsari supplicationem censuit. Sententia vero Ciceronis hæc fuit: non esse mutandum vestitum, nisi D. Bruto, cuius causa saga sumpta essent, liberato: Antonium quique una essent, hostes iudicandos: supplicationem quinquaginta dierum communiter tribus ducibus decernendum: Milites eos, qui pro Republica pugnantes interierunt, monumento quam amplissimo cobonestandos, queque iis præmia Senatus promiserat, ea parentibus, liberis, conjugibus, fratribus persolvenda. Manut.

Quæstio est in genere deliberativo, an depositis sagis, quinquaginta dierum supplicatio ita decernenda sit iis, qui Antonium prælio vicerunt, ut & bi Imperatores appellentur, atque ille hostis.

Stylus est temperatus.

S Y N

O P S I S

Non est mutandus vestitus, quia nondum, confecta salus Bruti.

PROPOS.

1. Malivolentia Brutum ad vestitus mutari voluit, dum fiet supplicatio: de iure peccet Senatus, & patina religio sum.
2. Quis magis inquam hostis, quam Antonius abestis.
3. Et consuetudo decreta supplicationis; & nemo us occidit: facit hoc iure merito in peccatore, qui Antonium peccat.

Ecce inquam in tot bellis civilibus supplicatio est decreta, nisi obcaesem hostiam; aut qui non Imperator appellatus: neque igitur Pansa, Hirtius, Caesar, qui præclare rem gesserunt, Imperatores appellabuntur; num hostis Antonius; inno majores ipsos honores decernendi sunt, præsertim militibus qui fortiter in prælio ceciderunt.

Ciceronis sententia de supplicatione, ac prælio victoribus reddendo.

PERORAT.

EXORDIUM. CONFUT. CONFIRM. PROP.

EXOR.

E X O R D I U M .

QUando nondum est confecta victoria , & certa talus Bruti , Cicero negat saga ponenda esse , N. 1. *Si ut ex.*

A N N O T A T I O .

Vix est exordium in hac oratione ; sed statim Orator delabitur ad confutationem : præcipua etiam pars Contentionis est Confutatio , vix est ulia Confirmatio .

C O N T E N T I O N I S

Propositio , & Distributio .

Contentionis propositio est hæc: Retentis sagis quinquaginta dierum supplicatio ita decernenda est iis , qui Antonium prælio vicerunt , ut , & hi imperatores appellentur , & ille hostis .

Contentionis confutatio est triplex : 1. est adversariorum qui malevole in Brutum , vestitum metari volunt , dum fiet supplicatio . At id turpe Senatui , & parum esse religiosum ostendit Cicero : nam cum liberandi Bruti causa saga sint sumpta , legati ad Antonium missi duo Consules , & C. Cæsar ad bellum profecti , stultum esset , antequam constet Brutum liberatum esse , aut vim fortunæ contemnere , aut Deorum beneficium festinatione præcipere ; n. 2. *Quæ autem est .*

2. Con-

2. Confutatio est eorum, qui negant Antonium esse hostem appellandum. Enim vero Orator revocat in memoria omnia scelera Antonii, & sociorum; eaque sic exaggerat, ut sine ulla dubitatione hostis Antonius sit appellandus, N.6. *Sed quoniam.*

Subjicitur seu interseritur hoc loco brevis sententia Ciceronis. n.11. *Itaque cum.*

3. Confutatio est quorumdam, qui nolunt imperatores appellari eos, quorum exercitu cæsus, fulsusque sit Antonius. Contra Cicero, tum consuetudine decretæ supplicationis, tum numero occisorum, hos jure merito appellat imperatores, & futuros horum triumphos comparatione sui extollit in Capitolium. *Ibid. Sed hoc primum.*

Digreditur, & sparsum de se rumorem, quasi fasces, seu principatum affectaret, refellit, tum ab ante factis, seu oppressione Catilinæ, tum Apuleji concione. N.13. *Tu igitur ipse.*

Excurrit deinde in suos adversarios, qui idcirco invident Ciceroni, quia semper Antonium hostem persecutus est. Nu.17. *Hæc interposui.*

Sequitur propositionis confirmatio, atque exemplis bellorum civilium ostenditur, nulli, nisi ob cædem hostium supplicationem esse decretam. N.21. *Sed quod tum.*

Concludit Cicero ex ista supplicatione discernenda, & Antonium hostem appellandum, & victores ejus imperatores. N:24. *Quamobrem aut.*

Mox trium imperatorum (Pansæ, Hirtii, Cæ-

Cæsaribus) res gestas amplificat. *n. 25. Quomodo enim.* Exclamatione etiam victoriam effert. *n. 28. O solem ipsum.*

In fine subjungit suam sententiam, seu qui honores sint decernendi victoribus. *n. 29. Decerno igitur.*

Militibus vero in pugna occisis, præsertim legioni Martiæ, pulcherrimum elogium, seu laudationem funebrem adhibet. *num. 31. Quorum de honore.*

Adhibet etiam quoddam solatium eorum proximis. *n. 34. Sed quoniam.*

A N N O T A T I O.

Caret, ut dixi, hæc contentio solita distributione & argumentatione; totus est Orator in confutandis quibusdam fautoribus Antonii & malevolis erga D. Brutum. Et vero supplicatio vel quinquaginta dierum non est multis persuadenda Senatui sponte satis in banc propenso vel viginti: sed modum spectat Cicero, carpitque adversarios, qui in fraudem Bruti (cujus causa bellum ad Mutinam geritur) deponi soga volunt, antequam constet eum esse liberatum. Alii perverse adhuc, & Antonium sub merito nomine, & duces Reip. Imperatores appellare recusant. Idcirco Orator commemorat nefaria scelera Antoniorum, & virtutem, meritaque defensorum Reip. amplificat. Denique hoc unum agit Cicero, ut confecta victoria, & liberato Bruto Senatus persequatur hostem Antonium; duces vero Reip. & milites quam amplissimis honoribus exornet.

P E R O R A T I O.

Cicero amplius explicat suam sententiam de quinquaginta dierum supplicatione decernenda imperatoribus, qui hostem Antonium prælio superarunt, deque præmiis persolvendis militibus. n. 35. *Sed ut aliquando.*

A N N O T A T I O.

Iterum in Epilogo merita cujusque commendat Orator, ut tam Imperatores quam milites digni sua sententia videantur.

I N D E X

PRÆCIPUORUM LOCORUM
R H E T O R I C Æ,

Argumentationum, Affectuum, Amplificatio-
num, Figurarum, Confutationum, Narratio-
num, quæ Analyfi Rhetorica

OMNIUM ORATIONUM

M. T. C I C E R O N I S

Continentur.

L O C U S I N T R I N S E C U S.

Definitio.

V Estigal agri Campani. 1. Agrar. *num.* 21.
Definit Cicero qualem se esse regem fateatur; pro
Sylla, *num.* 25.
Definitio populi Rom. pro Domo Sua, *n.* 88.
Ratio comitorum; pro Plancio, *n.* 7.
Quinam optimates sint dicendi; pro Sextio, *num.* 97.
Non est Piso Consul. In Pisonem, *n.* 23. & seq.
Quod supplicium sit putandum. *Ibid.* *n.* 42.

Notatio.

Pro Roscio Amer. *n.* 124.
IV. Ver. *num.* 18.
II. Philip. *num.* 70.

Conjugata.

Pro Lege Manil. *num.* 24.
Pro Marcello, *num.* 12.

Enumeratio Partium.

Potentia, & luxuria Chryfogoni a prædiis, domo,
supel-

suppellestile, familia, iervis, sumptibus; pro Roscio Amer. n. 133.

Scientia rei militaris in Cn. Pompejo ab ætate, ac bellis illius; pro Lege Manil. n. 28.

Omnes provinciæ testantur virtutem Pompeji. *Ibid.* num. 30.

Similitudo.

Pro Roscio Amer. n. 75. *Ibid.* 151.

Pro Roscio Comœd. n. 17.

Convivia Verris similia pugnae Canensis. VII. Ver. num. 23.

Verris similis piratis Siciliae, (quos poëtae finxerunt) Dionysio, Phalari, Charibdi, Cyclopi, *Ibid.* n. 144.

Pro Cluentio, num. 57. *ibid.* 67.

I. Catil. num. 31.

Pro Muræna, num. 37.

Ad Quirit. post Redit, n. 4.

Pro Plancio, num. 94.

Pro Sextio, num. 24. *ibid.* 45.

Dissimilitudo.

Discutitur uter Roscius sit parricida; pro Roscio Amer. num. 88.

Calliditas Fannii, & mores Roscio dissimiles; pro Roscio Comœd. num. 20.

Accusatoris Ciceronis, & rei Verris dissimilitudo studiorum & voluntatum V. Ver. num. 6.

M. Marcellus bello urbem Syracusarum ornavit; Cn. Verres pace spoliavit. VI. Ver. num. 115.

Exercitus Catilinæ, & Reip. II. Catil. num. 24.

Dissimilis comparatio Pisonis, & Tullii in obtentis gestisque magistratibus. In L. Piso. num. 2.

Gabinus, & Piso haud dissimiles Catilinæ. *Ibid.* num. 15.

Dissimilitudo tabularum, & adversariorum; pro Roscio Comœd. num. 7.

Cicero est dispar Hortensio in eloquentia, & Quintus dispar Nævio in gratia; pro Quintio. num. 1.

Perpetua est, ac dissimilis comparatio Ciceronis, ac Cæcili quoad integritatem, ac dicendi facultatem I. Ver. num. 27. & seq. & 71.

Comparatio Prætoris Siciliae, & Verris, qui jactat se magna triticum vendidisse. V. Ver. num. 45.

Cicero in obeundis magistratibus sibi a populo Rom. mandatis se accuratum, & temperantem, & pium erga Deos exhibuit; Contra Verres in luo Prætoris munere negligens, libidinofus, impius fuit VII. Ver. n. 35.

M. Mar-

. M. Marcellus , & Majores , Syracusanorum fidem semper suspectam habuerunt . Verres Classis Rom. præfecturam committit homini Syracusano . *ibid.* 83.

Cicero popularis non Labienus ; nam ille perduellionis iudicium sustulit , hic iterum constituit ; pro C. Rabir. *num.* 11.

Labienus item dissimilis est . T. Graccho . *Ibid.* n. 12.

Jurisprudentia , & ars militaris sunt pari quidem dignitate , sed dispari labore , & studio in Remp. pro Muræn. n. 19. & seq.

Mitior Academicorum doctrina , quam Stoicorum . *Ibid.* *num.* 63.

Dissimilis fides , ac religio testium Græcorum , & Romanorum ; pro L. Flacco n. 79.

Dissimilis est ratio defendendi Syllam quam conjuratos ; pro Sylla. *num.* 5.

Dissimiles sunt mores , ac vita Syllæ , quam conjuratorum . *Ibid.* 72.

Callius censor , & Clodius quam dissimiles in ferenda lege pro domo sua . n. 230.

Dissimilis comparatio seditiosi Clodii cum utroque Graccho , Saturnino , Sulpitio . De Har. Resp. n. 4.

Dissimilis fuit Ciceroni , & Q. Marcello causa discedendi e patria pro Sext. n. 37.

Dissimilitudo Ciceronis , & Vatinii confirmata iudicio bonorum civium . In Vatinium . n. 9.

C O M P A R A T I O .

Majorum .

Dissoluti in re familiari , & negligentes , appellant suos debitores ; multo magis Nevius , homo avarus , appellasset Quinctium , si quid debuisset ; pro Quinct. 38.

Capitonis perfidia in fallendis decem legatis , pro Roscio , Amer. n. 111. & 116.

Elevatur Syllæ imprudentia comparatione Jovis . *Ibid.* 121.

Iniquitas Mamertinorum . VI. Ver. *num.* 22.

Civis Rom. in crucem actus , quanta commiseratione dignus . VII. Ver. *Num.* 170.

Si Romæ sunt tumultus quanti erunt Trallibus pro Flacco , *num.* 57.

Minorum .

I. Ver. *Num.* 63.

III. Ver. *Num.* 154.

VII. Ver. *Num.* 148.

Pro

Pro lege Manil. *num.* 10. *ibid.* 14.

I. Catil. *num.* 1. *ibid.* 17.

III. Catil. *Num.* 2.

Saxa, & bestix poetarum cantu moventur, non Romani? Deinde populi alienum poetam Homerum, & mortuum expetierunt; Romani Archiam, & suum, & vinum non repetent? pro Archia, *num.* 19.

Difficilius erit Ciceroni referre gratiam populo, quam non ulcisci inimicos, aut debitas pecunias dissolvere; ad Quirit. post Redit. *Num.* 22.

Mortem Cicero non timuit? pro Sextio, *Num.* 48.

Si mortuus Clodius incendit curiam, & omnia permiscet; quanto magis si vivus esset Prator; pro Milone, *num.* 91.

Parium, ac Disparium.

Procurator Alphenus cum Nævio comparatur, & inter se fautores utriusque; pro Quint. *Num.* 69.

Quintii causa, solitudo, inopia confertur cum iniqua postulatione Nævii, & injuria & potenti actione, *ibid.* *Num.* 71.

Cicero dicendi facultatem Erutii cavillatur comparatione sui, & accusatorum ad Cannas, & ad locum Servilium occisorum; pro Roscio Amer. *Num.* 89.

Titius, & S. Roscius inter se conferuntur uter reus sit cædis, *ibid.* *Num.* 92.

Cicero reprehendit Verrem quare potius Mamertinis, quam Tauronimitanis (qui pariter fœderati erant) navem non impetravit. Ver. VII. *Num.* 48.

P. Servilius captos prædones in triumphum ducit, & populo exhibet. Verres ipsos celat, & accepta pecunia dimittit, *ibid.* *Num.* 65.

Cicero non dubitat nobilium invidiam, atque inimicitias suscipere, exemplo M. Catonis, Pompeji, Fimbriæ, Marii, Cœlii. VII. Ver. *Num.* 179.

Cicero pari exemplo, & jure, quam Hortensius, aliique potest Syllam defendere; pro Sylla, *num.* 3.

Repugnantia.

Pro Roscio Amer. *Num.* 8.

Pro Sylla, *Num.* 45. *ibid.* 57.

Cælius quia studiis non voluptatibus fuit deditus; pro M. Cœlio, *Num.* 45.

Negantia.

I. Ver. *Num.* 38.

Nævius scurra, & quæstui addictus; pro Quinctio, n. 11.

Qualem habuerit patrem Roscius Amerinus? pro Roscio Amer. num. 15.

Cicero mordet Erutium a parente, *ibid.* n. 46.

Vix credibile est posse aliquem patrem suum occidere; pro Roscio Amer. n. 37. & 63. & seq.

Parentum sensus erga liberos. III. Ver. n. 112.

Sassia non est mater appellanda. Pro Cluen. n. 12.

Liberi injurias parentum vel reticere, vel æquo animo ferre debent. *ibid.* n. 17.

Natio, & Patria.

Ius, ac dignitas civis Rom. VII. ver. n. 165.

Coloniæ deduci non debent Capuam, quia superba, & crudelis. I. Agra. n. 18.

Natura loci, & consuetudo victus generant vitia. 2. Agrar. n. 94.

Pro Roscio Amer. n. 3.

Adolescentes ex voluptatibus sæpe emergunt ad bonam frugem. Pro Cælio. n. 27.

Quæ sunt adolescentiæ vitia communia, hæc continuo non debent in M. Cælium conferri. *ibid.* n. 29.

Multris elevat Cicero voluptates adolescentum, *ibid.* num. 39. & seq.

Educatio.

Pro Quinctio. n. 55.

Pro Roscio Amer. n. 17.

Panurgus in re comica bene instructus a magistro Roscio. Pro Roscio Comœd. n. 29.

Verr es corruptit suum filium. V. ver. n. 159.

Fortuna & Conditio.

Pro Quinctio. n. 91.

Pro Roscio Amer. n. 16. *ibid.* 23.

Patricius, & novus homo pares sunt genere. Pro Muræ n. 2. *num.*

Virtus Syllæ in utraque fortuna. Pro Sylla. n. 72.

Natura animi.

Nævius scurra, & addictus quæstui; pro Quin. n. 11.

Cicero natura est mitis, Reipub. causa severus; pro Sylla. num. 7. & 8. *ibid.* 18.

Magnum crimen ex natura cujusque pendit debet. *ibid.* num. 70.

Victus, & studia.

Pro Quinctio. num. 59.

Pro Roscio Amer. num. 49. *ibid.* 75. & 94.

Studia.

Stoici Catonis doctrina vitæque severior; pro Muræ. num. 60.

Locus.

Locus.

Pro Roscio Amer. *num.* 74. *ibid.* 92.
Verres ab æde Castoris latrocinia incoepit III. ver.
num. 125.

Clodius fecit insidias Miloni; pro Milon. *num.* 51. &
seq. ibid. 54.

Movetur Cicero loci insolentia pro Dejotaro. *n.* 5.

Tempus.

Cicero urget aut triduo sexcenta millia passuum esse
confecta, aut ante edictum Prætoris tundo dejectum esse
Quinctium; pro Quinctio. *n.* 79.

Clodius fecit insidias Miloni; pro Milone. *num.* 45. &
eq. ibid. 55.

Occasio.

Damnato Verre tolli potest infamia judiciorum II.
num. 1.

Cicero hortatur judices, ut turpitudini judiciorum
occurrant, *ibid. num.* 42.

Est in promptu Cn. Pompejus, qui bello Asiatico præ-
ficiatur; pro Lege Manil. *num.* 27. & 58.

Milo potuit sæpe Clodium occidere; pro Milone,
num. 39.

Oblata occasio vincendi Antonii. III. Philip. *n.* 32.

Casus.

Incerta est ratio comitorum, sed plerumque est ca-
sus; pro Muræna, *num.* 35.

Signum.

Se veneni reum ostendit Oppianicus; pro Cluentio,
num. 54.

Agrarii aliquid contra Remp. moliuntur. II. Agrar.
num. 11.

Catilinariorum conjuratorum signa externa. III.
Catil. *num.* 23.

Simulatio, & stupor Pisonis. In L. Pisonem, *n.* 1.

Milo imperterritus a cæde Clodii; pro Milone.
num. 62.

Consequensia.

Pro Roscio Amer. *num.* 12.

Cicero proponit Cæcilio difficultatem accusandi Ver-
rem a persona Hortensii, contra quem dicere oportebit.
I. Ver. *num.* 45.

Si nocentissimum Verrem Diis hominibusque invitis.
absolvent aliqui judices; numquam tamen vivus estu-
giet manus populi Rom. III. Ver. *n.* 9.

Adventus Decemviri statuta lege Agraria. II. Agrar.
num. 44.

Pontificum officium contra P. Clodium; pro domo
sua, *num.* 2.

Cicero idcirco pro Pompejo sententiam dixit, quia
secutura erat fames, & seditio Clodiana, *ibid. n.* 10.

Futurum imperium Clodii, & futor, nisi Pompejus rei frumentariæ præfectus fuisset, *ibid.* n. 24.

C A U S A E F F I C I E N S.

Continuo Nevius suo motu bona Quintii temere prolehibit; pro Quintio, n. 48.

Quæ Verres comites faciunt, censeri debet Verres fecisse; nam ipse est causa imperans, ac moralis. IV. ver. num. 27.

Iisdem causis debent iudices Rabirium absolvere, quibus illum defendit Cicero, pro C. Rabir. n. 1.

Causæ cur timeat Cicero in causa Dejotari; pro Dejotaro, n. 1.

Finalis.

Finis, seu consilium improbum Nævii; pro Quintio, n. 42.

Magnæ & multæ causæ debent esse parricidii, nulla fuit in Roscio; ergo hic patrem non occidit, pro Roscio Amer. n. 37. & seq.

Cicero spe, & emolumento colligit T. Roscium potius esse parricidam, quam Sex. Roscium, *ibid.* n. 88.

Quo sine Cicero accuset Verrem. II. ver. n. 2.

Speravit Verres pecunia se posse Cicertonem, ac iudices corrumpere: qua nunc spe frustratus, conatur in sequentem annum protrahere iudicium suum, II. ver. num. 4. & seq.

Cur Oppianicus occidere voluit Cluentium; pro Cluentio, num. 45.

Oppianicus multas habuit causas corrumpendi iudicii, Cluentius nullam, *ibid.* n. 81.

Marius, & alii viri clarissimi spectant immortalitatem gloriæ; pro C. Rab. n. 29.

Optimus quisque spectat immortale nomen, pro Archia. n. 28.

Quare Cicero maluerit in exilium ire, quam se defendere; post redit. In Senat. n. 32.

Cæsar remoratur in Galliis propter Remp. De Provinciis, Conf. num. 29.

Clodius multas habuit causas insidiandi Miloni, nullas habuit Miloni, pro Milone. n. 32.

Effecta.

Belli effecta; pro lege Manil. n. 15.

Pacis effecta. II. Agrar. n. 9.

Fructus, ac delectatio Poeteos, pro Archia. n. 12.

LOCUS EXTRINSECUS.

Præjudicia.

Quid censuerint iudices Tarracinenfes de parricidio ; pro Rosc. Amer. n. 64.

Cicero rogat iudices, ne falsa invidia in iudicio locum habeat, aut præjudicia causæ veritatem labefactent ; pro Cluent. n. 4.

Scamandro condemnato, certo Oppianicus erat condemnandus. *ibid.* n. 55.

Auctoritas accusatoris Catonis nocere non debet L. Muræna ; pro Muræna. n. 58.

Licet vivere illi, qui alterum interfecit ; pro Milone. *num.* 7.

Reipsa est bellum cum Antonio. VIII. Philipp. n. 14.

Fama.

III. verr. n. 1. VII. verr. n. 4. *ibid.* n. 100. pro Plancio *num.* 56.

Milo sparfos de se rumores fortiter tulit ; pro Milone. n. 68. & seq.

Tabulae.

Chærea tabulis fides negatur, ejusque adversariis, quia in iis nomen Roscii non adscripterat ; pro Rosc. Comædo. n. 1. & seq.

Disimilitudo tabularum adversariorum. *ib.* n. 6.

Lex de repetundis, quorum causa sit constituta. I. verr. n. 18.

Verres signa non emit, quia nusquam in tabulis suis, & patris invenitur ista emptio. III. ver. n. 60.

Verres legem Hieronicam evertit. V. ver. n. 19.

Vis atque auctoritas legum ; pro Cluent. n. 146.

Vim vi licet repellere : pro Milone. n. 9.

Tormentum.

Sassia crudelissime, & iterata quæstione servos torquet ; pro Cluent. n. 176. & 181.

Veritatem quæstionum elevat ab adjunctis ; pro Sylla *num.* 78.

Quæstiones Aspii de servis non sunt legitimæ ; pro Milone. n. 60.

Testes.

Cicero testem appellat Nævium, nihil ipsi deberi a Quintio ; pro Quint. n. 37.

Exclamatione ironica, & comparatione Africani rejicitur Capitonis testimonium in propria causa ; & crimine ; pro Rosc. Amer. n. 101.

Fannius a Flavio pecuniam abstulit, testimonio triumvirorum, qui fide sunt digni ; pro Rosc. Comædo, n. 42. & seq.

Probat Cicero auctoritate plurium testium se rogatum esse a Siculis, ut accusaret Verrem. I. Ver. *num.* 13. III. Ver. *n.* 14.

Fraus Verris confirmatur testimonio multorum IV. *n.* 23. *ib.* *n.* 80. *ib.* *n.* 144.

Convincitur Verres avulsis testibus. V. verr. *n.* 175.

Multis testibus confirmatur facinus Verris. VI. verr. *num.* 91.

Sapientes, Judices, Rom. non debent credere testibus inimicis, & cupidis, & a religione remotis Gallis; sed honestis civibus suis; pro Fontejo, *n.* 11. & *seqq.*

Cicero testes contra Cæcinnam ridet, pro Cæcinnâ, *num.* 25.

Cicero Judices appellat testes de integritate L. Flacci; pro L. Flacco, *n.* 6.

Elevatur testium Græcorum fides, dissimili religione Romanorum, *ibid.* *n.* 9.

Asclepiades testis rejicitur propter turpem vitam, & levitatem testimonii, *ib.* *n.* 34.

Item rejicitur Meandrius, *ib.* *n.* 52.

Falcidii testimonium eluditur, *ib.* *n.* 52.

Falcidii testimonium eluditur, *ib.* *n.* 90.

Archias est adscriptus civis Heracliensis; pro Archia, *num.* 8.

Testes servos Clodiæ Cicero ridet; pro Cæli. *n.* 63. & *seq.* & 67.

Testes Græci mendaces audiri non debent; pro Rabir. Posth. *n.* 35.

ARGUMENTATIONIS.

Sylogismus.

MULTÆ, & magnæ debent esse causæ parricidii; nullam accusator probare potuit in Roscio; ergo is patrem non occidit: pro Rosc. Amer. *n.* 37. & *seq.*

Cui majori bono cædes fuit, is occidit; sed majori bono fuit T. Roscio; ergo, *ib.* *n.* 84. & *seq.*

Sapientis Judicis est non credere inimicis, & cupidis, & a religione remotis testibus: tales sunt Galli: ergo pro Fontejo, *n.* 11. & *seq.*

Ratiocinatio.

Pro Quintio, *n.* 48. I. verr. *n.* 10.

Pro Muræna, *n.* 13. pro Sylla, *n.* 69.

Sorites.

Pro L. Flacco, *n.* 44.

Dilemma.

Pro Quintio, *n.* 41. *ib.* *n.* 81.

Pro Rosc. Amer. *n.* 74. I. verr. *n.* 31.

Aratores vel honoris causa, vel metu statuum Verris
poïue-

posuerunt: si prius, non oderunt; si posterius, iuat coacti pecunias dare. IV. verr. n. 149.

Simile subjicitur dilemma de Siculis IV. verr. num. 155. *ibid.* num. 177.

Pro Cæcinnâ, n. 83.

I. Catil. n. 18. pro Cælio, n. 72. & seq.

Pro Balbo. n. 13.

In L. Pilonem. n. 56. pro Marcello, n. 22.

Inductio.

Debet esse vitæ integer, qui alterum sceleris accusat. V. verr. n. 4.

Enumeratio partium.

Equites, Senatores, tribuni, scribæ, ingenui, libertini, servi student conservandæ Reipub. seu extinguendæ conjurationi Catilinariæ IV. Catil. n. 15.

Cicero post exilium rebus omnibus delectatur magis, quam ante. Ad Quir. post Redit. n. 2.

Communis omnium consensu, & maxima celebritate Cicero reportatur in patriam; pro Domo Sua. n. 74.

Piso est omnibus odio. In L. Pison. n. 54.

Omnibus præter Antonium, & Clodium placuit Ciceronis Conlulatus II. Philip. n. 11.

Antonius est a populo judicandus hostis, quia senatus, & Octavii Cæsaris, & Veteranorum militum, & D. Bruti, & Galliæ, & ipsorum Deorum præjudicio est hostis IV. Philip. n. 2. & seq.

Non potest esse pax inter Antonium, & populum Romanum. VII. Philip. n. 21.

Exemplum.

Honestum est agros colere; pro Rosc. Amer. n. 50.

Cajus Rabirius recte arma sumpsit cum bonis civibus contra Saturninum; pro C. Rab. n. 20. & seq.

Qui conjurant in patriam, habent mores, & vitam isti crimini non repugnantem; pro Sylla. n. 70.

Multis imperatoribus chari fuerunt Poetæ; pro Archia. n. 20.

Græci item Poetæ plurimos honores, ac præmia receperunt a multis imperatoribus. *ib.* n. 24.

Oprimus quisque imperator, seu philosophus, seu togatus laudis studio ducitur. *ib.* n. 26.

Latiensis repullam passus, nihil amisit de existimatione; pro Plancio. n. 51.

Summi imperatores multi numquam dubitarunt civitate fœderatos donare; pro Balbo. n. 45.

Licet vivere illi, qui hominem a se occilum fateatur; pro Milone. n. 70.

A F F E C T U S .

Amor .

Cicero studio subluvandæ Reip. accusat sceleratum Verrem . I. veri . *num.* 6.

Cicero gloriatur se fide , ac diligentia ad existimationem populi Rom. Judiciorum turpitudinem sustulisse e Repub. devicto Verre . III. verr. *num.* 19.

Cicero accusatione Verrina probavit fidem suam , studiumque erga Rempub. neque dubitat nobilitatis invidiam subire . VII. verr. *num.* 17. & 179.

Cicero testatur solo Reip. commodo se legem Manilianam tueri ; pro lege Manil. *num.* 69.

Cicero , se acrem , & popularem in Rep. tuenda Consulem proficitur , contra Agrarios . I. Agrat. *num.* 23.

Cicero falsam aliquorum invidiam non timet dummodo Catilina eat in exilium . II. Catil. *num.* 15. M. Tullii Consulis eharitas erga patriam . IV. Catil. *num.* 3. pro Flacco . *num.* 102.

Cicero gratus est populo Rom. suisque amicis pro beneficio accepto . Ad Quirites post Redit. *num.* 5. & 24.

Idem Cicero gratus est Senatui . Post Reditum in Senat. *num.* 1.

Et amicis Prætoribus , & Lentulo , & aliis , *Ibid.* *num.* 22. & seqq.

Amicitia inter Ciceronem , & Pompejum ; pro Domō sua , *num.* 27.

Patrie salutem Cicero anteposuit charitati suorum omnium , a quibus summo dolore avulsus est . *via.* *n.* 95.

Cicero omnibus de se bene meritis vult , quam gratissimus videri , & esse ; pro Plancio , *n.* 77. & seqq.

Cicero fidem exivit Plancio ; amantissime complectitur , pro ejus salute deprecatur judices , *ibid.* *n.* 101.

Si P. Sextius mittitur in exilium Cicero vult esse comes amici ; pro Sextio , *n.* 145.

Cicero non potest non amare amicos Reipub. inimicos non odisse . De Provinc. Consul. *n.* 23.

Calu testatur Miloni amorem suum atq; etiam omni dolore , & officio ; Pro Milone , *n.* 100.

Charitas Ciceronis erga patriam . II. Philipp. *n.* 188.

Gratus animus , & studium Ciceronis in tuenda Repub. IV. Philip. *n.* 16.

S. Sulpitius vitam postposuit auctoritati Reip. IX. Philip. *num.* 6. 8. 9.

Desiderium .

M. Tullius pro conjuratione Catilinæ a se extincta , desiderat gloriam , & sempiternam Consulatus sui memoriam III. Catil. *n.* 26. & IV. Catil. *n.* 23.

Optia

Optimus quisque, seu imperator, seu Philosophus, & ipse Cicero maxime laudis studio ducitur; pro Archia Poet. n.26.

Populus Rom. desiderat libertatem, ac servitutem morte pejorem putat. X. Philip. n.19.

Odium.

Navius non debitum, & pecunias, sed crudeliter vitam Quinctii appetiit; pro Quinctio, n.43. & seq.

Idem Navius avare, ac temere proscribit bona sui propinqui, & socii, & amici, *ibid.* n.76.

Idem improbe invadit bona Quinctii ante, & contra edictum prætoris. *ib.* n.82.

Idem superbus, & voluptuarius, & maxime infestus homini rustico, ac innocenti, *ib.* n.93.

Netarium consilium accusandi Sex. Roscium parricidii; pro Roscio Amer. n.28. & seq.

Capitonis & perfidia in fallendis decem legatis, *ib.* n.109. & seq.

Crudelitas Chrysozoni, qui non fortunas modo, sed etiam vitam vult auferre calamitoso, & innocenti Roscio. *ibid.* n.144. & seq.

Audacia, amentia, impudentia scelerati Verris, qui in judicium venit. III. Ver. n.1. & seq.

Verris prodidit Consulem suum. *ib.* n.39. & seq.

Verris Apollinis Delii sanum spoliavit, *ib.* n.47.

Furta, ac Sacrilegia verris clam apportata Romam, dissimili exemplo imperatorum. *ib.* n.53. & seq.

Verris iniquo edicto privavit legitima hæreditate filiam P. Annii mortui, *ib.* n.112.

Verris legem Rupiliam contemnit, IV. verr. n. 40. & 43. & 46.

Iniquitas judicii verris Ironia, & incremento exposita IV. verr. n.76. & seqq.

Anacephalæolis criminum, & injuriarum, quas verres; & Apronius privatis hominibus fecerunt. V. verr. num.64.

Verris Liparenses civitatem misere diripuit, *ib.* n.85.

Verris contumelia affecit Senatorem. *ib.* n.95.

Solitudo agrorum, & vastatio Siciliæ propter avaritiam verris, *ib.* n.124. & seq.

Alba Æmilius favet, *ib.* n.135.

Nullius se prætoris exemplo tueri potest verres in Cellæ crimine, *ib.* n.205. & seq.

Sine Religione Verres a Segestanis tollit simulacrum Dianæ. VI. verr. n.78.

Verris ad statuam C. Marcelli alligat, & cruciat Sopatrum. *ib.* n.86.

Verris captos pyratas, & ipsum Archipiratam non in latomiiis, sed domi suæ servavit, neque feriri tueri iussit V. verr. n.66. & seq.

Verres crudeliter Navarcos interimit, & securi percuti jubet, *ib. num. 114.*

Verres tria supplicia in cives Rom. exercuit, 1. virgarum, 2. carceris, 3. crucis, *ibid. n. 139. 142. 157. & seq.*

Sassia nefarie amat generum, & ipsi nubit; pro Cluentio, *n. 12.*

Sassia mulier impia. *ib. n. 188. & 189.*

Decemviri Capuam eligunt (sedem tyrannidis, ac Imperii 1. Agrar. *n. 18,*

Campani arrogantes, luxuriosi, Rom. Imperii hostes. II. Agrar. *n. 91. & seq.*

Labiens dissimilis Ciceroni, & T. Gracchi iterum constituit civibus Rom. crudele perduellionis iudicium; pro C. Rabirio, *n. 11. & seq.*

Catilina hostis patriæ I. Catil. *n. 1.*

Idem flagitiosus tum vita privata, tum publica conjuratiōe, *ib. n. 13.*

Voluptas Catilinæ in nefario bello contra patriam *ib. num. 25.*

Catilina, ejusque focii libidinosi, audaces, facinorosi. II. Catil. *n. 7.*

Gabinus, & Piso non Consules, sed latrones, & proditores, scelerati, libidinosi, crudeles; post Redit. in Senat. *n. 95. & seq.*

Clodius sine religione dedicavit domum Ciceronis; pro Domo Sua, *n. 104.*

Cicero excusat suam in Senatu iracundiam adversus Clodium, quem, uti Gabinium, & Pisonem, non tam sua quam Reip. ac Deorum causa odit. De Harusp. Respons. *n. 1.*

Clodius non consecravit domum Ciceronis. *ib. n. 33.*

Deterritus est Clodius in parentes, in Deos, in patriam, in seipsum. *ib. n. 57.*

Senatum, populumq; Rom. mutata veste pro Cicero ne supplicante superbe repudiavit Gabinus; pro Sextio. *n. 26.*

Idem Gabinus in exilium relegat Lamiam, *ib. n. 29.*

Cicero Vatinius odit æque, ac despicit. In Vatinius *num. 1.*

Vatinius auspicia neglexit dissimili Cæsaris, & novem collegarum, & omnium Tribunorum exemplo; imo voluit augur fieri, In Vatinius, *n. 13. & seq.*

Vatinius Bibulum Consulem rapuit ad necem, *ib. n. 21.*

Cicero insectatur legationem Vatini, non Senatus consulto, sed sua ipsius lege areptam, *ibid. n. 35.*

Vatinius est odio omnibus, *ib. n. 39.*

Crudelitas Pisonis, in L. Pisonem, *n. 17.*

Lætatur Cicero de supplicio, & ignominia Gabinii, & Pisonis, *ib. num. 45. & seq.*

Piso triumphum contempsit, ut provinciam diriperet, *ibid. 56.*

Cicero

Cicero optat, & gaudet evenisse Pisoni pœnam scele-
rum, *ibid. num. 99.*

Sext. Clodius cadaver P. Clodii noctu crudeliter expo-
situm reliquit; pro Milone *n. 33.*

Inhumanitas, & crudelitas Taberonis in accusando
apud Cæsarem Ligario; pro Ligario, *n. 11.*

Antonius causa fuit belli civilis, cujus cladem Orator
amplificat. II. Philip. *n. 53.*

Vinolentia Antonii, & vomitus in Senatu, *ib. n. 63.*

Lupercus Antonius magna lascivia, & audacia Cæsari
diadema supplex obtulit. *ib. n. 24.*

Crudelitas Dolabellæ, & Antonii in cives Rom. XI.
Philipp. *n. 1. 5. 6. 7.*

Ira.

Cicero puniri vult Verrem. VII. ver. *n. 148.*

Cicero movet populum ad ulciscendam injuriam no-
mini Rom. factam a Mithridate; pro Lege Manil. *n. 7.*

Mentis cæcitate punitur a Diis Clodius de Harusp. Re-
spons. *n. 38.*

Divina vi, ac providentia occiditur Clodius; Pro Mi-
lone, *n. 84. & seq.*

Mansuetudo.

Demissio Quintii; pro Quintio. *n. 96.*

Cicero fert adolescentem Torquatum; pro Sylla. *n. 46.*

Cicero errorem Posthumi faterur, excusatque, ut Ju-
dices reconciliet; pro Rabir. Posthum. *n. 1.*

Cicero totam Ligarii causam refert, clementiæ Cæsa-
ris; pro Ligario, *n. 30.*

Deprecatione Cicero placat Cæsarem; pro Dejotaro.
num. 2.

Commiseratio.

Quadruplex Cicero placat Cæsarem; pro Dejotaro,
num. 1. & seq.

Quintius innocens, senex, inops, frugalis rusticus,
supplex ad genua adversarii iniqui, voluptuarii, crude-
lis, & superbi, *ib. n. 91.*

Sextius Roscius innocens, & calamitosus deprecatur
vitam ab immani Chrysozono, ceteris fortunis ipsi con-
cessis; pro Roscio Amer. *n. 147. & seq.*

Philodamus cum filio condemnatur ad mortem. III.
Ver. *num. 75.*

Producitur a Cicerone in conspectu judicum Arra-
rus Junii filius. *ib. n. 151.*

Antiochus Rex spoliatus vasis preciosissimis jubetur a
Verre excedere Sicilia. VI. ver. *n. 67.*

Simulacrum Dianæ a Verre auferretur Segestanis. *ib.*
num. 77.

Parentes lugent, & deprecantur vincula, ac miseram
sortem innocentum filiorum, VII. ver. *n. 107.*

Parentes non modo celere liberorum necem, sed

ipsam sepulturam redimere oportet. *ibid.* n. 117. & *seq.*

Cicero dolet in misera nece sociorum. *ib.* n. 12.

Tyndaritanorum apud iudices Rom. querela de Tyranno Verre, *ib.* n. 123.

Luctus, & squalor Dixionis, & Stenii, *ib.* n. 127.

Civis Rom. virgis cæditur, & in crucem agitur. *ib.* n. 165.

Verres communis hostis populi Rom. fixit miseris civibus crucem in conspectu Italiae. *ib.* n. 168.

Orator excitat iudices ad misericordiam M. Fontejo tribuendam ob integritatem vitæ, & generis nobilitatem, & militarem virtutem, & amicos Principes, & Vestalem sororem. Pro Fontejo. n. 31.

Cluentius ob falsam invidiam commiseratione est dignus; pro Cluentio, n. 200.

L. Muræna liberandus accusationis periculo propter integritatem vitæ, & parentes, & dignitatem Consulatus; pro Muræna. n. 86.

Commiserationis affectus erga L. Flaccum propter merita, seu amorem in patriam, & ejus filiolum; pro Flacco. n. 97. & *seq.*

Sylla Consulatu, & magno florentis fortunæ splendore dejectus nova conjurationis infamia laborare non debet, sed iudices erga hunc manuetos esse oportet, quem crudeliter adversarii affligunt; pro Sylla, n. 28.

Cicero deprecatur pro salute Plancii, pro Plancio, n. 101.

Cicero iudices commover ad misericordiam tum a persona Sextii optimatis viri, tum a sua, quod ab hoc amico homine restitutus sit in patriam; pro P. Sextio n. 144.

O. Metellus veneno tollitur; pro M. Cælio, n. 55.

Cicero misericordiam deprecatur adolescenti Cælio per senectutem, ac lacrymas parentis, per communem sensum cæterorum parentum, per sua merita in Reip. *ibid.* n. 79.

Cicero misericordiam iudicum exposcit, tum a persona Milonis, qui vir est fortis, & amans Reip. tum a sua, quia per Milonem sibi amicissimum revocatus est in patriam; pro Milone, n. 93.

Cicero totam Ligarii causam refert vel humanitati, vel clementiæ, vel misericordiæ Cæsaris, pro Ligario, n. 30. & *seq.*

Cicero clementiam Cæsaris implorat, pro Rege Dejotaro; pro Dejotaro, n. 40.

Cicero mæstus fuit prospecta Reip. ruina II. Philip. n. 37.

Trebonius miserabili cæde sublatus a Dolabella. XI. Philip. n. 7.

Indignatio.

Quinctius inferior opibus, non veritate causæ, aut

integritate vitæ rusticæ opprimitur a potentiore, & iniquiore Nævio; pro Quintio, n. 59.

Indigna Chrylogoni postulatio; pro Roscio Amer. n. 6. & seq.

T. Roscius insolenter invadit in prædia Sextii. *ibid.* n. m. 23.

Non permittitur, Sex. Roscio servos in quaestionem habere. *ib.* n. 77.

Insolens potentia, ac luxuria Chrylogoni, *ib.* n. 133. & 141.

Verres sublatiis festis Marcellis verrea instituit. IV. Ver. num. 51.

Hortensius amat, & defendit Verrem. V. Ver. n. 8.

Verres pulcherrima signa furatus est, VI. ver. n. 7.

Verres aufert ab Antiocho Rege candelabrum Jovi Capitolino dicatum, *ib.* n. 69. & seq.

Verres aufert monumentum P. Africani. *ib.* n. 79.

Romanae Clauis præfecturam Verres mandat homini Siculo, & Syracusano quidem. VII. Ver. n. 22.

Consul Cicero indignatur Rullum vendere sylvam Scantiam turpis quaestus causa I. Agrar. n. 2.

Idem indignatur quibuscumque in locis vendi vestigalia populi Rom. II. Agrar. n. 54.

Perversa aliquorum opinio quali crudeliter Cicero eiecerit Catilinam ex urbe. II. Catil. n. 14.

Lex Clodia de exilio Ciceronis lata est imperite; pro Domo Sua, n. 42.

Domus Ciceronis, qui conservator urbis fuit, quasi perduellis, ac scelerati civis everta remanere non debet, *ib.* n. 100.

Indignatur Cicero turpe libertatis simulacrum in domo sua collocatum a Clodio, *ib.* n. 111.

Cicero indignatur se a Gabinio, & Pisonem expulsam fuisse; pro Sextio, n. 53.

Vatinius in epulo Q. Ariti Atratus accubuit. In Vatinius. n. 30.

Piso nulla virtute factus Consul. In Pisonem. n. 21.

In communi mœrore, & discessu Ciceronis latatur, & epulatur Piso. *ib.* n. 21.

Indignatur Cicero suam exulis fortunam deprimi, res gestas, ac scelera Gabinii, & Pisonis extolli, *ib.* n. 41.

Nepos accusat avum, dominum servus; pro Deiotaro, n. 2.

Castor, corrupto servo, in discrimen capitis avum adducit, *ibid.* n. 30.

Antonius parasitos de libidine consultat, de Rep. nihil ad avunculum suum refert. II. Philip. n. 14.

Bona Cn. Pompeji vendita, & empta ab uno Antonio, *ibid.* 64.

Eadem bona male vorata, & contumpta, *ib.* n. 65.

Item

Item horti, ac ædes Pompeji ab Antonio dispare domino occupatæ, *ib. n. 68.*

Vis, ac temulentia Antonii in domo Varronis. *ibid. num. 103.*

Cicero indignatur Transalpinam Galliam Antonio decerni ab hujus amicis, contra Reip. V. Philip. *n. 5.*

Cicero indignatur, L. Antonio, quali patrono populi, equestrem statutam inauratam esse erectam. VI. Philip. *num. 12.*

Cicero reprehendit Calenum quod Brutos oppugnet, Antoniis taveat. X. Philip. *n. 3.*

Invidia.

Cicero æmulatur eloquentiam Hortensii; pro Quintio, *n. 1. & 35. & 77.*

Cicero in acculando Verre præfert sese Cœlio, nec Hortensium reformidat. I. Verr. *n. 20. 27. & seq.*

Cicero ædilis acriter adversatur Hortensio Consuli, qui cupiditate, & dominatione judiciorum, defendere putat Verrem. II. verr. *n. 33.*

Cicero suam in obeundis magistratibus diligentiam, temperantiam, pietatem prædicat, confertque cum Verri negligentia, libidine, impietate. VII. verr. *n. 35.*

Cicero Hortensium monet, ut desinat ulterius Verrem defendere. *ib. n. 173.*

Spes.

Securitatem varie præstat Consul Tullius populo Rom. contra Catilinam ejusque exercitum. II. Catil. *num. 24. & seq.*

Adjuncta judicii spem afferunt Ciceroni; pro Milone, *num. 1.*

Cicero causæ fiduciam collocat in Cæsare; pro Dejotaro, *num. 4.*

Optima quæque pro Rep. expectat Cicero ab adolescente Octavio. V. Philip. *n. 5.*

Confidentia.

Cicero magna fortitudine defendit Sex. Roscium; Pro Roscio Amer. *n. 10. & 11.*

Cicero non discessit in exilium mortis metu; pro Sextio, *n. 41. & seq.*

Fortis Senatus fortunam non extimescit, & sapiens libertati postponit vitam, aut pacem. XIII. Philip. *n. 6.*

Timor.

Bello Asiatico non solum Antæ vestigalia, sed fortunæ etiam civium Rom. periclitantur; pro lege Manil. *num. 17.*

Lex Agraria populo Rom. timenda est, a regia decem virorum potestate emendi agros, quos volent, & deducendi colonias Capuam. I. Agrar. *n. 6. & seq. 16. & seq.*

Adventus decem-viri in Ægyptum venditam lege Agraria. II. Agtar. *n. 44.*

Affectum.

629

Campaniarrogantes, & luxuriosi postea despicient Romanos, & aliquid sceleris molientur. *ibid.* n. 95.

Catilina ejusque socii magis in urbe timendi quam foris. II. Catil. n. 4.

Quantum immiueat Reip. periculum a Catilina; ejusque sociis, nisi L. Muræna fuerit Consul; pro Muræna, n. 78.

Discordias Principum esse tollendas, & monent Dii. De Harusp. Respons. n. 53.

Terret Cicero Pisonem, non tam severitate judicii quam conscientia scelerum. In L. Pisonem. n. 94. & seq.

Cicero quinque assertit timoris sui causas in causa Dejotari; pro Dejotaro, n. 1.

Cicero terret imprudentem Antonium, suum, & Reip. hostem, simili exitu Catilinæ, & Clodii. II. Philipp. num. 7.

Cicero avocatur Antonium ab armorum consilio, vel ipsi interitum minatur, *ibid.* n. 112. & seq.

Cicero ab Antonianis timet, & famæ, & vitæ, XII. Philipp. n. 17. & seq.

Gaudium.

Cicero applaudit sibi, & Reip. discessisse ex urbe Catilinam, II. Catil. n. 1.

Cicero post exilium gaudet magis patria, & rebus omnibus, quam ante. Ad Quirites post Redir, n. 1.

Emulatio.

Cicero hortatur M. Glabronem Prætozem ad severitatem, integritatem, fidem, religionem, proposito Majorum exemplo. II. veJ. n. 51.

Cicero non dubitat nobilium virorum, invidiam atque inimicitias suscipere exemplo M. Catonis, Pompeji, Fimbriæ, Marii, Cœlii, VII. verr. n. 179.

Cicero Consul hortatur Rullum ad concordiam, & dignitatem. I. Agrar. n. 26.

Cicero hortatur Senatam ut Reip. prospiciat contra Catilinam. IV. Catil. n. 18.

Cicero hortatur adolescentes ad Optimatum sectam; pro Sextio, n. 102. & n. 136.

Cicero amicissime commonet præsentem Dolabellam, ne ab honestate gloriæ, ac rerum gestarum dignitate aberret. I. Philipp. n. 29.

Absentem Antonium pariter hortatur a rebus gestis, & a Majorum exemplis, ut a civibus suis diligi malit quam metui, *ibidem* n. 31.

Cicero hortatur Antonium ad recte agendum proposita honestate virtutis, & turpitudine vitii. II. Philip. n. 115.

Cicero hortatur senatum, ne, si fato quodam Cesaris dominatum tulit, liber servjat scelerato latroni Antonio, & ejus fratri. III. Philip. n. 28.

Cicero hortatur populum ad libertatem defendendam contra Antonium crudelem tyrannum. IV. Philip. n. 21.

CICERO

Cicero admonet M. Lepidum ne se cum Antonio conjungat, aut ad illum restituendum suam armis auctoritatem interponat. XIII. Philip. n. 14. & seq.

Pudor.

Impudentia T. Roscii qui cum accusatore sedeat; pro Roscio, num. 95. & 104.

Cicero hortatur senatum, ut turpitudinem, atque infamiam judiciorum data jam occasione tollat. II. Ver. num. 42. & 50.

Cicero dissimili exemplo veterum Oratorum Cassii, & Antonii reprehendit Hortensium impudentiam. IV. Verr. num. 191.

Impudentia Verris qui famam, & periculum capitis negligit. V. Ver. num. 131. & seq.

P. Scipio adolescens patitur a Verre tolli monumentum Africani. VI. Verr. num. 79.

Classis populi Rom. inops, & infirma, Praefecto Cleomeae fugiens, partim capitur a piratis, partim in ipso portu Syracusano incenditur. VII. Ver. num. 91.

Pudor erit sapientes judices Roman. credidisse inimicis, & cupidis, & a religione remotis testibus, quam honestis civibus Rom. pro Fontejo, num. 22.

Cicero hortatur populum ad delendam infamiam bello Mithridatico susceptam, praesertim exemplo Majorum; pro lege Manil. n. 7. & 10.

Turpe esse judicibus condemnato Scamandro, & Fabricio, Oppianicum absolvere; pro Cluentio, n. 61.

Cicero hortatur senatum, ut utatur occasione vincendi Antonii, proposita servitutis ignominia, quae gravior sit honesta morte. III. Philip. n. 34.

Turpe est senatui ad Antonium legatos mittere, quem nuperime hostem judicavit V. Philip. n. 2. & 25. & seq.

Item VII. Philip. n. 13.

Si fit pax cum Antonio, foeda servitus erit. XII. Philip. num. 16.

AMPLIFICATIONES.

Per congeriem locorum a consequensium frequentatione.

A Ugetur crimen Verris ex eo quod Archipiratam domi suae servarit, qui fugere, aut mori potuisset. VII. Ver. n. 76.

Officium sapientis, ac probi judicis; pro Cluentio, n. 159.

Concurratio decemvirorum, & regia potestas, I. Agrar. num. 2.

Quanti interfuit Reipub. sequenti anno L. Murænam Consulem fieri; pro Muræna, n. 78.

Damna Reip. si per Pontifices quis sine causa e patricio plebejus fieret; pro domo sua, n. 37.

Quæ

Quæ facturus fuisset Antonius si Romam venisset. III. Philip. num. 6. & 27.

Nulla erit pax cum Antonio si in urbem venerit, sed servitutis periculum. XII. Philip. n. 13.

A contrariarum rerum conflictione.

Quinctius inops, frugalis, ac integer rusticus, abjectus: contra, Nævius potens, & opulentus, luxuriosus, crudelis, superbus; pro Quinctio, n. 93.

Accusator Erurius sibi contradicit; pro Roscio Amer. num. 44.

Saturius dicit repugnantia; pro Roscio Comœd. n. 18.

Non est credibile Fannium esse fraudatum a Roscio; pro Roscio Comœd. n. 21.

Quis Catilina, & ejus focii, quibus insidientur? II. Catil. n. 1.

Antonius secum ipse argumentis pugnat. II. Philip. num. 17. & 30.

A causis, & effectis conglobatis.

Proscriptio bonorum Quinctii acerbior ipsa bonorum, & famæ & vitæ jactura; pro Quinct. n. 47.

Vix credibile crimen parricidii; pro Rosc. Amer. n. 37. & seq. & 62. & seq. & 68.

Cur Verres venit in iudicium. III. Ver. n. 7.

Fructus poseos, & delectatio; pro Archia, n. 16.

Deodius cum suo novo Pontifice conscientia, metuque Deorum territus, nullum solenne verbum potuit effari in consecranda domo Ciceronis; pro domo sua, n. 140.

Non est Piso Consul. In Piso, n. 23. & seq.

Clodius sæpe vim fecit, numquam Milo; pro Milone, num. 37.

Scelera Clodii conglobata. *Ibid.* n. 73.

Ab adjunctis conglobatis.

Roscio non habuit facultatem occidendi patrem; pro Roscio Amer. n. 74.

Nuntius cædis cur tanta velocitate factus. T. Roscio, *ibid.* n. 69. & seq.

Luxuria Verris ex conglobatis adjunctis itinerum, & conviviorum. VII. Ver. num. 26. & seq.

Classis populi Rom. victa, & incensâ a piratis, *Ibid.* n. 91.

Cicero e Rostri primus dicit pro lege Manil. n. 1.

Sassia nubit genero; pro Cluentio, n. 15.

Sassia Romam proficiscitur, ut accuset; & perdat filium, *ibid.* n. 192.

Lex Clodia de exilio Ciceronis lata est per vim, furorem, crudelitatem; pro domo sua, n. 53.

Cœlius crimen auri non commisit; pro Cœlio, n. 53.

Celebritas reditus Ciceronis. In L. Pisonem, n. 51.

Ab enumeratione partium.

Vita Verris flagitiosa, & linguli ejus magistratus nefarii. II. Ver. n. 11.

Qua-

Quicumque Cicero pergit via ad Antonium, sunt infidix. XII. Philip. n. 23.

AMPLIFICATIO RERUM.

Per incrementum.

PRO ROSCIO Amer. n. 12. *ib.* n. 29. III. verr. n. 44.
 Iniquitas iudicis Verris IV. verr. n. 78. VI. ver. n. 68.
 Crudelitas Verris. VII. Ver. n. 115.
 Verres egit in crucem civem Rom. *ib.* n. 169. & 170.
 Perduellionis iudicium, & civibus Rom. acerbissimum supplicium; pro C. Rabir. n. 16.
 Liberalitas Cæsaris supra virtutes cæteras extollitur pro Rabir. posth. n. 42.
 Cicero ita militarem Cæsaris gloriam attollit, ut huic præferat clementiæ laudem; pro Marcello, n. 4.
 Victorias Cæsaris, & bellicas laudes rursus extenuat Cicero præ virtute clementiæ; *ib.* n. 8.
 Vinolentia Antonii, & vomitus in senatu. II. Philip. num. 63.

Per ratiocinationem.

Cicero laudat Sthenium, ut magis vituperet Verrem, qui illum iniquissime vexavit. IV. ver. n. 110.
 Cicero auget pericula, damnaque populi Rom. ex bello prædonum, ut crescat militaris virtus Cn. Pompei; pro lege Manil. num. 33.
 Cicero amplificat turpem Antonii, ut divinitus faciat consilium Octavii, quem etiam præfert Pompejo - V. Philip. n. 42.

Per comparationem.

Majores Rom. & boni homines non nisi ex necessitate, & considerate bona aliorum etiam inimicissimorum proferunt: Neque temere, & continuo bona suisocii, & affinis, & amici vendidit; pro Quinct. n. 51.
 Consilium quod duo Roscii ceperunt, dicto atque facto C. Fimbriæ simillimum; pro Rosc. Amer. n. 33.
 Crudelitas Chryfogoni, *Ibid.* n. 45.
 Honestius est injurias sociorum, quam suas ulcisci ab exemplo plurium virorum. I. ver. n. 63. & seq.
 Furta, ac sacrilegia legatis Verris clam apportata Romanam, dissimili exemplo imperatorum. III. Ver. n. 54.
 Integritas M. Fonteji comparatione Scavlii, Aquilii, Cottæ, Rutilii, Pisonis: quos læsit occasio; pro Fontejo, num. 27.
 Integritas, ac temperantia, Cn. Pompei comparatione aliorum imperatorum; pro lege Manil. n. 38.
 Ejus item felicitas, *ibid.* num. 57.
 Severitas in Catilinam exercenda. I. Catil. n. 3.
 Dissimilis comparatio quinque bellorum civilium,
 & ex-

& extinctæ conjurationis Catilinæ. II. Catil. *num.* 2.

Beneficium quod accepit Cicero revocatus ab exilio.
Ad Quitites post Redit. *num.* 5. & in Senatu, *num.* 2.

Reditus Ciceronis clarior ipso reditu Pompilii, Metelli, Marii, *ibid.* *num.* 6.

Dissimilis protectio Pisonis in provinciam Consulari-
rem, & discessus Ciceronis. In Pisonem, *num.* 31.

Dissimilitudo item rerum gestarum, *ib.* *num.* 37.

Dissimilis reditus Ciceronis, & Pisonis, *ib.* *num.* 51.

Utrum locus, comitatus, facultas, tempus, cætera-
que adjuncta fuerint aptiora Clodio ad pugnandum,
quam Miloni; pro Milone, *num.* 54.

M. Antonius magis perniciosus Reip. quam Rex Tar-
quinius, D. Brutus melius de Repub. meritus, quam
L. Brutus. III. Philip. *num.* 18.

Comparatio Antonii cum Hannibale, & Catilina aliis-
que populi Rom. hostibus. IV. Philip. *num.* 14.

Bellum Antonii crudelissimum ob atrocitiam VIII.
Philip. *num.* 7.

644
F I G U R Æ
V E R B O R U M .

Repetitio .

- P**ro Quinctio n.19. *ibid.* n. 82.
Pro Rosc. Amer. n.13. *ib.* n. 144.
I. Verr. n.21. *ib.* n.38.
I. Verr. n.5. *ib.* n. 17.
Pro lege Manilia, n. 30. & 31. *ib.* n. 61.
II. Agrar. n. 9.
I. Catil. n.1. II. Catil. n.7.
Pro Sylla, n.26.

Complexio .

- II. Agrar. n.22. pro Milone, n. 60.

Conduplicatio .

- I. Verr. n.23. I. Catil. n. 2. & 4. & 6.

Synonymia .

- Pro Cluent. n.41. I. Catil. n. 10. II. Catil. n. 1. III. Catil. n.1.

Polyfyndeton .

- Pro Quinctio, n. 3.

Gradatio .

- Pro Quinctio, n.40. *ib.* n.95. oro Rosc. Amer. n. 75.
pro Rosc. Comœao, n. 8.

Dissolutio .

- IV. Verr. n.5.

Similiter desineus .

- III. Verr. n.9.

- I. Agrar. n.23. pro domo sua, n. 129.

Anthiteton .

- Pro Quinctio, n.92. pro Rosc. Amer. n.13. *ibid.* n.88.
ibid. n.145. III. ver. n.3.

- Pro Fontejo, n.22. pro lege Manilia, n.10. *ibid.* n.28.
II. Catil. n.25. post reedit. in Senatu, n. 18.

FIGURÆ SENTENTIARUM.

Interrogatio.

Pro Quinctio, n. 79. pro Rosc. Amer. n. 54. *ibid.*
 n. 74. *ib.* n. 145. pro Rosc. Comædo, n. 8.
 I. Verr. n. 21. *ib.* n. 27. *Ib.* n. 33. *ib.* n. 45.
 IV. Verr. n. 6. & 46. V. Verr. n. 169. VII. Verr. n. 73.
Ibid. n. 146.
 Pro Cluentio, n. 62. *ib.* n. 65. I. Agrar. n. 3.
 I. Catil. n. 1. & 7. pro Muræna, n. 33. pro Sylla,
 n. 44. pro domo sua, n. 56. *ib.* 77.
 Pro Plancio, n. 48.
 Pro Sextio, n. 47. pro Milone, n. 38. 39.
 Pro Ligario, n. 9.
 II. Philip. n. 111. VII. Philip. n. 11.

Subjectio.

Pro Quinctio, n. 42.
 Reprehenditur Nævius, quod bona sui propinqui, &
 focii, & amici proscripserit, *ib.* n. 52. *ib.* n. 75. *ib.* n. 82.
 Causæ parricidii remouentur a persona Roscii: pro
 Rosc. Amer. n. 39. & 41.
 Pro Rosc. Comæd. n. 22. *ib.* n. 42.
 IV. Verr. n. 147. *ib.* n. 192.
 V. Verr. n. 41. *ib.* n. 70. *ib.* n. 122.
 Res gestæ Pompeji pro lege Manil. n. 61.
 I. Catil. n. 28.
 Pro Sylla, n. 39.
 Cur Cicero dilceserit in exilium; pro domo sua, n. 95.
 Clodius non consecravit domum Ciceronis. De Ha-
 rusp. respoos. n. 33.

Stulte Antonius laceffit Ciceronem. II. Philipp. n. 2.

Prolepsis.

Cicero iudicis benevolentiam captat timido Quinctio
 contra potentes aduersarios; pro Quinct. n. 5.
 Triplex prolepsis Nævii relutata; pro Quinct. n. 39.
 & 41.
 Pro Rosc. Amer. n. 1. & 5.
 Cicero nobilitatem conciliat; unum Chryfogonum
 in invidiam vocat propter rapinas, *ib.* n. 137.
 Quare Cicero acculare Verrem petit, qui hæctenus plu-
 res defendit, I. Verr. n. 1. *Ib.* n. 40. IV. Verr. n. 26.
 Refellitur Verris defensio seu prolepsis, & multorum
 testimonio. V. Verr. n. 175.

Verres non emit signa, sed furatus est. VI. Ver. num. 8.
Cicero proleptim Hortensii manifesta Verres avaritia
refellit. VII. verr. n. 22.

Non Sertorianos milites, sed liberos, etiam mercatores
necavit Verres: quod multi testantur, *ib.* n. 150.

Catilina non debuit statim interfici a Cicerone, sed e-
mitti ex urbe. II. Catil. n. 3.

Non crudeliter Cicero ejecit Catilinam ex urbe, *ibid.*
num. 12.

An summi viri duce natura, an humanitatis doctrina
res magnas gesserint; pro Archia, n. 15.

Cicero non discessit in exilium, metu mortis, pro
Sextio, n. 45.

Correctio.

Pro Quinctio, n. 7.

Pro Rosc. Amer. n. 134.

Pro Rosc. Comædo, n. 18.

VII. Verr. n. 108.

I. Catil. n. 22.

Dubitatio.

Nævius in invidiam adducitur propter fraudem mali-
tiam; pro Quinct. n. 65.

Pro Rosc. Amer. n. 28. *ib.* n. 128.

VI. Verr. num. 89. VII. verr. n. 2. *ibid.* num. 125. *ibid.*
num. 157.

Pro Cluent. n. 8.

II. Agraria, n. 2.

Cicero misericordiam captat Murænxæ ab adjunctis exi-
lij; pro Mur. n. 88.

Cicero pro accusato Flacco ad iudices confugit; pro
L. Flacco, n. 4.

Quibus causis cesserit Cicero e patria; pro Sextio,
num. 42.

Communicatio.

Reprehenditur Nævius, quod bona Quinctii proscri-
pserit; pro Quinct. n. 53.

Reprimitur audacia T. Roscii, qui cum accusatore
sedeat; pro Rosc. Amer. n. 104.

Cicero dicendi facultatem, quam sibi non arrogat,
requirit in Cæcilio, ut Verrem graviter, & copiose
possit accusare. I. verr. n. 35. & seq.

Cicero iudicibus proponit novo genere accusare Ver-
rem, II. ver. n. 32.

Jus, ac dignitas civis Romani, VII. verr. n. 165.

Actio interdicti necessaria fuit Cæcinnæ, pro Cæ-
cinna, n. 35.

Cæcinna recte deiectus dicitur de fundo, *ib.* n. 48.

C. Rabitius recte arma sumpsit contra Saturnium pro
C. Rabir. n. 21.

Temere , & impudenter Clodius domum Ciceronis consecravit ; pro domo sua , n. 132.

Non est imminura Laterensis exstimatio , quod ædilis non factus , pro Plancio , n. 7.

Calenus Brutos oppugnat , Antoniis favet . X. Philipp. num. 3.

Προσοποποιῆα .

Nævius improbe , ac crudeliter optimere vult iudicio Quinctium , & spoliare fortunis , ac vita ; pro Quinct. num. 47.

Nævius Scurra , nec vir bonus . i b. n. 55.

Pro Rosc. Amer. n. 32. ib. n. 58. ib. n. 145.

Veracitas , & constantia Cluvii ; pro Ros. Comædo , n. 48. & seq.

Siculi volunt Ciceronem esse accusatorem Verris , nolunt Cæcilium I. verr. n. 19.

Hortensius petit Ciceronem non esse accusatorem Verris , ib. n. 23.

Defunctus Malleolus exprobrat perfido , & avaro Verri . III. verr. n. 94.

Quid stolidè excogitet Verres , ib. n. 142.

Verres secum deliberat , an Cleomenem una cum Narchis tollat , cui parcat . VII. verr. n. 103.

Crudelitas lictoris , ib. n. 117.

Tyndaritanorum querela de tyranno Verre , ib. n. 123.

Pater crimina exprobrat filio Verri , ib. n. 336.

Stalenus deliberat Oppianicum fallere , & condemnare ; pro Cluent. n. 70.

Oppianicus multas causas habebat corrumpendi iudicii , Cluentius nullam , pro Cluent. n. 81.

Patria objicit Carilinæ flagitia , propter quæ hic discedere debeat . I. Catil. n. 18.

Populus pro sua voluntate præterit Laterensem , seu non ædilem creat ; pro Plancio , n. 12.

Cæcus Aspius severe objurgat Clodiam impudicam mulierem , & adolescenti Cælio familiarem ; pro Cælio , num. 33.

Minimus frater urbane avocatur Clodiam sororem ab amore Cælii , ibid. num. 36.

Comicus pater severus reprehendit Cælium , hunc excusat alter mitis , & clemens , ib. n. 33.

Milo gloriatur se occidisse Clodium sceleratum , ac perniciosum civem ; pro Milone , n. 73. & 78.

Nemo vellet P. Clodium reviviscere , ut esset Prætor , ibid. num. 80.

Milo commemorat non ingrata Reip. & Ciceroni sua merita ; & susceptos labores , ib. n. 94.

Dialogismus .

Discutitur improbum , ac crudele consilium Nævii : pro Quinctio , n. 42.

Amplificatur iniqua postulatio Nævii, & potens actio contra solitudinem, ac inopiam Quinctii; pro Quinct. *num.* 72.

Q. Roscius Ciceronem edocet causam Quinctii, ut possit contra Hortensium dicere; pro Quinct. *n.* 77.

Cicero ridet accusatorem Erutium, qui probare non potest quod dixit; pro Rosc. Amer. *n.* 54.

Comparatione T. Roscius arguitur potius esse cædis reus, quam Sex. Roscius, *ib.* *n.* 92. & 94.

Pro Roscio Comædo, *n.* 32.

III. Verr. *n.* 66. IV. Verr. *n.* 72.

Arator de edicto, seu injuria Verris queritur V. Verr. *num.* 25.

Pamphilius promittit pecunias Cybaritis, ne Verres schyphos suos auferat. VI. Verr. *n.* 32.

Iarentes deprecantur miseram sortem liberorum. VII. verr. *n.* 109.

Turpe esset iudicibus condemnato Scamandro, & Fabricio Capianicum absolvete; pro Cluent. *n.* 61.

Stalenus Balbum fallit. *ib.* *n.* 71.

Non minis, aut timida inquisitione, sed blanditiis, ac fiducia oportet agere Candidatum; pro Muræna. *num.* 44.

Publicanus Stoico Catoni supplex, *ibid.* *n.* 62. *ib.* *n.* 65.

Pro Sylla. *n.* 48.

Ferenda sunt sapienti comitia; pro Flancio, *n.* 11.

Marcus Antonius contra acta Cæsaris, tertiam iudicium Decuriam adjecit. I. Philip. *n.* 20.

Antonius de libidine parasitos, de Rep. non avunculum consultat II. Philip. *n.* 14.

Apostropha.

Ad iudicem Aquilium, ejusque assessores, ut contra vim, & gratiam tueantur veritatem causæ P. Quinctii; pro Quinct. *n.* 4.

Cicero acriter invadit adversarium Hortensium, qui cupiditate, & dominatione iudiciorum defendere putat Verrem. II. verr. *n.* 33.

Cicero iudices movet ad severitatem, & Verri nullum in iudicio perfugium denuntiat. III. verr. *n.* 81.

Cicero iudices movet ad commiserationem in Narchorum nece. VII. Verr. *n.* 122.

Pro Sextio. *n.* 45.

Pompejus sciens non fecit contra sœdera; pro Balbo. *n.* 13.

Deorum vi, ac providentia Clodius est occisus; pro Milone. *n.* 86.

Ad Pærsam, ut servitutem a Rep. avertat. XII. Philip. *n.* 16.

Hypotyposis.

Ostenditur percussor Sex. Roscii; pro Rosc. Amer. *n.* 98.

Tugna, ac cædes in domo Philodami. III. Verr. num.

Domus iniqui Prætoris Verri, *ibid.* n. 177.

Improbitas C. Clodii cognitoris Stenii. IV. Verr. num. 108.

Simulacrum Dianæ apud Segestanos. VI. Verr. n. 74.

Conjicitur in cæcerem Apollonius, dum se redimit. VII. Verr. num. 17.

Imperatoris Verri convivium nec sobria, nec pudica, *ibid.* num. 28.

Verres noctu crudelissime exinanivit navem Piratarum captam, *ib.* num. 62.

Verres repente comprehendi Navarchos jubet, quasi naves prodidissent, *ibid.* num. 105.

Verres cædi jubet virgis C. Servilium, *ib.* n. 139.

Cædi item jubet P. Gavium, civem Romanum, *ibid.* num. 163.

Quæ mala conjurationem Catilinariam fuissent confecta, IV. Catil. n. 11.

Quæ facit Catilina, si sequenti anno deesse Consullem videat; pro Mutæna, n. 85.

Tantum non occiditur P. Sextius; pro Sext. n. 79.

Convivia Pisonis fordida; in L. Pisonem, n. 67.

Iter Antonii, seu lustratio Italiæ; II. Philip. n. 57.

Trebonius miserabiliter occisus; XI. Philip. n. 7.

Estopæja.

Negligentia, atque fiducia Brutii in accusando Roscio; pro Rosc. Amer. n. 59.

Capitonum perfidia in fallendis Syllam legatis, *ibid.* num. 110.

Superbia Chryfogoni, *Ibid.* n. 135.

Calliditas Fannii, pro Rosc. Comædo. n. 20.

Stoliditas Verri, III. Verr. n. 141.

Atuat Verres, absolvat ne innocentem Sopatrum, an pecuniosum condemnet, IV. Verr. n. 74.

Thimarchides homo furax, luxuriosus, & appositus administrator Verri, *ibid.* n. 13.

Apronius famulus Verri, seu turpis, & vitii omnibus cooperatus, V. Verr. n. 22. & 31.

Luxuria Verri iter facientis, VII. Verr. n. 26.

Gallorum mixæ, ac terror; pro Fontejo, n. 23.

Æbutius ineptus, ac stultus inter viros, inter mulieres peritus, & callidus; pro Cæcinnæ, n. 14.

Sralenus fraudulentus, ac mendax, & impudens; pro Cluent. n. 67. & 70.

L. Quintus vir turbulentus, & arrogans patronus, *ibid.* num. 110.

Rullus inito magistratu severus, II. Agrar. n. 13.

E e Cam-

Campanorum arrogantia, & studium erga suos Praetores, *ibid. num. 92.*

Flagitiosus Catilina, II. Catil. n. 7.

Catilinæ focii, compti, delicati, libidinosi, *ibid. num. 22.*

Calliditas Catilinæ, III. Catil. n. 16.

Sulpitius tristis, & remissor in petendo Consularu, Catilina alacer, pro Muræna, n. 49.

Gabinus libidinosus, & crudelis in Ciceronem; post Redit. in Senat. n. 12.

Similiter Piso agrestis, Epicureus, tardus, proditor, *ibid. & seq.*

Gabinus, & Piso Consules superbi, improbi, libidinosi; pro P. Sextio, n. 17.

Gellius adolescens, petulans, & decoctor, *ibid. n. 110.*

Vatinius vehemens, feroxque in Vatinius, n. 4.

Varia, & multiplex natura Catilinæ, pro Cælio, n. 12.

Perfidi, ac superbi Antoniani, XIII. Philip. n. 4.

Sustentatio.

Pro Rosc. Amer. n. 2. IV. Verr. n. 106.

VII. Verr. num. 10. *ibid. num. 68.*

Præteritio.

Pro Rosc. Amer. n. 75. III. Verr. n. 32. *ibid. num. 42. & seq. IV. Verr. num. 1. ib. num. 110.*

Vetre prætermisso, transit Cicero ad scelera Apronii, V. Verr. n. 58. & 59. VII. n. Verr. 20.

Pro lege Manilia, n. 25. *ib. n. 48.* pro Cluent. n. 188. I. Agrar. n. 21. I. Catil. n. 14.

Post redit. in Senat. n. 20.

Pro P. Sextio, num. 7. *ibid. num. 13.*

In Vatinius, n. 11.

De provinc. Consular. n. 8.

Licentia.

I. Agrar. num. 23. pro Sylla, num. 33. & 34. pro domo sua, num. 99.

Fatetur Cicero se contra Cæsarem arma tulisse; pro Ligar. num. 6.

Concessio.

Pro Quintio, n. 37. *ibid. n. 42. ibid. n. 56.*

Pro Rosc. Amer. num. 54. *ibid. num. 73.*

Sextus Roscius sua omnia concedit Chrysogono modo vitam non auferat, *ibid. num. 145.*

Pro Rosc. Comædo, n. 3.

III. Ver. num. 2. IV. Verr. num. 46. *ibid. num. 76. ibid. num. 151. ibid. num. 179.*

VI. Verr. num. 10. VII. Verr. num. 4. *ibid. num. 11. ibid. num. 19. ibid. num. 44.* pro Muræna, num. 41. pro Plancio, num. 48.

Ironia.

Ironia.

Pro Quinctio *num. 19. ibid. num. 80.*

Ridetur Cæcilius, qui fretus futili opera duorum subscriptorum Appuleji, & Atlieni, accusare vult Verrem, I. Verr. *Num. 47.*

Cicero insultat iniquo judici Verri. IV. Verr. *Num. 76. ibid. num. 154.*

Est ingenium Verris novas res excogitare. V. Verr. *Num. 16.*

Ridetur Hortensius, qui affirmat Verrem esse bonum imperatorem, VII. Verr. *num. 1. 14. 25. 32.*

Facete ridetur Cepasii oratio: pro Cluent. *n. 58.*

Voluptas Manlii in castris Manlii, seu bello contra patriam, I. Catil. *num. 24.*

Catilinæ focii compti, delicati, libidinosi, Catil. *num. 22.*

Cavillatur Cicero negotiationem Deciani, & ejus testimonium contra Flaccum; pro Flacco, *n. 70.*

Item a Deciano erupta Amyntæ prædia, & uxorem, & filium, *ibid. num. 72.*

Religio Clodii; pro domo sua, *n. 104.*

Cicero religiosum Clodium ridet. De Haruspicum respons. *num. 8.*

Responsum Pisonis; in L. Pisonem, *n. 14.*

Piso e provincia sine triumpho redit, *ibid. n. 53.*

Piso Epicureus triumphum non cupit, *ib. n. 56.*

Piso docet, ac dehortatur Cæsarem non cupere triumphos, sed provincias expilare, *ibid. n. 59.*

Piso non audebit ad Pompeji ludos accedere, vel convivium anteponet ludis, *ibid. n. 65.*

Ridet Cicero quæstiones de servis; pro Milone, *n. 60.*

Cicero fingit se apud Cæsarem laborare de culpa Q. Ligarii, pro Ligar. *n. 1.*

Cicero ridet Antonium, quod scriptum a se versum reprehenderit. II. Philip. *n. 20.*

Levitas Antonii, *ibid. n. 77.*

Distributio.

Cicero affert distributione quatuor causas injuriæ, quæ fit P. Quinctio, pro Quinct. *n. 1.*

Pro Rosc. Amer. *n. 9.*

Supplicium in parricidas sapienter a Romanis constitutum, *ibid. num. 71.*

Causæ cur T. Roscius occiderit Patrem Sex. Roscii, *ibid. num. 86.*

Gravitas belli Asiatici; pro Lege Manil. *n. 67.*

Quatuor inesse debent, *ibid. num. 28.*

- Sociæ virtutes in Pompejo, *ibid. num. 36.*
 Oratio accusatoris divisâ in duas partes : quas itidem
 servat defensor Cicero ; pro Cluent. *n. 1.*
 Post Redit. in Senat. *n. 2.*
 Cicero quinque distribuit timoris sui causas in causa
 Dejotari ; pro Dejotaro , *n. 1.*

Deprecatio.

- Judicem obsecrat Quinctius contra adversariorum in
 Jurias ; pro Quinct. *n. 10. & 98.*
 Pro Rosc. Amer. *n. 11.*
 Cicero judices obtestatur , ne Chryfogoni crudelita-
 tem serant , *ibid. num. 150. & 154.*
 Cicero obtestatur judices , ut insignem injuriam reli-
 gioni Siculorum factam ulciscantur . VI. Verr. *n. 113.*
 Cicero obtestatur Deos , Deasque omnes , quos læsit
 Verres , VII. Verr. *n. 182.*
 Orator postulat a judicibus , ne præjudicia veritatem
 causæ labefactent ; pro Cluent. *n. 6.*
 Cluentio falsa ex injuria laboranti imploratur miseri-
 cordia judicum , *ibid. n. 200.*
 Deprecatio ad judices , & Deos pro salute Reip. pro C.
 Rabir. *n. 5.*
 Deprecatio ad judices pro salute L. Murænz , *n. 86.*
 Ciceronis deprecatio , ad Deos , & ad Pontifices , ut
 suis ædibus restituatur ; pro domo sua , *n. 41.*
 Cicero deprecatur judices pro Milone forti viro , & si-
 bi ac Reip. amico ; pro Milone , *n. 93.*
 Cæsarem deprecatur Cicero in causa Dejotari ; pro De-
 jotaro , *num. 8.*

Epiphonema.

Pro Sextio , *num. 86.*

Exclamatio.

- Pro Quinctio , *num. 94.*
 Pro Rosc. Amer. *num. 146.*
 III. Verr. *num. 40.*
 Pro Cluentio , *num. 15. ibid. num. 188.*
 I. Catil. *num. 2. ibid. num. 9.*
 I I. Catil. *num. 7. & 9.*
 Pro Flacco , *num. 87. ibid. num. 102.*
 Pro Sylla , *num. 91.*
 Post redit. in Senat. *n. 8.*
 Pro Flacco , *n. 99. & 101.*

CONFUTATIONES

Negando.

Quinctius nihil debuit Nævio, pro Quinct. n. 37.
Roscius Comædus non fraudavit Fannium; pro
Rosc. Comædo, n. 16.

Cæcilius non debet esse accusator Verris ob
injurias a Verre acceptas, nec ob inimicitias, nec ob
quæsturam. I. Verr. n. 52.

Cajus Verres non defendit Siciliam adversus fugiti-
vos; sed M. Crassus. VII. Verr. n. 5.

Cicero non objicit Verri fortunæ, aut belli exitus,
aut supplicium securis, sed avaritiam in instruenda clas-
se, sed crudelitatem in necandis sociis, *ib.* n. 130.

Cluentius adolescenti Oppianico venenum non dedit
ab adjunctis, pro Cluent. n. 167.

Quo meru, aut bono Cluentius Oppianicum nece-
visset? *ibid.* n. 196. & *seq.*

Refellitur M. Cato, qui rectum esse negat, Cicero-
nem, & Consulem, & legis ambitus latorem, & tam
severe gesto Consulatu, causam L. Murænæ attinge-
re; pro Muræna, *num.* 3.

Refellitur Cato, qui dicit bellum Asiaticum esse
cum mulierculis gestum, *ibid.* *num.* 31.

Idem refellitur Cato, qui negat licuisse Murænæ
habere obviam prodeuntes, & sectatores, & offerre
spectacula, & prandia, *ib.* n. 67. & *seq.*

Cicero regium nomen a se removere sedula parendi
cura & labore servandi Rempub. pro Sylla, n. 25.

Amice Cicero respondet Laterensi, se non menti-
tum causa Plancii; pro Plancio, n. 72.

Ostendit Cicero ex causis aliisque adjunctis Cælium
non parasse venenum Clodiæ, pro M. Cælio. n. 56.
& 61.

Summus vir Pompejus contra fœdera nihil fœcere
potuit, aut dicendus est potuisse; pro Balbo. n. 135.

Dejotarus non salravit ebrius; pro Dejotaro, n. 211.

Negat Cicero se vitam accepisse ab Antonio. II.
Philip. n. 5.

Redarguendæ.

Triplici Ironica prolepsi refellitur Nevius; pro Quinct.
num. 16. & 41.

Varie redarguitur accusator Erutius, quia dubia ar-
gumenta assert, & inter se pugnantia, & levia, atque
nepta; pro Rosc. Amer. n. 39. 42. 44. 52. 58. 79. 82.

Refutatur prolepsi seu defensio Verris, qui dicit se

ad utilitatem ærarii Decumas magni vendidisse & plurius, quam cæteri Prætores vendiderint. V. Verr. n. 40. & seq.

Verres non emit signa ab Hejo Mamertino. VI. Verr. num. 8.

Q. Hortensius refellitur præjudicio, pro lege Manil. num. 51.

Q. Carulus refellitur, mutato sapienter consilio Majorum, Senatus, populi, & auctoritate clarissimorum virorum. *ibid.* n. 60. & seq.

Objecta a Labieno quinque crimina Orator leviter diluit; pro C. Rabir. n. 6.

Lucius Murræna non fuit in Asia luxuriosus, nec est saltator maledicente Catone, pro Murræna. n. 11.

Cincius non missus est ad Hispaniam ad eam perturbandam; pro Sylla, n. 51.

Cicero quinque convicia Clodii refellit; pro domo sua, num. 3.

Objecta Plancio vitia, & patris asperius dictum refutat Cicero; pro Plancio, n. 30.

Vatinius infulse objicit Ciceroni discessum, qui tamen est gloriosus. In Vatinium, n. 6.

Secum item pugnat Vatinius, in dicendo contra Milonem, & Sextium testimonio. *ibid.* n. 40.

Varie Cicero asperam, etsi disertam Herenii orationem eludit, præsertim quod in genere vitia adolescentiæ, non in specie luxuriam M. Cœlii accusavit, pro Cœlio, n. 25. & seq.

Pisoni non crudelitas displicet. In L. Pisonem. n. 14. & 17.

Licet vivere illi, qui hominem a se occisum fateatur; pro Milone, n. 7.

Non modo non est credibile, sed ne suspiciosum quidem, Dejotarum Regem prudentem, ac probum esse insidiatum Cæsari; pro Dejotaro, n. 15.

Inhumanus, & amens est Antonius, qui litteras quasdam objicit Ciceroni. II. Philip. n. 7.

Antonius secum ipse argumentis pugnat, cum sepulturam objicit vitrico suo negatam. *ib.* n. 10. 19.

Rursus Antonius dicit pugnantia, cum Cæsaris interfectores laudat, Ciceronem necis conscium vituperat, *ib.* n. 30.

Calenus pacis nomine servitutem velle videtur, pro cuius depulsione omnes arma capiunt, & improbos cives tollunt. VIII. Philip. n. 11.

Cicero non iracunde, sed vehementer, & Reip. causa dissentit cum Caleno de interitu Clodii, de Bruto, de Massiliensibus, *ib.* n. 16.

Elevando.

Cætera objecta T. Astii, ut de moribus Cluentii, revia sunt, ut de legibus, a quibus recessit Cluentius, egeri possunt in adversarium; pro Cluent. n. 135. & seq.

Imprudencia Labieni, qui dum arma Rabirii accusat, simul & clarissimos viros condemnat; pro C. Rabir. n. 25.

Retellitur S. Sulpitius, qui Ciceronem accusat oblitum amicitia, quod contra se L. Murænam defendit, pro Muræna, n. 7.

Quid objicit Clodius potestatem esse extra ordinem Pompejo delatam, cum ipse Catoni extra ordinem bellum detulit adversus Ptolomæum Regem, idemque provincias, liberas decernit Gabinio, & Pisoni? pro domo sua, n. 20-

Cicero a sorore pungit Clodium, *ib.* n. 92.

In Vatinius, n. 9.

Antonius objicit Ciceroni salutaria Reip. arma, cum ipse perniciofa cepit. II. Philipp. n. 19.

Lepide Cicero objectam sibi Cæsaris necem detorquer in Antonium.

NARRATIONES.

Exponitur fraus, & quæstus Nævii, pro Quinto.
num. 11.

Exponitur cædes Sex. Roscii, & consilium adversariorum acculandi filium parricidii; pro Roscio Amerino.
num. 15.

Quam Verres spem habuerit corrumpendi iudicii.
II. Verr. *n. 16.*

Verres Lampfaci filiam Philodami per vim rapere voluit: Philodamum, quod ipsis libidinibus obtulisset, cum filio capite multandum curavit. III. Verr. *n. 63. & seq.*

Verres iniquo edicto privavit legitima hæreditate filiam P. Annii, *ib. n. 104.*

Privavit item M. Ligurem, *ibid. n. 125.*

Idem Verres ab æde Castoris latrocinia inceptit & pupillum Junium fortunis evertit, *ib. n. 130.*

Verres subornatis palæstritis, Heraclium diviti hæreditate spoliavit. IV. Verr. *n. 35.*

Sopater ab inimicis suis apud C. Sacerdotem rei capitalis accusatus, & facile eo iudicio liberatus, iterum restitutus est reus apud Verrem, & iniquissime condemnatus, *ibid. n. 68.*

Verres maxima cupiditate contra jus hospitii; multa signa abstulit a Stenio, eumque absentem condemnavit, *ib. n. 82.*

Verres falsa sortitione, Theomnasto sacerdotium dedit, *ib. n. 126.*

Xeno, Polemarchus, Ebulides, Sostratus, Numerius, Nymphodorus, tantum exsolvere coguntur, quantum imperat Verres. V. Verr. *n. 55. & seq.*

Apronius contumeliis cogit Lollium, ad suas pecuniæ leges conditionesque venire, *ib. n. 61.*

A Pamphilo Verres ablaturus erat scyphos, nisi fratribus Cybaritis data fuisset pecunia. VI. Verr. *n. 32.*

Cupiditas, & furor Verris adversus Diodorum, a quo statim auferre non poterat toreumata, *ib. n. 38.*

Verres ab Haluntinis per Arthagathum deterriti omne calatum argentum jubet magna perturbatione civitatis, *ibid. n. 51.*

Antiochus Rex vasis pretiosissimis, & candelabro Jovi dicato spoliatur a fraudulentò Verre. *ib. n. 60.*

A Segestanis simulacrum Dianæ Verres extorquet, *ibid. n. 75.*

Signum Mercurii a Tyndaritanis vi, & minis extortum, crudelissime ad statuam C. Marcelli alligato, & cruciato Sopatro, *ib. n. 84.*

Apud

Apud Agrigentinos simulacrum Herculis demoliri noctu conatus est Verres, *ibid.* n.94.

Apollonium tamdiu Verres torfit in carcere dum se homo dives pecuniis redemit. VII. Verr. n.16.

Classis populi Rom. præfecto Cleomene, egens, & infirma, partim fugiens capitur a piratis, partim incenditur, *ib.* n.85.

Cicero exponit vitam, & crimina Oppianici; pro Cluent. n.11. 21. & seq.

Exponit Scamandri, & Fabricii præjudicia, *ib.* n.49. & seq.

Exponit corruptionem judici factam a Staleno, *ib.* num.66.

Qua ratione Tullius conjurationem Catilinæ detexit, ac reos comprehendit. III. Catil. n.3.

Quibus quasi gradibus Archias ad Romanæ civitatis honorem ascenderit; pro Archia, n.4.

Insidiatus est Miloni Clodius, ex proposito ejus fine, & itinere & loco pugnæ; pro Milone, n.24.

F I N I S .